

BAHAR

6

Institut kurde de Paris

Institut kurde de Paris

~~13/11/2017~~
LIV.KC, 4269

13/11/2017

324 САС ВАН (6)

ԲԱՆՈՐ

Բարձր նախարար

ԿԱՐԼԵՆԵ ՉԱՇԱՆԻ

ՅՏԿՐԵ ԲՈՅԻԿ

Institut kurde de Paris

«СОВЕТАКАՆ ԳՐՈՂ»

ԵՐԵՎԱՆ — 1987

Institut kurde de Paris

Բահր (Բэрэвок հазըր կըրն Կ. Կաչանի ւ Յ. Բոյիկ, Շըկըլ: Տ. Տափիյան). «Տօվետական ցրօգ'», Երեւան, 1987, ցւ 360.

Յե Բэрэվօկեդա էփրանդնեդ նըվիսկ'արե կ'օրդե Ճրմոնիստանա Տօվետիէն վան ագ'րիյա նըվիսկ' հատընէ շափկըրնե. Բэрэվօկեդա օժա յի կ'էտեբա Շիսըմե Շիլիլէ «Շըր ւ պօէմ», ին Փերիկե Մսըվէ «Դընիյա զէլալ» ւ ին Ճսկարե Բոյիկէ «Կիրենշ» շիբունէ.

© Երեւան, «Տօվետական ցրօգ'», 1987

© Երեւան, «Սովետական ցրօգ'», 1987

АРАМЕ ЧАЧАН

ӘЛИЕ ХАРЗИИА

(Дәстпешун № 4-да)

Тәмо дажо бокә кәл у бинә
 Хвә қәлфа сйарара дьгьһинә,
 Дьбежә: — Баво, бькә у быләзинә,
 Хвә кәла Макбәра бьгьһинә,
 Мирата ләле гәләки гьранә
 Стуе Әли у хорта пьр дешинә,
 Зере хәлқе қәт кер нинә,
 Щаркә майин нәмәрда нәщербинә.
 Тьрса мьн әвә, кә мерхас иһа кәштинә
 Кафьре фьйадә мишбашинә вана кинә,
 Тә иди мьн тә дәрада мәшинә,
 Мәра хәрщәльх ләзьм қә нинә,
 Дәвләмәнде тә дьгот, мьн щәрбандьнә,
 Бе қәдър әз мала хвә вәрәкьрмә.
 Әмәрәшке дьго: — Бьра һәмзә бьбахшинә,
 Мала мьн хьрабә ська зера малда тәнә...
 Роже һа мьнәта вана мә тәнә,
 Хвәстьна вана кәрд бьбьн бьндәсте тьркәнә,
 Әв фәсадачинә we щабә бьднә щәсуса,
 We басхуне диса бьднә щьмаәта кәрда.
 Кәрд хальфинә, кәтьнә чола
 Кә we вана вәкә дәрге аза,
 Дәргә у дигван йа Али Озманә,
 Зәлма гьран сәре Әрмәния, кәрданә.

* * *

Дьһат бина бае зозана,
 Думане гьртьбу сәре чйа,
 Әвре рәш кьмкьмибун һәрдәра,

Тәне дьһат дэнге аве гәлийа.
Нәмзә ль сйара дькә қиринә
Иди хәм у хыйал бе фәйдәнә,
Һәшар мә дурә имдад тәнинә,
Пашае тьрка, зәрпе кәке тә динә.
Рйа мә дурә қонаха чәнд рожанә,
Пешйа мә тәли у чәтын гәл һәнә,
Әме бышкеньн қәйде дәсте гьртйанә,
Бьра дәнг бәлабә нав әшира кәрданә.
Вәхта бе қьрчиние мусенйа,
Шьнгине косәмьсриа, рьнгине мәрғала,
Хуне бавежә гузәке мәнәкйа,
Кәке тәе вәгәринә гьртие кәла...

* * *

Ро дагәрйа пышт чйа у банйа,
Лаһе кәрда кәрбарбун сәр пышта һәспа,
Дажотын мәнәки, қьлдьбун фәна тәйра,
Дьмьльмьлин ришие шәре колоса.
Хәм у хыйал пьрдьбун дьле ванада,
Мина гола Ване рабуи пелдьда,
Нава ванда нибу Әли гола хорта,
Мәдәкьри бу һәр йәк һьндава хвәда,
Фьрқас дькьрын сәклавийа у мәнәка,
Тәрне әрд һьлчьнибу һәр дәра,
Дьһат бина бае нәрм ль чйа,
Гөл-сосьна бинвәдабун вандәра.
Чежьке шерабун шәва тәрида,
Сийара пәрвәдабун мина тәйра,
Агьр дьләкйа бәр сьме һәспа
Әв дьчун һодуда тьрка у фарса.
Сәләфе сйара дьчу Тели Нәмзе
Бәжьн-бале хвәш ордаме
Шуре һамуди дьфьтьли навкеле,
Кәке Нурейә гола чйае Әмәне.
Усьбе щазе кьрә гази ль сйара
Сәкьнибун һәрйәке һьндава хвәда,
Банзданә әрде шбета әзраһила,
Һәсп косткьрын нав чимана.
Вәкьрын хөрщ тәркие зина,
Шив харьн ван хорта,
Разан ве шәве шкәвтәкә курда,

Нәмзә һышар ма у рәнәдъза.
Әw нъқобъбу нава бәра мьталада,
Хәм у хыйал пьр бьбун дьле шиди,
Шәр дькьр фькьре ньсубәтра,
Тәли у тәнгаси зәф дибу чола.
Дьле ши дьшәwьти пелит-пелит,
Дьгот-щьмаәте рожәкә хwәш нәдит,
Ах, we кьнге бе рожәкә азае,
Кьрд жи азабьн жь нире зөлме.
Тәне дьфькьри бона мерхаса,
Кө дәсте зоре дәрхә жь зиндане,
Азакә тәмамийа хорте әшнре,
Тәне әвбу кәдәр дьле шиди.
Шәлал дьбун стерке әзмана,
Кәw кәтьбу бәре банга,
Жь қәфе зьнара дьһат дәнге тәйрәда,
Шьбета шарура дәнг дабунә һәвда.
Тәве тирнщ хwә бәлакьрбу мина щара,
Хорт фәбунә сәр хwә, шьбета әзраһила,
Һәсп зинкьрьн һәр йәке һьндава хwәда,
Нола тәйре нәма бәдәна чйа,
Банзданә сәр пьшта мәнәкийа у сәклавйа.
Рйа дьрбе әщәләбу пешийа вана
Һәспа фьрқас дькьр мина тәйра
Шәнге сийара рәнәдъдан һәвда
Нәмзә дьготә сийара аwа: —
— Әw коне һана коне Усьбе Щәлалийә,
Мьн һәвт сала вьра дәрбаз кьрийә,
Пешйа паше тьрк, фарьза шәркьрийә,
Усьбе Щәлали мерәки, меранәйә.
Әw мерәки зори у дәманә,
Хwәйе шәшхана у мусенйанә,
Роже огьрме гьран әлкәнә.
Әw шәрада ферьзәки дәманә.
Wәки кәwшәне хwәда дьжмьна дьбинә,
Мьнәте кәсәки тә щара накьшннә,
Qотьке финойа пе гөлла дьфьринә,
Кәсәк таба хwә қәлачиада найнә.
Усьбе Щәлали дәстәбьраке мьнә,
Роже тәнгасие мере һәwар — газийанә,
Дәрбе ши сәр дьжмьна гәлә һәнә,
Ахбаше меран, баве фьқара у бәләнгазанә...
Кәwшәне ши бәрийа һәрә жеринә,
Ке бәрбанге кәwшәне хwәда дьбинә

Голла мина тэвие — тэйроке сэрда дьбаринэ.
Кэсэк таба хвэ бэр голле ви найнэ.
Тэмо дьбе: — Баво тб мэнэхэ тннанэ
Лаве хвэ у хорта нэтьрсинэ,
Быщэдин хвэ кэла Мак'пера быгынинэ
Эли Харзйа у хорте кёрда пара бинэ,
Мирате лэла стуйе вана дешинь?

* * *

Эвана дажон хэспа хар у мэшэ
Усьбе Щэлили дурва вана дьбинэ гэшэ,
Чэнд голла сэр вана ра дьбаринэ,
Qэлачйа жерин сйара дьстинэ.
Нежа дькэ цурин у цужинэ,
Сийара сэр хэвдэ вэдьгэринэ,
Мина рэфе қольнга дьтэрқинэ,
Ре у дьрба вана дьстинэ.
Qэлфе сийара сэрхэвда тинэ,
Голла сэр голла чарали дьбаринэ,
Мина тэвие тэйроке дьрэшинэ,
Кэсэк қалачие хвэра набинэ...
— Бьра сйар пэйабьн жь мэнэкиайэ,
Эме бькьн қэватике у дэдайэ,
Эме бьгижьнэ сэре гола чэме Бадьлианэ.

* * *

Вана кьрьбу қэватийа сьбейэ,
Усьбе Щэлали го: — Бьрано, хэм төнэйэ.
Нэмзэ мере нэвар у газнайэ,
Эви гэлэ тэли бэр мэда дийэ.
Эме хвэ бьдынэ чийа у баньянэ,
Эме бышкеньн қэйде лынге гьртйанэ,
Бьра дэнге мэ бэлабэ Мусле у Бэг'даейэ,
Бэсэ эм бьбьнэ қуле Сьлт'ан пашайэ.
Кэла Мак'уйе пьр хэдарэ,
Эзе вэкьм қэйд у чидарэ,
Мьрын нэйэ рэв қэдэхэйэ,
Бэраше бьгэрэ дэлаве хунейэ.
Усьбе Щэлали тьвдарэки гьран дьбинэ
Досьд-сийари гэв хвэ ньлтинэ.

Тәвә мерхасьн эла Шәләлһанә,
Охьрме гьранда зәнгьле шәранә.
Сийар дьбьн тәмамһиә мерхасайә
Дьмьлмьлә бәйрада кәрдайә алгәвәзә,
Ведәре қал у шәрәки гьран датинә,
Тәмо қаша зин, мусение дәртинә,
Чәнд гөлла һәва сәр Усьбе Шәләлида дьбаринә,
Бьра һежа зәрпе пьзмага бьбинә.
Усьбе Шәлили дьбе «әв нә дьжмьһн
Әһни әвә кәрдын, мерьн у мерхасьн»,
Чәнд хорта пешһа ванда дьшинә,
Пе дьһьсә әв ордһа һәмзе мәтһинә.
Усьбе Шәлили те дьбежә вана:
— Бьбахшһн мьн пьзаньбу кә һуньн,
Һәрдә дәстәбьрак һәв рәдьмусьн,
Рав пезькаһе копра дькьн,
Хәм у хьйала ве дәме бир дькьн...
Дькьн мьсьләта гьран у дәманә,
Вәдькьн сәре гьли у бәнданә,
Дьбежә Әли у һәйште хорта гьртһнә,
Усьбе Шәлили чәнд дәнга дькә қирин,
Ве бьбьн кәла Ташхана рәһһанә.
Чәнд қырда ләз нава кәри тиньн,
Тьвдарәке қәлине сйарара дьбиньн.
Һәмзә дьбежьн Усьбе Щазе у Тәмонһә:
Нәхше ве пәнше роже пәре тәйре нәмайә,
Әв сьшада мерхасе кәрдайә...

* * *

Әвана дьчун рәкә зьравә тәһһра,
Чәтһние гьран бун пешһа вана,
Мьж у думан тьжи бьбу гәлиһа,
Ро чубу ава, әвра бьруск вәдьда.
Сийар дьчун бьн шәва тәриһә ньсубәтра,
Сәләфе Сийарабу һәмзә хвәһе гөрзе бәрщеника,
Хәм у хьйал тьжибун дьле вида,
Һе ве бьчуна чәнд чьйа у гәлиһара.

КАРЛЕНЕ ЧАЧАНИ

ДЭНГЕ АВРОРАЕ

Дэнге Аврорае к'этэ ль дьне,
Әw дэнге ширьн, дэнге азайе,
We п'ър, баск һылда к'этэ чар қолба,
Мьзгина хере we лэз да бэнда.

Нэтани иро әw п'әрвөдьдә,
Дьбә қолбәниш, дьбә азадар,
Бәндәд фәқиrә бьндәстә к'әти,
Радбә жь wi дэнги, ленай табәти.

Бой щьмаәта мын әw дэнг бу зәнгьл,
Рабу дәст да һәв, рабу к'әл у гөр,
Қәйд у чидаре қөрна вьр авит,
Рабу к'әт мәшқе, хwә wi дэнги гьрт.

У әз бауарьм we бе әw рожа,
We әw хьлазбә жь һәр дәw, дожа,
Зәнгьлед азайе we бькьн шьнгин,
У wьр we вәбьн гөлед һәзар бин.

АХ, ДЬВӘК

Ах, дьвәк әз бьмьрьм
Көрдстане нәбиньм,
Ах, дьвәк әз бьмьрьм,
Гөл — сосьне нәбиньм,
Ах, дьвәк әз бьмьрьм,
Кәчәд чәврәш нәбиньм,
Кәскәсоред сәре чийа,
Қөбәқазед сәр канийа,
Стәйркед гәшә ру әзмин,
Тощар-тошар нәбиньм.
Ах, дьвәк әз бьмьрьм

Лауе к'орда нэбиньм,
Р'афед с'арайэ мерхас,
Тэйред симьрэ к'авэ баз,
Шер, пьльнгед нава шер,
Т'ощар-т'ощар нэбиньм.
Ах, дьвэк эз бьмьрьм
Дэватед мэ нэбиньм,
Эшq у шайа кал, бава,
Говэнде мэйэ шэва,
Шьрида с'аред к'орда,
Т'ощар-т'ощар нэбиньм,
Ах, хазьла ве сьбе,
Мьн К'ордстан бьдита,
Ль сэре ч'йа, нав г'ола,
нежа бьра тег'дирда.

БАНАРА МЫН

Баһара мын тэзэ вэбйэ,
Вэк к'эскэсора аһаз,
Ах, дьлько тэйашишкэ,
Нэкэвгьрэ, некэ наз,

Бэр мьразьм эз шэв у р'о,
Дайка хвэра тьм гиро,
Ах, ньзаньм к'энге ве бе,
Дэрд, к'оле мын бьдэ бе.

Баһара мын тэзэ вэбйэ,
Дор мын буйэ г'ольстан,
Ле дьлке мын дькэ налин,
Бьриндарэ, зэф гьран.

ДЭ РАБЫН

К'оро, к'оро, к'ор'ани,
Р'абу һьлда к'эвкани,
Ль нав һөве бьр, ани,
Ч'эве дьжмын дэрани.

К'оро, к'оро, р'ошкани,
Һьлда қэма к'эвани,
Калане зив дэрани,
Синге щэшада дани.

Кӧрӧ, кӧрӧ, сипкани,
Сйар бу һәспе эрәби,
Ль дәшта шер ши дани,
К'ока дьжмын жи ани.

Кӧрӧ, кӧрӧ, сӧани,
Р'абу т'вьнг һълани,
Дәст бәр дьжмын данәни,
К'ока нәмама ани.

Кӧрӧ, нә тӧйи рәши,
Хортәки зори гәши,
Нава шерда ти бәши,
Сйарәки к'аши рәвши.

Кӧрӧ, кӧрӧ, рәмоши,
Тӧ шар мьлэт нафроши,
Дьжмын давежи қӧлчә,
Әш т'ым тә тенә рәща.

Кӧрӧ, кӧрӧ, зилани,
Хвәйе дәрбе гьрани,
Эла зила мәзынә,
Дә сйара тӧ ләз бинә.

Кӧрӧ, кӧрӧ, щәлали,
Wәллә, Ростәми Зали,
Гӧрза баве һәр али,
Дьжмын бькә лап хвәли.

Кӧрӧ, кӧрӧ, баноки,
Wәллә, т'ьме бь ч'әки,
Нәһевшинә һәвәки,
Пак бьзанбә, нә тәки.

К'ижан қәбиле бежъм,
Дәрде вана әз гежъм,
Йәк жь йәке мерхастър,
Йәк жь йәке жи зортър.

Дә һәврә бьбнә бьра,
Гәли кӧрда, малава,
Тәрка қәбила бьдын,
Кӧрдстане азакьн.

Эз һәйрана зәнде вә,
Эз һәйрана чәве ве,
Рабын тьфаг у йәкбын,
Әрд, ера хвә азакын.

ФАТМА У НӘСО

Фатма чәврәшә бөдәш
Дырәфси ноли кәш,
Вьрда-веда банз дыда,
Гези нав мале дыда,
Қыршык, сәргин ве дани,
Ләз банз дыда сәр бани,
Паше кәләк вәдыкьр
У гази хвәде дыкьр,
Кә тьм қайи шен бьбә
У дуе мале бькьшә.
Паше тәндур давите
Фатма зорә дәст у пе,
Шөхөле мале тәв дыкьр,
Хәбәра мер жи дыкьр,
Роке чарә һат бьрин
У ле фьри нәфәс, бин,
Го: — Мерько, ва набә,
Тьштәк ахьр тә набә,
Шөхөл давей стөе мьн,
Тә радзьейи сәро-бын,
Сьбе зу әз радьбьм,
Дәвар-мәвар дәрдыхьм,
Ши у мийа һьлтиньм,
Хвәрьн-марьне че дыкьм,
Кьнща-мьнща әз дышом,
Дәст у пийа әз дысом,
Qә рөһе тә тәнәйә,
Исафа тә ль кәйә?
— Жьньк, нәкә қиштә-қишт,
Иди нащум, әз бәништ,
Созке иро дыдмә тә,
Хәбәте парәвәбә,
Те дөвер альф бьки,
Әзе жи мөвер бьбьм,
Ши — ньвина тә һьлдә,
Мьвина жи тә бәрдә,

Харьне те хвәш чеки,
Марьне жи әзе чекъм,
Кынща тәмьз тō бышо,
Мынща жи әзе бышом.
Әв йәк гава ве бынист,
Һерса дәст-пә тәмам лист,
Го: — Шәрм тәра, беәбур,
Тō ва начи гәләк дур,
Лачка мын сәре тәбә,
Хөлийа мера ль тәбә.
— Бәсә бьки вьрәвьр,
Нә әз рабум гәләк гөр,
Ща бьсте бьднә мында
Нәрмкым қорьк, келәка.
Мын йа хвә гот хьлазкыр,
Һәми тә жи рьнд сәкыр,
Ранабьм бәр кәлфьке,
Вәллә, надмә пьфьке,
Фатме чочьк вьр һьлда
Ль нав чәве мерда да,
Дәри вәкыр мал дәрхьст,
Пьһинәк парә лехьст.
Мерьк кьрә шәрәшәр,
Ниве шәве әв ма дәр,
Кәтә лава, диләка,
Накә иди ван йәка,
Һәта сагбә ль дьне
Ве бьхәбьтә вьр тьме.
Кәнәк Фатме һеди гьрт,
Ль сәр һерс кәт гәләк хөрт,
Го: — Мын бахшанд ве щаре,
Биркә хәйсәте бәре.

ТЬМАТИ

Агак һәбу зәф тьма,
Феза чйаки әв дьма,
Хвәйе зер у зива бу,
Ле гәләки тьма бу.
Телә һьри ль бой ви
Мале дьне бу һәми,
Қәвзә гиһа ль әрде
Ви нәдһишт бой хәлқе.

Бърщ, мьнарә чекьрн,
Дора ван жи сур кьрн,
Чъвик бь пәр — баск хвә,
Тәйр бь қам у базе хвә,
Ль сәр ван нә дьфьрин.
Ва ро сәр һәв дьбһлорин.
Шәвәкә чикә сайи,
Вәхта һәр тышт сәдъри,
Решики дәрә жи кӧта,
Чъве агә бьрқ вәда,
Дәри вәкьр, меван бьр,
Одәкеда әв ши кьр.
Мевани ти, бьрчи бу,
Кәрба дәв, лев сар бьбу,
Хәв нәдыкәтә чъва,
Отәхеда дьгәрийа,
Гавә хвә һәсаб дькьр,
Дор-бәр жи мезә дькьр.
Агә го: — Тӧ чь дьки,
Фәлке сәр мьн вәдыки?
Го: — На агә, дьпивьм,
Отәхед тә чәнд гавьн,
Бәлки әз жи бона хвә,
Отәхе ва чедькьм.
Агә ль шьр тер кәнийа,
Ль сәр пыште вәләзийа,
Паше һеди ши рабу,
Ль сәр меван әв һерсбу.
Го: — тӧ кәйи, чь тәва,
Мьра давежи гавә,
Һәла ль ви қәрпала,
Ль мьн буйә әв бәла,
Дьхвәзә чекә бьрща,
Бәләнгазе сәре чийа.
— Агә мьни пьр һөрмәт,
Чекьрна ванә рәһәт,
Отәха бе нан у ав,
Вәлә бе қәдър һәргав,
Те чекьрн зәф рәһәт,
Ле кери кә те әв қәт.
Агә сәре хвә хӧранд,
Бәр бь аспешхане льванд...

СЬМОЕ ШЭМО

К'ОРД ДЬРЭҚЫСЭ

Һа бйә һәр зәман,
Һайә һәр дәма.
Вәхта ль гәрә
Говәнд дьгәрә,
Қужина зөрне
Радькә қөрне,
Дәнги шьнгинә,
Гизма рьнгинә
У жь ви дәнги
Мергед рәнг-рәнги,
Чйа, бани, дәри
Дьһәжьн һөвра
Жь хвәш кочәри,
Вәхта тоз, думан
Радьбә гьран,
Тәв дәшт у бәйар,
Бь сосьн у йар
Дьвен шабуне,
К'ән, фәрәбуне,
Вахта дьне там,
Шәрқе һәта Шам
Дьгьрә зәндә,
Говәнд бе бәндә
У дәнге дәфе
Жь нава к'ефе
Дьһижә гәлйа,
Дьчә һәр алйа,
Иди нәпьрсә,
Бьзанбә әсә
К'орд дьрәқьсә.
Һа бйә һәр зәман,
Һайә һәр дәма.
Вахта әрд, әзман

Һәврә наз у шан
Тенә говәнде,
Бь гәл, рьһане
К'ау дьхәмлиньн
Ах, бериване,
Вахта мерг, гәли
Һәврә бе гьли
Һөбе дьбежьн,
Хәмла лал у дөр
Бой һәв дьрежьн.
Нава говәнде
К'ән дьбә ч'әм, бәр,
Пел дьдә һәр дәр,
К'әскәсор говәндә,
Ләүз шәкьре қәндә,
Шәр, қотьке рәнг-рәнг
Һәврә әшқ у бәнг
Ша дьмьлмьльн,
Жь һөб у шайе
Дьл кәр дькәльн
Һәта бәрбанге,
Вәхта шәмс һәлал,
Һеди у фәсал
Тәриә һьлтинә,
Шәүҗе дьчинә
У дәстур дьдә,
Говәнд мәстиян
Дәст һәв бәрдьдә,
Иди нәпьрсә,
Бьзанбә әсә:
К'өрд дьрәқьсә.

ӘВИНА ДЬЛЕ МЬН

Һәзар п'ари
Һәзар йери,
Бе ст'ари
К'өрдстан,
Бой йәктйа тә
У наве тә,
Тә да чьҗа
Әмр, шан.

У we һәрһн
У we һәрһн
Һәла чәндьк
Чәнд щани,
Һәта комәк
Тө бьби йәк,
Бьби хвәй war,
Хвәй хани.

Wәки тө жи,
Әмре тьжи,
Дайни wәре
Әдәти,
Ча гьшк оса
Дьле һеса
Бөхи нане
Рәһәти.

Һәзар пәри,
Һәзар wари,
Бе стәри
Көрдстан.
Кәр дьнали,
Кәр дькали
Дьле хвәда
Бе гөман.

Ле роже бе,
Ль ру дьне
Те гөл вәди
Ча щнәт,
Чава дьләк
Те бьби йәк,
Бьжи и бе хәм,
Бе мьнәт.

Ле тьрс әwә,
Мьрә сәwә
We роже әз
Нәбиньм.
Әзи кальм
Ва шест сальм,
Әз хвә перә
Нөгһиньм.

WƏPƏ ƏM ŞABŦN

Wəpə əm şabŦn,
Yək mə dyle xwə
Bər yəki wəkə,
Wəpə əm şabŦn,
Kən kō tōnəbə
Grye dnyae
Təmam xrabkə.

Wəpə əm şabŦn,
Kənə kō tənə,
Əmrə şa tinə,
Wəpə əm şabŦn.
Şayi tōnəbə
Grye dnyae
Rəş bəxəmliyə.

Wəpə əm şabŦn,
Bəra gōl wəbŦn
Lь ru dnyae,
Wəpə əm şabŦn
Şabunə tənə
Lь həmu dəra
Bəskə ədlaye.

Wəpə əm şabŦn,
Bь kən əme
Mьryne əltkьn,
U toxьme şayə,
Bь kən dəngə xwə,
Şiryne şane
Dьne bəlkьn.

РЪЗАЛИЕ РӘШИД

КӘВНПӘРӘСТ

Әман әван кәвнпәрәста
Иди гөн мә гәни кьрын,
Пәрдә данә бәр ч'әве мә
Сурәте мә тәни кьрын.

Бьнһер ве сәдсала бисти
Хәлқ дьгәрә пе сьруше,
Әм һе ч'әвзоқ, зәндәгьрти,
Шьвйанә дор кочке у'ше.

Шьһан һатйә гөнәстьне,
Дәвр буйә дәвра атом-токе,
Вана мәжә қораз кьрйә
Шевр дькьн пе тәхтке чоке.

Хәлқе гьртийә ренга әрша,
Дьчьн бәрбь һив у рөже,
Әваң мьрийа һе пәр дькьн,
Ль сәр бөһөшт, ль сәр доже.

Өлмдар занә иди ванә,
Вәдкьн сера стерка, тәве,
Мәжуйед мәда хьләвьльн,
Горнәпъшиқ, рәше шәве.

Кәвре қәсп ва хәбәрдьдә,
Һәсьн бйә тәйр ль нав һәве,
Әм һәла һе тәмьжинә,
Һәв дәрнахьн хәвн у хәве.

Дәрд нә әвә дәрде гьран,
Һе, һе, һе, һе, мә пәр дькьн,
Дькьн пәре һурә, арзан,
Мә жь һәвдө дьлсар дькьн.

Йәки чилйә,
Йәк һәсьнийә,
Йәки зилийә,
Йәк дәсьнийә.
Йәк будийә,
Йәки будки,
Йәк шәрқийә,
Йәки сипки.
Йәк мәндьки,
Йәк мәндәсор.
Йәк бьруки,
Йәк соре-сор.

Аша ошах мә кьрын кор,
Аша һыштын бемал у мор.

Йәки шехә,
Йәки пирә,
Йәк мәләйә,
Йәк фәқирә.
Йәк рәщәви,
Йәк бәрави.
Йәк әсмәман
Йәк йәкнави.
Йәк хани, йәк
Исәдьйә,
Йәк дьвьни
Қантьр дьйә,
Йәки бәли,
Йәки Вәли,
Йәк пивази,
Йәк лап хвәли.
Йәк рәмоши,
Йәк зәқәри,
Йәки рожки,
Йәк мөқәри,
Йәк ортьли,
Йәк кьлери,
Йәк анқоси,
Йәк һәвари,
Йәки рәши,
Йәк чоһрәши,
Йәки бадә,
Йәк мамрәши,
Йәк бәләкәри,
Йәк стуркийә,

Иәк гәргәри,
Иәки лори,
Иәк һәвлери,
Иәк к'атахи,
Иәк бәндурри,
Иәки ути,
Иәк сәһани.
Иәки һу, һу,
Иәки хани,
Иәк кәртъки,
Иәк камейя,
Иәк мәхсуди,
Иәк башейя,
Иәк ч'рап'ф,
Иәк ч'равес,
Иәк мәмшьван,
Иәк мәлқәвес.

Бәсә ч'қас әз б'дьм р'ез,
Б'б'шкев'м шан ж' к'рес,
Wәки г'шка йәк-йәк навки
Тә н'кари исал т'амки.

Бавәк мә бу
Һәзар бави,
Навәк мә бу
Һәзар нави,
Д'л мә эш'я
Бун данави.

Ләма һәлә әм һе һанә,
Һе кәләке ду кәрианә.

Әман әван кәвн'пәрәста
Иди гәһ мә гәни к'рын,
Пәрдә данә бәр ч'әве мә,
Сурәте мә тәни к'рын.

Qәбил-қәбил
Әм тиш к'рын,
Позе мә дан,
Әм һиш к'рын.
Әм һур к'рын
Әм тур к'рын,

Һәзар әйб у нав мә к'рын,
Хәр'фанд'н,
Хальфанд'н,

Эм пашопе
Пашда бърън.
Джъмьна дит эм һе кемьн,
Дьле хвә п'ър' мә ша кърън.
Wәкә И'сае Нурани
Хач дан сәр мә, мә чар кърън.

Һәта иро һе чар п'арън,
Һе дьнәльн, һе дьзерън,..
Ах ван кәвнә, кәвнпәрәста
Wәк дьлхөрка дьл мә харън.
— Әман-әван кәвнпәрәста
Иди гөһ мә гәни кърън,
Пәрдә данә бәр ч'әве мә,
Сурәте мә тәни кърън.
Һәйф, сәд һәйфа наве сәр мә,
Әм бе мал у сәри кърън.

Institut kurde de Paris

ЎЛИХАНЕ МӘМЕ

ЗЪМАНЕ ДЕ

Мьн готе
Бь зьманки дьн:
— Эз тә һьздькьм.
Де шаба мьн да:
— Эз бавар накьм.

Мьн готе
Бь зьманәки дьн:
— Эз тә һьздькьм.
Qизке шаба мьн да:
— Эз бавар накьм.

Мьн готе
Бь зьманәки дьн:
— Эз тә һьздькьм.
Эле шаб да:
— Эз бавәрнакьм.

Мьн готе
Бь һэзар шурә,
Бь һэзар рәнга,
Бь һэзар дәнга.
У де сәдъри,
У қиз сәдъри,
У эл сәдъри...

Шайиро, демәк, кәвнә әв хәбәр,
У тәнә бавәр,
На хер, шайиро,
Әв хәбәр дьбен
Дера, қизера элера,
Чава зар дьхольқә
У дькә қужин.

Эз к'ур ньоо бум нава хуна хвэ,
Гята гъништъм сәвтед ван пешьн,
Кō кал у бава дабун хэбате
Бәр хōде,
Qэзийае,
Шабуне,
Мьрьне,
Эгър...

Бь ван сәвтед кәвн мьн чекър
Хәбәрәкә тәзә у нола зарке
Мьн кьрә қужин, чава щара пешьн:
— Эз вә һьз дькьм...
У щаба мьн да дьняа һанә рон
Бь сәд зьмани:
— Баварьм, лаво.

* * *

Сәр знаре һьшк гōлөкә бәдәв
Бин у бōхса хвә зор дьрәшинә,
Бина бәйани...
Ах, гōл бина хвә
Жь дьле зьнер
Һьлтинә, дьбә,
Зьнар жи дьгри...

* * *

Ч'йа у ч'йа...
Р'астә, эз р'асте дьжим,
Ле диса аза,
Зәхмьм эз диса...
Чьмки пыш мьнва,
Сәкьнинә тик
Сәд һәзар ч'йа...

* * *
Дйа мьн вәхта пез
Дьдошә,
Қолтә шир дьһелә
Гьреша миеда:
— Әв жи бәрхера.

Дйа мьн вәхта дьруна
Нен,
Сьмьле геньм дьһелә
Нав пьрезада:
— Әв жи мурйара.

Дйа мьн вәхта бьрина
Трийа,
Гуши дьһелә
Баге нешинда:
— Әв жи тәйрара.

Дйа мьн
К'ера бежи, кә паре дәрнахә
Жь к'әда хвә,
У хвәй дькә дьһийа һанә рон
Бь рәһма дьле хвә.

* * *
Жь сәре ч'ие
Мьн кәвьр гьлор дькьр жер,
Вәки бьбһем гьмә-гьма шан.

Пәй кәвьрара роке өз чум,
Вәки бьвиньм
К'ө дьқөдинә у там дькә рө,
Ле мам, тәмьрим, гәлие курда,
Ча аккордәкә — жь әзмен к'әти,
Ча стәйркәкә — жь әзмен пәкиайи.

Нһа кәвьра
Жь гәлие кур
Йәк-йәк дәрдьхьм ль сәре ч'ие,
Минани Сизиф,

* * *

Иди чэнд салә
Әw нивйа мьнә...
Әзе диса һәръм
Бьн коне спи,
Гьликъм дәрд у кәле хwә
У мьтале хwә бәр we бьрежъм,
Wәкп әw жи бь гәл у гиһа
Дәрманкә дьл у бьрина...
Иди чэнд салә
Әw нивйа мьнә
Ль сәре чйе...

* * *

Бей йаре
Хәwн бәра рәшә
Сәре ван чйа.

Эваре,
Wәхта һишт у чу
Йара мьн
Дьл у рәһе мьн
Нав бәре дәрхьст...

Ча херхаз, тәне,
Бәрбанга сьбе
Дәсте хwә авит
Же бәре дәрхьст...

* * *

К'аг'азәке һьлдә.
У тә бькшинә
Шькле тәирәки.
Һәрге бе дайнә
Сәр дара бьльнд —
We һьшкбә...
Һәрге бьфьрә
Жь дара бьльнд —
We һьшк бә...
Һөба мьн тәйрә,
Дьле мьн жи-дар...

НӨБА САЛЕ

Бэр — бэдэна тэ
Сесъд шест у шэш
Бышкошк бун
У жь зэнде тэ
Сесъд шест у шэш
Мори у мършан
Бь рэнг шэwq дэбун...

Сэр рийа канийе
Мори-мрщане
Зэнда зэр қәтйан
У тэ дьгәрийайи,
Тэ бәрәвдькьр
Рез бь рез, йәк-йәк
Тәви морийа
Көлилк у стәйрк...
Тэ телра дькьр.

Бьлура мьн жи
Рамусан дьхвәст
Бь сесъд шест-шэш
Зарави...

... Гава мьн вәбу,
Рйа синге тэ,
Мьн дит: дьле мьн,
Дьле мьн телкьрийә
Тәви морийа,
Тәви мрщана,
Стәйрк, көлилка...

НЭВТБЭНД

(Бь мотива щьмәте)

Кәчъке, әм йәкьн,
Тәйред тәк-тәкьн.

Кәчъке, әм щотьн,
Тәйред тәк-тәкьн,
Ле дьле мә йәкьн.

Кәчъке, әм сеңә,
Нолани һорйанә
Бәр курайа бәре
Әм дьһуныи хәвна.

Кәчъке, әм чарьн,
Бәр мә чар рә һәнә,
Чар шурә созе тә,
Дәә тә чәр шурә
Чар қәлбе дынаейә.

Кәчъке, әм пенщын,
Бьра иро шунда
Тьлийе мьн хәбәрдын
Т'әви тьлийе тә.
Кө тәма щьнәте
Һьлдьм ве шане.

Кәчъке, әм шәшын,
Гөла сәре говәнде,
Тө ван бәжын-бала,
Тө ван мәмык-сора.
Ч'әве рәш — кьлдаи
Бьске зәр — бадаи
К'ера қори кьрйә?

Кәчъке, әм һәвтын,
Бь һәвт кал-бава
Әз һьзрәта тәмә
У әм гөлед 'вәнн,
Кө тәзә вәдьбьн,
Тәзә дьбьшкьвьн,
Әмьн-пәйһатне ван,
Әмьн-һьшйарийа ван...

Кәчъке, әм пьрьн,
Әме дора рое
Говәнде бьгьрьн
У хвәш бьзвьрьн,
Бой һөб у сәйре.

ЗИНЕ

Бәрх хальфи бу
У һавраз дьчу
Зине-дабу ду.

Хәwn бу йане бәхт,
Бәрхьк хальфи
Бәрбь пәзе мьн һат.

Вәстийа бу Зине,
Ба жи вәкьрбу
Бьшкоке синге we.

Рийа мәйә қәст
Бәрхьк хальфи
We роже кьр рәст.

* * *

Чйае бьльндьн, —
Әз тә навиньм.

Жь чйе ба те,
Кьлама тинә,
На хер, бае сар
Дәрд-көле йаре
Жь чйе тинә
У сәр дьле мьн
Нәрмьк дьлилинә.

Жь чйе ба те,
Баране тинә,
На хер, бае һар
һесьре йаре
Жь чйе тинә
У сәр дьле мьн
Нәрмьк дьрәшинә.

Чйае бьльндьн —
Әз тә навиньм.

* * *

Мън крас чекър
Жь бѣлге бие,
Шѣв-рѣ чѣве мън
Майѣ нивие.

Сала нѣвтанѣ, —
Красе бие
Агър пе кѣтйѣ, —
Иара мън нае.

Institut kurde de Paris

ТОРЬНЕ ОЗМАН

* * *

Дара хэмла хвә гōһагст
Хвәкьрьнә сор у зәр,
Тō қәй дьбей қиз, бука
Гьреданә һәвтрәнг, шәр.

Сәкьнинә дәве рә
Жь һьсрәт у һәwасә,
У ба дькьн шәре хвә
Дьбен: — Нәчә, пайизе!

* * *

Хәмла әрде һе спийә
Ле сөр, һәйә сәр дарә,
Ле сөр сәрма шкәстийә
У те бина баһарә.

Ба жи иро нә е дōһә,
Бәрфе надә рәqасә,
Чьмки баһар әмр у рōһә,
Канийа һōб у һәwасә.

* * *

Тәва эваре рамуса бәрпал,
Рамуса пышта зьнар у занга,
Зар бьре бәрха дажон бәрбь мал
Си дьшулькә бәржер, сәр рәнга.

Ах чьqас хвәшә дәнге кар, бәрха,
Дәнге чьвика, хōшиня аве,
Дьлем синге мьн дьдә бәр дәфа,
Дьбе: — дәст бавеж пьрчька тәве!...

ДӘСТЕ ҠАН БЫҒРЫН!

..Әш қә ләзми ед мьри нинә,
 Ле пьр гәләки кери зендйә те.

Р. Рождественски

Жь бира к'е чунә рожед рәшә һәш,
 Әш дәрдед гьран, кәштын у ледан?
 Шьпук-ашита шәре бөһөрн...
 Ҡи чахи һәлә әз тәнәбумә,
 Рәх мерхасед мә мьн шәр нәкьрийә
 (Қә на имдада хвәйә заротйе
 Мьн нәдайә ған),
 Фәқәт, бьрине шәлатем һәлә кәш нәгьртнә,
 У иро жи әз у әғанәва бь тәв дьнальн: —
 Бист миллион шарн һатьмә кәштын,
 Йан шәшътандын у дардакьрын...
 Һәлә нәнальм?! Ле кә заньби —
 Чәндьк-чәнд шарә әз дил кәтмә?
 Сәр у сәғәма шә зьвьстане, пәйә жь шәлет
 Ти-бьрчи, тәзи, бьриндар, бечар
 Шәргед дилада әз ләкәмимә
 Т'а Бухенвалде у Освенсиме,
 Һәта Дахау у Равенсбруке...
 Гав бь гав һеди әз ләкәмимә
 Паше жь дәсте ған мәрвьхәра ча хьлза бумә?
 ... У һәй һатьмә, паше һатьмә,
 У дәркәтмә Хатина шәран...
 Ҡьр жи мьн тәне
 Һнә кәләфә у мьрын дитйә,
 Ль кә ча шәдә
 Иро зәнгьләк мәлул сәкьнйә...
 У рәже шарке мәлул дьзынгә...
 У шәхта һнә сәшдәсәр иро
 Дьхшәзын мина әшәд шә һене

Агьр-ашите сэр шьһанеда рәшәбаранкьн,
Әз бе һәмди хвә жь ши радьбьм
У дькьм қарин:
— Дәсте ван быгрын,
Дәсте ван быгрын, һе нә дәрәнгә!...

ЭЛЕГИЯ

(Бона биранина Йльмаз Гйуней у Щәгәрхвин)

Әгәр бьбини —
Жорда жь әсмин
Стәйркәк рьжйа,
Бәржер һатә хар,
Бьзанбә-мәрик
Жь ве дьне чу —
Бе гөман, бечар.

(Жь шьмаәте).

Әгәр бьбини-мәлул руньшти әз кур дьнальм,
Бьзанбә-әсә ль Көрдстане стәйркәк рьжйа:
Әгәр бьбини-пърчие мьн кьрийә у бәшәррәшьм,
Бьзанбә-рөһем шәләтйе дьдә, ль вәлет һәварә.

Рөһем әсмәне Көрдстанейә-стәйрк ле пьрын,
Һәр мәрик ль мьр йазйа ви һәйә-стәйрка ви гәш,
У вәхта йазйа һәнәке вана зу дьқөрчьмьн,
Ль әсмәне мьн стәйрк дьрьжьн-дьбә шәвәрәш...

Иро ль вәлет шинә дөбарә-көрд тәв дьгьрин.
(Мьн дьго-рөһем чәндкә бса чьма дьзарә?!)
Иро Көрдстан дө әвләде хвә-Гйуней у Щәгәрхвин,
Бь дьләки кәл бәрб һәта-һәте ве вәре дькә...

...Жь про һада бо дайка көрда кие бьстьре,
Бо Көрдстане кие ль вәлата дайнә дә'w-дозе:
Бона мәрьва, рож-хйале ван жь про һада
Кие филмед хвә һәбседа дәрхә у бьдә резе?...

...Ль әсмәне мьн дө стәйред гәш бунә кемаси:
Жь дәрде вана ве кур дьналә Көрдстана мьн,
У әз жи про ледьхьм-дьчьм-һәзни у дьлшкәсти,
Бәр мәхбәред ван-зйарет у Бөһөшт, сәргәрдән дьбьм.

Ль К'ордстане гэлэ-гэлэке пэй wэpa рабьн,
Ле шьнан тэмам we т'о бир нэкэ нав у дэнге wэ:
Гэлэ стэйре ль эсмане мын дуса гэшвэдьн,
Ле нур-нэдэра wан стэйред wэ лапдэр башqэ буйэ.

ЭВИНБАЗИ

Эмре мын у тэ тэв педа шэрэ:
Эм р'оже дьбьн д'о «ордие дьжмын».
У һымбэри һэв бы туж-авьр'ын.
Ле wэхта шэв те, шэр' дьсэqыр'э —
Эз дьбьм диле хэwн у мьтала,
Ле wан хэwнада qуле һ'оба тэ:
Хэwне шэвада меване тэмэ...
Бь һ'об-һ'ызкьр'ын у һ'эwас-һ'эйран
Т'о мыр'а шир'ын г'ола дьрежи
У wэхта оса, бь һ'эйр у һ'эwас,
Т'о мыр'а бь дьл хwэш сонбэт дьки,
Хут эwe шэве, we хэwна мында
Мын бэхтэwартыр т'о кэсэк т'онэ...
Ле, wэхта һ'эма Шэмс нэдир дьдэ,
Эм дуса мина д'о ордиэ дьжмын,
Һымбэр-дьжи һэв бы туж авьр'ын...
У оса һэрр'о ч'эмед һ'оба мэ
Һэр шэв бы ф'ытьл, хwэш һэwва дьч'ын,
К'о сыбат'ьре дуса дури һэв —
Һэр йэк р'йа хwэда бьк'шэ-һэр'э...
У wэхта шарна эм р'асти һэв тен —
Т'о тейи, дьчи, мина нэнаса...
Һэма, лома жи сергэрдан, мэлул
Эз кэр'-лал, һеди тем, дьб'оһэр'ьм...
Ле чахе сэре хwэ бьльнд дькьм
У ч'эвед тэйэ бэлэк дьнһэр'ьм,
Эw ч'эвед мэлул мыр'а дьбеж'ьн,
Wэки wан хэwна т'о жи дьбини...
Ле ньзам чьма дэме тэ дуса
Дайэ qаме хwэ
У мыр'а нэнас,
Айири дьмини...

ЭГИТЕ ҚАДРИ

БАҲАРӘ, БАҲАР!

Жь хәва шьрин
Һьшйар бу адар,
Да пешйа хвә бьр
Зьвьстана сар,
Ль чйа, арана,
Дәшт у зозана,
Бу, гази, һәвар:
Қөльнг һатьнә,
Баһарә, баһар!
Бәрфа чйа һәлйа,
Хөшин кәт гәлйа,
Шабун һат зара,
Гөле ал рәнгин
Вәбун һәзара.
Дьне-а'ләме
Бу гази һәвар;
Қөльнг һатьнә
Баһарә, баһар!

МОСКВА

Бажарәк һәйә
Ль синге зәмин,
Шәвқа ви дьдә
Әрде у әсмин,
Мәрһәмәтйа ви
Дьнйа тәв занә,
Мерхасйа вийа
Һәмйа әйанә.
Әва һәскьрие
Эл у обайә,

Гашьла вида
Ленин р'азайә,
Бажаре дъвем
Москвайә һәмин,
Әвә қөдрәта
Рубаре зәмин.

Institut kurde de Paris

ЩӘМАЛЕ УСЬВ

РОСТӘМ ИДИ МӘЗЬНӘ

Ростәм назие хвә дькә,
Ростәм пьрч'ие хвә дькә,
Дьве эзи мазьным,
Һәр тышти шәлә заньм,
Чьра Назе у Хәто,
Мьра дьбен Росто.
Ростәмьм аз, мазьным,
Ақьл, кәмал, фәмдарьм,
Әзе ва һәрьм дәрсе,
Тәви хушка хвә Бәсе.

ҚАФРӘШ У ҚУТ

Бне нан дьпежә,
Зине кьрдьнак дькә,
Бина лоше тәм у хваш,
Бәлә буйә там у таш.
Әзиз, Авас у Нуре,
Руныштьнә дор пире,
Дьхвьн һоче хвәйә хвәш,
Хәма накьн бо Қафрәш,
Ле Қафрәше фәқир, рут,
Майә һивйа нане кут.

МЕЩИДЕ СЪЛЕМАН

МОСКВА

Төйә гәлә бәдәви, гәләки рьнди,
Төйә соҗақ дьрежи бьрщ бьльнди,
Бь тәра тьм шанә пәлә у гонди,
Москва сор, Москва зор, пайтәхте вәлет,
Тәда миасәр дьбьн бь һәзара нет.

Москва тө бь хвә кәва сөлһейи,
Тө мәскәне әшҗейи у шайейи,
Тө һәртьм тәрәфдара әдлайейи,
Москва сор, Москва зор, пайтәхте вәлет,
Тәда миасәр дьбьн бь һәзара нет.

Сәр заре бәндани тьм тә бир тиньн,
Сәр тә кьлама, шера һәвдө тиньн,
Әв хәта хәте Мәшиде Сълеманьн,
Москва сор, Москва зор, пайтәхте вәлет,
Тәда миасәр дьбьн бь һәзара нет.

ДИНЕ

Дине, дине, дина мьн,
Тө гөла бәр бина мьн,
Тө ронайа чөве мьн,
Тө қьнйате дьле мьн.

Һаҗас жи динани набә,
Мала мөллә хәрәвбә,
Мөллә сәд нвьшт кьрйә,
Чәрә, мьк'ан тә набә.

Бәсә динанйа нәкә,
Һөба дьле мә йәкә,

Дьле мьми мэлүлэ,
Тö дьлем мэлүл нэкэ.

Мәшиде Сълеманийә
Әв к'ьлам һәв анийә,
• Тә һыздькьм дин нөбә,
К'отаси п'ошманийә.

Institut kurde de Paris

ПЕШЕ НАН БЪХВӘ

(Бъ мотива шымаәте)

Дьбен, щарәке Балули занә
 Хвәдькә кьнше навмалейә кәвн,
 Дьбе: — Ка бьнһерьм дьһиа чаванә...
 Кьнщьн элада румәт у кәрәм?»
 Балули занә дьчә нав шайе,
 Кәс гази наке рәсти жи ль шьр,
 Қәдър у қимәт кәси нәдаје.
 Балул рудьне жере, сәр кәвьр.
 Ле е кьнщхас руһыштьнә жор,
 У ль бәр вана кьбаб, қәһиа сор,
 Нане хвә дөһон қөрә у кәбар,
 Балул һерса шьр нан нәдьхвар,
 Дабунә бәрда һәвкә савар...
 Әв руһыштьбу ль сәре жере,
 Мәрвә рути-тут ка кә те кере.
 Балул растә-раст леда чу мале,
 Дор колоз аланд бәнда әгале,
 Ви хвәкьр кьнше дәф у дәвате,
 Аһнши варкьр бәжн у қамәте,
 Ви да бәр хвә қәма Мердине,
 Шьрка сәһәте авит дьзгине,
 Хвәкьр архальх, чөх у чәркәзи,
 Ньтрянд бәжн у бала хвә кәзи...
 Зере шабаше кьр нав бәхдаје
 У бәре хвә да дәват у шайе.
 Чу сәкьни әв нава хвәндийә,
 Хвәнди ве дәме бәрва рабун пийә,
 Хвәје дәвате зу һатә доре,
 Әв руһыштандьн ль сәре жоре.
 Бәр тәмәнә бун мақуле эла,
 Кьшанднә бәр шьр қәһийә селе.

Балул һълбъри пѣша апънщи
Го: «Бѣхвѣ фѣлие у ви бърнщи, —
Го, — фѣдре меръв кънщ у рѣһалѣ,
Сианѣт у кѣрѣм тѣме ль балѣ.
Гавѣке пешда һатъм ве дѣре,
Эз руньштандъм ль сѣре жере,
Мина мѣрики бе хвѣйи, бѣйтун,
Данѣ бѣр мьнда бърнше бе рун...
Диса һълбъри пѣша апънщи,
Го: «бѣхвѣ фѣлие у ви бърнщи,
Вѣки тѣ нибуйа, апънщие бьскин,
Эз руньштѣбум ль сѣре жерин...»
Кѣр у лал хвѣра ль һѣв дьнһерин
Хвѣйе дѣватѣ, бѣге ѣшире.

Institut kurde de Paris

ВЭЗИРЕ ЭШО

ӘУ ЧУИИН БУ-ЧУ

Көвание мәһәлә пәз у дәваре хвә бәрдабун, кьрь-бун бәр реншбәра у бәр пәнше тәва һавинейә әвльн гәф у гөр хәбәрдыдан: эварда һақа фькьр у севьр дьле ванра дәрбаз бубун, вәки лазьм бу бежьн, бь-режьн, дьле хвә рәһәткьн.

Гьшки зәфтьр вана, ши һәйаме сале, дәрһәқа һасьледа хәбәрдыдан. Ле тө көванике гьлие рәст йа дьнра нәдыгот. һәр йәк жь ван дьдәшқыщи һасьла хвә кем нишандә у әв мәрәме вани һимли бу. Йәке, бь тәгмина хвә, дьхвәст йа дьне бьдә баваркьрьне, вәки һьлдана һасьле чьтәвайә: сәри әвә нәфәре хвә бәләнгаз нәки: «Дае, шәньма рун у пенер. Әз нәфәре хвә рьжи наһельм, бәсә», — йәке жь ван дьгот. Йа дьне, бона гьлие һәвала хвә нәвәкьлине, жь йалики дьнва дәстпе дькьр: «Хвәе, сала ван чаха мьн жь бьне һәр чәләкәке қаськәк пьфдайи шир дәрдыхьст: ньзам һсал чьма чьк бунә». «Мьн баһаре бәрх бәри мака дан, го: гөнәнә, бьра һәстүе хвә бьгьрн, һна жи иди әв шир тәнә... Мьн го: һәма чәнд сәри пәнер жи бавитае, дь-кьрә нав тораде».

Ле we сьве гьлие ван там дәрһәқа тыштәки майинда бу. Сәвәва we йәке жи Кәве бу.

— Нәмәде мьн дөсьва сәр охьрейә, — әве бь кәбари орта көванийада әламәти да.

— Огьра херевә, — көванийа хөра-хөра готьне у йәкә бесәбьр дәстхвәда сәрда ани:

— We кәда һәрә?

— Хвәде огьре бьдә әвләде вә жи, — ьнка Кәве пешие шаба гьлие йа әвльн да, паше зьвьри сәр йа бесәбьр у тәһәрәки өса әшев әв гьли готьне-тәе бьгота нахвәзә ед дьне бьбһен, — we һәрә Рәване..

Рәван кә бьһистьн-гөһе хвә мина е кевришка бәль-қандьн.

— Чь қәви? — йәк жь вана ѓса ьнтия, вәки ч'әв-
нәбарйа we мина қира сәр бәрфе хане кьр.

— Эзе бышиньмә мала кӧрхушке хвә, мала Шангир.
Бьра һәрә, сәрики ванхә, чька һалкынге ван бу чь.

— Әре, вәллә, һәқә, — кәвание гот у дәнге хвә
к'ьрт бьри, вәки гьлие Кәвейә пәйра бьбһе.

— Исал наһатын, — Кәве иди һәмди хвә гьли ду-
майи кьр, — сәв хатьре қизе.

— Чьма қиз чь буйә?

— Тыштәк жи нәбуйә, шькьр съламәтә. Исал к'ьнут-
йунын, чьнә, бона ишкола һәрә бьльнд дьдә, вәки хвәндь-
дьяна һәре мәзын дәст бинә.

— Чьма қиза ви бави нинә, — йәке бь дьлһавьжайи
у пера жи бь пәсын гот.

Шангире кӧрхушке Кәве Ереванеда ѓлмдар у ньви-
ск'арәки кьвши бь нав бу. Дьготын Шангире Әмьр-ро
дьсәкьни. Сала 18-а, чахе жь йале Қарсе рәви бун, әве
тә кәтыбу әтимхане. Ль вьра нини хвәндьне бубу, па-
ше иди тәрке нәдабу: һатыбу Ереване, институт хьлаз
кьрьбу. һәр сал малева, нәфәрава дьһатә гӧнд, мала
хатийа хвә, мәһәке-дӧда шице һеньк дәрбаз дькьрын у не-
зикайа пайизе, чахе Ереванеда гәрм дьшкәст, вәдыгәрйан.

— Те, ишар, тыштәки кӧрхушке хвәра бышнини? —
кәванике сәбьр нәкьр.

— Ле нашиньм: ч'әве мьн бьн пә ви у зарак'әвә.
Мьн дӧһва ситьла мәйә чарведре ч'ьлк-ч'әвара, қатьхе
мийна парзун кьрийә. Чәмәданәк жи һекьн, сәри пәнерә...
Әвә, дае, йа мә гӧндийа жи әвә.

— Хвәде бәр дәсте тә кем нәкә, — йәке бь ван гьля
пәсьне Кәве да.

Растие жи: Кәве кьнез у дьлован бу, сәр щәгәра хвә
шәвьти. Эварда к'аре кӧр кьрьбу: ав ле кьрьбу, к'ьнще
бьни гӧһастьбун, кастйуме мии шайа жь қӧтие дәрхь-
стыбу, стунәкеда дарда кьрьбу. Бәре сьмела тәзә ль
Һәмәд хви дабун. Растә, һәла һе рӧк мабу, ле һәта
сьве хәв нәк'әтә ч'әва: бесәбьр һивийа чуйина хвә бу.

— Қӧрбана Һәмәде хвәмә, — Кәве эварда бь шә-
ват дьвәк'ьланд, — we дӧсва ван чаха меване кӧрхатие
хвәбә. Ишар Шангир у жьнева we чьда шабьн.

— Әре, һәйран, ле we ша нәбьн, бьһелә бьра гәдәнг
разе, we сьве һәрә бәр бәрха, — мере Кәве таба хвә
нане. гот, чьмки хәбәрдана зәф һьз нәдыкьр.

Сьва дьне жи рӧн бу. Иди қатьхе тӧрбә шьжуйа хвә
дабу. Кәве Һәмәд һьшйар кьр, чьмки шәбәде зу фьр-

гуна колхозе дьчу гонде незик, шир дьбър, тәслими заводе дькър.

Кәве бь Нәмәдрә чу, сәр рйа шоше нивийа фьргуне бу. Чәнд лавьке гонд ль фьргуне сйар бубун, сәдре колхозе рәх фьргунчи, шие һәри баш руньштыбу, һәсавьдар, киләрчие ши хвә дабунә сәр бидоне шир. Әв дьчунә мәркәза нәһине: кәси нъзаньбу бона шөхөл-әмәле малһебуне, йане хвәрьн-вәхварьне. Се-чар лавьке дьн жи фьргуне сйар бубун.

— Паһ, паһ, паһ, машәлла! — сәдре колхозе Нәмәд сери һәта лыга чап кър у бь шуре лақрди готе, — кәфә, тә там буйи зьртәвәзирәки!

Нәмәд сәре хвә кьрә бәр хвә, соро-моро бу: кә изьн дьда хвә бәр гьлие сәдърда бе, бьхәйдә, йане жи газьне хвә бькә. Сәдр хвәхвә жи әв йәк заньбу. Ләма жи-әв гьлие әви жьн у мере гондрә дьготьн, әгәр йәки дьне бьгота-ве һәв сәқәт-сәқәт бькрана. Ле гонди сәр ве фькьре бун, вәки изьна сәдър һәлә хвәшине хвә хәбатчие хвә бькә, ло һәлә сәр ванда жи һерскәвә, белһөрмәткә, ле тә кәс готи гьляа ле вәнәгәрине, нәбәзе.

Рәва лавька пьрс у пьрсйар жь Нәмәд кьрьн, шие дьчуйе пе һьсийан.

— Тә ишар чьма әв кастйум хвәкьрийә? — киләрчие колхозейи ангор шаһьл у лақьрдчи Нәмәдрә гот.

— Ле чь хвәкьрә? — Нәмәд лекәти шаба ши да.

— Әз бона хатьре тә дьвезьм, — киләрчи диса бь нивлақьрди готе, — те бь ши кастйуми һәри бь ши жи вәгәри. Ле әгәр тә кьнше хвәйә бәрхвантие хвәкьра — Шангире бьгота: «Кьнше кәрхатие мьн хьлмәтьн, лазьмә әз дәстә кастйуме тәзә жерә бькьрьм».

Әва бәси мьнә, — Нәмәд кәрт у кәсә, бемьнәт жерә гот.

— Әз бона тә дьвем, — киләрчи гот, мина тьштәки бежә: «Иди чьма дьхәйиди?».

Һәта гьһиштынә шие-ши лавьк кәтынә кьре Нәмәд, хвәшине хвә ле кьрьн. Ле гьли анинә сәр Шангир жи, у һәр йәки йале хвәда фькра хвә дәрһәқа вида гот.

— Шангир мерәки һежайә, бәхте мьдабә.

— Вәйи, мала тә авабә, қәсура ши мери һәйә.

Гьһиштынә ши. Лавьк чунә шөхөле хвә, Нәмәд жи һур-муре хвә дәве ре данн, нивийа автәе сәкьни. Сәһәтәке кьшанд. Автокә барбьр һат у Нәмәд ле сйар бу: «Ереван, тә кәйи, әз һатьм?»

Рәва кәтыбу хәвнәрожке ширьн. Данн бәр чәве

хвә, к'а кӧрхати, жьн у заре ви ве чава бь шабун у һәйтәһол ви қәбулкьн. Эз заньм, һәмәд дьле хвәда фькьри, Щангире бежә: «Қизе, һәла бала хвә бьде чь меванәки эзизи-эзиз, чьто хорт һатийә меване мә». Жьне сәрда зедәкә: «Чьда мәзын буйә, иди е зәвашейә».

Һәмәд чьда ранезкаийи шәһәрра дькьр, һақа бьрчи дьбу. Дә, ве һене, нә мина һна бу: тәне р'йа ор'га Әштәрәке у Ереване қиркьрибу, ле һәта Әштәрәке, вәкә 50—60 километра шош бу. Һа һена падьшеда чекьри у бе у баране, бәрфе у авта әв гьшк кьрьбунә чәл у к'орт. Авте һақа әрд анцах дӧ-се сәһәтада дьқәданд. У әгәр авто вала буйа: ӧса һьлдьтәқьли, вәки, чава дьвен, шире һәвтрожие фьрне мерьвра дһат. У һәмәд хварьне хвәш дькьрьнә бира хвә, әве мала кӧрхатие .хвәда хварьбун: катлет, харчо... Белһәмди ви ав жь дев чу. Әв чәнд щара бь дера чубу мала Щангир. һавин буйа; щие ви ль әйване, бәр һәве даданин. Щара әвльн, чахе жь қате сьсйа жорда һьһери: тьрсйа. Әви һәв тьре әйван мина щоланге дьчә-те. Ле шәрм кьр бежә: «Әз дьтьрсьм», у бь һаләки к'әтә нава щи-һьвина. К'әтә бире, чава шәбәқәке гьшк, дйа хвә, нәфәре мала кӧрхатие хвә данә кәнандьне. Ван сала кӧрманше мә вәхта һьлгерә пәзе хвә чәндәки дора Ереване дьчәрандын-һәта чйе бәрф дьһәлйа. Шир у масте хвә данинә Ереване, дьфротьн. Тә һәв бала хвә дьдае-қиз у буке сорә-қичьк, шарна жи хорт, дьк'әтьнә куча у дькьрын газии «Кат, кат», «Масун, масун»¹. Бьнәлли Ереване тәва дькьрин. К'е һьз нәдькьр шире миайи мина тоғавке, масте пези мина пәнер бьхара. Һәма ӧса жи дәрһәқа мастда бь нивлақьрди дьготьн: «Данакков кьтрес, чангалов утес»². Әре, данә кәнандьне. Сьве зу Һәмәд һәла р'азайи бу, иди рӧһи нәдани, һьзаньбу, хәвәнеда йан бь р'асти дәнге гьзире колхозе, е гӧнд ле тәсәлә бу. Әви һәв тьре әв ль гӧнд һатийә бәр дәрә ван у ль Алтуне, бука ван дькә газии, вәки һәрә сәр хәбата колхозе. Оса фәрһи дәнге К'амьле гьзир гӧһда тәсәлә бу, вәки әв жь щи вәщеньқи у ль де кьрә газии:

— Кәве, Кәве, Алтунера бежә: К'амьл газии дькә.

Заре Кәве баварки гьшка, наве ве һьлдьдан, нәдьготьн «дае» йине жи «ьне». Кәв, кӧрхушк у кӧлфәта виива иди һьшйар бубун, кьнще хвә шәргьртьбун,

¹ Шир, маст.

² Пе к'ере бьбьри, пә чәнгәле бьхви...

руньштѣбун у к'этьбунэ қьсэватата. Кәвѣ жь ши банзда, сәр сәре кӧрра сәкьни у тьрсийи же прьси:

— Камьле чь, Гәмәд шан, Алтунэ чь? Әм ль Р'әваненә, лао. Дьвәк тә хәвьн дит?

Гәмәд ч'өвѣ хвә мьздаң, ль де ньһери, дора хвә ньһери у һежа фәм кьр, вәки нә ль гӧндә, ль Ереванейә, әйванэ кӧрхатне хвә.

Тӧ нәвѣжә, чахе хортәки кӧрманщ ль к'уче кьрийә гази: «Масун, масун», әви һәв тьре Камьлә, дьвѣ: «Алтун, Алтун». Әв хорте маст дьфрот-һәла һе ль ван дәра бу, дькьрә гази. У Гәмәд жи, Кәвѣ жи фәм кьрын, вәки бь дәнге ви хортн әв хапийә. Кәвѣ әв йәк Шангир, кӧлфәта вира гьликьр у гьшк һәврә тер к'әнйан. Шангир жи миңа хвә шара к'әтә бьн әнәна.

— Осанә: сава Камьл зорә.

— Аһ, кӧрхушке мьн дьвѣ «зорә», — Кәвѣ дәстбь гьлийә кьр. — Ле вәки нә зор буйа-чьма Чич'әка мә ѓса дьгот.

— Чь дьгот? — Шангире һьзрәт у һәвше гьлие гӧндийә бесәбьр жь хатинге прьси.

— Ле чава, — Кәвѣ готә Шангир, — шан пәла Камьли нәхвәш бу, дәвсѣ хортәк к'этьбу нава гӧнд, гази пәла дькьр. Һатә бәр дәрә тне мьн жи у гази Чич'әка қиза ви кьр. Чич'әк жи қите сәкьни у готѣ: «Әз иро нькарьм бем, әм дәв дьк'лен». Хорте фәқир жи, бона шар дьн вәнәгәрә мала ван, готѣ:

— Чич'о, иро мобилзасийә¹. Хәто ль ве орте сәкьнийә, гьшкә дьдә бәрәвкьрьне. Әгәр тӧ нәейн — сәдре хвә-хвә бе.

Чич'о, тӧ Чич'оби: нә вьрда, нә веда, гәдәрә дьвѣ:

— Сәдьяна, Камьл жи бе-әз наем.

Шангир сәр ве хәбәрә «к'әна зьк бу».

Гәмәд әв гьли бир данн у беләмди хвә, дьк'әнйә. Бавар бу, вәки кӧрхатне диса дәрә ван гьлийә вәкә у тер бьк'әнә.

Гьһиштә шәһәр. Иди әсър бу. Пешне хальфи, рѣ жь рйа дәрнәхьст. Жь шәһәрлуки шне к'уча мала кӧрхатне хвә прьси, һьнәки веда чу-иди к'учә нас кьрын у пәйрә бь зена хвә чу, гьһиштә бәр авайе кӧрхати. Ньлк'ьшйә қатѣ сьсийә, бәр дери сәкьни, вәки һьнәки биңа ви бе бәр. Паше шә у нәйнька гӧловәр жь шева пенщәке хвә дәрхьстын, тунщька хвә пе тукѣ шьлкьр, рьнд

¹ Вохта гӧнд-гӧндити дәрдхьстын сәр хәватѣ.

шәкър у һежа дери хьст. Қиза Шангирә һәрә ч'ук дәри
ле вәкър. Һәта Һәмәд Һәшлиеда ведро у чәмәдан ши
дъкърьн, де ль қизе кърә газе:

— К'ийә, Хәзал шан?

Хәзале бәрбь де банзда у рева кърә хьлә-был:

— Гөндийә, гөнди, көрә Кәвейә.

Шангир у жьн рабун, пешиеда чун.

— Вәйи, Һәмәд шан, — жьна Шангир дәсте хвә да
сәр синге Һәмәд у сери-Һәта льнга әв чап кър, тә қәйи
дыгот, бәжна ши у хвә һьбмәри һәв дькә. — Бала хвә
быде, Шангир, — әв зьвьри сәр мер, — һәла Һәмәде
мә чьқа бәжн кьшандийә, те қәйи бежи, гөһе ши гьрть-
нә, к'аш кьрьнә.

— Өсанә, жьньк, — Шангир миңа хвә щара гьран-
гьран гот. — Дьвен «Карьк бын сәвәтада наминьн».

— Дә вәрә, вәрә, — жьна Шангир, мәта Һьмайиле,
гот у дәсте ши гьрт, өса ани һөндөрә отахе-тә қәйи,
дыгот, зарә ч'укә, — тә ньһа вәстиайи, ре һати.

— Жьньк, — чахе Һәмәд бәр тәхтә данә руньштан-
дые Шангир гот, — дә бьньһер: чи тә һәйә, бинә.

— Мерьк, — Һьмайил миңа мәрвьөкә сущкър бәр
Шангир зари бу, — бәхте Һәмәд бу: хварьн нәмайә, ле
әзе тыштәки биньм, бьра қәватикә...

— Нахвәзә, — Һәмәд пәй һақа хәбәрданерә иди
шәрмана гот, — әзи терьм.

— Тә кәнге жь мал дәрк'әти? — Шангир же пьрси.

— Шәбаде.

— Тә рева ль щйа тышт хварийә.

— На.

— Зу быкә, жьньк, — Шангир тәвһәв бу, — сьвә к'ө,
эвар к'ө.

Һәмәд хвә кәр кър. Иди шә дөме хвәрьна хвәш
бәр ч'әве ши нәдһат, тәне нан у пехарьнәк баньана,
қәватик быкра.

Һәта Һьмайиле тәхтә раст дькър, Шангир пьрс у
пьрсйар жь Һәмәд дькърьн. Пешиә, фәмдарийә, бәса
хатийа хвә кър. У чахе дәрһәқа сәһәт-қәватата веда
гәләки кәтә бын әнәна. Һьмайил бәр гьлие мерда һат:

— Шангир, иди хенжь Кәва к'архер кәс шә маледа
төнә, чаһанә?

Шангир һьз дькър тьме бь готьн, мәсәле щьмаәте
гьлие хвә избатькә. Ве щаре жи әви мәсәләкә анәгор
дит:

— Жьньк, дьвен: «Бина дйа, те жь хатйа». Әзи дөһ-

донздәһ сали бум-мын де онда кър, этим мам. Ньһа дәүса де жи, хушке жи, хатие жи, мәте жи хатийа мынә Кәвейә.

— Әре, вәллә гьлие тәйә, мерьк, — Ымайиле, мина тыштәки, бь гөнәпеанин Шангирра гот.

Нан данинә сәр сьврәкә мина бәрфа спи у пера жи, пәнер, памидор. Әв жи бәси Нәмәд бу.

— Дә кәрәмкә, нане хвә бьхвә, — Шангир готе у чәве кәрхати ньһери.

Нәмәд пе дәстәки кәри нане соми һьлда, пе дәсте дьне-памидорәкә сорә фьтықи. Гәзәк ль хьст, паше гәзәк ль памидоре. Чахе дьране хвә теда гот кьрын, кәре памидорейи дәрвара мина фишқәке ава памидорейә сор авитә сәр сьвре. Бәхте вира сьтар сьвреда нәма: мәрвь вәки қәстана жи бькра-сьврә һақа нәдьләшты.

Нәмәд шашйа хвә тәгмин кър, ле иди дәрәнг бу. Нәта һьше хвә бәрәви сәр һәв кър, сәвта Шангире һерскәти гөһе ви «қәл» кър:

— Әв чьтәвайә? Вәхта дьвен чобане¹ сәре чйа-раст дьбежын...

Ымайил сәва сьвра хвәйә шуштийә утикьри мычь-қибу, сәкьни бу. Әве дьле хвәда Нәмәд гөнәкар нәдькър, ле бь хвәра шәр бу: чьма мын әв сьвра хвә ани у дани бәр ви гөндие йабани? Ахьр килонкә сәр бу: сәрда бьрьжйа жи, тыштә нәдькър.

Ле Нәмәд иди кәре неп жи, памидоре жи данибунә дәүсе, у сәре ви бәрда, ньзаньбу чь бькә.

Һерса Шангир бь ван хәбәра данәни. Әви диса гот у бьланд:

— Ахьр гөндие мақулә мыштйақ жи һәнә. Тө қәйи дьвежи, әва кәрхатие мын жь нава мешә гьртьнә, анинә. Көро, чьма дө навини, кәр у чәнгәл данә бәр тә? Ле әв бола форменә, чьнә? Тә пе кәре тузикьрна: нә дьрьжийа, нә қәт.

Нәмәд тәгмин кър вәки, хвидан шенике вира дьбәзә сәр сурәт. Ве дәме әви дьле хвәда дьгот: «Әрдә, тө бь қәләш-әз теда һәръм». Ле нә әрд дьқәльши, нә әв теда дьчу, нә жи Шангир хвә кәр дькър. Тә қәйи дьгот, чьқа хәбәрдыдә һақа һерса ви дьһа радьбә.

— Нәмәд? — Шангир дөйи ле кър.

Нәманки дәнг жь Нәмәд һат:

¹ Шьван

— Ы?

— Көро, чьма шаба мьн нади? Тә чьма өса кьр?

Гьли гьништә ые дәрәще, ыәки, гөне Ымайиле бь
Ҳәмәд һат у газьн ль мер кьрьн:

— Шангир, Шангир, тә гәдә херә: шаш бу. Тө бәр
хвә нәк'әвә, әзе бышом, к'ота бу, чу.

— Ахьр гьли шуштьн нинә, — Шангир жьнеҗа гот, —
гьли фәми у бефәмйа мерьвә.

— Дә иди бәсә, Шангир, бьһелә бьра гәдә нен бь-
хвә, — жьне хвәст сәри ль гьлйа там бьбьрә.

Шангир хвә кәр кьр у чьмки һәла һе һерса ыи данә-
нибу, рабу орҗа отахе гәрйа.

— Нане хвә бьхвә, Ҳәмәд щан, — Ымайил бәр
дыле ыида һат, — тьштәки накә, к'орхатие тәйә, хвә нә
хәлде хәрибә, жь тә мәзынтьрә...

Э, нан бәр Ҳәмәдда дьчу. Дәстхвәда мәде ыи һатә
гьртьн у, мина гьреке, тьштәки хвә авите фьрьке. ыәки
жь ые хортанийа хвә шәрм нәкьра-ые бьгьрйа.

Ҳәмәд дит, на, майин навә, фьрар кьр рабә, бьр'әвә.
Ле ве эваре к'ода һәрә, дәре к'е бьк'отә? Шәһәре нәнас,
У, ньшкева, шабуна беһәсав к'әтә дьле ыи, мина мәрь-
вәки қәфьлибә, хальфибә у һәу бала хвә бьде-һатийә
бәр маләке сәкьнийә, ль кидәре тәндур дьшхөлә у
нәфәре ые жи гьшк қәуьм-пьсмам, кьнез-лезьмьн. Лав-
ке гөнд к'әтьнә бире, е к'б бәр базаре һамбалти дькьрьн.
Әзе һәр'ьмә бал ыан, Ҳәмәд фькьри, шәвб'оһерикә хвәш
бькьм, бина мьне дәре: һәта сьве дьчьмә гөнд. Ле чава
жь ве мале дәрем, йа к'б мьнра буйә кәлә? Чь мәне
бьгьрьм. У Ҳәмәд мәнә дит:

Эз ва һәр'ьм базаре, — Ҳәмәд жь ши қөлоз бу, мина
мәрьвәки гьлик ньшкева бьк'әвә бире, — тәми ль мьн
кьр'нә, ыәки ыанра бежьм.

— Көро, — Шангир сәр гьлйава чу, ле хвә һәла
әйан нәкьр, — иди эварә, те һәри к'б? Нһа лавьке һәр'нә
щие хвә.

— Эз щие майина ыан жи нас дькьм, — Ҳәмәд гот
у һәй жи перә пашопе бәрбь дери чу. Тә қәй дьгот
Шангир у жьне мьле ыи бьгьрьн, дәсти зоре нәһельн өв
дәрк'әвә.

— Ищар чуйи, те сьве бейи мале? Шангир хвәст
там фәла ыи бьһәсә.

— Ле наем, — Ҳәмәд мина мәрьвәки хефьк у бь тәһәре
дылсаг'и шаб да, — әзе бем дәрдане мә бьвьм: чәмәдан,
ведро...

Нәмәд бь тәһәрәки ӧса гот, тәе быгота бей ван нь-карә һәрә гӧнд.

— Нәмәд, — ишар Ньмайил тәв гьлийа бу, — нәве нәготьнә: әзе сьве зарарә һәвә эмише тәр бькърьм, һьнә чәрәз, вәки тӧ дәствала вәнәгәри.

— Әзе сьве зу вьрбьм, — Нәмәд гот у хвә дәрә пашьнра гиһанд. Дәри дадайи бу: кьр вәкә, ле нькарьбу. Ньмайиле хвә перә гиһанд. Вәхта вәкьрьне диса әшарәти, дае:

— Иди әз навәжьм: сьве әз у Шангир һивийа тәнә.

— Ле чава, һуне һивийа мьн бьн, — Нәмәд иди жь сәр нәрдәшана кьрә гази.

— Әв чу-нае, — чахе Ньмайил вәгәрийа, Шангир готе.

— We бе, Шангир, соз да.

— Созе чь, һале чь. Тә дәрш нәкьр чь гот?

— Го: «Әзе бем».

— Жьньк, мьн һәта ньһа тьре тӧ арьли.

— Ньһа чь буйә?

— Ахьр мерьки гьлие там гот, го: «Һун һивийа мьн бьн».

— Ә әре.

— Әре у шан. Хвәст бежә: һун һивнебьн-әз бем. Иане һивидарийа вә вәе тьштәки. бадьлһәва, бош у бәталбә.

— Мала тә жи авабә, — Ньмайиле бь һерс бәре хвә да мер, — чахе тӧ жи ләв дькәви-иди чәрә тә навә. Ишар чь бу. Шаһьлә, гӧндийә. Бьра сьврә һьнәки жи қьреж буйа. Мәрьв ӧса тинә сәре меване хвә: әв жи кӧрхати? Нә ахьр Кәве дьһийа роньк тәрә дьхвәзә. We нәве чь. We нәве: тә чьма ӧса ани сәре кӧре мьн. Фәқири һақа әрд дабу пешийа хвә, сәва мә һатьбу, тә жи әв рьнд хәлат кьр.

— Жьньк, иди навәжә: мьн тӧ шара шашйа ва нәкьрьбу. Дә, иди чу.

Нәмәд вә эваре хвә гиһандә лачька, ванра шива хвә тер хвар, дьле ви эпешә барьстан бу у раза. Сьве зу сәре льра «Һагтанак» — е сәкьнибу. Автоке сйар бу, бәре хвә да гӧнд.

Бәри пәзе нивро Нәмәд хвә малера гиһанд. Кәве малда кәре һатьн у дотьна пез дьдит, чахе кӧр һатә һӧндӧр.

— Пи, әз қӧрбана пәйәе сьвьк бьм, тӧ һати жи?

— Те дьвини.

Кәүе пешие жь хәбәрдана көр тө тышт дәрш нәкьр у пьрс у пьрсйар же кьрн:

— Хвәзыла мьн тә бе, тә чу көрхатие хвә дит. Бьра ч'әве мьн, дәвса ч'әве тәбуна. Дә ишар бежә: сыламәт-бун, заре ви чь дькьрн, сәһәта һьмайиле чава бу?..

— Тәв башбун, бара-щәма тө сылав дькьрн.

— Сылава хвәде ль шандйабә жи, аняабә жи.

— Ле к'а һурмуре тә, — Кәүе ль көре хвәйи дәства-ла ньһери у ньшкева к'әтә бире.

— Һурмур пәй мьн те.

— Чава пәй тә те?

— Кәүе, хвәде һәвини, те жь мьн вәгәри.

— Көро, лао, чь қәшмийә: дьвә рева жь тә дьзин?

— Мьн нани.

— Сәвәв?

— Сәвәв әв бу, вәки көрхушке тә әз беһөрмәт кьрм, әз жи рабум, жь мала ви дәркәтм, һатм.

— Чахе тө һежа һати: кәси рева йане жи мәһәле тө дити?

— На, чьма?

— Пии, һәмәд, баве мьн..., — Кәүе баве хвә беһөр-мәт кьр у һәрдө дәсте хвә авитьнә бьске хвә: жорда к'аш кьрн. — Те дьле ван жьнед мәһәле: дьжмьн-хер-нәхаза мьн шанәки.

Һәмәд дәстхвәда готьна де фәмкьр.

— Чийә, готьна тә әз нәбежьм?

— Бежә, — Кәүе өса һеди гот, тә қәй дьго һнәка гөһ данә сәр ван, — мьнра гьликә, ле һәма тә хәлқе-ра гот, заньби мьрна мьнә.

— Ә, әз жи набежьм.

— А, әз қөрбана көре хвәмә, һежа заньм тө ньхта һәлали. Дә ишар гьликә, бежә, чь қәшми.

Һәмәд гьшк дера гьли кьр. Кәүе щидә бубу рьсас, чахе һнәки һьше ие һатә сери, бәр дьле көрда һат:

— Тыштәки накә, көре мьн. Хвә қара кәмбәра тә нашке. Чьма Шангир хәрибә? Нә жь тә мазьнтәрә. Изьна ви һәйә силе тәхә, ле тө готи же нәхәйиди...

Кәүе дьгот, ле жь дьле ие хун дьчу. Нә ахьр һәмәд дәлалие мале бу, гьшка сәре ви сонд дьхварьн: «Мьра-зе һәмәд», «Дара һәмәд».

Дәнге жьна бәр дери һат. Кәүе бь тьрс у хоф зьвь-ри сәр көр.

— А, һәмәд, әз қөрбана көре хвәмә, тө дәнге хвә нәкә: дйа тәе шаба ван бьдә.

— Кәве, чәве тә рон, Нәмәде тә һат?

— Хwәде чәвронайе бьдә wә жи, — Кәве шаба чар-пейщ жьне мәһәле да, ед кō кәс ньзанә, ль кō һәв гьртьбун у һатьбун, wәки пе быһәсын: кәне Нәмәд чава чуйә-һатийә, чь гьли анинә у, йа сәрәкә, мала Шангир чь пера данийә. Ле Кәве иди моләт нәда ван, wәки пьрс-пьрсйара бькьн. Әве бь хwә дәстпе кьр:

— Дае, рьсқе заре мьн қәлнайә, хwәде бьдә йа бь хер.

— Чь буйә, чь қәмьмийә? — жьна хwера-хwера же пьрсин.

— Ле чава! Шангир у һьмайила тә чь бежи дагырьтнә: иди жь зәрдәла, памидора, галет у канфета. Нәмәде мьн, автиеда, һәw wәхтәке пьш хwәва дьзвьрә: һурмуре чь, һәле чь!

— Бьрынә!

— Бәлки ль ван у нәфара бьбә жәр. Дае, е ван гонде жерьн бунә: бала хwә дьдьне кәс wi һурмури навә хwәйи, рева пәйадьбы, хwәра һьлдьды, дьвьн.

— Қьсмәте wә нибуйә, — жьнәке гот.

— Дә бьра һәма қәда-бәла Нәмәд, заре тә сәре ван һурмурабә, — йа дьне сәрда зедә кьр.

— Шькьр, кōре тә сьләмәти вәгәрийа, щәньма эмиш, — йәкә майин жи алие хwәда гьлие һәвала там кьр.

— Әре, дае, әз жи дьвем, ле Нәмәде мьн бәр хwә дькәвә. Әз дьбежьм лао, шькьр we рйа дур тō шара ищарьн жи вәгәрийаи: һурмур жи, әз жи қорбана тә у бәхт-мьразе табьн.

Жьн эпешә wәхт руньштьн, пьрс у пьрсйар дәрһәқа һал у wәхте шәһәрда жь Нәмәд кьрын. Әве тә жи, кō һьм кәфа wi тōнәбу, һьм жи жь пьрс-пьрсйара зьвер бу, шаба вана бе дьли хwә, шарна бь хәбәрәке дьда.

Жьн рабун. Кәве жи һәта бәр шемике әw вәрекьрын у вәгәрийа щәм кōр. Роже дьн буна-Кәве ванра сәһәтәке-дәда дәрва жи бькәта қьсәwәта. Ле иро әwә бәрхwәкәти бу, дьле хwәда дьгот: хwәде, әве кәнге бьщәмьн, һәрьн. Жьна жи, һәма чава льнге хwә жь шемика дәре пашьн авитьн дәрва, иди ре нәданә һәв: һәр йәке жь вана дьле хwә хwәш кьр:

— Гәләки бь Шангир кōбар дьбу.

— Хwәде мьн кьр: бьрне we шькәст.

— Әз дьвем чәва ль хwә дьбөһеринә, қәст дьве дьзинә.

— На, ле-ле, вә нәди. Меш сурәте Нәмәд к'әта, 'ве
бьбйа һәзар п'әрчәйи.

— Шангир чава жер'а буйә мьлк'?

— Чь мьлк', у. Шәһәлуйе чь'рукә-чәрчи ниньн?

— Чьма, өса дьбежи, дае? Кәве белукә к'өр'-қиз пе
к'ынщ у мьдасе заре Шангир мәзын кьрын.

— Жәр ль кәвын-кола к'әвә.

— Бьра мәрики мьни өса шәһәре Рәванеда һәбуйа,
бьра кәвын у кол буна.

Нәмәд сьвәтьре к'ынще хвә г'һастьн, чу хәбате.
Әви һәв тьре чуйина вийә Рәване, беһөрмәтийа һатә
р'уе ви, чуйина бал ләшьке бәр базаре: гьшк хәви бу,
хәвнәкә хьраб. Ле иди ве шунда әви льнге хвә на-
витә сәр шемика к'өрхати... Әв чуйин бу, чу. •

Institut kurde de Paris

ЭМЭРИКЕ СЭРДАР

ЗЭШАЦА ЭЛО

Эло тае тәне бу. Баве ми зуда мьрьбу. Хушк, бред ми төнәбун. Эш бу у пирәдайка ми. Хание шани кәвн у сьвдәра пешие хвә қышьландьбун һәз. Дәре мәрәке хенира вәдьбу. Чәнд бьзын у делкәкә ван һәбун. Наве делка ван Рьнде бу. Шәвәкә бьчук, кә нәдьһатә бира тә кәси, вәки кәнге мөра ав чуйә, бәр дәре шәһра дәр-баз дьбу. Эло һавна у баһара сьбе һәтани эваре ме шәвәда вәдләзийә. һәр тәне ми чахи рәдьбу, гава пәз дьһат, нава гөнд бәла дьбу. дьчу бьзыне хвә дьданә пешийә хвә, даннә мале. Шенйә дйә ми рәдьбу бьзыне хвә дьдотыи, шир дадани сәр тәндуре, гәрм дькьр, һавен давите дькьр маст.

Хенида чар стун һәбун. Вәхта рөжие Хьрдьнәви вана ль сәр стуна незкии тәндуре пе ар шькле пез у шьвана ледькьрын. Чәнд рөжа рәнге спи дьһатә кьвше, паше жь дәст дүе тәндуре бәрә-бәрә бәтрәнг дьбу, дһа раст зәр дьбу. һәвирданге ме жи ме ступеда дардакьри бу. Келәке пәлтък бу. Эвара чьра хвәйә һәфте вәдьхь-стын у ме пәлтъкәда даданин. һәтани рәзане чьра вәкәтибу у жь дүе ме сәр бане пәлтъкә «һынгьләкә» рәш дарда дьбу. Дәсте хвә нәдьдане һәтани хвәхва жорда нәһата.

Вәхта бьзыне хвә дьдотыи. бәри нава кәре пез дьдан, әш жи дьһат ме шәвәда келәка кәр рудьньшт у тә кәси ызьаньбу, вәки дәрһәқа чьда хәбәрдьдн, чьмки кәс нәдьчу бал ван.

Хание ван бьнәрд бу, дһа раст се алийада дишар нәдьһатьнә кьвше, әш у әрде доре вәкә һәв бубун. Ләма жи вәхта Эло, йане Шени һьлдькьшьянә сәр хани, тә пепәлинг нәлазым бун, һәма өса раст-раст келәкәра һьлдькьшьянә сәр. һәр тәне алие дерида, кә роавае дьньһерн, дурва дишарәки хани у дишаре сьвдәре дьһатьнә кьвше. Дәри бәр сьвдәре төнәбу, вәкьри

бу, эваре камәкә кәви дьданә бәр. Бьзыне хвә жи сәре хенийн жорыи гьредьдан. Шие Рьнде сьвдәре бу, сьбе һәтани эваре бәрдаи бу. Гьренәдьдан. Звьстане, вәхта бәрфа қалъм дькәт, сьвдәра ван тьжи бәрф дькьр. Әло дәре хани вәдькьр, нава бәрфеда шие лынге хвә дькьр, сәр зьк дьшульки, дәрдькәтә дәрва, пе мәрә дьк'ола, пе бере бәрфа сьвдәре давит, тәмьз дькьр. Хенида дө к'сләк һәбун, йәк к'өләка мәзын бу, йа дьне дукешк бу. Чимәки мәзын бьрибун, ортеда қөл кьрьбун, данибун сәр к'өләка мәзын. Р'онайе we қөлка чимра давитә һөндөр. һавише әв қөльк вәкьри бу, ле звьстане тәртә сәргин даданин сәр, нивидә дьгьртьн, вәки ниве майинра ронкайн бькәвә һөндөр. Купәки шькәсти кьрьбунә дукешк у вәхта дүе тәндуре дьк'шийа, к'ота дьбу, пинәк дькьрьнә қөлка ви дьгьртьн.

Әлоин тьреқ бу, нәдхәбьти. Хәбата ви һәр тәне әв бу, вәки бьзыне хвә дьбьрын, данин, сәр ханине хвә, дор-бәре ви дьдрут, дәбара бьзыне хвә дьда сәр һәв. Сале шарәке жи дьчу нава мьриде хвә дьгәрийа, хер топ дькьр у әбуре хвә дькьр. К'е чь дьдае дәнге хвә нәдькьр, нәдьго кемә, һьлдьда, дөәа дькьр у дьчу. Әло қәвл, байт ньзаньбун. Ле чава дьбежьн, тьреқәки гәләки шкәсти бу, тә шара пьрсәкә нәте жь дәве ви дәрнәдькәт. Ләма жи гөндийа гәләки қәдре ви дьгьртьн. У вәхта гөндда мәрник бьмьра гази тьреқе майин нәдькьрын, Әло дьбьрнә сәр. Заньбун, вәки Әло қәвл-бәйтә ньзанә, ле дьса әв дьбьрын. Әви мьри дьшушт, дьбьр тәслими ахе дькьр у чь лазьмбу хвәйе мьри, гөндие майин дьдане. Вәхта һәвте мьри тьмам дьбу, дәве ви әрде дәрдьхьстьн, гази Әло дькьрын у кьнше мьри дьдане. К'ьнше ле һимли кьнше мьрийа бун. Йа Шенийа дйа ви жи өса бу. Растә, Шени йәкә бәд бу, ле гөндийа бой навә ошахе дәнге хвә жерә нәдькьрын, хвә нәдькьрьнә һәвал, чь дьгот дәсте weза дьчун. Вәхта әве қьрка щинара дьгьрт, вана «— Ошаха тә нә дөбәчие тәбә» дьготьне у же дур дькәтьн.

Шьваиа у бәрхвана һәқе бьзына у кара жь мала ван нәдьстәндьн. һәвә хвәлийа ванә бәр дери һәбу, шәһ дьчандьн. Ле бостане картоле ван пыш хени бу. Вәхта сьрийа ван дьһат, вәки картоле хвә авдьн, Әло дьда мәрә нав бостинда дьсәкьни, ав дьда, ле Шени дьчу сәре бәнде рудьньшт, вәки гәде гөнд ава ван нәбьрын. Заньбу, вәки кәс тьште өса накә, ле дьса дьчу. Хәйсәте we өса бу, кәсәки бавар нәдькьр.

Шәвәтә вән сәргин буи. Һәтәни пайиза дәрәнг Шение мөзәләп һәлдәни тәпәк дькөтән. Паше әв тәпәк дькьрнә қәләх. Қәләхә хвә кәләкә дивәре сьвдәре даданни. Әвқас вәхт әв қәләхә бычүк дәрвә дьма, Һәтәни сәргин рьнд һьшк дьбуи. Ле һәлә бәри шьли-шөйә сәргини хвә данин дькьрнә алики мәрәкә, алие майин жи дәбара бьзьна дьданә сәр һәв.

Купе рун, әйәре торақе у пәнер, чәнд чәвал арә вән, чәлә картоле вән мәрәкәдә буи. Пайиза дәрәнг Әло чәнд щинарарә тәвәйи бь әрәбе дьчу гөндәд әр-мәниәйә щинар. Вәна кәләм дькьрин, ле Әло, чава тьрәқ, изна ми төнәбу кәләма бьхвә, тьвьре рәш у гьзәр дькьрин, данин. Тьвьр, гьзәр кәләкә чәлә картола дькьрнә нава хвәлие, вәдшартьн, вәки нәчьлмьсьн. Пайиз-пайиз, вәхтә Әло дьчу нава мьрида хере топкә, перә өсә жи әрик-берике мале дьдит — қәйси, бьрьнщ, сьнщ дьстәндьн, данин. Шение әв жи мәрәкәдә хвәйи дькьри. Дәрики дарин бәр мәрәкә бу, вәхтә вәдькь-рьн, дьчунә һөндөр, чьринийә ми эпещәйи дурва дьһатә бьһистьне. Қөләп машнайи бу, ниву дьбу.

Жь щинара тө кәс мала вәшәвә нәдьчу, нәдьһат хенжь Аслике. Шение һьз нәдькьр, вәки әв те-дьчә. Ле Аслике дьдә зора руе хвә. Әв мәрәкә өсә бу, кә чәвә ве ль дәсте хәлқе бу. Әм бежьи, кәсиб жи нибу: һәбуна ве жь сәре ве зедәтьр бу. Ле хәйсәте ве хьраб бу, чәвә ве һәма дәрийә бу. Вәхтә һәне нивро дәрда-нәк дьдә дәсте қиза хвәйә орте у дьшәндә мале щина-ра. «— Дийә ми готйә, чь чекьрнә, бьра пара ми бьшинь», — қизьке дьгот у дәрдан дрежи кәвәнийә мале дькьр. Рожәкә жи маләкә щинара кьнщә дьшо. Ситьл тьжи ав сәр тәндуре дькәлә. Минани һәршар қиза Ас-ликейә орте дәрдан дестдә дәрда тә. «— Дйә ми готийә, чь чекьрнә, бьра пара ми бьшинь», — дьбежә, хвә дьдә бәр тәлдә стунә у дәрданә дьрежи кәвәнийә мале дькә. Малхе мале ль мале буйә. Дьһишкә кәчькә, дәр-данә жь дест дьгрә, ситлә авә кәләндида дькә, дьдә дест у дьбежә: «— А, мала мә про әв чекьрийә. Әвә жи бьра пара дйә тәбә».

Хәйсәтәки Асликейи дьне жи һәбу. Чәвнәбар бу, нәдьхвәст чьра йәки бьшхөлә. Вәхтә маләкә хвәра тьштәки тәзә дькьри у әв пе дьһәсийә, хәв нәдькәтә чәвә. Әсә хвә ве малерә дьһиһәнд, тьште тәзәйи кьри дьньһери у қарәк жерә чедькьр, өсә дькьр, вәки дьле кәвәнийә мале, малхве сәр сар дькьр. У вәхтә

дьдит, wәки хōшуши к'әтә дьле ван, бәшәра we хwәш дьбу, ч'әве we жь шабуна дьчурьсин.

Wәхта һәwa хwәш буйа, сьбе һәтани эваре жь сәр қунҭаха хание хwә пәйа нәдьбу. Ч'әве we ле бу, чька дүе тәндүра к'е дьк'шә, к'е тыштәк ани мала хwә, к'е чу мала к'е, бәр дәре к'е чь һәйә. Оса ч'әвнәбар бу, wәхта дьдит, дәвар йане пәз к'әтийә нава зәвийа шинер, йане сәр лода ван, т'о wәхта нәдьчу дәрнәдхьст, йане жи дәрһәқа we йәкеда әламәти нәдьда ван.

А һәр тәне Аслик дьчу мала Шение, дьһат. Ле Шение же һыз нәдькьр, бькōштана жи дәре we вәнәдкьр. Хәйсәте Шение оса бу, wәки нәдьчу мала т'о қул-бәнда, нә жи дьхwәст, wәки йәк дәре we вәкә.

Чьқас жи Шение нәдхwәст, wәки мәри һәрнә мала we, ле нәдьбу, шинар бун, һәвд'о дьқәсьдин, р'асти һәвд'о дьһатьн, али һәв дькьрьн, шар-шара жи рудьньштын һәвд'ора қьсә дькьрьн, мьжулийа хwә дькьрьн.

Wәхта Әлойә зәwаше бу, ле нәдзәwьши. Де жи д'әw ле нәдькьр, wәки бьзәwьшә.

— Жьн чи wirаньн, — әwe тьме шаба пьрскьрна щинара дьда. — Ле-ле хwәде һәвинә, сәре хwә нәкә we қальмә-қальме навә? Гәдәнге мьн һәла зарә, чь wәхте wi зәwашейә.

Ле wәхта жь Әло дьпьрсин, wәки чьра назәwьшә, тьме һа дьгот:

— Зәwаш нарәwә. Wәхта рәви жи хwәде оґра we-рабә, әз надьмә пәй.

Әлойн осайн нәзәwьши Шени чу рәһмәте. Чава әрф-әдәт бу бьрьн, һәқ кьрьн. Әло әw чәнд бьзьне хwә шәржекьрьн, хера Шение да.

Әw кьнше мьрийа, к'о wәхтәке дабун Шение у әwe хwәдькьр, паши мьрна we данә хушка ахрәте, к'о чава әдәт бу һатьбу, шуштьбу у тәслими ахе кьрьбу, ньвине we жи дабунә бьре ахрәте.

• • •

Әло тәне ма. Иди нә бьзьн бун, нә жи карьк, wәки пәй ван һәрә, бе. Сьбе һәтани эваре жь әрқа бәр дәре хwә дәрнәдьк'әт, к'еләк-к'еләк wәлдгәрийа. Рьнде жи к'еләке бу, ле wәхта тәве зор дьдае Әло дьрәвийа мале, Рьнде жи хwә давитә бәр сийа диwер.

Шәвәкә зьвьстане Әло кастә-каста Рьнде былист. Нәтани дәрк'әт, г'ора Рьнде бьрьн.

Пай we йәкерә нежа Әло тәне ма.

Кәсәки нъзаньбу, вәки Әло чава әбуре хвә дькә, кә жерә нан дьпежә, харьне чедькә. Жьне we мәһәле һәвдә шешьрин, қьрар кьрын у рөже йәке харна Әло дьбьр. Ле Аслике рйа мала Әло иди кьрьбу «Рйа кадьз». Шар-шара жи Әло дьчу мала ван. Чьқас чу әвқаси чуйин-һатьна Әло ль мала Аслике зедә бу. Әве жи шар-шара әв хвәра дани нава кома жьне мәһәле, кә тьме пашц пәзе нивро бәр диваре щинарәке бәрәв дьбун. Жьна һәй хвәшине хвә Әло дькьрын, дьготьн, вәки Әло сонд хварийә пәзәвьщә.

— Әло һивнейә, вәки бае Мьскинийә жьнәке бинә зоре кәләка вида текә хвәре. — йәке дьгот.

— Әло жь жьна дьтьрсә. тобә кьрийә, наве зәваше нәйна сәр хвә, — йәкә дьн дьгот у дьбу иирқинийә ван дькәнийан.

Ле жьнед бәтәр (ед өса we мәһәледа һәбун) радьбун, дьзикава, пьштева дьһатын, Әло давитьнә әрде у гази жьнед майин дькьрын:

— Ле-ле, вәрьн әм һәла бьньһерьн, чька әв мерә йане на. Дьбә тьшт не нава, ләма пахвазә бьзәвьщә.

Әло әва бәтәр веда дөвдьда у радьбу сәр хвә:

— Ә, тә хвәде һыш дайә жьна.

— Ле хвәде һыш дайә тә, кал буйн, назәвьщи?

— Хвәде һәвинә, тә кә меркьрийә, чь же фәм кьрийә? — Әло бь пьрсе шаба we дьда.

Жьньк соро-морә дьбу, чәве Әло дьпньһерн, дьхвәст рьнд шаба ви бьдә, ле хәбәре анәгор нәдьдит. Йәкә майин хвә ортера дькьр у шаба ви дьда:

— Чьра чь же фәм кьрийә? Бемәнә, шькьр кәре we иди вәкә тәйә. Әв һындькә?

Бәре, вәхта дйә ви һәла сағбу, һәзар шара шарәке Әло бьчуйа нава жьна.

— Чи тә ван форде-форқ кәтийә? — әв кәр һьлдьһат. Тә тьреқи, чи тә, вана?

Ле пашц мьрьна де Әло һәртьм дьчу нава жьнада рудьньшт, ви у жьна хвәшине хвә һәвдә дькьрын. Дьһатә кьвше, вәки әв йәк бь дьле ви бу, йане на we чьра бьчуйна.

Вәхта пәзе эваре бәрбь гөнд дьһат, жьн радьбун, дәсте хвә парә дере хвә дьхьстьн, гьва тоза әрде тәмьз дькьн, һәр йәк бәрбь мала хвә дьчу. Ведәре тәне Әло дьма. Шөхәл-әмәле ви төнәбу. We бьчуйа чь бькьра. Хелә вәхт рудьньшт, чәве хвә вьрда-веда дьгәрәнд

у, гава дьдит вәки кәс тәнә жерә һөвалтиә бькә, радьбу, һеди-һеди бәрбь мала хвә дьчу. Пешиә вәхта гәра һәла Рьнде нәбрьбун, Рьнде, кә чәв пе дькәт, почә хвә дьһәжанд, стәе хвә дьреж дькьр, бәрбь ви дьһат. Гава дьгьһиште, лынге ви даласт, почә хвә дьһәжанд, сәре хвә һьлдьбьри, хвәйе хвә дьһерәи. Чәве веда шабун һәбу. Те бежи нава ви дәнида әве бира хвәйе хвә кьрйә у ньһа, гава дитийә, шадьбә.

Ле вәхта гәра Рьнде бьрын иди тә кәс пешийә Әлода нәдьһат. Синоре орта зөвийарә һеди-һеди бәрбь мала хвә дьчу. Гава дьгьһиштә бәр дәрә хвә, бинәке рудьһышт. Паше радьбу дьчу сәр хени, пинәк дькьрә дукешке, сәләк дадани, сәр, кәләка мәзын жи дьгьрт, һөвәки дьсәкьһи, дәр-доре хвә дьһерәи. (Растә, паши мьрьна де дүе тәндуре кем кәләка вира дькьһийә, ле хвәра кьрьбу хәйсәт: сьбе чәва радьбу дьчу дукешк у кәләка мәзын вәдкьрын у һәтани эваре әв бса вәкьри дьман). Вәхта дьдит, вәки һәр кәс шөхөл-әмәле хвәва мьжулә, һәр тәне әв бәталә, жорда пәйә дьбу, дьчу нава бостане картоле хвә, дадьчьви, гьва кәле картола дьһерә. Вәки гиһәе бәйани бәр чәва кәта, дьчьһи, веда кәвкь дькьр, давит.

Һәррә кәре ви әв бу.

* * *

Лынге Әло иди рьнд мала Аслике вәбубу. Әв һартьм дьчу ведәре. Һәла дьготьһи, вәки Аслик нан, харьна ви мала хвәда челькә, дһа раст Әло у нәфәре мале тәв нан дьхәһи, һәр тәне шәве дьчә сәре хвә мала хвәда датинә. Бубу минани нәфәре мале. Әлойи тьреқ бу, ле Асликә мьрид бу. Ләма жи тә кәсәки тьштәки хьрав ве йәкеда нәдьдит. Гәнде мәда шәр-шьлгәхе бса давитьнә мәрийә, вәки нә дәв-нә жи дьрана же хьлаз нәдьбун. Ле дәрһәқа Әло у Асликеда тә гьһик нәдьготьһи, чьмкь әв тьреқ у мьрид бун у бь фәмдарийә гәндиайә ви чаһи тьштәки хьрав нькарьбу орта ванда һәбуйә.

Пайыз һат. Әло чу эле, нава мьриде хвә. Вәкә мәһәке ма, вәгәрийә. Кәсәки ньзанбу, мьрида чь дане, чь нәдане.

— Хвәде хера де-баве ван қәбулкә, — Әло шаба пьрса жьна дьда. — Чь дәсте ван дәркәт, әв жи дан.

— Ә, топ лекәтийә, дәсте хвә бьдә бәр, топкә, вәки карьһи қәләне хвә бәрәвки, — жьна дьготе.

— Дә, әме тыштәки бькьн, — Эло к'әсә дьбьри.

Ле жьн дьк'әтын бьн әнәна һәтани там пе нәһәси-йана, тәрка Эло нәдьдан. Гьли пәй гьля, хәбәр пәй хәбәра даннн у к'отасие хвәра зәлал дькьрьн, вәки Эло әпешә пәрә жь нав мьрида бәрәв кьрйә, анийә. дайә Аслике.

Ван рожа, вәхта Эло жь нава мьриде хвә вәдгә-рийа, Аслик жера дьһа қорбан у һәйран дьбу. Вәхта дьһат нава жьна, Эло шьрбуйа, нәвьрбуйа жи, пәйе ви дьда, дәрһәқа вида гьлие қәнщ дьгот.

Жьна ч'әве һәв дьньһерин, дәнге хвә нәдькьрьн, ле рьнд һәвдө фәм дькьрьн. Заньбун Аслик бона чь дәрһә-қа Элода оса рьнд хәбәрдыә.

Ле вәхта чәндәк дьк'әтә орте, Аслике иди әшкәрә дьда к'вше, вәки дьлтәнгийа Эло дькә.

— Сьбе һәтани эваре жь мале дәрнае, нә дьхәбьтә, нә дьт'әбьтә. Қә ньзаньм ахьрийа ви ве чьбә.

Жьна диса ч'әве һәв дьньһерин, заньбун, вәки Аслик дьхвәзә ви зутьрәке щикида бьшинә.

У әве дәстпе дькьр һәрро Эло ширәт дькьр, вәки һәрә шәһәр бьхәбьтә. Хәбата Элое бәләнгаз чьбу? Нә сьнәт заньбу, нә хвәндьна ви һәбу, нә жи паки зьман заньбун. Бьчуйа, готи пыштокешн бькьра. Ле Эло әмре хвәда әв хәбат нәкьрьбу. Гава Шениһа дйа ви саг бу, пе хера мьрида әбуре хвә дькьр. Сале шарәке, дөда дьчу шәһәр бона эрик-берика мала хвәйә бьчук бькә у чәндәки шунда вәгәрийа мале.

Ле ньһа Аслике моләта ви бьрибу.

— Топ ләк'әтийо, — әве дьготе, — һәрә шәһәр, бь-хәбьтә, пәре хвә хәрш нәкә. Пе ван пәра шәре к'ор-манщи бьк'рә, бьшинә, әзе ведәре чәнд қат тәра зедә бьфрощьм. һәрә, һәрә, дьвен, исал шәһәрда хәбат бәрә, ке мөләке бьхәбьтә, ве чәнд һәзар манат пәрә қазан-щкә. һәла хера дйа тәйә мәзьн стые тәданә...

У нә тәне бәр ви дьгот, вәки ләзьмә һәрә бьхәбьтә. Пьш вива жи чәнд тышт сәрда зедә дькьр у дьгот:

— Да-дае, буйә щьрм кәтийә стые мьн. Дькьм, нақьм келәка тәндуре р'анабә. Сьвә-дөсьвә жи һьнәке р'абын, к'орә хвә бөкөжьн, бежьн, вәки мьн кәда ви хварийә. Иди ве пәвежьн, вәки әз ви хвәй дькьм.

Жьна апшах кәне хвә зәфт дькьрьн. К'е-к'е, ле вана рьнд заньбун, вәки Эло жь нава мьрида чь анийә. Ле

Аслике, те бежи қә һаж пе тӧнӧбу, вәки Әло чь анийӧ, тӧме дьгот:

— Чу нава мьрида жи қә паки тыштӧк нӧани, хапандьбун, вӧрецьрьбун.

Пӧй Асликерӧа жьна һӧвдӧра дьготьн:

— Чава шӧрм накӧ, ӧрда сарда начӧ, рӧдьбӧ дӧрӧ-вӧе ӧса дькӧ. Нӧ һӧла вӧхта Шени саг бу, мьрида ӧвқас тышт дьдане, вӧки ви у де тӧмамайя сале ӧбуре хвӧ пе дьцьрьн. Ӑв чьра мьриде нӧа тыштӧки нӧдьне? Бо, вӧлӧ, дьдьне, һӧла, бавар бьки, тыштӧки жи зедӧ дьдьне, һӧр тӧне чӧвӧе Аслике же тӧр набӧ. Ӑ, ӧве дьне жи бьднӧ Аслике тӧ вӧе бежӧ гӧлӧкӧ? Әло бӧлӧнгазо, дӧ вӧрӧ ӧвқаси, бинӧ, вӧки чӧвӧе Аслике же тӧрбӧ.

Аслике дӧстпе дьцьр минани кӧва бӧр Әло дьхвӧнд һӧтани сӧре ви тьжи дьцьр у вӧре дьцьр.

* * *

Ӑв чӧнд мӧһе Әло бу, вӧки чубу шӧһӧр. Рожӧке жи гӧндики мӧ жь шӧһӧр вӧгӧрийя. Дӧ, ӧдӧт бу, гава йӧк жь шӧһӧр дьһат, ӧве кӧ мӧрие ван чубун шӧһӧр хӧбате, дьчун щӧм ӧве тӧзӧһати у пьрса мӧрие хвӧ дьцьрьн. Аслик жи чу мала ви. Хелӧ вӧхт шунда дӧркӧт, барханӧкӧ мӧзьн бьн мьлада. Рожтьра дьн нав гӧндда бӧла бу, вӧки Аслик шӧре кӧрманши дьфрӧшӧ. Жьне гӧнд сӧр сери топ бун у нава нивсӧһӧтеда шӧре вӧе пуртӧ-вӧцьрьн.

Мӧгдарӧк кӧтӧ ортӧ гӧндики мӧйн дьне жи жь шӧһӧр һат. Ӑви жи барханӧкӧ мӧзьн Асликерӧа ани. Жьне гӧнд ӧв шӧре Аслике жи кӧрин, һӧла чӧнд жьн жи же хӧйдин, вӧки чьра шӧр нӧгьһиштьнӧ ван.

Һӧтани агӧлеве Әло чӧнд барханӧ сӧр Асликеда шандьн. Аслике жи перӧ-перӧ ӧв шӧре ви фьротьн.

Дьготьн, вӧки Әло тӧне шӧра нашинӧ. Һӧр барханӧкеда ӧса жи ӧсӧ эмише пара нӧфӧре мале дьшинӧ.

Ви чахи гӧндда ӧдӧтӧки, һа һӧбу: вӧхта мӧрики малӧке жь шӧһӧр дьһат, йане эмиш малӧкерӧа дьшандьн, ӧве мале ӧсӧ пара дӧр-щинара дьдае. Чьқас эмиш бькӧта мала Аслике ӧве львӧк нӧдьда дӧсте щинара. Ле зоре жи мабуя, ӧве ӧсӧ пара хвӧ жь щинара дьстӧнд. Гава йӧки тьмайӧн бьцьра эмише пара Аслике нӧдае, Аслике ӧв нава гӧдда дьцьр сосрӧт. Лема жи севӧкӧ тӧл жи бьһата мала щинара, вана ӧсӧ тузик дьданӧ

Аслике. Ле тō вәхта дәрдана Асликейә т̄жә сәр мале щинарада нәд̄чу.

Дәрбаһаре, вәхта гәзә дәстпе бу бәрф һәлйә, Әло пыштоки тәр̄ьки ль пыште һат у р̄аст чу мала Аслике.

Ве щаре жи щинара тō тыштәк жь дәсте Аслике нәдиты. Зарә we эмиш дестда дәрдыкәтын, дьчун нава зарә дьлыстын. Чәве зарә эмише дәсте в̄ан бу, ле вана гōһ нәд̄да кәсәки у эмише дәсте хвә дьданә бәр гәза.

Растә, бьрә мьришке Аслике һәбун у сал донздәһ мәһбу һек жь мала we кем нәд̄бун, ле әве р̄ожтьра майин зарә хвә нав гōнд хьстын, һек дәйн кьрын.

Зутьраке дәр-щинар пе һәснийан, вәки Аслике Әлорә готийә, кō шәре ви һекти фротьнә. Ван р̄ожа Аслике өса кьрьбу, вәки нәд̄һишт щинарәк дәрә we вәкә, йане р̄асти Әло бе. Нәд̄һишт, вәки Әло жь мале дәрә, щинарәкирә хәбәрдә.

Бей we йәке жи щинара дәрә we вәнәд̄ькьрын. Ле ве щаре әве р̄әстика щинарәра кьрә шәр, гәф вана хар. Йа Әло жи һәмин әйан бу: тō щара нәд̄чу нава кома мера. Зәф-зәф вәхта чәнд жьн һәвдō топ дьбун, дьчу ванрә хәбәрдыда. Ве щаре Аслике өса кьр, вәки чәве ван жьна жи Әло нәкәт. Дьфькьри, ньшкева әв тыштәки жерә бежьн, ви ширәт бькьн. Ле әве йәке Асликерә дәст нәд̄да.

Сьбе һәтани эваре Әло жь мала Аслике дәрнәд̄ькәт, дна р̄аст әве нәд̄һишт. Әлорә ширьн-ширьн хәбәрдыда, хварьна хвәш чедькьр, дыда бәр.

Чәндәк кәтә орте. Аслике йашикәк т̄жи һек кьр, да пышта Әло у бәрә ви да шәһәр.

— Ве аглөвә, шәһәрда һек дәст дькәвьн? Бьвә, бьфрөшә, һәрге кари дәвсә диса шәра бьшинә.

Һәрнәйсә, сәрә Әло т̄жи кьр у вәрәкьр. Ви чахи автомашинә кō һатьбун. Жь гōнде мә һәтани стансна р̄йа һәсьнә незик эпешә әрдә, вәкә си километрийә. Әв жи нә р̄йа р̄астә. Ре гәлики өсарә дьчә, вәки мәри хофе же дькьшинә. Ре әвқаси бөфәсалә, вәхта лынге тә шьмыти те гелида һолби.

Әло йашика һека да пышта хвә, дарәк гьртә хвә у да сәрә рә.

Әло дабу пешие, Аслике дабу пәй. һәй жи пьстәп̄ьста Аслике бу Әлорә хәбәрдыда у шар-щара вәдгәр̄йа жьне мәһәлә дьньһери, кō сәр хание хвә сәкьнибун у тәмаша ван дькьрын. Аслик һәтани ләрә гōнд перә чу, шие хвәда сәкьни, ле Әло лывийа пешда чу.

Щарәке, дōда Аслике Әло кьрә гази. Әло вәгәрийя, бәре хвә да Аслике.

— Бьньһер, мьн чь тәрә гот, бир нәки, — Аслике готе. Әло сәре хвә һәжанд, вәки бир накә, һеди-һеди пешда львийя.

Ре йәкпе бу. Иди гәрм кәтьбу әрде, бәрф бынива дьһәлийя, бубу минани коне пирейи һьз-һьзи. Әло һәй дьчу, һәй дьсәкьни, бина хвә дьстәнд. Чьмки бәрфа ре нәрм бубу, Әло һәтани чока дькәтә кōрше. Жьне ве мәһәле һәла сәр хвәние хвә сәкьнибун у Әло дьньһерин. Әвқаси леньһерин һәтани чу нәпәнида онда бу.

— Бәлки айке ви мерки тәрә нәминә, һәй, — жьне кō незики һәв бубун, һәвдōрә дьготьн у бәре хвә бәрбь мала Аслике дькьрьн. — Зōлма һа жи дьбә? Шәре мерьканин, һәба ван 30 манат фьрот, пәре ван хар, рабу дәвсе йашикәк һек дае.

— Аслике тәма шәра һьлдайә, — жьнәкә навсәрә бәр хвәда гот. — Қә иди тәрка Әло дьдә. Һуне бьвиньн. Әлое диса шәра бьшинә, Аслике жи бьрфошә у пәра хвә һәлалкә.

— Дә бәлки ошаха ви ньфьрчие ве у мале бьн. Заро гөнәнә, чь те бьра бе сәре ве. Бәлки һьнгьлава дардабә, әмьре хвәда рожәкә хвәш нәбинә. Бе гөнәнинә, тō өса тини сери, мерке бәләнгаз талан дьки. Те ве дьне чавә шаба мире хвә бьди. — жьнәкә пир гот.

-- Мәри қә ве дәрбаһаре өса дькә, йашикә һек дьдә пышта тьреқ, ве гедүкәра дьшинә? Һәзар оләшах һәнә, ки занә... — йәке хәбәр дана хвә кōта нәкьр, гава йәкә майин кәтә нава хәбәр дане.

— Дә вәки осах осахбә. готи чәварә бинә. Заро гөнәнә, бьра заро же дур бьн, ле әв сәр бәла хвә вәбә...

Сәр ханики майин мер бәрәв бубун у диса дәрһәқа арьшверьша Әлода хәбәр дьдан. Гьшка әв гөнәкәр дькьрьн, вәки чьра ақле ви тōнә хвәхвә шөхөле хвә бинә сери, рабуйә кәтйә бьн қоле Аслике.

— Бо хефәки хвәдейә, һаж бае дьне тōнә, — мерәки әмьрда ортә гот.

— Һесирә, Һесире һьше хвәйә, — йәки майин гот. — Һәми хвәде беисафи кьрийә кәре Аслике. Әв дькарә тәйра бьрүчькинә, Әлое хефе хвәде кō ма.

-- Э, хвәде мала ви хьраб бькә, чьра әвқас фәмеви тōнә, вәки Аслик ро нава нивро, әшкәрә ви дьрүчькинә, — әви әмьрда ортә гот.

— Вәки хвәйе хвә ши һыййә, һәма һәдә шийә, бьра Аслик өсә бинә сери.

Тө навежи вәхта Аслик вәгәрйайә, заньбуйә, вәки жые дәрһәдә веда әсә хәбәрдын, нәчуйә мале, хвә бәр дивер вешартийә у тәмамийа хәбәрдана жына бһистийә. Растә, әве хәбәрдана мера нәбһистьбу, ле заньбу, вәки ван жи һыһа дәрһәдә ве у кьрына веда гьли-готын аниһә орте. Ләма жи вәхта минани һьрчәкә һар һьлкьшийа сәр қунтаха хвәнийе хвә, наве тө кәси нәда, ле бы томәри һьлда, һа гот:

— Ле, ле, дае, әв жи қәпшийа мын, — әве һәй дәсте хвә бәрбы жына дькьр, һәй бәрбы мера дькьр. — Мын аниһә, хвәйи дькьм, дьхвәзъм бькьм хвәйи мал-һал, һьнәк жи радьбын көре хвә дькөжьн, шәр-шьлтәха мын гьли дькьн.

Кәф дев кәтьбу, лачьк сери шықты бу, кәтьбу стө, гәвәгышке ве дәркәтьбун. Аслике гәлә хәбәрда, ньфьри кьрын.

Жына шаба ве нәдан, нәхвәстын хвә текьнә һәвал. Вана заньбу, вәки зьманәки чача дәве Асликеданә. Нә бы хвәзъл лә ши мәри, кә кәтә бәр дәрба ши зьмани.

Ле жы нав мера йәки өсә һеди готә һазьра, вәки Аслик нәбһе:

— Әре, ле, тө қәньшикә зор дьки.

Һәтани эваре һәйван альф кьрын сәр хени, қыштә-қышта Аслике бу. Ле тө кәси шаба ве нәдьда. Те кьвше әве йәке дьһа һерса ве радькьр, ләма һәрчә дьле ве данәдани...

Ро чу ава жи һәлә қыштә-қышта Аслике бу.

* * *

Иашика һека пыште Әло рйа йәкпәда һеди-һеди пешда дьлвйа. һәй шарна лынге ши дьхьрпышин нава бәрфа һук, зор-шәфаки лынге хвә дәрдьхьст. һәрдө лынге ши рынд шьл бубун. Бехвәйа йашике жи өсә бөфәсал бу, сәр пышта ши дьчу, дьһат. Әши тәгмин дькьр, вәки чәнд шийа пышта ши тәз кьрийә. Растә, һек нава каеда бун, ле Әло рынд заньбу, вәки гәләк жы вана иди шыкәстынә.

Һәрнәйсә, һәтани һьлкьшийа сәре гедукә һал кәт. һьлкьшандьн һәлә һа-һа. Пәйабун чәтын бу, Әлода иди һал нәмабу. Сәре гедукә пышта хвә да зьнарәки,

чок да эрде у һәвәки бина хвә к'шанд. Ле өса чок да эрде, вәки паше бей комәкдарие карьбә рабә. Хеләкә хорт өса руньшти ма, һәтани льнге ви сәрма нәкьрын, рәнәбу. Гава тәвзы да хвә рабу, жорда гели ньһери, хоф кәтә дьл. «Әзе бь ве йашике чача пәйа бьм»? — Дьле хвәда фькьри, бәре хвә шәмсда кьр, дөәа рйа хвә кьр у бәржер бу. Һеди-һеди чу, даре дест эпешәйи жера бубу тақәт. Ре чьванә бу, бәрф жи әвқас тәнәбу, һәса дьчу. Һәртъм жи сере ве гедукә бәрф кем бу, чьмки ба дьһат у бәрф дьбьр, дькьрә чәл-к'ора. Ле әрди қәръмн бу, льнге мәрийа зу дьшьмьти. Әло әв һәк заньбу у дө чав хвәра һьлда бун. Гава дит, вәки ве бьшьмьтә, бькәвә, щики фәсал дит, өса руньшт, вәки гьранийа йашике кәтә сәр кәвьр. Чав жь льшта хвә вәкьрын, һәрдө льнге хвә печан, дар хвәра кьрә тақәт у рабу шьпийа .Бе қәзийа эпешәйи бәржер бу. Бьнәгара гелида, растеда гөндәки әрмәнийа бу. Мала дөсте ви пәре ви гөнди бу. Фькьри, вәки ве шәве мала дөсте хвә бьминә, к'нще хвә, горе хвә знакә, паше сьбе рабә, һәрә станспа рйа һәсын. Ранезкайи иди гөндра кьрбу, гава щики гәләки бөфәсал кәтә пешие. Сәкьни, рьнд дина хвә дае, хвәра ре рачәв кьр. Ре бәр знарәки мәзыра дәрбаз дьбу, жере жи нәваләкә мәзын бу, ле әвқаси к'ур нибу. Зьнар щики тәт бу, һәртъм бе ле дьгьрт у бәрф ле нәдһишт. Хицгәкә һур бу. Ви гәлида щие лапи чәтн әв бу. «Әз кө ведәре дәрбаз бьм, бьзаньбә иди тө тышт нае сәре һека», — Әло фькьри, бь даре дәсте хвә һәвәки хвәра ре тәмьзкьр у гавәк авит. На, тышт тәнәбу, льнге ви рьнд щие хвә гьртьбу. Гьранийа хвә авитә сәр ви льнги у льнге хвәйи майин һеди һьлбьри. Ве щаре жи тышт нәқәвьми. Дө шар, се щара өса һеди льнге хвә һьлдан, данин. Вәхта щара көтасие льнге хвә һьлда шәвьши, йашик зьнер кәт у льнге ви шьмьти. Әло йашикева төлол бу, чу кәтә нәвалә., вәхта төлол бу йашик кәтә бьн пыште, сәрра тәқл вәда, ве зәрпе чока шийә чәпе қайим ль зьнарәки кәт. Эше жәндә қәфе ви, бәр чәва рәшәвәһат, тәгмин кьр, вәки қәзийакә мәзын һатә сери. Щербанд рабә, ле нькарьбу хвә бьдә сәр льнге чәпе, шарәкә майин бу тәрпина ви әрде кәт. Хеләке әрде ма, эше моләта ви бьри, диса хвәст рабә, тышт же дәрнәкәт. Бе мәнә, тәмамийа щане ви дәрәм-дәрәм дешийа, щики сағ ле нәмабу. Щербанд рабә, қә на руне, ле әв жи жь қәватә ви дәр бу. Сәр пыште вәләзийа, анщәх сәре хвә һьлбьри у дәр-дөре

хвә ньһерн. Иашик эпешәйн же дур бу, кардоне сәр дев алики к'әтбу, ка бәла бьбу, зәрька һеке шыкәсти бәрф зәр кьрбун. «We зәрпе һеке бьминьн», — гава Эло ч'әв йашике к'әт, фькьри.

Чьқас чу, эше әмқаси зедә кьр, табәтийа Эло дәсте веда т'өнәбу, һәвар-газийа ви бу, ле дәнге ви нәдзьг-һиштә т'о кәси. Ро иди дьчу ава. Эло дит бошә сәр зьк шульки, хвест ви шурәйн жь нәвалә дәре. Ылькишийа, ле шарәкә майин шықты, пашда һат. Тақәт жи теда нәмабу; ле диса бь һәр тәһәри дьчәрчьри, вәки жь нәвалә дәре. Зор-шафаки һәрдө чәве лынге хвә вәкь-рьн, һәвва гредан, сәре вә кьрә хәрбоқә у кәвки кьр, вәки бьк'әвә сәре зьнер, хвә не бьгрә у дәре. Гәлә шара хәрбоқә кәвки кьр, ле сәре зьнер нәдзьгьрт. Хөләсә, шарәке гьрт. Пьрти гөман к'әтә дьле ви: сәр зьк шульки, һәвәки пешда чу, һәла зор нәдыда чәве. Ле вәхта дит, вәки бей чәве нькарә иди пешда һәрә, чав кь-шанд. Чав қәтийа, ниви сәре зьнерва ма, ниви дәсте вида ма. Шарәкә майин шульки һат щие хвәйн бәре сәкьни. «Иди тақәт мьнда нәмайә, әз нькарьм жь ши бьһәжьм, чь дьбә, бьра бьбә», — хвә-хвә хвә'ра гот у сәре хвә дани сәр бәрфе. Ле р'өһи ширьнә: чәнд дәқа шунда һьсрәта жийине диса хвә да һәсандьне. Сәре хвә һьльбьри, дарә дәсте хвә гәрийа. Ч'әве хвә гәрәнд-дит дар к'әтийә щики бсайи бөфәсал, вәки қә мәрне саг' нькарбу дәрхә, к'ө ма Элое ви һалида. Тәвқә хвә жь дарә дәсте хвә бьри. Диса сәре хвә дани сәр бәрфа сар. Ви жи ньзаньбу, вәки чьқас вәхтә әв к'әтийә вә нәвалә. һәр тәне заньбу, ро зува чуйә ава у чәтын иди р'өви вьрра бен һәрьн. Заньбу, тәри к'ө к'әтә әрде т'о кәс т'ораш накә ви гәли'ра дәрбазбә. Әв һәмнин аликида, алие майинда қөрф к'әт дьл, вәки дькарә бьқәвьмә ве шәве ведәре бьмине. Сөр-сәрма, һәзар шурә д'әвә һәнә. We чәва бькә. Тьрсәкә мәзын к'әтә дьл. Нһа баварбьки, р'уе тьрседа те бежи әви жана эша һәстүе чоке бир кьрьбу. Ызынгәк да хвә, вәки р'абә, ле лынге шийи ч'әпе те бежи әрдева гредабун, жерә нәһат у шарәкә майин тәп-рәп к'әт.

Һәрнәйсә, Эло нәваләда ма. Кәтани сьбе табәти нәк'әте, нькарьбу һәвәки бьсәқьрә. һәр тәне шарәке-д'ода эме шыгарәке ч'әве ви чунә сәр һәв, ле эше у тьрсе нәһиштьн әв дьреж бьк'шинә. Эло тәг'мин дькьр, вәки чьқаси дьчә, дьһа бе тақәт дьбә. Ле чь дькарьбу бькьра? һәр тәне дьма, вәки бәхте ви ледә йәк зу

раст пе бе, жь нәвалә дәрхә. Ле ви гәлиә хьки-халида, we аглеве, бәрбанге кә we бейьшиә быкә, бьдә сәре рә. Әло заньбу, вәки рйа ван чәнд гөндә к'орда ви гәли дьк'әвә. Ле we бәрбанге кә хәниме сәре хвәйә бе, бьк'әвә ви гәли. У Әло ви һалә хвәдә һивие ма һәтани бәлки йәк те, дәрбаз дьбә. Гөнд жи әвқаси нә дур бу, ле чьқаси кьрьбу һәвар-гази дәнге ви нәгһишьтбу гөнд. Фькьри, вәки дәнге бәрбанге зу бәлә дьбә, текә гази, тә һәв ньһери, йәки дәнге ви быһист, хвә ле гьрт у һат. Г'сманәк к'әтә дьл. У чьқас һьм-зора ви һәбу чәнд щара сәр һәв кьрә гази. Әви һьм к'орди дькьрә гази, һьм әрмәни. Гәләки, кьрә гази. Дәнге ви жи к'әт, ле т'о кәс ван дәра п'әйда нәбу. Щарәкә майин сәре хвә дани сәр бәрфе. Бәрфа бәр сәре ви иди әпешәйи һәлйа бу, к'орда чубу. Иди тәвқә хвә жь һәр тышти бьри. Бе һәмди хвә дәсте хвә дьреж кьр, дани сәр чока хвә, тәгмин кьр, вәки чока ви гәләки вәрьмийә, чава дьбежьн, буйә зөрнә. Ле гоште лынге ви те бежи бәрр'оһ буйә, дәсте хвә дьдә сәр һета хвә т'о тышт тәгмин накә.

Ч'әве ви гьрти һәсин сәр к'әт. Ч'әве хвә вәкьр, дәр-доре хвә ньһери, т'о кәс нәдһатә к'вше. Диса ч'әве хвә гьртын, те бежи дәнг бәр г'оһе ви к'әт. Дәсте хвә хвәра кьрәнә тақәт. Нәйсәйи сәре хвә бьльнд кьр. һәрчар алийа ньһери. Кәс т'өнәбу. Бе һәмди хвә диса кьрә һәвар.

— Т'о кийи, кидәрейи?

Йәки бь змане әрмәни дурва пьрси.

— Әз мәримә, к'әтымә нәвалә, нькарьм жь щие хвә рабьм... Бәхте вәмә к'омәке бьднә мьн, — Әло бь дән-гәки ләрьзок ван кьрә гази.

— Әме нһа хвә тәра бьгһиньн, — вана шаба Әло дан. — Т'о кидәрейи?

— Әз нәвала бәр зьнердамә, — Әло ләз-ләз сәр һәв гот, те бежи дьтьрсийа, вәки ви нәбиньн.

Хеләке шунда д'о мәрне нәнас бәр зьнер сәкьнин.

— Хвәде мала тә хьраб нәкә, т'о чава к'әти ви щие бэфәсал, — йәки жь вана готә Әлода. — Хвә щики тә нәшкәстийә?

— Бь тәгмина мьн лынге мьни ч'әпе шкәстийә, — Әло шаба ви да.

— Нәвәки бәрхвә бьдә, әме нһа тә дәрхьн, — с майин гот, щьрита дәсте хвә кьрә хәрбоқә, авитә сәре зьнер, хвә пе гьрт у пәйабу. Е майин жи да пәй ви.

Һатън, к'еләка Әло сәкьнин. К'омәк дане, р'акьрнә шьпи-
йа. Һәр йәк аликида к'әтнә бьн мьле Әло, Һәвәки пешда
анин. Гьһиштнә шие лапи бефәсал. Йәки Әло пьшт кьр,
сәре шьрите гьрт, е майин жи бь дәстәки Әло гьрт, бь дә-
сте майин шьрит хвәра кьрәтәқәт. Һәй вьрда. Һәй шеда,
бь чәтнайнкә мәзын Әло дәрхьстнә сәре рә. Руньштын,
Һәвәки бина хвә стәндьн. Паше рабун, к'әтнә бьн мьле
Әло у һеди-һеди бәрбь гөнд бьрын. Рәва чь һатьбу сәри
Әло, ванра гьли кьр. Гьһиштнә гөнд, Әло бьрын мала
досте ви. Әло рәзибуна хвәйә мәзын да ван. Әwana
жи хатре хвә жь Әло хвәстьн у чун. Досте ви ани
пәра-пәра кавьрәк шәржекьр у посте we авитә льнге
Әло. Ле, чава дьбежьн, иди гьли жь гьлийа дәрбаз
бубу, льнге Әло пак нәбу. Досте ви дит, чәрә набә
Әло бьр кьрә нәхвәшхана стансна рйа Һәсьн.

* * *

Чәндәк дәрбаз бу, гөнд пе Һәсийа, вәки чь Һатийә
сәре Әло. Чәнд мәрне гөнд нәхвәшханеда сәрда чун.
Һатън, готън, вәки льнге Әло хьрабә, дьбә жекьн. Ле
җалаша Аслике нибу. Әw қә сәр Әлода жи нәчу, нә жи
Һишт, вәки мере we Һәрә.

Әло чәнд мәһа нахвәшханеда ма, ле льнге ви қәнш
нәбу. Дохтьра кьрьбун, нәкьрьбун, нькарьбун тәхтьке
чока ви быщәбриңьн, мәшбур бубун дәрхьн. Әлое, кә
бь дө льнга жь гөнд чубу, бь се льнга вәгерийа у иди нәчу
мала Аслике, рәст чу мала хвә. Әло сәқәт ма. Жьне
we мәһәле жәра минани кьнеза бун, нан — хвәрьна
ви дьбьрын, к'ьнше ви дьшуштын, мала ви дьданә һәв.
Ле Аслике қә шарәке дәри ле вәнәкьр.

— Әло, готи бьзәвьщи, — жьна дьготне.

Сәре хвә дькьрә бәр хвә, Һәвәки хвә кәр дькьр у
бәрхвәда дьгот:

— Дә йәкә пак бьбиньн, әз бьстиньм.

— Һека Һьше тә анина сәре тә, әрә? — жьна бь
лақьрди же дьпьрсин.

Саләк жи дәрбаз нәбу Әло зәвьщи. Зутьрәке зөрәт
жи пәй к'әт.

— Готи Аслике зу йашика Һека бьда пьшта тә, вәки
Һьше тә зу бьһата сәре тә, — вәхта жьна Әло дьдитьн,
дьготьне. Әви ван дьньһери, бәшәрхвәш дьбу, дәнге
хвә нәдькьр, дәрбаз дьбу, дьчу. Иди пе дө дара нәд-
гәрийа. Дарәк тәне дьгьртә хвә у минани бәре щәва

бәр дерида вәнәдъләзийа. Дарә ви дестда дьчу нава
гөнд дьгәрийа, мерара қсә дькьр.

— һека нә кӧ тәне Әло зәһьщандьн, ле ӧса жи
кьрнә мер у аниә рѐза шамера, — мера бь лақьрди
дьготьне.

Заньбу, растие дьбежьн, нәдхәйиди, сәре хвә дькьрә
бәр хвә у вәдбәшьри. Бь ӱе бәшәра хвәш жи әӱ бира
мьнда майә.

Institut kurde de Paris

АМЬНАЙИ
(Сэрһати — qwамандьн)

— Нэвалэ Мурадйан иро мэрйа қәбул дькә?

— Ашот Мисакович иро гәләки мьжулә, һиви кьрйә әлами гьшка бькьм, wәки we бажарвана сьбе қәблукә, — к'атьба инженере заводе — қизәкә бәшәрхwәшә бәдәw бь дьловани щаба мьн да. Әwә әзе пашда вәгәрйама, ньшкева дәнге инженер бь селекторе һатә бьһистьне:

— Сусанна, wedәре кәс һивйа мьн нинә?

— Ашот Мисакович, һәму һәвалед кә навнишеда һәбун, һатьн, мьн wанра гот, wәки һуне сьбе wана қәбулкьн. Ле һәваләк һәма һежа һат, һе вьрайә, — Сусаннае щаба wi да у бь дәста әз дамә фәмкьрьне, wәки нәчьм. Әwe дәстка телефоне дани у гот:

— Бәхте wә леда, Ашот Мисакович иди сәрһесайи буйә, гот, wәки we пенш дәре дьн шунда wә қәбулкә.

Кабинета фьрә у дьрежда инженер сәре жоре, бәр тәхте хәбата хwә руньштьбу, дьнвиси. Рәх диwаре кабинетейи рәсте столәкә дьреж бу, һәрдә алие we руньштәкед бәдәw рьзкьри бун. Жь бәр дери һәта бал инженер бь тәхмин wәкә 5—6 гав һәбун. Сәр we мазиле инженер у тәхте wi дурва қәй бежи бьчук дьһатнә кьвше. Әз кә һатмә һондор, әwi сәре хwә бьльнд кьр, гот:

— Кәрәмкьн, пешда wәрен, — бь дәста нишанда рунем. Мьн каре хwә дькьр руньм, әwi диса мьн ньһери. Мә һәрда дәмәке мәтәлмайи һәв дьнһери. Чәве инженерә ақьл у жир, әнйа wийә кәвәр, деме wийи головәр, поре wийи рәш у сьпи тәвһәв дьготьн, wәки әw насә, мьн әw щики дитйә. Инженер бь хwә жи тьма мабу, гондар мьн дьнһери. Дәмәкә бса че бубу, wәки һәр йәки мә һьндава хwәда қәй бежи шәрм дькьр, wәки нькарьн тәхминкьн әм жь кә һәв нас дькьн, кедәре рәсти һәв һатьнә. Хөләсә инженер әwьл хәбәрда.

— Бьбахшиньн, һун һәвалә Мамојан ниньн?...

— Ашот... Эв тӱйн?...

— Бӱле, бӱле, эз Ашотым, Ашот Мурадӱян, — инженер гот, жь бӱр тӱхте хвӱ рӱбу, хат ви али, дӱсте хвӱ дьрежи мьн кьр, бь дӱсте майин жи эз Һӱмеза хвӱйӱ фьрӱва гьваштым...

* * *

Этимхана гӱнд иди серӱк бубу. Эв заред жирӱ нӱс, ацъл у кӱмал, кӱ рӱе шерда бе де у бав мабун, чавӱ дьбежьн, фьрӱ дькӱтын, Һӱр йӱк аликида дьбрьн, Һини пӱеше башцӱ-башцӱ дькьрн, у шӱдӱтнӱмед ӱмьр дьданӱ дӱсте ван, дьшандьн хӱбате.

Серӱкбуна этимханерӱ мӱктӱба гӱнд жи перӱ серӱк бубу. Вӱдӱ хат, ӱтимханӱ хатӱ дадане. Бӱнгзе мӱктӱба гӱнд цӱй бежи хӱйри, ӱв ӱшц-шабун, Һеварза бӱре кем бу, дӱрсаханӱ, сьвдӱр у Һӱвша мӱктӱбе хали бубун. Кӱла хӱбата колектива дӱрсдӱред мӱктӱбе жи цӱй бежи Һӱвӱки сар бубу. Дӱре дӱрсахане вӱдкьрн, дӱвса си-сиупенш шагьртед бӱре дӱх-донздӱх, Һӱнӱ дӱрсаханада Һӱла Һе кем шагьрт мабун. Эва йӱка Һӱкме хвӱ бьве-нӱве сӱр дӱрсдӱра дьҺишт, илаҺи вӱхте шагьрте хвӱйӱ жир, ацъл кӱмал бир данин. Рӱстӱ гӱҺас-тӱна мӱзын кӱтӱбу нава ӱмьре мӱктӱбе, ле мӱктӱб мабу мӱктӱб, дӱрс, хӱбата ме бь цӱйдӱ-цӱанун пешда дьчун.

Рожӱкӱ зьвьстанейӱ багӱр, вӱхта кӱсӱки шӱлӱт нӱдкьр жь гӱнд дӱркӱвӱ, дӱ хортед шаҺыл цӱфьли хвӱ авитӱнӱ шушӱбӱнда мӱктӱбе. Хӱбатчийӱ мӱктӱбейӱ техникиӱ мӱтӱлмай ван ҺьҺерӱ у йӱк жь вана нас кьр. Эв лӱз цу бал директор.

— Һӱвале Мамојан, до шагьрте ӱтимхане вӱгӱрӱй-Һанӱ... йӱки жь вана эз нас дькьм, ле е дьне-на... Дьхвӱзын бена бал вӱ.

Вӱхта директор ӱв бӱса бьҺист мӱтӱл ма, хелӱке ме ҺьҺерӱ у перӱ-перӱ ӱмьр кьр, вӱки гази ванкӱ. Һӱта хатӱна ван ӱв кӱтӱ мьтала: «Гӱло ӱв кӱенӱ, чьма ве зьвьстане пашда вӱгӱрӱй-Һанӱ?» Эв ван мьталада бу, дӱри вӱбу у дӱ хортед 15—16 салийӱ цӱфьли хатнӱ Һӱндор. Директор перӱ-перӱ йӱк наскьр-ӱв Гарникбу, шагьрте дӱрсахана нӱҺа, ле е майин-йӱки чӱврӱши сурӱтгӱловӱри нӱнас бу.

— Гарник?... — ӱви же пьрси, — чь цӱвьмшийӱ, Һун жь кӱ тен, ве сӱр-сӱрме вӱ чьма дайӱ сӱре ван рӱа?

Һӱрдӱ шаҺыл сӱре ван бӱрда кӱр-лал сӱкьнибун. ӱви

Нале ван ньһери иди һивһа шаба ван нәсәкһни, спар-
тә хәбатчһа мәктәбе, вәки вана бьбә, кьнще ванә
шьл зьһакә, харьн у хорәке гәрм бьдә ван.

* * *

Һатһна ван заред этимхане директор кьрьбу нава
Һаләки чәтһн. Шагьрте шһии бәре, кә бәр чәве ви
мәзын бубу, у мөгдаре саләкебу бьрьбун, диса вәгәр-
һайә, әш бәс нһнә йәки нәнас жи дайә пәй хвә, аһә.
Вана пашда вәгәрһнә, ве зьвьстане, сөр-сәрме, бь ван
кьнще ванә сьвькә хьлмәт... Ве кәда һәрһн?... Әви
рһнд заньбу, әгәр вана пашда вәгәрһнә, йәкә, венәчнә
ви шһии, жь кә һатһнә. Гарһник у Ашот тә тышт жь ви
вәнәшартьбун, хвә мөкөр һатһбун, вәки һатһнә, ве
мәктәбеда дәһсалие кәта бькьн у һәсаб һьлнәданә, вәки
мәктәб нә мина этимханейә, мәщале ве өса тәнәнә
вана хвәйкә. Ке ве шабдарне һьлдә сәр хвә?...

* * *

Шевра педагогһеда жи һанатнә сәр қьрарәке. Пьра-
һна дәрсдара сәр ве фькре ман, вәки вана диса пашда
вәгәрһнһн вәдәре, жь кә һатһнә. Сәршере пара хвән-
дһна шьмаәтһе жи пьрса һинбуна ван һәрдә хортада
дәстбьри ма.

Анәгори законед һәһи изна ви тәнә ван заред бе де
у бав мәктәбеда қәбулкә. Ле әгәр вана пашда вәгәр-
һнә ве һәрһн, рәстә, бьрчина намьрһн, ле һсафа шһйә
мәрьваие, педагогһе дьле ви дешандьн, дәнгәки нәдиһар
жера дьгот, вәки хен жь законед һьвисе ед нәнһвисар
жи һәнә.

Шәв һәта сьбе ван фькьр-мьтала рәһәти нәданә ви.
Шәбәде зу рабу, кәре хвә кьр, чу мәктәбе. Хәбатчһа
мәктәбейә техникце — Сөрме, кә һәрдә хорт ве шәве
бьрьбунә мала хвә, пешһеда һат, готе:

— Һәвале Мамоһан, Гарһник у һәвале хвә, ва дәрс-
ханеда һивһа вәнә. Директор дәре дәрсхана пешбәр
вәкьр, Гарһник у һәвале ви дора соба гәрм руньшть-
бун, шагьртед мәктәбейә мәзын, — кә Гарһник нас дь-
кьрһн, рех ван руньштьбун, қьсә дькьрһн. Әви готә
һәрда, вәки дькарһн дәрсада рунен у спартә шагьртед
дәрсхана дәһа, вәки һәрдә хортед тәзәһати ве тәви
ван һинбьн, готи гәһдар бьн у мьқатһе ван бькьн...

Уе рөже шөхөле директори бәре әуыл әу бу, тури— һәсабдаре мәктәбе у тәрбийәтдара дәрсхана дәнә кәр. Спартә һәсабдар, вәки, вьрһада пәрәд бона шагьртед интернате тәне бона һәрдө шагьртед тәзәһати хәрщкә, ле тәрбийәтдарера гот, вәки әлами шагьртед кә жь гонда тен бькә, кә вьрһада әу готи хөрәке хвә хвәра биньн, навед тәзәһатийа ктәба дәрсханеда зедәкә.

Уәхте тәрбийәтдара дәрсхана дәнә жь кабинете дәркәт, директор у һәсабдаре мәктәбе вәдәки дьреж бәр һәв дьдан. Дә, һәсабдар дьминьн һәсабдар, әу бәрк сәкьнибу у дьгот, вәки кәрна директор тәрбандьна қануна финансийә, вәки изна ван тәнә һәму мәщале интернате тәне бона дө шагьрта хәрщкьн у тыште майин. Директор кәр гөн дьда һәсабдаре хвә, паше сәре гьлине ви дьбьри, дьготе, вәки шабдарийа һәму пьрса һьлдьдә сәр хвә...

* * *

Әу һәвтеке зедәтәр бу, кә һәрдө шагьрте тәзәһати бь қәйдә-қанун дьһатьн дәрса, һини дор-бәре хвә, дәр-сдар у һәвал-һогьред хвәйә тәзә бубун.

Гарник шагьрте мәктәбейи бәре бу, дәрсдара әу рьнд насдькьрьн, ле е пера һати-Ашот, зу хвә да нас-кьрьне, һьзкьрьне; әу зирәк, ақьл у кәмалбу. һәма рөжа әульн дәрсдаред кә жь дәрса дьһатьн, хәбәра ванә пешьн әвбу: «Ашот хортәки ақьлә, ч'әввәкьрийә».

* * *

Һәр тыште аша саһьл, рийа хвәда бьчуйа, әгәр шә-вәкә зьвьстанейә сар һәвалед Гарник у Ашот, кә интер-натеда тәвайи дьман, пәнщәра директор нәкәтана, вана әлами ви кәр, вәки Ашот рәвийә, чуйә...

Чава рәви чу, директор мәтәлмай хвә-хвә хвәра фькьри, зу кьнше хвә хвәкьр у ләзандә интернате.

Отәха кә Ашот у һәр чар һәвалава дьман, гәрм у хвәш бу. Гарнике һәвале Ашот у ед майин пәрмьжи руньшьтбун. Сәре гьлийа Гарник кәлогьри вәкьр:

— һәвале Мамойан, мьн кәр-нәкьр гөра мьн нәкьр. Уәхте жь мал дәркәт, әшарәти да мә гьшка, вәки кә пәй ви дәркәвә уе... Әз хәйсәте ви рьнд заньм... А әв нәма һане жи һәра ньвисийә, — әви кәгазәки қаткьри

дърежи ши кър. Директор нәма Ашот ләз бәр ч'әве хвәра дәрбаз кър. Әши нъвисибу:

«Һәвалә Мамойан, «тәрбийәтдарә» мә әз шиә ам-там к'отам. Бона чь, нъзаньм? Һынге әз к'әтьмә әтимхане гәләка әз к'отамә, мьн жи, әш к'отанә, лә тьме мәни һәбуйә. Лә ве щаре нъзам бона к'ижан г'оне мьн әз фатмә к'отане. Әз дьчъм, хвәха жи нъзам к'ода. Әгәр диса бьк'әвмә нава дор бәре һәвалә хвә бәре у хвә р'яа хьрав бьгьръм, әзе һәйфа хвә бәре әшльн Мкртчй-ан һьлдъм.... Һәйф, мьн дәсте хвә бәр ши һьлнәда.... Әз зәф жь хәмхөр'яа вә р'азимә у бона ве кьрна мьн бьбах-шиньн!

Ашот»

Пәй хвәндьна нәмерә директор жь һәвалә Ашот пьрси, к'о нәйнәси, чьбу, вәки Мкртчйан Ашот к'ота, һәваләки гот:

— Мә гьшка т'әхмин кър һәвалә Мкртчйан сәрхвәш бу... Вәхте директор у һәваләд Ашот жь интернате дәрк'әтьн, иди гәврайн к'әтьбу сьбе. Щәдандьна шан бьк'әвнә пәй р'ечә Ашот, бәрге тьштәки нәгьрт.

* * *

Отәха дәрсдарада соба комьре г'өр дьшх'оли. Ве сәғәм, ба у бағара дәрва гәрмайа дәрсдархане мәр'яа хвәш дьһат. Һәта дәстпебуна дәрса һәла әп'ещә вәхт һәбу. Жь дәрсдара т'әне т'әбийәтдара дәрсхана дәһа — Диланйан Женйа һатьбу у м'әдәкьри р'уньшти һивйа директор бу. Һәвал-һогьред Ашотә жь интернате дәр-һәқә р'әва Ашотда иди вәра готьбун. Вәхте дәрсдар иди һатьбун, директор жи м'әдәкьри сьлав да шан, чу кабинета хвә, Диланйан у Мкртчйан гази бал хвә кьрын.

Директор дәрсдарә к'имнае-Мкртчйанра дьреж хә-бәрнәда. Вәхте жерә гот, вәки изне наде дәрса бьдә Һәта Ашот нәбинә-нәйнә, Мкртчйан, к'о бь хәйсәте хвә-ва йәки бәрзәқ у сәрһьшк бу, һ'олмәйи директор кър:

— Чйә, изна мьн т'онә сәр шагьрте хвәда һерсбьм?... Вәхте хулигана тиньн, бе изн у документ мәк'тәбеда қәбул дькьн, һәле мә жи ве һабә.

— Дәрһәқә изн у хулигантцедә әме паше хәбәрдын, һна фәрз ләзьмә Ашот бьбини-бини. Әгәр тьштәк ши

бықәшымә, тәе сәре хвәва шабе бди, — директор готе у жь кабинете дәркәт, спартә сәршера пара хвәндьне-Атойане, шәки дәрсед кимиае өса тәшкылкә, кә шагьрт вала нәминьн...

Мәк'әбе у тәмамийа гөндда иди пе һәсийабун, шәки шагьртәк жь интернате рәвийә.

Мәк'әбеда гышк қәй бежи сәр дәрзйа бун. Дәрсдар у шагьртед кә Ашот незиква нас дькьрын, һәйфа хвә данин, шәки әш шагьрте ақыл у чәввәкьри чу, бәр хвә дькәтын, шәки ве сөр-сәрме дькарә бықәшымә быщәмьдә, қәзийак бе сәре ши. Вәхте директор қаре хвә дькьр һәрә мәркәза нәһие, әлами органед һөндөркә, кә ко-мәке бьднә ши шагьрте рәви быгәрьн-биньн, шаб дан, шәки Ашот вәгәрйә һатийә...

* * *

— Мьн әмре хвәда гәлә чәтнаий у рожед гьран дитьнә, һәвалә Мамоян, — инженерә заводейи сәрәкә дәмәке кәр фькьри, паше һьсрәта кур рәһишт, вәгәрйа сәр мьн, гот, — ле әш сала һинбуна мьнә бал шәйә ахрие тә шара жь бира мьн начә... Әз жи, растие бежым, жь ве растһатһна ньшкева, жь кәла шабуне, жь биранинед ван рожед бөһөрйә чәтын тәвһәв бубум, нькарь-бум шие хвәда рәһәт руньштама, гөһ бьда сәр фькьр у мьталед Ашот Мисакович, кә дәрһәқа пьрсед әмьр, пешдачуйина мәхлуқәтнеда өса кур у сагләм дьфькьри... — Мьн зува дьхвәст һун бьдитана, — әши гьлие хвә думайи кьр, — ле пе һәсийам, шәки шә хәбата хвә гөһастйә, һатһнә, бажерда дьхәбьтын... We сале, we рожә зьвьстанейә сар кә занә we чь баһата сәре мә, әгәр шә әм пашда вәгәрандана... Бона we йәке тә кәси нькарбу һун гөнәкаркьрана...

Гәлә сал жь we рожә бөһөринә, әм иди чава дьбе-жьн жь бәр мьнәта дәркәтынә, бунә мәринә сәрбәст...

— Нә тәне сәрбәст, — мьн навбьри да хәбәрдана ши, — иди сәрқарне колектива мәзын дькьн.

Ашот дәмәке кәрбу, мьн ньһери, паше вәгәрйа, гот:

— Мьн нәдьхвәст дәрһәқа қөльхе у шабдарйа мәзында гьликьм. Мәзнайа мерьв бь қөльхева чап набә. Қөльх дькарә мәзынбә, ле е кә we қөльхе дькә-ньмьзбә. Нивн дькьм өса нәфькьрын, кә әз ширәта шә дькьм әз ве йәке жь шә һинбумә. Бона ве дәрәща мьнә иройин әз бәре әшыл борщдаре шәмә. Мьн әв йәк нава шөхөлва-

ниа вәда, һәр кьрнәкә вәда дьдит, кә вә мэк'тәбеда дькьр.

— Тә зани, Ашот, вәки мәрне кә борще хвәйи мәрвайе рәст дьқәдинә, вә готи һасаб нәкьн қәнщи, кә бона ви, йане ви мәрви дькьн... Мә жи ви чахи һьндава вәда борще хвәйи бажарвание рәст қәдандийә у йса жи готи бьбуяа, чьма ван гьлийа нһа дьбәжи мьн?...
...Әв кьрна мә ви чахи, вә бәрге тыштәки нәгьрта, әгәр жәһатьн у һәркәте вә тәнәбуяа...

— Бьбахшиньн, һәвалә Мамоян, мьн зува дьхвәст һун бьдитана, ле нһа һун бь пә хвә һатьнә бал мьн. Әв һьсрәта сала, кә дьле мьнда бәрәв бубу, мьн нькарбу зәвткра у бәр вә нәрәта... Мьн тәхмин кьр кәла дьле ви жи, йа мьн жи тьжә дьбә. Мә дәмәкә кәр һәв нһери. Мьн дьхвәст бәр дьле вида бем, бьготәе, вәки нә лайиқә йса эмоснава мьжулбьн, ле әви пешиа мьн гьлие хвә думайи кьр:

— һәвалә Мамоян, һун иро ньшкева рәсти мьн һатьнә, кә хвәстьна мьнә зува бу. Шькьр нһа мала мьн, заре мьн һәнә. Әвә гәләки шабьн, әгәр вә бьбиньн. Ле бәри вә йәкә, әз заньм, һун бь хьзмәт һатьнә завода мә, бь чь карьм қәльхи вә бькьм?

Вәхте вә рәстһатьн у қьса мәйә дьлшәват мьн дәмәкә мәрәме һатьна хвә биркьрьбу, вәки готи дәрһәқа һоста-тәрбийәтдарәки заводәда очерке бьнвисьм.

— Ашот, әв чь кә мьн ләзьм бу, мьн иди һьлда... Әз зәф жь тә рәзимә. Чь кә дьминә дәрһәқа һатьна маләда, әз бь хвә дьхвәзьм мала тә, кәлфәт у заре тәра бьбмә нас... Әме паше һәвра қайилбьн кәнге, — мьн готә у зу рәбум, дәмхатри жь ви хвәст у дәркәтьм.

Вә рөжә қәй бежи мьн тыштәки бәқимәт дитьбу...

БАБАЕ КЭЛЭШ

БУКА БАРАНЕ

— **Ль** ве оведа қэт қизе шаһъл т'өнәнэ? — Кальке мьн һерс к'эт. — Ша бука баране ч'элкьн, сәре к'эчәлока гьредьн, сынга бьк'отьн. Ван шьлийа эм п'знандьн, һэйран...

Растие жи. Һэвтийа д'ода бу, вәки ль ч'йа шьлийа сәри к'отабу һэв. Кон у чадьр шьлбубун, даньзлибунэ эрде. Аве барана т'эвһэв бубун, бубунэ щәв нав овер'а дьк'шийан. Пэз коми сәр һэв бубу, сәри кьрбунэ бьн зьке һэв, иди ль бәр баране т'эйахнэдькьрьн, дадж'отанэ һ'онд'оре кон, вәки хвэ ст'аркьн. Са у мьришка к'еләка һэв һолке сәргинда хвэ қьншландьбунэ сәр һэв.

Мере ове мала мәда бәрв бубун, һерс шг'арэ дьк'шан-р'ьн.

— Ахьр ве чавабэ? — Һәсәне кал гот, — к'амбаха-к'амбах ш'ох'оле мө гьшк дәрэнги эхьст. Вәхте брина пез дәрбаз бу. Ве к'энге һәвае хвәшбэ, һьр'йа пез знабэ, эм бьбьр'ьн. Мэ қьр'ане-қ'ран бьбра бьфрота, һәзар дәрд у к'оле мө һәнэ...

Тэвикэ баране жи кьрэ шипэ-шип һат, дәрбаз бу. Кальке мьн дәстәхан авитэ сәр сәре хвэ, жь кон дәр-к'эт, эзмане э'враи н'һери, у һерс гот:

— Бе рувийа те нәқәтийа?

— Чь һэйэ, э'вр вәнәқәлшинэ? — Һәсәне жал дэй ль кальке мьн кьр.

— Ч'эве тэ роньк, ве э'вра гьреш дальқандьнэ тен, те бежи мие вьрнинэ бәрбь бәхра дьр'эвьн, — кальке мьн э'кс к'әни.

Кальке мьн һатэ һ'онд'ор' у готэ мера:

— Дә бьра эв шьли-шойана тек'эвнэ гор'а пешие мө, вәки һатьна ван ч'йа-зозана кьр'нэ эдэт. Ахьр мө ль ван ч'йа чи хвэ онда кьрийэ. Эме нһа ль г'онд буна, қ'олка хание хвәда. Нэ жь ба-барана, нэ жи жь г'ор-д'эва бьтр'сийана.

— Эре шәлләһ, — һәсәне кал гот, йан әв чь һалә әм теданә, һым һәйван қырбу, һым әм дәстхә дьчһн.

Дйа мьн зар данә дора чабәре, шаршьмәк авите сәр чоке мә. Баран диса дһат, пера жи баки қалым рабу. Бу шәқә-шәқә сьнг-стуна, кон мина бабрке шәрьми.

Танга чабәреда кон дьлопкьр. Мә зарә дәсте хвә дьда бьн дьлопа у дьжмьри, чька кә гәләка бәрәв дькә. Бьре мьни бьчук, кә дьлоп нәдыгыһиштьнә дәсте ви, гьрийа. Қальке мьн сәр мәда һерс кәт.

— Һәла ван бедуйа бьнһерьн, — баранера ша дьвьн у һерс чәве хвә Мәйана хушка мьн гәрәндьн.

Мәйане постәки пез авитьбу сәр сьнге гольке, һрийа ви дькшанд.

— Ле ве оведа қәт қиз тәнәнә, кока ван қәлиайә, чаванә, — калке мьн һерс гот. — Ша бука баране чәлкьн, сәре кәчәлока гьредьн, сьнга бькәтьн...

Хушка мьн пост бьр авитә кәлине, паше гази қизе ове кьр.

Һәсәне кал пе дара букәкә дарин чекьр, қиза кьнще рәнг-рәнгги жера дьрун.

Һьнәки шунда қиз у заред ове бәрбь кәндале жерин чун. Бьн зьнарәкида мә чәләкә бьчук кола.

Хушка мьн ль әзмин һерин у гот:

— Тә мә бей рәме, йа рәби. Ақас баран бари, ақас баран бари, шәки тофан рабу бука мәйә дәстбь һьнә хәньқи. Бьра әва бьвә дәрге һәсьн бәр дәре тәкәвә, йа рәби, бьра баран нәбарә, баран нәбарә...

— Амин, — мә һәврә гот у мьн тьре әзман ләрзи, ләма баран дһа гөрбу...

— Бьра кәр қәрәшлие бькьн, шәки һьшкева заре бьчук бука баране дәрнәхьн, — хушка мьн гот, йане на рәбе мьне һерскәвә у тофане рәбә, мә жи бьвә... Се рәжа шунда әме хера бука баране бьдьн, шәки һун мқатбьн, әзе шорбәшире тәсе мәзьнда бьдмә шә...

Вәхта әм вәгәрийанә кон хушка мьн теләки рис ани у гот:

— Ле һна, зарно, наве һәвт мәрыве кәчәл бьдьн, шәки әз сәре ван гьредьм.

— Зоро, — Сәһиде бьчук ша-ша гот.

— Баве тә жи шашә, кәре кәре, — Әфәндие кәре Зоро хвә дьрежи Сәһид кьр. — Һьм жи баве мьн кәчәл һинә. Сәр һәспе кәт, дәгмә ма, һна поре ви диса шин дьвә...

— Нәкьнә қарғ-қарғ, — хушка мьн гот, — эмане перскәвә, иди накә тәв...

Ле мә гәләки дьхвәст тәв быде, һәва хвәшбә, әм жи кәра сйарбьн у ль чйа-банийа бьгәрьн...

— Дә пак, — хушка мьн гот, — наве мәрьбе овед башқә бьдьн.

Қәрәз әм гәләки чәрчьрин һәтани мә наве һәвт мәрь-ве кәчәл да. Хушка мьн һәвт гьре бәне рїс хьстьн, бән авитә сәр коне мә у гот:

— Хвәде, һәва өса бьқжлинә, тәв өса бьқжлинә, вәки сәре кәчәлока бьшәвьтьн.

Паше хушка мьн гази қизкәке кьр.

— Мәйанә, оведа тәне наве мьн у тәва йәкә. Вәрә әм сынг бькөтьн.

Мә дарькәки бьчук ани. Хушка мьн сәре дерьк нь-кандә әрде, һәстив гьртә хвә у готә Мәйана дьне.

Мәйанә нав ль мьн,
Вәрә әм сынга бькөтьн,
Бьра сайи равәстә,
Әрдьк давәстә...

У пе һәстиве дерьк хьст. Мәйана дьне жи әв хәбәр вәк'ландьн у пе һәстиве дерьк хьст. һәй вәк'ландьн, һәй лехьстьн, һәтани дарьк тәмам әрдеда чу харе.

— Хвәде вәрәвә, — мере зоме готьн у бәлайи мале хвә бун.

Ле шьли вәдәки дьреж нәһатьнә бьрине.

— Бо әв жи созын, жь пешийа манә, — кальке мьн гот, — исал салә шьлийә.

Паше мә фәмкьр, вәки ль зозана к'очәр нә кә тәне жь шьлие а'щыз дьвьн, ле өса жи бәр хвә дькәвьн, вәх-та дьвә қольхайи. һьнге дьвежьнә қиза, вәки аве бь-рәшиньнә бе, кәра шьлкьн, бәлки эзман гөне хвә ван тинә, баран дьбарә.

Ле ве сале, нәнһери вәдәки дьреж, рөжәке жи шьли һатьнә брине. Эзман бу сайе тас у тәве қжланд. Пәз кәтә к'орие, дөвер да моза кәтьнә һешие кона.

Кальке мьн штофе арақе к'асава һьлдан, пешконке сәкьни, гази мере ове кьр, к'асе ван дагьртьн, к'аса хвә һьлда у ль чйае бьлд, дәште шинә қөтьни нһери:

— Әм әве к'асе вәхвьн бьра рәмә гөра пешие мәбә, вәки һатьна ван чйа-зозана кьрьнә әдәт. Йане на ве гәрме, ве қьжә-қьже қә мә дькарьбу гөнда тәйахкьра?

Б Ы Г Ъ Р

У сьве щинаре мæ тулæк пæшкæши мьн кър. Йæки бæдæв, пьрча вийæ бæлæк минани фæдифæ бу. Осайи дæлал бу, кō мæрьв ле-ле бу æв бавита нава дьл — щæгæре хвæ.

Мьн æв йæмез кър у «фьрйамæ» мале. Тæмама бæгæмийа хвæ дане, паше пайе мьн жи дан у спартын, вæки пæк ле бьньхерьм, нæхельм æв бьрчи бьминæ. Паше пьрс пешда хат, гæло чь нави се бькьн. Йæки го «Чало», е майин «Бæлæк», апе мьни бьчук Мерали, кō тæзæ жь æскæриæ вæгæрийабу у зэф баш урьси хинбьбу, гот кучкæра бежьн «Шарик», дйа мьн го «Гæвро», тæне пирка Шени, тæви хæбæрдане нæдьбу, пижьк дестда горæ хивез дькър.

— Qиза Халът, — калке мьн дæнг дае (калке йосæйн, ньзаньм бона чь, тōщар наве пирка мьн нæдьда, тьме жера дьгот «Qиза Халът») хæла навæки, жи тō бежæ.

— «Бьгър» — пирка мьн кōрт гьреда, паше горæ данин алики, — наве «Бьгър» лекьн, навæки хвæшæ.

— «Бьгър» кōра кætæ бира тæ? — Калке мьн кæни-йа, — We бьхист, чава бире нæчуйæ йа, эфæрьм. Вæрьн æм кæлбра бежьн «Бьгър», чьмкō сæки мæ бь ви нави диса хæбуйæ.

— Чь сæ, кæнге, — Мерали пьрси.

— Тō хаж не тōнæйи, лао, — калке мьн го, — дйа тæ занæ. Qæрсæ бæр дæре мала калке тæйæ рæнгин дō сæ дьхатънæ гьредане, йæкира дьготын «Бьгър», е майинра — «Бькōж». Чь сæ? Щæнæвар бун, гōрех бун. Тæйр тæйртйа хвæва незики мале нæдьбун. Qæt бира мьн начæ, — раст дьбежьм: qиза Халът? — калке мьн жь пирка Шение пьрси, — вæхте щæрдбашиед тьрк бона талан авитнæ сæр гōнде мæ (гōнде Согōтлие) у qьра мера анин, qиз у бук шеландьн. Эвæна гæлæки дьреж нькарьбун незики мала мæбьн. Эское фæмæти, бæлки æз

корбьм бона ви, — калке мьн ньшкева дэнге хвә бьри, гьлокәк бәр гәврйе сәкьнибу, нькарьбу гьлиед хвә тамкьра, паше кӧхйа, пе кӧфа дәстед хвә чӧве хвә мьзда...

— Бәле, Әско пе тьвьнге вәдәки хӧрт нәдһьшт, вәки хужанед Рома рәш незикки малебьн, һәтани зарә у кӧлфәт хвә пәла чӧйерә гиһандьн. Әви һа тӧбйа хвә дьгӧһаст, жь щики дьчу, щики, агьр дькьр у қузбуйи вәдгәрйа щие бәре. Бь әви, тәһәри әви тьрк дьхапанд, гьва маледа тьвьнгчи гәләкьн. Тьрка ләма жи тӧрӧш нәдкьрын дәрбәкева эриш бькрана, аwana кәтӧбун бәр зьнара у жь вьр агьр дькьрын. Шарәке жи, вәхте Әско диса щие хвә дьгӧһаст, гӧлләк щенике кәт, әви щида чокда.

Мә һәрсе бьра һәврә хвә авите. Кәсо тьвьнг һьлда, мә һәрдӧ бьре бьчук Әско һәмез кьр у ани сьвдәре. Чӧвед ви иди шелу бьбун, ле һе қьдум бәрда мабу. Әви го, вәки тьвьнге бьдье. Әм кәтӧнә бьн мьла, Әско тьвьнг туши дьжмьн кьр, ле иди қәвате тере нәкьр...

Калке мьн кәлогьри бу, һесьр жь чӧва барийан... Хеләке дәнг тӧ кәси дәрнәкәт, тәмам мәдәкьри кәтӧнә нава мьтала.

— Бәр хвә нәкӧвә, баво, — Мерали готе, — тьштәки дәрбазбуйә. Рәмә Әское апе мьнбә, иро шькьр һьвдә нәби у нәбичьркед виһә кӧрин һәнә. Гьлиед хвә бькә, баво шан, бәр хвә нәкӧвә.

— Әмә һе Әскова мьжул бун, вәхте тьрка незкан мала мә кьрын. Кәсо диса тьвьнг һьлда, Әшо жи һәрдӧ сәе гьредаийи бәрда. Бьгьр у Бькӧж хвә хуши ван мәрьза кьрын, кӧнжана бь қужин «Ала, һа ала» пешда дьһатьн. һәрдӧ сә кәтӧнә нава вана у гәнед кур сәр ван дьһьштьн. Тьрк пашда рәвин, ле ед кӧ дур бун — һәрдӧ сә данә бәр гӧлла...

— Дә, вәки ӧсанә наве тулә дайньи «Бьгьр», — тәмама һәврә гот, — бьра «Бьгр» — бә, «Бькӧж» жи әме паше дәстхьн.

Бьгьр зу гьврьк бу, чава гьврьк нәбйа, вәхта рӧже бәрошә шире пез дьчәльпанд. Мә тӧ щара әв гьренәдыда. Сә аза дьгәрййа, ле тӧ щара жь мале дур нәдьчу. Эвара вәхте әм жь щике вәдгәрййан, Бьгьр минани рәше шәве бәр мә дьсәкьни, тәе бьгота жь әрде дәрдькәт. Вәхте нас дькьр һеди дькьрә кастини: йане ве шәве, шәвәрәше һун жь кӧ һа дәрәнг тен.

Вәхте дәр — щинар дьһатьн, әви чәнд щара дькьрә

эўтнн, жь дери һынәки дур дькәт у щидә рудьньшт. Ле вәхте мәрвевд нәнас незикн мале дьбун, Бьгр дькьрә гьрә-мьр, қилед хвәйә қичькбуйн нишани вана дькьр, туж ль вана дьньһери, нәдһньшт пешда бен, һәтани жь мевана йәки сәрәдәри нәкьра дәнг быда нәфәре мале. Ле тә щара Бьгр һыщум нәдькьр, һе тә кәси жь Бьгр зйан нәстәндьбу.

Мә «зьмане» Бьгр иди рьнд заньбу. Бь гьрә-мьре, йане эўтине мә те дәрдьхьст, кә кн незикн мале дьбә: нәфәре малейә, меванә, нәнас, йане тәрәвьлә? Эварәке ногьна мәйә «каре» онда бу. Нәта пьрс-пьрсийара, мә дит, кә Бьгр чава бәр бь чоле бәзийә. Дәмәке шунда мә диша хвә дайә һе Бьгр Каре дайә пешийә хвә у бәр бь мале те.

Щарәке, жи һе бөһөстәк мабу, вәки рә һәрә ава, вәхте щинара мә-мәтә Щәваньре кьрә қужин:

— Нәла варьн вьра!

Мә әщәбәк дит. Бәр сурә Бьгр тәви мәрәки тәрьки кәтийә шәрәки гьран. Мәр буйә гьлок, Бьгр жи кәф бәр дев кәтийә доре дьчә — те, ле ләпед гьран гьлоке дьхә. Фьшә-фьша мәрә, хвә щьвандийә һәв, сәмте дь-гәрә, вәки лехә. Бьгр пе ләле пешьн хвәлине дьколә, диса мәр дьхә у перә-перә жи хвә кәвкн алики дькә. Мәр жь гьлоке вәдьбә, хвә хуши се дькә, бь сәре хвәйн сегошәйн чөвфьстьқи дьхвәзә лехә. Бьгр тана дьдә хвә, жь дәрба мәр дьфьтьлә, паше сәмте дьбинә у пе һәрдә ләпа рәп-рәп дьдә сәре мәр...

Щьмаәта бәрәвбуйн чьқас жи газн се дькьр, вәки жь мәр дуркәвә, ле әви гөһдарйә кәси нәдькьр, пашда вәнәдькшия, дора мәр дьчу-дьһат, дьдае, өса һәта мәр щидә кәшт.

... Зарә зу мәзын дьбын. Эзи иди хортәки чардәһсали бум, вәхте готьн, кә Рәванеда һинбулхана кәрдийә дәрсарие вәдьбә. Мын дәрсхана һәвта хьлазкьр, чумә Рәване у ль әве һинбулханеда һатьмә қәбулкьрьне. Пенщ мәһе һинбуне хьлас бун, дәст бь каникулед зь-вьстане бун. Эз вәгәрйямә гөнд. Каникул мишани бавишке дербаз бун. Малада мында кәтын, вәки чәнд рә жа жи бьминьм, ле мын лыге хвә кьрнә сола тәнг: «нә-буйә кә набә. Сьвәтьре дәрс дәстпе дьбын, әзе чава бькьм?» машина Тьлбис — Рәване гөнде мәрә шәв ниве шәве дәрбаз дьбу. Эз сәре рә кәтьм у бәрбь стансиәе чум, кйжан жь гөнде мә вәкә дә километра дур бу. Шәв, зьвьстан, йәле мә жи ван чаха гөр һәбун. Сьзу

мында чун, аз тьрсйам, мын хвэст вэгэръм, ле шэрма мын рйа хвэ нэгѳнаст: чь дьбэ бьра бьбэ. Э-һ, шаһьлти, һэртъм дьминэ шаһьлти. Мэзын дьбежын «шаһьле қафсэқэт»... Эзи нава мыталадабум, вэхта бу хьртэ-хьрта бэрфе. Зьвьрим — дурва we рэшэк минани гѳлле пэй мын кэтийэ. Бе һэмди хвэ мын дор-бэр ньһери, вэки һитэки һьлдъм: вэки гѳрэ-эзе пера бьгһинъм қафда бьдьме, эв ѳса зу нькарэ...

Незик бу... аз иди спичѳлки бумэ... На, мын дит Бьгрэ. Мын хвэ аншах зэфт кьр, вэки шабуна нэкмэ қирин. Һат, ль мын кэт у бь ви бай жи пешда фьзьри. Вэкэ сэд-сэдпенщи гава ль мын дуркэт, сэкьни, бэре хвэ да мын у щида руньшт, һэтани аз гьһиштъме. Дуз чэвед мын дьньһери, тэе бьгота дькэнийа у мынра дьгот: «нэтьрсэ». Мын стѳкѳра ви һэмез кьр, эви сэре хвэ мынва гѳвашт, кьрэ кастин, бавишк Һате, пе зьмане хвэ дэсте мын аласт, йане эзи рэх тэмэ, тѳ шайша нэкьшинэ.

Мын рйа хвэ пешда бьр, Бьгре мын һе щида руншти бу. Һэвэки дур кэтым — диса жь ши қьлоз бу, минани бобэлиске Һат, хвэ ль мын хьст у пешда бэзия. Диса щида руншт — һэтани гьһиштъме.

Бь эви тэһери эви аз гинандьмэ стансиае. Машинэ Һат, аз кэтьме у сьвдэре бэр дери сэкьним. Бьгр руншти һе ль мын дьньһери, сэре ви һьнэки бэржеркьри бу.

... Сал дэрбаз бун. Мын һинбунханэ жи кѳта кьрьбу, институт жи, бьбум хвэймал, хвэйнэфэр. Эз шарэке жи чумэ гѳнд. Незики мале бум, чэвед хвэ гэрэнд кѳ Бьгр бьбинъм, ле из у тоза ви нэһатэ кьвше. Эз мэтэл-майи мам: чь буйэ? Сэ жь мале дурнэдькэт. Эз фькрим: дьбэ һѳндѳре маледа хвэй дькьн, қэй иди кэфтарэ. Мын дери нэхьст, һэма ѳса вэкр, кэтьмэ һѳндрѳ. Тэмама хвэ авитьнэ пэспира мын. Пэй сьлзв — кьлавара мын пьрса Бьгр кьр: кѳйэ, чьма нае хане?

— Эм жи, ньзаньн лао, — апе мын шаб да, — рѳжэке қорьхчие гѳнд те, вэки зэвйа мэ чапкэ. Қѳрьхчисе дьбинэ, ле бэр тыштэки һэсав һьлнадэ, бэрбьри ѳтахе те. Дэ Бьгр жи тѳ Бьгр би, минани хэйсэте хвэйэ бэре туж дькэ гьрэ-мьр, қилед хвэ дьчьркинэ. Қорьхчи жи дэвса, вэки һэмди хвэ һьнэки пашда вэкьшэ у дэнг бьдэ нэфэра, шьвдара дэсте хвэ һьлдьбринэ у дьхвэ-зэ сэре се дэрэвэкэ. Бьгр жи ви парэва һьнэки дьһрь-шинэ. Қѳрьхчи we йэке жь заред хвэра гьли дькэ у дьстперэ вана, вэки се бькѳжын. Заред қорьхчи чь дь-

кын? Чь кэлбед шывана һәбун бәрав дькын тиньн бәри
Бьгр дьдн. Ед кӧ әва йәка бь чәве хвә дитьбун, дьго-
тын, әәки кәри кучка ль Бьгр нькарьбун, әви тәне
Һәсабе гәләка рәст кьрьбу, гәнед гьран ль ван дабу.
Зарәкә қорьхчи сәмте һьлдьдә у пе һит қорька Бьгрда
дьде. Го бу кастә-каста бәләнгази, шида к'әт. Кәри
кучка жи, хун чәвада, ищар һьшуми, сәр Бьгре бөхайи-
кәти дькын у ши зитол-зитולי дькын...

Пакә, мәрвәки риси вьрарә дәрбаз дьбә, бәри са
дьдә, шәрме дьдә зарә.

Ле Бьгр... Бьгр жи жь ши бь шурәки радьбә у
хунеда мәвши бәре хвә дьдә ч'йе. Бьгр оса жи дьчә у
дьчә...

Һәтани сьбе хәв нәкәтә ч'әвед мьн. Мьн тьре нав-
дьле мьн тәмам вала бунә. Гәло к'ане Бьгр?

Institut kurde de Paris

АНМЭДЕ ГОГЕ

НЭ МЭ — РАСТЪАТЫН

(Qəwmандьн)

Әз у кӱрхатие хвә тәвайи рӱожәке ль бажаре Ереване музея республикаейә револйусиае қәсьдин. Шарәкә дьне ль вьр һатә бәр чәве мә қәwmандьнед рӱоже дәрбазбуйи, шәркәрийа хәбаткәред Әрмәнистане боиа сазкьрьна әмьре тәзә, қәйде советие. Вьра мә әв сильли дитьн, пе кижана шьмәте, мерхасе we шәр кьрьбун мьрабьли кәдхӱора мьрабьли дьжмьне хвә. Нава ванда бәр чәве мә кәт шуре маршале Тьфақа Советие һовһаннес Баграмйан. Қәвза шурә зив бь сәдәфа қашкьлдайи бу. Кӱрхатие мьн ньчандә мьн:

— Тә дит, тӱ зани, вәки хвәйе шур һәвалә кәйә?

— Оло, тӱ чь дьбежи, гьлие тә дәрһәқа чьданә, — мьн шаба ви да.

— Кӱрхати, чьма тӱ ньзани, вәки халә мә... Мьн иди тәгмин кьр, вәки гьлие ви дәрһәқа кәданә.

Демәк, сәлед 20-да халә мәйи рәмәти Шәмо Темуров нава ордийа әрмәнийә һәжмара йәкейә сиарида қӱльх кьрийә. Ви чахи әви һовһаннес Баграмйанра һәвлати кьрийә у бунә һәваләд һәвә незик, һәваләд рӱожед огьрме гьран, тәвайи мьрабьли дьжмьне дәвхун, әскәре Рома рәш шәркьрьнә. Әвана тәвайи бунә һәму дәмада вәхте шер, вәхте шабуне, вәхте дәрбазкьрна һьзкьрьна дьнйальке, вәхте шәркәрийа сәва тәстиқбуна қәйде советие.

Вәхта әм жь музейе дәркәтын кӱрхатие мьн нава мьталада бу, дьфькри. Мьн бь лақьрди готе:

— Малаво, һәта ве дәме жи тӱ дьле хвәда шьера дьсәурини.

— На, тыштәки дьне фькра мьнра дәрбаз бу. Әв һьнәки фькьри, паше гот:

— Әмьре халә мә жи легендә, әз дьхвәзьм дәрһәқа

вида очеркәке бьнвисьм. Бона очерке гьлие сәрәкқо-мандаре дьнеҗан гәләки лазьмә.

— Дә, вәки әв йәк дьле тәра дәрбаз буйә әм һәрһн Лениакане, мала хале хвә, әме вьра һургыли пе бь-һәсьн дәрһәқа һәвалтһа ванда.

Сьвәтьре әз у кәрхатне хвә мала хале хвә қәсьдин. Жьна ви — халожна һайкуш, әм бь дьловани қәбул кьрһн, әзәт қәлх мәрә кьр. пьрс у пьрсинара де у баве мә, шөхөл у әмәле мә кьр. Паше гот, «бе у баране һун анина, сәр чәве халожна хвәра һатьнә». Мә дәрһәқа һатьна хвәда вәра гьликьр. Халожна мә йәко-йәко дәрһәқа достн, пьзмамтһа хале мә у маршалда хәбәрда, бир ани, вәки маршал чь шара бьһата Лениакане готи әсә хале мәйн рәһмәти бьдита. Вәхте хале мә мьр, маршал телеграмәкә сәрхвәшнейә гәләки дьлшәват шанд.

— Алімәде кәрхати, вәре әзе нәмәке бь навнишане мала тә сәр наве хвә сәрәкқомандаре дьнеҗанра бь-шиньм.

— Фькрәкә рьндә, тө бышинә, бышинә, әве әсә шаба тә бьдә, — әз бәр хәбәрдана вида һатьм.

— һәйнәсәр әзе бышиньм, ле чәтһн шаба мьн бьдә. Роже һәзара мәри нәма сәр наве ви дьшиньн, әве шаба кә бьдә, шаба кә пәдә, вәде ви һақас кә һати-йә? — кәрхатне мьн гот.

Ньшкева кәрхатне мьн дәнге хвә бьльнд кьр: На, әве әсә кә һәбә шаба мә бьдә, чьмки гәләки шьмәта мә һьз дькә.

— Мьн жи бьһистийә, әв шьмәта мә һьз дькә, кәр-хати, гьлие тә рәстә. Әв шьмәта мә нас дькә бь сәри хале мәйн рәмәти. Ве сале шайпр Микәеле Рәшид бажаре Москваеда ль клубәке рәсти маршал һатьбу, готьбуеда вәки жь Әрмәнистанейә кәрманщә. Маршал пе шабубу готьбье вәки кәрманща нас дькә, һьз дькә бь сәри Шәмо Темуров.

— Нәме бьнвисә, бөфьтһа әве шаба мә бьдә, — мьн бь баварбун готә кәрхатне хвә.

Сьвәтьре кәрхатне мьн нәма ньниси, һат, гот:

— Адреса ви?, Адреса ви Тьфақа Советнейә, дьнһа ви нас дькә, шамеро, бьнвисә...

Мә сәр нәме ньниси: «Москва, маршале Тьфақа Советне һовһаннес Баграмһанра».

Әм бе сәбьр һивһа шаба нәме бун. Чәнд һәвте

дәрбаз бун. Шаб тӱнӱбу. Кӱрхатие мьн тӱwҫе хwӱ ле бьри.

— Э, wӱки ӱсанӱ нӱмӱ нӱгьһиштие, йане жи...

— На, хӱм нӱкӱ, ӱве бе. Дьбежьн, wӱки ӱw шаба һӱмушка дьдӱ, ньһа we сьрийа йа тӱе жи бе. ӱз бӱр дьле кӱрхатие хwӱда һатьм...

Рожӱке жи wӱхта мьн дӱре qӱтйа пӱшта хwӱ wӱкьр, шабуна баварийа wӱ һӱбӱ орта мьн у ӱзманда бьһӱс-тӱк ма. Мьн нӱма маршале Тьфаҫа Советие. Мерхасе Тьфаҫа Советиейи дӱ шара Баҫрамйан сӱр наве кӱрхатие хwӱ стӱнд.

Мьн кӱрхатие хwӱра теле хьст, wӱки лӱз бе мале. ӱw һат, ньһа ӱз шабуна нькарьм шава мьзгиние бьдье, ӱз зур бум мьн wи ньһери. Кӱрхатие мьн тӱгмин кьр, wӱки мьн бона чь газикьрие, гот: — Дӱ бежӱ, ша-меро, дьвӱ шаба нӱма...

— ӱре, ӱре, — мьн нӱмӱ дае.

— Кӱрхати, мьн чӱнд шара хwӱндийӱ же тӱер нӱбумӱ, ньһа жи тӱ бьхунӱ, бьльнд бьхунӱ, бьра гьшк бьбьһен.

Кӱрхатие мьн хwӱнд:

«ӱскӱре Бойнки хwӱйһӱрмӱт.

Салед бӱри тӱстиҫбуна qӱйде советиейӱ чӱтънда Шӱмо Темуров алайа ӱрмӱнийӱ сйарийӱ ӱwльнда тӱви ӱскӱре ӱрмӱни бь мерани шӱркьрийӱ мьqабьли ордйа Тьуркйае у нава тӱшкила алайеда һӱрмӱта мӱзьн дӱстанийӱ.

Пӱй тӱстиҫбуна qӱйде советиейӱ Шӱмо Темуров чӱва ӱскӱре сиарийи чӱлӱнг, wӱки щерьбандьна wийӱ шӱркӱриейӱ мӱзьн һӱбу, qӱльхкьрийӱ ордиа ӱрмӱнийӱ шаһьлӱ сорда, пешие чӱва сӱрӱке ӱскадрона, паше чӱва сӱрӱке дӱста ӱскӱра. ӱwi гӱлӱк ӱскӱре сиарийӱ шаһьл һинкьрьнӱ, тӱрбийӱткьрьнӱ, кйжана бь мерхаси шӱр кьрьнӱ мьqабьли дьжмьнед советие.

Гӱлӱк ӱскӱред бӱр дӱсте wи тӱрбийӱткьри ӱмьре хwӱ нӱдьеһвшандьн, хуна хwӱ дьданӱ бӱр чӱве хwӱ салед Шӱре wӱтӱнийи мӱзьнда — шӱр дькьрьн мьqабьли һитлериа. Шӱмо Темуров хwӱхwӱ нава щерга шӱркьред ӱwльнда бу бона азайи у сӱрбӱстийа wӱтӱн. ӱw qӱльхкьрьна хwӱйӱ пьрсалӱйӱ башва лаййҫи наве подполковникийи бьльнд буйӱ, гӱлӱк орденед һӱкӱмӱтева һатийӱ рӱwакьрьне.

Мьн хwӱхwӱ Шӱмо рьнд нас дькьр у ӱw тьме бь һьзкьрьн иро бира мьнданӱ.

Тьштӱки шабунейӱ, wӱки wӱ ӱскӱре Бойнк, qьрар-

кьрийэ бона 25-салия алтгндарийа мьҕабьли Алмания фашистие очерке дэрһәҕа иида бьнвисьн. Ви шөхөле қәншда алиқарикә мәзын дькарын бьдынә шә һәвалә Шәмо Темуровә шәр кьр, әwana Әрмәнистанеда гәләк у гәләкьн.

Бь қәдыргьртын Н. Бағрамйан
6-е мәһа нисане сала 1970-и».

Жь стәндьна нәма маршал 9 сал дәрбаз бун. Нава ван салада қәдыргьртьна мьнә бәрбь ии чьҕас чу, һаҕас пьр бу, наве ии бу тьбәрк бона мьн. Әз дьфьрим — гәло рожәке һәбә, шәки ии бьвиньм у пера хәбәрдьм...

Рожәке жи бәс бәла бу, шәки маршал Бағрамйан бона расти хәбаткәра бе һатийә Әрмәнистане. Мьн жи хвә ләзанд ии бьвиньм, ии мәрьве бь нәмева нас, ле бь қьрафат, хәбәрдана хвәва нәнас. Нәһийә Эщмиазинеда, сәра комптеа шөхөл кьрьнеда, мьн әш дит, әши бь зьмане әрмәни готә мьн:

— һь чь һәйә. Дәсте хвә кьрә дәсте мьн, мьн рәше нәма шийә пе фотое кьшанди дае, әши кьр шә текә бәриа хвә ле мьн же стәнд, мьн хвәст бежме шәки харзие... Ле иди дәрәнг бу, шьмәт бәса топ бьбу, шәки мәрйиә дәрзи бавита әрдә нәдыкәт, һәр йәки дьхвәст ии незиква бьвинә, дәсте хвә текә дәсте ии.

Шара дәда мьра ләв һат пәра института марксизм-ленинизмейә рәх Комәркәзийә Партия Комунистийә Әрмәнистанеда расти сәрәкқбмандаре дьнеһан бем.

Вьра мьн пера хәбәрда, же һивикьр, шәки биранине хвә дәрһәҕа тәвбуна кәрде эздидә нава шәрә сәр Сәрдараве у дәрһәҕа Шәмо Темуровда бежә. Маршал бь шабун, бь һьзкьрын шаба пьрсед мьн да у хәбәрдана хвә шә хьлазкьр:

«Әши (гьли дәрһәҕа Шәмо Темуровданә) гази кәрдед эздидькьр, кә мербын, һөщөмкьн. Шәхте мә сала 1918-а мьҕабьли зәфтчнед тьрк шәр дькьр, ии чахи эздийә дьгот: әрмәни пәдша, эздидә рәзәдьялван. Нава шәркәрийә эздидә әши (һане Шәмо Темуров) шөхөләки мәзын кьр.

Пәй һьлдана дәнге шира мьн рәзибуна хвә дае, бь дьләки барьстан бәрбь шәне хәбата хвә ләзанд, әз рева хвәра дьфькьрим:

— Чьҕас бәдәшә дьнйә, шәхта теда мәрьвед минани маршалә мақул, хвәйе мәрйфәта пьр, шәмер һәнә.

СУТОЕ ЩЫНДИ

НАЗИНА ПЬШИКА ДЪЗ

Дьране қиза мьнә Назе ҫе рөже дешийа. Несьр бун, кә жь ҫе эше сәр сурәте бәдәҫә гәвәзда дьбаранд. Дә, дьле бавейә, тәмул нәкьр...

Рожә сар бу. Мьн кьнше гәрм қиза хвә кьрн, дәсте ҫе гьрт у әм һеди-һеди бәрбь поликлинакае чун. Әм соҫаҫа Пушкинра дәрбаз дьбун, гава Назе мьн ньшкева щидә сәкьни, мьле мьн пашда кьшанд у го:

— Баво-баво, — әҫе һедика дәсте хвә да бәр дәҫлеве хвә у кьрә пьстә-пьст, — һәлә чьвика һанә бьн дареда бьнһерә, чаҫа һурке нен зу-зу дьхвә.

Мьн һе перә нәғиһандьбу бьнһерьм, гава пьшикәкә рәшә мәзын, кә пьш дәрге һәйатейи һесьни хвә тәландьбу, минани бьрҫа бьруске хвә чьвикера гиһанд.

Чьвике хвә шаш кьр, дьхвәст бьфьрә, ле перә нәғиһанд. Мә һәҫ дит, дө ләпе зәхм әҫ әрдеҫа гөҫаштьн. Пьшике минани тәрәҫьләки һар дәҫе хвә вәкьр, қиле хвәйә дьрежә туж һәта кәтәҫие бәдәна чьвикеда кьрә харе. Чьвике чәнд шара кьрә пьртә-пьрт у тәмьри. һәма ҫе дәме жи пьшике чьлҫас кьр у наҫа бағада мьна бу. Мьн кьрә пьштә-пьшт. Ә, пьшике бьсәкьнә? Парики хәрт ҫе зьҫтана һан, ҫе сәре дьҫа әҫе пьштә-пьшта мьн бьнһерә?

Әҫ гьшк әҫҫас зу қәҫьми, ҫәки мьн тьре әзи хәҫнедамә. Әз ҫи чахи сәр һьше хвәда һатьм, гава Назе мьле мьн дьһа қальм дькьшанд, лубә-луба ҫе бу һесьр дьбарандьн у дьго:

— Баво, пьшике чьра чьвик гьрт у бьр, һәрә, һәрә бинә, йан на әз начьм сәр дохтьр.

— Әре, лао, ҫәре әм һәрьн сәр дохтьр бьра дьране тә дәрманкә, паше әме бен жь пьшике чьвика тә бьс-тиньн.

... Әм иди жь поликлинакае вәдгәрйан мал. Бәшәра

қизе иди хвәш бу, эша дьран дәрбаз бьбу, бәнгьзе we вәбубу, мьнра дькәнйа, ша дьбу.

— Баво, те чьвика мьн ньна пьшике бьстини, бьди мьн, нә?

— Әре, лао, ле чава, қиза мьн, — мьн готе у әз кәтм нава мьтала. Мьн те дәрнәхьст, кә әм чава гь-һиштнә бәр ши дәргәйи, кидәре пьшике хвә тәландьбу, гава ньшкева дәнге сәки у зара кәтә гөһе мьн. Мьн бала хвә да ши али. Э, чь бьнһерьм?. Сәки тәрьки у чәнд зар бь дара у кәвьра данә ду we пьшике. Сә хвә пь-шикерә гиһанд, да бәр қиле хвә, чәнд шара бьр-ани у кәвки кьр. Пьшика дьз сәр пьште кәт, чәнд шара қилед хвә нишан дан у гәвәр бу. Зар доре щьвийан, пе дарька дәве we вәдькьрн у қилед we дьнһерин. Ван дьрана, кә нонани шура ки, занә бәдәна чәнд чьвикада гөт бунә, чәнд һелун һеран һьштнә...

Зара щәндәке пьшике пе дарька тьлоли чәләкә кур кьрн, чәнд кәвьр авитне у ле дур кәтн. Сә жи чәнд фьтл дора чәле данә хвә, бин кьшанд, кьрә әв-тини у да пәй зара....

Пьшика дьз жи жь ве дьне чу.

— Пәйи вәгәрәндьна мә we рожә зьвстанейә сар тирьнша тәве рьнд гәрм дькьр. Чьвика дора бег дьса һурке нен хвәра дьхварьн, те қәй бежи we роже бь тәбийәтера бәшәра ван жи вәбьбу, хвәш бьбу... Те қәй бежи жь we роже шунда ль рубаре дьне хәним гьшк һатнә һлание, дьне жи, ван һатийә тәмьзкьрне...

— Дә. Наза мьн, бьнһерә, бьнһерә ван чьви́ке хвә-йә бьн бег. Вьр һада әванае һартьм жи we һәбьн. Әз-мани иди сийә. Хәним иди руе дьне тәнәнә.

— Баво щан, әв чьвик гьшк е мьн у Нәрипа хушка мьнн, иди тә кәс нькарә жь мә бьстинә?

— Әре, лао, әре. Дә дәрәнгә, әм иди һәрн ньна пирка тә Сәнәм у дйа тә һивйа мәнә...

ЭЗИЗЕ ГЭРДЭНЗЭРИ

ДЭWАТА БЕ ДЭФ

Р'о дагэрйабу. к'ала гэрме һьнэки данибу. Бина бае гэрм хwэ сьфэте Дилбэре хьст, поре шейи сэр ч'э-вада һати һала һе тэви һэвкьр. Эве поре рэш авитэ сэр навмьла хwэ, пышта хwэ һьнэки р'асткьр. Дилбэре, чахе ч'эв тоза пэй һөрд «Жигульа» радьбу к'эт, дәсте хwэ жь нав т'эшта к'ынща дэрхьст. Эве дәст хwэда фэмкьр, wэки меван тенэ мала ван. «Ле чь мевань?» Дьфэwьмэ хазгининэ, ньр'ти дьле we. Тэвзикэ сар бэдэна weра дэрбаз бу.

— Тө чьма сьпичолки буйи? — Дйа we, к'ө пешбэри қизе, сэр ньч'е т'эхте бьн сийа дара гузеда р'уньшьтбу, бьрнше сьнйа сэр чока хwэ дьбжарт, пьрси.

Дилбэре шаба де нэда, хwэст һэр'э. Де эw да сэкь-нандьне.

— К'ода.

— Ш'ох'өле мьн Ш'эйра не һэйэ.

— Ш'ох'өл нар'эwэ. Тө щикида жи начи, чайе дайнэ сэр.

Дилбэр хэбара де дэрнэк'эт, бэрбь мале чу.

Һэсэне баве Дилбэре сэр дэнге автомобиля, дэрк'этэ дэре мале.

— Зэйнэв, ле тэ нэгот, wэки меване һа эзиз дэре мә wэкьр'нэ, — эви бь дэнгэки зиз к'өлф'эта хwэра гот, wэки меван жи бьб'һен, — сэр ч'эва, сэр сэрара һатьнэ, к'эрэмкьн, к'эрэмкьн.

Меване эмьрда һэри мэзьн бэр гьлийе wида һат.

— Т'эхмина мьн дэwра, бьн сийа дара гузе четьр тьшт т'өнэ.

— На, чьма, хwэ нэ храбщийэ, шэрм нинэ меване минани wэйэ эзиз дэwра р'унен.

— Шэрм нинэ, баве мьн, чьма чь фьр'қи, — диса руспи хэбэрда.

— Дэ һун чава дьхазьн. Зэйнэв, зу ши меванара чекә.

Һәта Зэйнәве сәр көлев гезикьр, һәрчар келәка дошәке зьрав рахьстьн у бәлги ани we орте данин, чай иди һазьрбу. Мевана һәла һе перә нәгиһандьбун рунен, сәлке тьжә нан у ширнайива сәр сьвра бәр ван данин у чайа һьндстанейә рәш дагыртьн..

Һал wәхте һәв пьрсин, хәбәрдан һатә сәр пез у дөвөр, гәрма Қазахьстанейә зор, һәле дьне. Ле нә хәйе мале, нә жи меван незки пьрса һимли нәдьбун. Һәмушкава эйанбу мәнйә һатьна мевана. Көтәсие руспи сәва дәнге ши зәлалбә, көхйә, сьмеле минани һьрйә қәрқашә дьреж бада, кәса вала һьнәки weда дани, дәмәке фькьри, паше гот:

— Һәсәнго, ле тә қә навежи мә чьма рйә дөсьд-сөсьд километра дайә бын пйә у қәста мала тә кьрйә.

— Дэ чь бежьм, — Һәсо мьле хwә һьлкьшанд, меван, меване хwәденә, һун сәр чәвә мьнрә һатьнә.

— Дэ гөһ бьдә сәр мын, — диса руспи хәбәрда — тә Тәфур рьнд нас дьки?

— Чава, нә әм жь маләке шьне бунә. — Һәсо гьлие руспи мак кьр.

— Тә кәрәмкә, Һәсонге мьн.

— Кәрәма хwәде тәрәбә.

— Мьн чь дьгот, — руспи дәсте хwә нав рје хwәра бьр, қәй бежи хwәхwa пьрс да хwә у хwәхwa щаба пьрсе да, — Һәсонге хwәра бежьм...

— Кәрәмкә!

— Бәве Тәфур мерәки чебу, мақулинеда мақул бу, мерхаснеда-мерхас.

— Әз хәләме гөра апе Әзимьм, әмәке ши сәр мьн жи һәйә.

— Ай әфәрьм, — руспи гот — Һәсо тә һнака мьнрә бежә, көре бәве че дькарә көтибә?

— Һьлбәт на. Дар сәр кока хwә шин дьбә.

— Ай хwәде комәкерәбә. Те кьвше тә көре ошәхзадайи, көре шер-әгитәки нотла Исмайил. Бьра рәма хwәде гөра Исмайилбә.

Кәле руспи we шунда дәрһәқа һәвалти у һогьртийә хwә у бәве Һәсода әпешә хәбәрда, пәсне ши да у көтәсие гот.

— Һай, һай, мербун һатьбун дьне. Бьра рәмә ванбә!

— Рәмә де бәве тебә жи, — Һәсо, меванед, кө һәта һьнге хwә кәркьрьбун һәвра готьн.

— Нәсо, баво, — руспи диса рѐ нәда тō кәси.

— Рәмә баве тәбә, дәсте тә р'адмусъм, апе Камъл, — Нәсо р'азибуна хвә эламкър.

— Дьвен дәw хастьн, кодък вәшартьн нәлазьмә. Мә иро бь хастьна хвәде, дәре тә вәкрьийә, шькър сәва хере. Нәсое мьн хастьна мә әwә, wәки чаша кал-баве мә һәв'ра қәwмти-пьсмамти кьрьнә, иро жи бьра мәр-ватйа мә тәзәбә, нәфәре мә бьк'әвьн нава һәв. Wәре, баве мьн, мә бегәдър вәре нәкә, қиза хвә бьдә кōре Тәфур.

— Кәко, һьлбәт дәве мьн бәр тә нагәрә, ле әз нь-карьм гьлие к'отасие бьдмә дәсте wә.

— Чьма? — руспи п'ьрч'ие хвә кър, — дьқәwьмә тә хьравик хорте мәда дитийә.

— На хер, хорт ишқа һәрд ч'әве мьнә!

— Әw жь кока баве тәйә! Тōшар хьрав дәрнае, ле һьлбәт готьна тә чийә? Дьқәwьмә дьфькьри қизе у хорт һәв нәдितьнә: минани һьнәка.

— Әw йәк жи һайә, наһа һенәкә дьнә.

— Чь һен? — һерса апе Камъл рабу, — готьна тә әwә, wәки наһа шәрм-әйб һатийә һьлдане, наһа р'урәши һатийә дьне, готьна тә қиз гәрәке бе бәр мә бьсәкьнә бежә: әз ви хорти нахазьм, ви дьхазьм, әре?

— Апо, әз хōламе тәмә, әз вьр чь дькарьм бькьм, наһа шаһьл хәбәра мәзьна накьн, әва чәндьк, чәнд ша-рьн хазгини тен, Дибләра тә қайил набә.

— Вьр мала хвәде тō гōнәк'ари, тә зьман авитийә дев, тә сәри дайә. Қиз дара шькәстийә, зу дәсте мәр-вава те, ле тә бәр дьгәри, әw жи wa тинә сәре тә, қәдре тә нава эл-әширеда дехә...

— Наһа әмр пешда дьчә, шаһьл ақьльн, хwәндинә, гьляа һәв дәрдьхьн, — Тәфур хвәст али Нәсо бькә.

— Әв жи е п'ьри-п'ак. Шаһьле тә чь дитьнә. Шәр у дәw дитьнә, хәлайи-шәлайи, йан тәли-тәнгйеда мәзьн бунә? Ч'әве хвә вәкьрьнә-вәнәкьрьнә дьнйа тәртьжийә. Дō һәрфа мә зедәтър һәв дәрдьхьн, ван һәв тьре әмр заньн, иди ширәте мәзьна ван нәлазьмьн. Мәзьн, мәзьн готи, бьчук, бьчук готи. Нәла әз бемәнә-бегōнә дәwса Нәсо бума мьне һақа бьда әйаре қизе һәта һьше we дьһатә сери.

— К'отане кер нае, пе зьмане ширьн мәри мәра қōле дәрдьхә, — Тәфур шаба руспи да.

— Нәсо хвә зьмане хаш гьртийә, к'әтийә ве р'оже. Ле қиз чьтәвайә хәбәра баве нәкә?

— Кәко, wәлә һәта қиз-хорт һәв нәвиньн әз тыштәкм нькарьм wәра бежьм — Нәсо диса хайе созе хwә сәкьни.

— Тө фькара нәкә, қәлиштока дерирә жи мабә, һаһа әwана һәв дитьнә. Дьрәwьмә Зәйнәва хушк дьл накә? Чька гази, Зәйнәвекә.

Нәсо гази Зәйнәве кьр.

— Wәре ләла мьн, — апе К'амьл бь дьловани готе, — зани мә чьма гази тә кьрийә?

— На, — Зәйнәве шаба рўспи да.

— Әм һатьнә хазгиниә қиза тә, сәва кәре Тәфур.

— Сәр ч'әварә һатьнә.

— Тө мәрә чь дьвежи.

— Шие бав ле, әзе чь бежьм.

— Бав шие хwәда, де шие хwәда, әмәке де сәр әw-ләда дһа пьрә.

— Һьлбәт, — виали-виали һазьра гот.

— Зәйнәв, әм һивийа готьна тәнә.

— Чь бежьм, wәки хwәде һьз кьрьбә, әм чь дькарьн бькьн.

— Нәсонге мьн, — пәй чуйина Зәйнәверә рўспи готе, — тә дит де жи алиә мәйә, wәре кәвре пеша хwә валакә.

Нәсо пәй хәбәрдана жьнерә һәв заньбу, қиз қайилә, гот, — Дә wәки гьшк қайильн, қизәкә қәрбана wә.

— Әфәрьм, әфәрьм, — һазьра һәврә дәнг данә һәв.

* * *

— Чь һәwалә, — һәла һе Зәйнәве льнге хwә шеми-керә нәкьрьбу харе қизе ле пьрскьр.

Баве тә дьхазә тә бьдә кәре Тәфур, фькра мьн хастьн пе бьһәсьн.

— Хwәш базарә, тә у баво пьрс дькьн.

— Бәсә, һәта хашә зедәзьманья бьки. Мә тө мәзьн кьри, ани гиһанди ве рөже, we мә жи пьрскьн. Чахе тә қиз кәр зәwьшандьн wi чахи те хәбәрди.

— На, әзе гәнди иро хәбәрдьм, чьма әз дәнгбьримә.

— Даwa хwә тә сәр сәре хwәрә авитийә, чийә. Те бәр хәлде мә рәзилки?..

— Чьма? Мьн чь хьрави кьрийә? Әз нахазьм меркьм, чьма әв йәка қарә.

— Тө зарә дө на пер нини, тө иди, бист се салийи, йе һәwале тә кәри зарә wan һәнә.

— Дае бәсә, мьн бьһәwә.

— Дьвә диса фькра тә сәр кӱре Мьһойә. Қизе әзе поре тә кӱркьм жьна ши һәйә, дӱ заре ши һәнә..

— Тӱ зәф рьнд зани, шәкк әв пенщ салә әш жьна хвә қәтйәйә. Әзе мәнә шә йәке жи бежьм: әш жи бе дьл зәшщандьнә, рӱжа-рӱжда әш у жьн поз һәв накьп у бь әдәте дьне һәв дурдькәвьн. Чь кӱ аннә сәре шан, һәһә жи һун дьхазьн биньн сәре мә.

Зәйнәв незики қизе бу, әш һәмезкьр.

— Қиза мьн кәсә тә зоре надә мер, шаһьли, қәнщи-хьравийа хвә һьзани, тӱ шәкк хәбәра мә һәкк, те пӱшманби.

Мә жи шаһьлти дитийә. Әм хәпә-хәп дьданә мер. Әз бой рӱжа хвәйә иройин хвәде хвә рәзимә.

Қасәке Дилбәре хвә кәркьр. Де шабу, һәш заньбу қиз перә қайилбу.

— Әз пахазьм ве гәве меркьм, — Дилбәре бәр хвәда гот.

— Қизе бәве тә иди, соз да, чу!

— Чаһә? — Дилбәр зари бу, рәнг ле чу.

Дилбәр незики тәхте мевана бу. Гьшка хвә кәркьр, чӱве һәв һьһерин. Һәсо һьн шәрма, һьн һерса щидә бу рьсас. Әши заньбу херерә Дилбәр нәһатийә.

— Баво, мьн бьһистийә тә соз дайә мала апе Тәфур, әре? — Дилбәре бәр хвәда бәве пьрсн.

— Әре, — Һәсо дьзикава қизерә гот у сәва сәра бьхаринә бь дәнгәки зиз қизе һьлат-нә ча сарбуйә, дә зу чае тәзәкә.

Дилбәре бь кәлогьри хәбәрда:

— Бьбахшиньн, руйе мьн бьн пӱе шәданә, бьбахшиньн, шәде мьн шан йәка нинә. — Гот у жь шан дуркәт.

— Дә шәкк ӱсанә, — рьспи әкс хәбәрда, — рәбьн, әм вьра иди чь пешәнә!

Меван чун. Хер сәр херхазада бьбарә, кәвьр-кӱчьк сәр һәрд кӱлфәтада. Һәсо сор у спи шанда нәһишт. Мал кьрә гола хуне.

* * *

Нивро бу. Қьжә-қьжа гәрме. Тәв ча села сор сәр феза мала бәве Дилбәрерә сәкьнибу. Һәше нәдьлист. Хали мина лева тәрьки тиш-тиши бубу, гинә қьмьлибу. Һӱлм-гӱлмәкә гәрм жь әрде заһайн, қьмьли дькьшйа.

Тәне дара гузе, бөлге хвәйә шинва, ве орте кӧбар сәкьнибу.

Нәһһери ве духане Зәйнәв дәде шарәке дәрдыкәтә дәрва. Табәтйа ве малда нәдһат. Әв чахе шарәке жи жь мал дәркәт, қарәтне һәсо пева һатә кьвше. Һәсое мәдәкьри, кәсьри, дурва жьне кьрә газе:

— Чийә, әв кӧлгәври һәла һе нәһатийә мал.

— На, — кәсәрәкә кур һатә Зәйнәве, — дьқәшмә чуйә шәм Шәйране.

— На, ыржи нинә, — әви ашшахи хвә сибәрка дара гузера гиһанд.

Зәйнәве һанга ча ани дани бәр мер.

— Әв рӧһе мәрә дьлизә, дьхазә мә сагә-саг аха саркә.

— Кӧда чуйә?

— Зәф заньм, — Һәсо нәқайил гот.

— На, дьле мьн дӧва ыкьбәрбу, мьн заньбу ыәки әве ӧсә қәзийәке бинә сәре хвә, — Зәйнәве чоке хвә кӧта, — бәләнгаз лао, хернодити лао, тӧ кӧйи, де қӧрбана тәбә, тә сәре хвә һьлда кӧда чуйи, тә чь ани сәре мә...

— Бәсә былубини, ве кӧда һәрә, кӧ мабә ве иһа бе.

— На мьн заньбу, мьн заньбу... Дӧва әве пӧри нәкьрә дәве хвә, һәма ӧса дьпоньжи, хвәда дьшәшты. Гьшк рӯе тәда. Тӧ, тӧ буйи сәбәбе шәйя ве... — Зәйнәве һьшуми сәр мер кьр.

— Чь тӧ наһәшп, һәла қасәке сәбьркә, — Һәсо мина зарәкә гӧнәкар, сәре хвә кьр нав пиле хвә у бәр хвәда хәбәрда.

— Весбеда дәсте мьн дьле мьнданә, мьн хәшнәкә хьрав дитийә, чька чава бу.

— Сәбьркә. Ве машинәк желва те, дьқәшмә қиза тә теданә.

— Әре, ле чь, нә әв авта милисийәйә — Зәйнәв шидә сарбу, сәкьни.

— Чьқәшп авта милисйа бәрбь мала мәте, — ве шаре тәбати накәвә Һәсо, — дьқәшмә, — у бәрбь автомолиле чу.

Автомобила «Жигули» бәр дәре ыан сәкьни.

Хортәки шаһли кьнше милисйа ле пәйя бу у пьрси:

— Рожа ыә бь хер, һуньн Исаев Һәсэн.

— Бәле әзьм, — Һәсо тьрс шаба ыи да.

— Фәмила мьн Абасовә, әз нәчәликә милисйа нәһиәмә, кәрәма хвә машине сйарбьн.

— Чьма? — Нәсо бәр хвәда гот, хвә тышт қиза мьн нәқәшьмийә?

Зәйнәв бәрбь һәрд мера һат у пьрси,

— Те ви к'ода бьви, бежә, әз бәхте тә у заре тәдама чь һәвалә, — Зәйнәве гот, һивийа шабе нәсәкьни, к'еләка мер, сәр к'орсье автомобилиейә пара риньшт, аврәкә т'уж да мер. Нәсо һиви автоажо кьр, щьгарәк ле стәнд, вехьст. Автомобил жь г'онд дәрк'әт.

— Чька пәнщәре дахә, бина мьн дьч'ькә, — Зәйнәве һөқ'өрч'әк да мер. Бае гәрм дак'ота һөнд'өре автомобиле. Автоажо хаст автомобиле бьдә сәкьнандьне ле Зәйнәве нәһиш.

— Дайке бәр хвә нәк'әвә. Қиза тә сьламәтә — Абасов бәр дьле Зәйнәведа һат.

— Бьранго, бәхте тәдама, бежә, чь қәшьмийә.

— Дае т'ө бьбахшинә. Әз дьхазьм чәнд пьрса бьдьмә мере тә. Нәвалә Исаев, чьма бь чь қьраре у қануне тә әхтийарийа қизе ле стәндйә,, сәр бәхте we руньшти. Наһели дьле хвә мерькә, чьма.

— Әзе чь бежьм, мьн дьхвәст қиза мьн бәхтәшарбә, ст'өк'ора мьн теда хар нибә.

— Т'әне әв бьра саг'бә, чава дьхвәзә бьра б'са жи бькә, — Зәйнәве бь гьри гот.

— Қасәки моләте бьдә ва әме зутьрәке бьғижьн ши.

Чахе автомобиле р'анезикайи нәхвәшхане дькьр, тәрк лева жьн у мер к'әт. Авто бәр нәхашханера харьши. Фьтләк да хвә у бәр авайики д'ө қатейи сәр «Ресторан Чинар» ньвисар сәкьни.

— Кәрәмкьн, пәйабьн, — бь бәшәрәкә хашва Абасов гот. Сьвдәра ресторанеда сәкьнин.

— Дәқәке вьр сәбьркьн.

Қасәке шунда Дилбәр у Сьлтан т'өвайи пәйа бунә жере. Ч'әве Нәсо рабун сәр тәпе.

— Т'ө вьр чь пешәйи? — әви қизе пьрси.

— Дае, баво, — Дилбәре хвә авитә п'есиран ван, — һун бьбахшиньн, — у к'аг'әзәк дьрежи ван кьр.

— Әв чьтәвайә — баве пьрси.

— Әм чунә ЗАГС-е.

Бав суцлу бу сәкьни. Бу х'өлә-х'өла һесьре де.

ӘУ ЙӘК ЖЪ БИРА МЪН НАЧӘ

(Биранин)

Сала 1922-а, вәхте щара әульн бажаре Тбилисиеда мәктәба бона заред кәрдед эди вәбу, әз у баве хвә рәсти тәшкилдар у сәрәке we мәктәбе һакоб Газарйан (Лазо) һатн. Вәхте рәстһатне әви спартә мн, вәки һәвалед хвәра тәвайи нава шәһәр бьгәръм, әламәтие бьдмә ван зәра, е кә дьхвәзън we мәктәбеда һинбън. Һ. Газарйан өса жи гот, вәки бона һинбуна бь змане кәрди ктәба бь наве «Шәмс» һәйә, кә әви һазьр кьрийә, дәвләт жи кьнще бәһәд дьдә шагьрта, өса жи хвәрына вана we бәһәдбә.

Мә әу спартын бь рүспити ани сери. 1-е сентйабре, сьбе зу вәкә 50 зарә һатнә мәктәбе. Жь we рожеда әз кьвшкьръм чава сәрәке кәме.

Гәрәке бежъм, вәки бәса вәкьрына мәктәбе нава щмаәта мәда щабунәкә мәзън пешда ани. Бона ве қәвмандьне өса жи вәкилед интелигенсиа мә Әрәб Шамилов у Шәмо Темуров гәләки ша бун, кә ви чахи Тбилисиеда дьман. Әвана тьме мә дьқәсьдин, шевр у тәми дьданә мә, әм ширәт дькьрьн. Чуйин-һатна вана әм дьданә рөһдаркьрыне.

Пәй кәтакьрына we мәктәберә әм чәнд һәвалава чунә Ленинграде, мә вьра факултета пәла хьлаз кьр у һәр йәк мә дәрбази сәр хәбатәке бу. Оса қәвьми, кә әз у Шәмо Темуров Әрмәнистанеда дәрбази сәр хәбате бун. Пешие әз хәбьтим мәктәба гөнде мәда-гөнде Карвансаре нәһийа Артикә (һна — Әмре Тәзә, нәһийа Арагәсе) чава директор, инспекторе пәра нәһиейә хвәндьна щмаәтие, паше суднае нәһие. Пәйрә әз органед бәқәзийабуна дәвләтеда хәбьтим, ле Ш. Темуров щергед Ордийа сорда қөльх дькьр. Әм гәләқ щара рәсти һәв дьһатн... Мә бь һәваскәри һәвдөрә қсә дькьр. Әви, илаһи дәрһәдә маршал Һ. Баграмйанда бь дьл қсә

дъкър, дьда к'вше, вәки әв зуда һәвдө нас дькын у орта ван жи гәләки хвәшә.

Щарәке әз Ленинанканеда рәсти Ш. Темуров һатъм. Паши сьлавк'ьлаварә әви гот, вәки һәвале Һ. Баграм-йан готи we рөже бе Ленинанкане бона рәсти бжарванед хвә бе. Әм тәвайи чунә шие рәстһатъне. Гава маршал ч'әв Ш. Темуров к'әт, незики ви бу, бь дьловани слав кър. Паше дит, кә әз Ш. Темуровра һатъмә, пьрси:

— Әв к'ейә?

— Әв һәвале мьни, незикә, подполковникә, — Ш. Темуров гот.

Маршал дәсте хвә дьрежи мьн кър у гот:

— Вәрә әм бьбнә нас.

Паши we йәке жи әз у Ш. Темуров рәсти һәв дьһатън. Вәхте рәстһатънәке әви гот:

— Мьн жь маршал се нәмә стәндьнә у әз вана мьнани ронайа ч'әве хвә хвәй дькьм.

Institut kurde de Paris

ЩАСЬМЕ ЩӘЛИЛ

ШЬЕР У ПОЭМ

Institut kurde de paris

НЭТА К'ЭНГЕ

Қорнада әм дыкын налин,
Бьрине мә к'урьн, хәдар,
Дьне бала буйә мьләте мьн,
Бе фелуньн у бе сьтар.

Чьма дәнге мә к'әс набһе,
Хуна мә буйә ч'әме Фәрате,
Топбьн щики к'ордед бьра,
Бь налина тьшт дәрнае.

Уе мьләте к'орд ль һәр али,
Дьжмьнара дәу у доза,
Бьһижьн һәв, гәли бьра,
К'ордьстан азайе дьхазе.

Мина тәйрькед бе фелун,
Мина щере мешә қашхун,
Бала бунә әм р'у дьне,
Әме шабьн һәта к'әнге?

ДӘЛАЛИЯ МЬН

Әзи, бәнги сәр к'олилка,
Сәр к'олилке дәште р'әнгин,
Тә дьгәрьм дәшт у гәл'я
Ле навиньм ль т'о әрди.

Аша дурва бәжна зьрав,
Нәрм дьмәшә ль бәрбь р'ое,
Ах, щинарно т'әк к'асәк ав, —
Дьле мьн тәмьри жь диндаре.

Дәлал'я мьн, т'о назьки,
Т'о наздари, гозәла мьн,
Т'о рьһана нав баг'ани,
Т'о наздари, гозәла мьн.

Қалчичәка бьн бәрфани,
Тө дәлали, дәлалйа мьн,
Гөла сори дэв зьнара,
Тө назьки, хэзала мьн.

Нав рьһана, гөл-сосьна
Гөл дьгәри, гөла гөла,
Әзи тәра щи, һеуьргә,
Дәлала мьн дә тө вәрә.

Дә тө вәрә бь дәлали,
Руни рәх мьн бь һәлали,
Бьра гөнди, шинар тәмам
Бежьн хвәзъл, хвәзъл хорти.

Әзи бәнги сәр кәлилка,
Сәр кәлилке дәште рәнгин,
Тә дьгәрьм дәшт у гәлиа,
Ле набиньм ль тө әрди.

НАМУС

Гөнде мә дурә,
Дурә гәләки,
Гьлие мьн һурә,
Же эщыз нави.

Дайка мьн мьнра,
Щарна ва дьгот,
— Лао, гөһдарбә,
Нәгәрә сәрқот.

Бь кәлозә
Намуса мәрвь,
Бона намусе
Хвә шунда мәгьр.

Намусә хәмла
Мере мә мерхас,
Намусә рәхт у
Рәшмарә һәвас.

Чахе бир тиньм,
Гьлие дайка хвә,
Сәрһатикә ва
Тиньм бира хвә.

Һәварйа ғыран бәлаи дьне бу,
 Бәла бу мина бе у бьруске,
 Чу у ғыһиштә чар қәлбе дьне,
 Һәр чар жи әйни мина қәлбәке.

У әв һәварйа дьлшәват, ғыран,
 Чу у ғыһиштә Әләгәза дур,
 Ведәре зува кәрманщ тьм дьман,
 Кө хьлас бубун жь қәтъл у хуне.

Бәрбанге чахе кө сьбә ронбу
 У жь пышта ч'ие тәва зер дәркәт,
 Гөнде кәрманща хәве һьшйар бу,
 Һәр дәра дәстпе бу кьлам у хәбат.

У кальке Әло кө тьме мал бу,
 У мала хвәда әв шөхөлкар бу,
 Ньшкева бьһист радио хәбәрда
 У һәварикә ва бәлаи дьне бу.

«Һәвалед әзиз, бьра у пьсам,
 Қәзикә ғыран ль мә қәвьмийә,
 Фашисте герман бь мьхәнәти,
 Һөщөми сәр дәвләта мә кьрйә.

Р'абьн мерхаси, мьл бьдьн мьла,
 Пьшт бьдьн пышта у бьбьн кәла,
 Вәтәне әзиз майә һивйа вә,
 Һуньн кө һәнә һөба пьр дьла».

У гөһе Әло өса ғыранбун,
 Кө әви дьһа тә тьшт нәбьһист,
 Бәр ч'әве кале гь бәта вәбун,
 У кале фәқир р'йа хвә нәдьдит.

Кале ләзәки щидә сәкьни,
 Һатьн бәр ч'әва рожед бөһөри,
 Хәрәба Дигор у Муша вәран,
 Кө Рома хайин дабу бәр дьран.

Һатьн бира ви әв дәфе ғыран,
 Кө жьн у заре бьрчи, бе гөман,

Чьдас р'ода чун нава ава р'аш,
Нэдьхэбьтин нэ мэк'тэб, нэ аш.

Диса гэрэке ль дьне шэрбэ?
Диса гэрэке қэт'ъл у хунбэ?
Диса гэрэке заред мэйэ жир
Бьрчи у тэзи бьгэр'ьн несир'?

Диса шәһәре шен у шаистан
Бона дьжмьна бьв'ьн бәристан?
Диса гэрэке Әлэгәза мө
Бона заред хвә шине гьредэ?

Кале сарбу ва дьфькьри,
Қьрар қәбулкьр һәрә нав гөнд,
Һәрә нава гөнд гьшкара бежә,
Қәзикә чаша ль мө қәшмьйә.

Ле һәта кале мала хвә дәрк'әт,
Гөндда тәмама заньбу дьһа,
Заньбун ваки фашисте герман,
Сәр вәлате мөда мьхәнәти гьртий'ь

Ве шәва тари, шәва нәсаи,
Кальке Әло чәве бь несьр,
Көре хвәи әзиз тәви һәзара,
Бәр бь дәшта шер әви вәрекьр.

— Һәрә ләве мьн, һәрә мерхаси,
Тө жь дьжмьна тө щар нәтьрси,
Бьра дөәа мьн бь ләр' у баскбә,
Һәта ахьрие тәра мәрталбә.

Бьнер' тө шара хвә шунда нәгри,
Минани шера һәрә дәшта шер',
Бинә бира хвә вәки мерхаси,
Нав колозданә намуса тәйә зер'.

Ве шәва тари
Пьр несьр барин,
Пьр несьр барин
Дьле ван дани.

Вана вәрєкьр
Әвләд у мерхасе хвә,
Чава мерхасе
Хвәйкьре вәтән.

2

Ава дәшта шәр
Думан у мьжә,
Гөллә дьтәдьн,
Тәв гөжә-гөжә,

Фьрндә дьчн
Мина бьруске,
Гөллә дьбарьн
Сәр дьле хәлҗе.

«Ава тәра шәр, —
Хорт дьфькьри, —
Лазьмә мәрвь
Шәркә мерхаси.

Лазьмә әсә
Нишани дьжмьндьн,
Вәки әмьре хвә
Дьдн бой вәтин.

Вәтәне мәйә
Әмьр у бәхте мә,
Нава вәтинә намуса мә».

3

Шәр пьр дьреж бу,
Дө-се зьвьстан,
Дьжмьне хайин
Нәдьят рае.

А әв хорте нарин
Бубу әждьна,
Бубу рөһьстин
Бона дьжмьна.

Шәрдыкър һәртъм
Минани шера,
Әв тәв һәвала,
Бубу тагбурәк.

Тамама заньбу
Дәрһәқа вана,
Нә жь маләке бун,
Ле әйни бьра.

Һәр йәк жь алики,
Һәр йәк гөндәки,
Һәр йәк жь деке
Топ бьбун щики.

Нета азайе
У һөба вәтән,
Ван щывандьбу
Нав тагбурәке.

Вана шәрдыкър
Минани шера,
Нав қазанщкьрын
У сйанәт хвөра.

Пайе вана дьдан,
Кьлам дьготьн,
Нав кьламада
Тьме дьготьн:

— Иро рожа огьрме гьран,
Гөнд у бажаре мә кьрьнә шеран,
Дә рабьн бьра, рабьнә пйа
Вәтән мерхаси данйә пешна мә.

Ньқьтка хуне һәта кӧ һәйә,
Әме шәр бькьн мьрабьли ван,
Наһельн дьжмьн незики мәбә,
Таме сәрәнсәр тәв бькә шеран.

Дә рабьн бьра, рабьнә пйа,
Дьжмьн хаинә, лазьмә мерани.

Сьбәкә саи
 Бь наве Әло,
 Кагазәк анин.
 Чь бьбу гәло?
 Кө жь дәшта шер,
 Кагаз шандьбун
 У ль сәр нәме
 Ва ньвисибун:
 «Калке Әлора».
 У калке Әло
 Нәмә һълани
 Мәшйа нава гөнд.

Нәма кәнар сор
 Бәр сәдър дани
 У әви ва готе:
 — Тәвадә дькьм
 Мьнрә бьхунә
 Чька чь һәйә?
 Чь вьр ньвисйә?
 Нәма херейә?
 Йан на...
 У жь чәве жи
 Чәнд һесър барин
 Кәтһн сәр нәме,
 Нәмә шьлкьр.

Сәдьре колхозе
 Нәмә һълани
 У дьләки әшқ
 Дани сәр тәхтә.
 Сәдър вәдькьшйа
 Дәст ле сарьбу
 Дөшөрмиш дьбу,
 — Вәки нәмеда
 Кагаза рәшбә,
 Ве чава бежә
 Кале бьзанбә,
 Нә ахьр бавә,
 Щәгәр шәватә?

Нәмә кө вәкьр,
 Кагаз дәрани,

Сэр ньвисибу
«Жь қомандаре тагбура фьлан номере,
Кальке Әлора.
Әм пьр разинә,
Кө тә мерани
Көр тәрбәткьрийә,
Бона вәтин.
Дь дәшта шерда
Шунда наминә,
Хвә пешда дьгрә,
У һартъм чьқас
Әм же дьпърсын
Кө мәнә чийә,
Бехоф шәрдькә?
Әв ва дьбежә,
Вәтәне ширьн
Намуса мьнә.

Әм пьр разинә
Жь тә каләмери,
Саг сьламәтә
Көрә тә шерин».

У чәве кале чьрусин we дәме,
Һесьр жь чәва ньқьтин әрде,
У жь шабуна нәмә рамуса,
Кьрә пашла хвә бәр бь мале львиа.

— Әфәръм Хәло, әфәръм тәра,
Шькьр жь хвәде сәрқот нагәри,
Дьле мьн иро минани бәрә,
У бае самбе сәр пәла һарә.

Роке бәрбанге
Хәло ракьрын,
Кө хвәш рәзабу
Жь пәй шәрә дөһ.

Готьн, — Бьләзә,
Рабә, нәсәкнә,
Тө бал сәрәскәр
Бьльвә һәрә.

Гази тә кьрйә,
Готйә ве дәме,
Гази Хәлокьн.
Кө бе тагбуре.

Хәло жь ши рабу,
Кьнще хвә расткьр,
Тьвьнг һьлани,
Т'оз әрдә ракьр.

5

Һолька чукда
Ль бал сәрәскәр,
Мәзын топ бьбун,
Йәки хәбәрдыда
Тәмам гөһдарбун,
У шарна һеди
Һәврә дьготьн, —
— Рекә чәтьнә
Һәр кәс нәшерә,
Кө веда һәрә,
У дәрә дарин,
Сәр пыште вәбу,
Хортәки нарин,
Һолькеда һазьрбу,
Әви сьлав да,
Сьлава әскәрие,
Го, — һатьмә,
Гөһдарьм тьме.
Сәрәскәре ван
Чахе әш йәк дит,
Әш бь дьл шабу,
У вәбәшьри;
Го, — вәрә незик,
Һәвалә Хәло,
Пьрсәк фәрз һәйә,
Ве бьбә гәло?
Гәрәке ишәв,
Шәв ниве шәве,
Дәрбазби һәри
Чәме Днепре.
«Зьман» лазьмә,

Гәрәке бини,
У һәма ишәв,
Төе рә кәви.
Хәло рьнд фәмкьр,
Боршдарйа гьран,
Мәрвь лазьмбу
Жь дьжмьне ван.
Ләзәки кәр ма
Пьр кур фькьри,
Паше ши рабу,
У кәниа һеди.
Го, вәки лазьмә,
Гәрәке һәрьм,
У бы һөрмәти
Борш бьқәдиньм.
Сәрәскәр диса
Хәбәрда һеди,
Го, — зани фәрзә
Аниа «зьмин»,
Әм һивйа шинә,
Һәта бәрбанге.

6

Баран дьбари,
Шәвә тари бу,
Чәм жь кәнәре хвә
Пьр дәркәтьбу.
Хөшинйа аве
Әзман һьлдабу,
Нава пеле we
Хортәк онда бу,
Әв совәк'ари
Чу гәләки ши
Дор бәр ньһери,
Жь аве дәркәт,
Бәзи хвә вәшарт,
Льнге ви дешйа.
Мьнәт нә дькшанд.
Кьрасе хвә эхьст
Чока хвә печә,
У паше рабу,

Уе шәва тари,
Тәркәсәри
Нава мешә бу.

Нһерҗи дурва
Тамәк к'ввш дьбә.
Ләзәки сәкьни,
Щь'арәк к'шанд,
У 'wa қьраркьр,
Мьрьне фәрзтър
Гәрәке һәрьм,
Готьна сәрәскәр
Әз бьқәдиньм.
Незики хени бу
Мәрәмәк дьлда,
Жь пәнщәре харбу,
Шәwqе ч'әва да,
Тәхтәки фьрә
Отәхеда вәкьрйә,
Сәр тәхтә тьжә
Хвәрьн, ич'кәйә,
У дора тәхтә дө сәрәскәрьм,
Ле қәрәwьле ван,
Жь сөр у сәрме,
Арақ вахари
Щида разабу.
Хәло кәрә-кәр-незики ви бу,
Дәст кьрә қьрьке, щибши хәньқанд.
Әви зутьре
Дак'ота һөндөр,
Сәрәскәрәк
Бәр деридә к'шт,
У е дьне жи
Әви бьриндаркьр,
Бь тәһәрәки
Дәст ле гьреда
У кьрә мешок.

Уе шәвәрәше
Дьжмьн пе һьсйа,
Мина тәйроке
Гөллә пьр рәшанд,
У гөлләкә кор
Һета Хәло гьрт,

Гөлләкә дын жи
Папахе ши бър,
У нава һәрйеде
Кьрә гьнщър,
У оса сәрқот
Хунеда мәшьши,
Гьништә бәр-чем.
Жь барана гөр
Чәм шелу бубу,
Пър бьльнд бьбу.
Хәло дәрәке
Баре хвә дани,
Бира хвә ани
Тәмие баве,
«Кө бьн колозә
Намуса тәйә зер»
Әш вәбәшьри,
Чәв ле чьрусин,
Ки занә гәло?
Әш чь фькьри.
Һьлда баре хвә,
У хвә аве хьст.

Бәрбанга сьбе,
Пәнще тәверә
Хәло хвә гиланд
Ль бал сәрәскәр,
У бәр ши дани
Мешоке гьран.
Тәв шаш ман,
Нә ахьр шира,
Зәлал готьбун,
Вәки фьрисәк
Әсәи бинә,
Ле чуйә тәне
Мешокәк анийә,
Әш жи ки занә
Теда чь һәйә.
У тәва мьруз
Хәло ньһерин
Кө сьпичолки
Һал те төнә бу.
Незики ши, бун,

Кәтһн бһн мьла,
Бһрһн жь вһра.

Ле әшеба аһа
Кәси нәдитһә,
Мешоке ани
Вһр дьлпһти.
Дәре мешок
Вана зу вәкһр
У же дәрани
Сәрәскәрәки
Пийан, хәрһди,
Һежа вана дит,
Кһрһна мәзһн.

Аһа госпитал
Вһра нәхвәшә
Хәлое әфат.
Кө бь мерани
Нав қазанщкһрһә.

Рожәкә баһаре,
Кальке Әло,
Жь көре әзиз,
Немәк станд,
Көр дһнһвиси:
«Сьлав у кьлав,
Баве ширһнра,
Әз радьмусьм,
Дәсте тәйә зер,
Баве мьн әзиз,
Саг, сьламәтһм,
Ле тәне һннәк,
Һннәк дькөльм.
Ә те бира тә?
Тәмине тә дан,
Нһһа бьзанбә,
Намуса мәрһа
Нә бь тәне кәлозә,
Нава вәтинә
Намуса һәмһа,
Мерхаснеданә
Һөрмәта мәрһа.

ЗЭМБИЛФРОШ

Шьһәре Фәрқине зэнгинбу дәвләте
Бе қәсурбу әв шьһәре рәһләте,
Мина ташәки зерин ро сәрбу
Бь чйәе бьльнд һәсаркьрибу,
Соғақ дурва дыһатнә хуйан
У онда дыбун кә бун хан у ман.
Ль чарсуйе бажаре мазьн
Зиwinә, бәндә лемьшти дык'шьн.
Дьбә эвар у пәрда тари
Һәмез дыкә шьһәре рәнгини нари
Һеса-кәр дьбә шьһәре рәнгин
Дьсәқьрә әмьр, дьсәқьрә зиwin.

Кә нәдир дьдә рожа шәмал у гәш,
Һьшйар дьбьн чйа у гөле бинхwәш,
Wi wәхти тәбийәт жи һьшйар дьбә
Һәр бәндә хәва ширин радьбә.
Шьһәре Фәрқине һьшйар дьбьн
Мәрийед хәбатчи, бьчук у мазьн,
Шотк'ар у һәдад, солбәнд, пешәкар
Бь әшқ дьстьрен әв кьламе нар.

Қизед кәрманша шер ль сәр мьла
Бьн қәйнтәре қәшәнг у шоте әлба,
Бь әшқ дыкәньн у дьчьн аве
Һәр йәк жь ван һәйә мәрәмәкә we.

Дәнге кьламе ван-һәва баһаре
Бәла дьбә чйа, банйе Фәрқине,
Дьчьрпинә бәлгед гөле бәдәв
У бь бәхте хwә ша дьбьн әв.

Ле пәрәд шьһер мәрийед беч'ар
Сьбе һәта эваре худане вәдмалә,
Хөбәр бьрчинә, әмьр нәрази,
Һәгәр солбәндбә, дәмьр, йан тәрзи.

Чәтнә әмьре ван бәләнгаза,
Әмьре ван дьбыһорә бь оләщаха,
Чәрха бәхте ван қә раст нагәрә
Чәтнайнә наһельн йәк бькәнә.

Эвэ эмьре ви шьһәре рэнгин,
Кӧ бьльндын авайед шьһәред зэнгин,
Нав ванда ч'әмки рун дькшә
Бона дәвләтйа эмьр щьнәтә.

Аһайә, дәвләтийә шьһәре Фәрқине
Ле дьжин қһар у мәрйе бәләнгаз,
Таще зеринә сәр шәмала рое
Шьһәре рәһләтейи рэнгини наз...

1

Шьһәре Фәрқине, ль к'охәкида
Хортәки назьки бәдәш дьма,
Һьзкьрйа ви бу жьна ширһәләл
Хөде дабу ван щотә тьфал.

Жь ч'ьде назьк зәмбил чедькьр,
Зәмбиле бәдәш гәндьрмә дькьр,
Жьна ширһәләл, һәрдо заре ви
Алик'арбун, заньбун сьнәта ви.

Сьбе зу радьбу бәрбанга сьбе
Зәмбил һьлдьда бь һәрдо мьла,
Жь мал дәрдьк'әт дьчу базара.
Эваре дәрәнг дьһатә мале.

Зәмбилфрош хортәки турәбу,
Бәжн бьльнд, шаһьл у сәр хвә бу,
Ч'эвә рәшбун минани тьрйа
Сурәтә сорбун мина һьнара.

Зәмбилфрош кӧ реда дьчу
Қиз-буке шьһәр ле топ дьбун,
Зәмбил же дькрин, дьдан хәбәрдан
Жь диндара ви мәтһи дьман.

Кӧ же дур дьк'әтын һәврә дьготын
— Чьқа бәдәшә, бьнер бәжна ви
— Гәло к'е we бьвә жьна ви?
— Гәло к'е we бьвә йазйа ви?

Зэмбилфрош дьбһист кәр дьбу,
Жь ван дур дькәт, рйа хвәда дьчу,
Дьле вида һөба жьна ви Але
Щотә тьфале ви һәбу ль мале.

Гело дьнеда мина Зэмбилфрош
Һәбу мәри жь бәхте хвә рәзи,
Ша дьбу бь һәрдө тьфале тәзи
Жьна ширһәлалә мина һорирә...

2

Дәрбаз дьбун ро, дәрбаз дьбун сал
У дьвакьльн ро мина һәрә,
Дьле бәндада һөб һе гөрдькьр
Зэмбилфрош мина гөла бәр ро.

Быһар, зьвьстан йәк бу ль шәм ви,
Дәлил бу жера сьнәт-пеше ви,
Тө дул у бәнда нькарбу бьгота
Зәрә мьсқал хьравиа ви.

У ава рожа, рокә баһаре
Зэмбилфрош дәркәт жь мале,
Зәмбиле хвә авит сәр мьла
У мина һәрро дәркәт соқақа.

Дәрбаз бу соқақәке, йа дөда
Бькьрчи төнөбу, чу бади һәва,
Жь ре зьвьри, чу нава чарсуйе
Зэмбиләк нә фьрот ви we роже.

Эварбу иди тари кәт әрде,
Шәвқе рое кәтын пыш пәрде,
Зэмбилфрош мәлул кәтә ре
Фькра вида бун һәрдө зар у Але.

— Зәмбил, зәмбил, вәрьн бькьрьн
Қизед бәдәв, қизед нари,
Зәмбил, зәмбил, вәрьн бькьрьн
Ханьм, хатун у кәвани.

Соҗаҗада ʋи ʋа дькър җази
Мәлул бу әʋ п'ыр ʋәст'ян,
Бь дәнҗе бьльнд, к'обра ширьн
— Зәмбил, зәмбил, — дькър җирин.

У ʋи ʋәхти хатуна мир
Бьрщеда бу бәр пәнщәре,
ʋе к'о бьһист к'обра ширин
Зәмбилфрош дькър җирин,
Жь пәнщәре'а ʋе ньһери
Зәмбилфроше т'урә ʋе ди:
Бәжна зьрав та рьһана,
Чәве рәш, бьру ми́на қәйт'ана,
Ханьм шаш у мьт'һәйр ма
Ль Зәмбилфрош әʋ ма тьма.
Хатуне ʋа дәйл шарйе кьр
— Зани тә те ит'бара мьн,
Ғазике, ʋи хорти бинә,
Бе мире зәмбиле тә бьстинә,
Зәмбиле тә ʋи бәҗәм кьрийә
Дьхазә диҗанеда тә бьвинә.

Шарйе бь ләз ре қаданд,
Хʋә Зәмбилфрошра гиһанд,
Ғо — Бьсәкьнә хорте т'урә
ʋан зәмбила бьфрошә мә.

Зәмбилфрош хорте т'урә,
Зәмбилфрошийә пеше тә,
Зәмбиле тә бәдәʋ у хас
Т'о дьҗәри, бьрчи пехас.
Тә дьшәʋьтине тәʋа қьж
Фәләке, дьне тә кьрийә мьж
Дьхәбьти һәҗе нане рое,
Т'о бь зәмбил фьротане.
Кәрәмкә мәрьн диҗане,
Һивйа тәйә мир ль ʋе
Дьхазә зәмбиле тә бьк'рә,
Һивйа тәйә таше сәре мә
Чь фийати, к'о т'обежи
ʋи фийати т'о бьфроши.
Зәмбилфроше әщәбмайи аʋа готә шарйе:
— Хушка дәләл, хушка назьк
Хәбәрдана тәйә бь шьк,

Мьн бьхистйә мир нә вьрә,
Ке we зәмбила мьн бькрә,
Бежә хушке, бежә расти.
Дьбә тә мьн дьхапини
— Зәмбилфрош хорте турә,
Зәмбилфрошийә пеше тә,
Зәмбиле хwә тә бьфрошә,
Чи тәранә ке дькьрә,
Хәбәрнәдә, мьра wәрә,
Бәхте тә we бькәнә,
Бьдә пәй мьн, мьра wәрә
Фийат we бьдә һәвт сәрә.

3

Зәмбилфрош к'ур фькьри,
Һөкме мир wi бир ани,
Сәрбәржерда пәй шарйа
Го: аликарби тә хөде.
Чу диwana шәwq у нари
Пәй дынатын гьртые дәри,
Жь чәнд дәргара бьһөри,
Ль һәрәмәкеда әw сәкьни
Һәвт дәрга там һатын дадан
Әw у щари тәне wөр ман.

Хөләсә шарйе дәрйк вәкьр,
Зәмбилфрош әщемайи ма,
Дит жьна мир Бәни Хатун
Рушьштйә сәр тәхте мира.

Шашман ма у тьртъли
Wәхта wi Бәни Хатун ди,
Хаст бьвинә рйа дери,
Wi бьхист дәнге Хатуне
Qә го әрдева һат дьруне.
— Чьма дьзвьри хорте турә
Нахази зәмбила бьди мә.

Зәмбилфрош ле ньһери
У мәлулие дьл һьлчьни:
— Һөрмәта мир һөсьлщәмал,
Зәмбиле мьн жь дарә кәмал,

Мьнра готын мирэ ль мал,
Зэмбиле тэ we бькэ базар,
Кö өз һатъм бьрща шэмал.

— Тö хер һати хорте турэ,
Мири нэ вьрэ, мири дурэ,
Сэр чэве мьн һэйэ шье тэ,
Мьн тö ани ль ве бьрще
Нэ бона зэмбилкьрине,
Бона һöба хвэ хатуне,
Кеф һэнэке ль ве дьне,
Тö шөрм нэкэ хорте турэ
Wэрэ незики Хатуна хвэ.

— Хатун, һөрмөта мире мьн,
Пьрсе öса нэ лаидьн,
Бэр тэндуря сар руньшти,
Һивйа мьнн жьн заре мьн,
Һивиа мьнн кö нан бьвьм
Изна мьн бьдэ, эзе һэръм.
Кеф һэнэке тэ Хатуне
Арзан сэр мьн рунане.

— Хорте дэлыл, тö фэмнаки
Шэкьрэ бэр тэ тэм наки
Шөрм нэкэ, незик wэрэ
Чьйэ, тэ һе нэ баwарэ,
Дошэка мир бьдэ бьн хвэ,
Qална мир бьдэ дэсте хвэ,
Тö мьн бинэ итбара хвэ,
Кисэ зер эзе бьдмэ тэ,
Диса һэрэ, тö риа хвэ.

— Һори, п'эри Хатуна мьн,
Һиви рэщае тэ дькьм,
Изне бьдэ, бьһел һэръм,
Бьнер ро we дьчэ ава
Эзьм хайе жьн у заря
Һивйа мьнн, чэве wан ре
Бьһел һэръм өз чарсуие,
Öсабэ зэмбил бен фьротане,
Һори, п'эри, Хатуна мьн
Һиви рэщае жь тэ дькьм,
Изне бьдэ, бьһел һэръм.

— Хорте турә чь дьбежи
Тō ақъли, йане гежи,
Wәрә незики мьн Хатуне
Бәхте хwә нәхә тō пыһине,
Мьн гази тә кьрйә
Нә бой кьрина зәмбила,
Бона диндара тә тербьм,
Кеф һәнәке тә хьнебьм,
Зәмбилфрош, әз бь қорба
К'әрәмкә сәр дошәка мир...

— Хатуна мьн, гәрдән зәри,
Шōхөл набә бь котәк, зори,
Әз незики щйе тә набьм,
Ч'әв бьрие тә шапабьм.
Хwә навем нав агьре дожин,
Дьтерсьм жь йәке жорин.
Хатуна мьнә һорн-пәри,
Нәде шәфе мьн сефили.
Изне бьдә мьн Хатун пәри.
— Бе сәвдайи Зәмбилфрош
Тәв дәрәwә агьр у дож,
Wәрә руне келәка мьн,
Дәсте хwә бькә нав поре мьн,
Нәтерсә жь йәке жорин
Wәки бьфри һәри ль әзман
Хьлас наби жь ван дәста...

Зәмбилфрош ма бегōман
Сәр бәржер к'әт бәра фькра
Дьле хwәда кьр әв тьвдира.

Кō ре һәрьм бь ақьле жьне
Әзе ниве ре бем гьртьне,
Мир кō заньбә, мир кō бьбһе,
Урт ошахе мьн we бьдә бе,
Һәрдō кōре мьн we бькōжә,
Мьн жи бьгрә баве кәле.

Зәмбилфрош wa дьфькьри,
Бәни Хатун сәкьнибу һивйа чи
Дьлда дьшхōли агре доже
Дьл дьһешьрин тире әвинтйе,
Әлкане дьле we радбун бь жәре,

Уе Зэмбилфрош кърбу тэле.
Нышкева рабу Бэни Хатун
Мина мэрие хэве һышйарбе,
Незикайи Зэмбилфрош кър,
Да бэр синге хвэ у эв һәмез кър,
Гэрдэна қобэ у синдана зэр,
Нэвкела зырав у эһиа кэвэр,
Оса һөкөм кърн сэр хорте түрэ
Уе дәде лебу сэре хвэ быһһөрэ,
Бэни Хатуне быгрэ һәмезкэ,
У рабусане пэй һэвдо рэзкэ,
Бэр чэве ви мир бу мина сьфэт
Һындьк ма сэра быһһэрия сьһэт.
Хатуне ныһери аһа жера го:
— Бэдэви, бэдэв минани, шэмал,
Бэни Хатуна Нөсьлшэмал,
Дара баһарейэ бышкокдайи тө
Бои мозе шане қыһнат гөли тө,
Финшанэкэ мәһуб шэрбэти тө,
Ле бызанбэ Хатуна мын,
Эз дәст надьм синдана тэ,
Тө мын бэрдэ изне бьдэ,
Йэке жорин хофе бькэ,
Зэмбилфрош хэбэр хьтым кър,
Бэһие мьрна хвэ нэяз кър,
Чэв ль Бэһие тэйалэ бу
Сэр ви хортида ва һерс бу.

— Зэмбилфрош, Зэмбилфрош,
Тө зэмбила чекэ бьфрош,
Пеше тэйэ бэйзадэти,
Чь ланқэ чйе һати
Кочьк у сэрада кэ быгэри,
Бе хэм аза хвэра шаби,
Йэкэ бьфри эрше жорин,
Жь дәсте мын хьлаз наби.

Хатуне гот, чьра тэмьранд
Да бэр синге хвэ эв шыданд,
Бь дэнге наз ва гот һеди:
— Ишэв, ишэв төе щэм мынби.

Шэв нивибу, дэнг сэдърин
 Фэрдин кэтэ хэва ширин,
 Тэмам шьһөр фазайибун
 Тэне кохэкида һьшйарбун.
 К'олфэтэк, дō заре бърчи
 Де дьлмьни дьда бэр ван,
 Кō кō һэбэ, we наһа бе,
 Баве вайе нан, емэк бинэ,
 Гивйе бун эв ва бесэбър.

Һежа ви чахи Зэмбилфрош,
 Тэви Бэниэ ль диwana мир
 Ви дьняа кърьбу жь бир.
 Хэwхин эw кō бу бэрбанг,
 Сэре хwэ данин кэтын хэwe,
 Сьберэ шарйа Бэни Хатуне
 Дэри вэкър, чу һэрэма we
 Эшебмайи, ди, ль дэwса мир
 Разайэ Зэмбилфроше фэқир.

— Дьжмьнайэ, wa фькьри,
 Мина сике жь ван бьһори,
 Агьре қэлпйе дьлда шьхōли,
 Тэв ширин бу, ро һат нивро
 Дьняа һьшйар бу жь хэwe
 Бэни Хатун у Зэмбилфрош
 Тер нэбун жь рамуcана.

Жь хэwe һьшйар бу Зэмбилфрош
 Эви тьре хэwнэ дитйэ ,
 К'олфэт у ичкэ бунэ мэнэ,
 Кō һэрэма мирда меванэ.
 Фел фэна жьн мера дьхапиньн
 Дьхальфиньн у ре дэртиньн.

Ль һэсаpе һасе бэнд дькьн
 Мэлул фькьри Зэмбилфрош.
 — Тимэ, — готэ Бэни Хатуне.
 Пера-пера шари һате wьр,
 Тасэкэ зивин дестда сэкьни
 Тьжи шэрбэт бу дэwса аве.

Ви вахти мала Зэмбилфрошда,
Дьһат зарина һәрдө тьфала,
Һәрдө дьгрйан, нан дьхастьн
Бона хапандьне дайка ван,
Дизэкә вала дани сәр агьр,
Бь җе йәке җе заро кәр кьр.
— Наһа кӧ һәбә җе бе баве җә
Нан у эмиш җе җара бинә.
Шәв дәфи бу, баве ван нәһат
Иди таба Але нәдһат,
Рабу һесьр тьжә ч'әва,
Җе гьрт дәсте һәрд тьфала,
Кохе хвә дәрк'әт, чу нава шьһәр,
Дәрбазбу чәнд авайи у соҗаҗе бәр,
Чу базар у суке бе мәри,
Ле тӧ җул у бәндә җе нәди.

— Онда бу, җа севьри дьлда,
Әҗ дәрбаз бу бәр дәре жерра
Җе ньһери ль жор п'әнщара,
Го: — дьбежьн Бәни зәф рәмә
Лаҗо, дьбә гӧне җе бе ль мә
Мә бьвинә, гази мекә
У рсҗәке бьдә мә.

Ле жь бәхт у р'әша Але
Бәни дәрнәк'әт бәр п'әнщәре,
Щар-щара дәрдк'әт бәре
Сәлам дьда мәрйе җедәре.
Жь п'әнщәре шарике ньһери
Але дәнг даје, ле кьр гази:
— Хушке, һай хушке, Хатун малә?
Бежә Хатуне тинә бәләнгаз
Дьхазә бьвинә Хатуна наз.
— Чь Хатун, чь фьлан у беван,
Тӧ зор нәдә чәнга у зьман,
Хатун мьжулә бь шьхӧле гьран,
Һәрәма Хатуне һәйә меван.

Але мәлул тәв һәрдӧ әвләда,
Диса зьвьри бь ван рйа,
Чу Зэмбилфрош гәрйа,
Жь гәре әҗ бейәсав җәстйа,

Гәрийа тев соғақ у тахе Фәрдине
Чарсу, сук у базаре we
Зәмбилфрош нә дит әве
У зьвьри бәрбь мале.

5

Зәмбилфрош ль һәрәма мир,
Бәни Хатунера бьбу дил,
К'әтьбу нав дәст у пе we
Wi бир нә дькьр зар у Але.
Бәни Хатуне ида әw бьрьбу
Ле һөба Але дьлда зәфбу.
Зәмбилфрош ль Хатуне мезәкьр
Бь ч'әве һесьр ле тәвақә кьр:
— Бәни Хатун, Хатуна мьн
Жьн заре мьн һизйа мьн,
Чь кә бу, бу наһа тә бьһелә
Заньм наһа Але һивйа мьнә.
Бәни Хатуне авьру дайе
Приск дьпәкин жь авруйе we:
— Мал у һале хwә иди биркә
Иро шунда әвә мала тә.
Мир кә вәгәрийа һат жь нечире
Әзе мир тәwәқәкьм ве йәке,
Wәки диwанеда бьки хөламтйе.
Пьрсед Бәније мина жәре
Дьле иида чунә харе,
Wi бир ани кюхке рьзи,
Һәрдә тьфале рутә тәзи,
У жьна хwәйә ширһәлал
— На, го, әзе бьзвьрьм мал.

Зәмбилфрош һәсав дькьр,
Кәледанә, кәла кәвьр,
Мәлул дьгрийа жь бәхте хwә
Ле һәр тьшт дьбинә рйа хwә.
Ль рәх бьрщедә ч'әмәк дьк'шйа
Әw ньқо бу бәра фькра
Чу сәкьни бәр п'әнщәре
Жорда хwә авитә аве.
Бәни Хатуне ньзанбу чь қәwьми
Пәнщәрера we ль чәм ньһери,

Дит we пелира к'этиә щэнге
Зэмбилфрош дьхазә жь ч'әм дәре.

Зэмбилфрош, кō аве дәрк'әт
Бәни бу пәрчә агьр у хвә к'әт,
Мина мәрйе дин р'әви к'әтә р'е
Бои Зэмбилфрош бьзвьринә жь р'е.

Зэмбилфрош гьһиштә мале
Дит һесьре ч'әве Але,
Зэмбил чедькьр ниве шәве,
Һәрдō зарō мәлул р'уньшьт'бун we.

Бәшәра Але ньшкева хаш бу,
Минани р'оє нәдәр ле вәбу,
Ль қōлч' у бушаха we кьр ронаи
Һәрдō заре wi шабун у р'әвин.
Хвә авитнә һәмеза баве,
Ч'әве wan барин һесре шабуне.
Бав әw бәнд кьрн бь рапусане.

— Оләщакәкә гьран ль мьн қәшьми
Зэмбилфрош wa готә жьна һьзкьри...
Бир ани Бәни, у бьрща we,
Бир ани әw шәва әйб у шәрме
Сор бу мина р'әнге хуне:
— Бьбахшинә, бьбахшинә Але
Гōнәк'ар ниньм бои бөбәхтйе,
Эваре әз гьртьм Бәни Хатуне
Хапандьм бона зэмбилк'ьрине...

Ақьл бу Але, тәмам ф'әмкьр,
Бир ани чьма щарйе бса го,
У бса щава we да:
— Хатун нә валайә нһа
Меванәки әзизә щәм.
Һәрге дьхази сьбе wәрә,
Сьбе wәрә бьбин
Зэмбилфрош Але дьнһери
Ч'әве we тьжә һесьре хуне...

Ро дәрбаз дьбун пәй һәвра
 Агыре һөбе ро ро гәш дьбу
 Дьле Зәмбилфрошда.
 Зәмбилфрош рожәке диса
 Чәнд зәмбил жь мале һьлда,
 У дәрбаз бу чәнд соҗаҗа,
 Чу сәкьни бәр бьрща мир:
 — Зәмбил, зәмбил, — кьр қирә-қир.
 Эпещә сәкьни ль бәр бьрще
 Бь гомана дитьна Бәни
 Ле Хатун нә һатә хане.
 Ви ди шарйа we,
 We дәсте хвә дьреж дьке
 У мире хвәра дьбе:
 — Эвә, тәще сәре мә,
 Зәмбилфрош,

Эвә Зәмбилфроше шаһьл,
 Ие мьн дитйә һәма ль шьр,
 Ль һәрәма Бәни Хатуне,
 Кәтьбун к'еф һәнәке дьне,
 Сәре мьн лехә бона дәрәше.

Мир жь һерса ль шарйе да,
 Щари пәкйа пьшта хвә дишерда.
 — Зәмбилфрош диwana мирда...
 Агыре к'ине гөр бу дьле шида
 Пьриск дьбарин жь һәрдө чәва,
 Жь һерса дьһат бьтәқйа.
 Чу һөндөр у ви дәсте хвә һәвда
 Хөлам у щари һатьнә шьра
 Товбун сәкьнин мина қула.
 — Бәни Хатуне қәйд у чидаркьн,
 Бәни Хатуне бавен зиндане,
 Хөлам пәкйан минани бе
 Чунә һәрәма Бәни Хатуне.
 Гьредан дәст у пйе we
 Бьрын кө бавенә зиндана бузе.

Эмре Бәниен бәре бир ани
 Мире әхтйар дьл ле шәшьти
 Рунышт у гьйа, бир ани чава

Оизакэ бегаибу бе мал сәре к'уча,
Ви ани бършеда хайкър, мэзынкър.
Мина баг'ване гөләке хайкә,
Ле про чь дькә әw гөл сәре ви,
Мьск-мауара хwә дьдә йәки дьн, —
Ва дөшөрмиш дьбә мир мәлул
Бәр чәве ви дьнийә вала у дәгул.
Шәва рәш баска хwә вәкър
Шьһәре Фәрқинеда һәр тышт кәр кър.
Бь стәйре гәш мина тәндуре
Гөл-гөли бърде да әзмана.
Мир рабу чәнд хөлам һьлда
Кәтә нава Фәрқине гәрйа.
Дәрбаз бу сук у соқақа,
Дәрбаз бу рәх авайе бьнәрд у коха
Хөләсә ви ди мала Зәмбилфрош.

Дәри вәкьрн у кьрн қужин
Дө хөлам кәтнә кохе ви,
Ван вехьст чьра весйаи
У Зәмбилфрош һьшйар кьрн.
Тәмам һьшйарбун, Але фәмкър
Ле бәр мәрйе сьльһкьри
Ве қә нькарбу һәма бьгри.
Зәмбилфрош жи фәмкър,
Сәр бәржер сәкьни шәрм кър,
Бәр мир у ван әскәра сәкьни.
Зәмбилфрош бьрн ве дәме,
Бьрн авьтн зьндана бузе,
Ви дит ль ве зьндане,
Чәвед алавә Бәни Хатуне.
Дөшөрмиш бу чьра гьртьмә?
Бәни Хатун чьра ль вьрә,
Ве мәра бәдәw әз хапандьмә,
Кьрьмә тәле гәрги кьрьмә,
Нә Бәни Хатун жи щәм мьнә...

Мина һәйкәла кәр сәкьни,
Пьрс нәдьдитн, һәв дьнһер'ин,
Һивйа ван бу қасьде мьрьне,
Һивйе бун, дәнг һәте бһистьне,
Мәри бун дһатнә зиндане,
Незик бун вәкьрн зиндана бузе,
Чьркә-чьрк кәтә дәрге ве,

Мир тэв шэлата сэкьни we,
Мир чу һөндөр дэста бу чъра,
Сэкьни бэр Бәни Хатуне,
Дит рәнг хатуне буйә шыма,
Шәвәкседа чэв корда чунә,
У поре we тэв спи бунә,
— Дел, — кър гази мир,
Тә мьра кър бебәхти,
Тә әв һыз кър бы жынти,
Бежә хвә мөкөр вәрә,
Тә бы һерами әв ди.

Ль чэве мир we ньһери,
Ва да шав у кәр сэкьни:
Мьн һыз кьрйә, әз вәнашерьм,
Бы дьл һызкьрйә, раст дьбежьм,
Бона we йәке әз гөнәк'арьм,
Тәвәқә дькьм, ви аза кә,
Мина мьришкәке сәре мьн жекә,
Т'әвәқә дькьм бса бькә.

Мир Зәмбилфрош ньһери,
— Бәни Хатуна тә раст дьбежә?
— Раст дьбежә, мир растә,
Мьн әв нәдитйә базарада,
Нәдотьбу ль соҗақ у к'уче,
Нәжи дитьбу тәне ль шийа...
Мир хәбәр дана ви да бьрин:
— Бьһер чэве хатуне рәшын,
Мәрия дьхапиньн мина шәва рәш,
Бәжна we былндә мина чинара,
Деме we қәрқаш бәрфа йәк шәва,
Зьмане we кистьке жәра мәра,
Тә нькарбу кә же һызнәкьра,
Һе тә бәнд кьри, тәйе чь бькьра...
Мир кәрбу, һьнәки шунда,
Зьвьри әв сәр шэлатада:
— Хьласкьн... — ви гот бы һәйбәт,
Қәй тә го мәжие ви ләв к'әт,
Ләзанд жь кәле дәрк'әт...

Дьбежын вәки Бәни Хатун,
Оса мәлули хвәде нәйаз кър,
Һәрдө бунә дө кәвотка,
Аза, һеса дьфьрын һәва,
Пәрваз дьдын сәр бьрща мирра,
Пәйа дьбын ль сәр дишара,
Сәр дишаред бьльндә шьра.

Institut kurde de Paris

ШЕХ МИРЗА

(п о э м)

ДӘУСА ГЪЛИЕ СЫВТӘ

Әв кылама нә чирокә,
Әш нә хәшнә, нә динокә,
Вәки готйә кал у бава,
Дәрһәқ дөва у әсһәба,
Кө шан шәһәр кьрйә батмиш,
Кьрйә һәзар шөхөл у иш,
Көштйә зйаки һывдә сәри,
Хьлазкьрйә һорик — зәрик,
У бь шуред хвәйә бьра,
Дөв көштөнә чйа у кьра,
Ль шан дәра у ль шан шйа,
Шәндәк сәр һәв бунә шәк чйа.
Әмре рәстә кылама мьн,
Әмре дьжвар, әмре чәтн.
Әзи бь шә бәхтәварьм,
Кө ши әмри нә дйһарьм,
У нәдитйә мьн әш әмьр,
Барә дөва һәзар шькьр.
Һәрчә гава дьбә эвар,
Тә шьнгина бакьнге сар,
Чук у мәзын тенә оде,
Бона гъли у собәте,
У бь дьлә шәват у жар,
Вә сәрһатйә дьвен тьм шар.
Нава мерга, нава зөвйа,
Вә сәрһатйә дьвен һәр шйа,
Дәма палә дьбьн һеса
У пала хвә дьднә сап,
Әшә әщыз у шәстйайи,
Дьл ль шана дьбә шайи,

Бь меранйа дэвра қәдим,
Йа зынгинә минани сим,
Симе сазе кал у бава,
Кө дьстьре һәму гава.
Ве кьламе дьл сотьнә,
Гава кӧрда әв готьнә.
Ренга решйа we кьн кьрйә,
Ль ван ақьл-сәвда бьрйә,
Һесьр аниә чәве решйа,
Бйә бәрдьля дьле сешйа,
Әв мерхасйа мәйә дэвра,
Қӧрна һатйә мина эвра.,
Әв мерхаси, һӧба эмьр,
Мере кӧрдрә буйә сәбьр.
Рожа шәра, рожа дэва,
Буйә қьнйат, буйә һәва,
У нӧхсани кьрйә қати,
Мьн страйә әв сәрһати.
Әв һьлдайә жь шьмәте
У әв намрә һәта-һәте,
Әзи кӧбар, әзи шамә,
Мьн ав вәхар жь канйа мә.

СӘРЕ ПЕШЬН

У вәхта кӧрд әрафе шер
Дькә норин минани шер.

У те кӧштьн нав шәре к'ин,
Сәр ви накьн гьри у шин,

Әв мерхасә, пьр кьрйамәт,
Мәзәле ви дьбә зйарәт.

Әв пышта хвә надә дьжмьн,
Дәрпа вәра әв те кӧштьн.

У йане жи әв бьриндар,
Һарәвә тӧ шар әв жь нәйар.

Мерхасйара мәт'и у пәсьн —
Хвәзйе тиньн кал у мәзьн.

Ван мерхаса, ван шәһида,
Ке шәрада рөһе хвә да.

Рәһәт нәмьр сәр дошәке,
Һатә көштән әв рожәке...

Бой азайе, бой шьмәте,
Бой намусе, фьреқәте.

У пәсне ван дәврана те,
Әв намьрн һәта-һәте.

Быстре, дьло, бьльнд у зиз,
Бьдә мәтһе шерәд әзиз,

Ча шьмәта тәйә мерхас,
Ван дьстьре у дькә бәс.

Әгит Мьчә, әгит Мирза,
Пәләван бун минани зйә.

Тәв ван Полое әрмәни,
Дьжмьнарә мьл данәни.

Сәкьнибун мина бьра,
Пешйа дьжмьне вәк гөра.

Әв әрмәние мерхас у мер,
Рөһе мәда дитйә щй-йер.

Әв әфате зор у әгит,
Сәр заре мә набә рәсит.

У әв мерхас мерхас нинә,
Вәки бе һөб у әвинә.

Ль ви дьли ськ у сарә,
Вәк тәндура бе нур, нарә.

Ноли чйәе һәзар сали,
Бе әвд, исан, хьк у хали.

Ле мерхасе әвин, бәнги,
Дәма бькәвә шәрәки.,

Дьбэ мэргал жерá мѳбѳт,
Дьбэ тэйах, зор у қѳват.

Дьбэ сэбър, дьбэ гѳман,
У алт дькэ эw п'элэван...

Шех Мьч'ое тэри-щание,
Нѳб вэхарйэ жь ч'эвканйе.

Wi дьл к'этиэ Ширьн Шехе,
Дь нав гэлие со у к'ехе.

Дэма сэр 'wi бйэ дэw у доз
Wi қот кьрйэ қѳрэ к'олоз,

Wi хwэй кьрйэ нав у намус,
Wi алт кьрйэ нэмам, ьрнус.

У бажаре Рэдване,
Мина гѳла нав диwane,

Мэри ле дьманэ тьма,
Ль жѳ Мьч'онге шех дьма.

Рэдвана к'ав бафарэ,
Теда чэндьк чэнд мьнарэ.

Бь нав бангин минани Шам,
Теда чэндьк у чэнд ньмам.

Дькане we нэдьбун хали,
Жь бьк'ьрчйа у эһэли.

У нэтани ниве шэве,
Мэри тьжи мэйдана we,

Бьльнд-бьльнд хэбэрдьдан,
Дэрэнг дьсэқьри мэйдан...

Базаре 'wеда чэм дькьр хѳшин,
Дьчу, дьстьра мина рэwйе дин,

Wi фур вэдьда у дьк'эльщи,
Дь нав пеле 'wi мэси бун тьжи.

У wi дьстьра ньн рѳже, ньн шэв,
Ньшйар дькьрын гѳл-сосьн жь хэw.

КЪЛАМА ЧЕМ

Эвиндарьм, эвиндарьм,
Кәр у геж у сәвдалимә,
Жь дәрде дьл бьриндарьм,
Эз бәнгимә, эз бәнгимә,
Дьлкынге мьн дьқьлқьлә,
Ава-м һәйә, хуна дьлә...
Эз чйәе дур тем,
Жь гәлийе кур тем,
У дьчьмә дур,
Дьбрьрқьм вәк шур,
Дькьм пьрсйара,
Һогьр у йара.

Кө радьбьм эз баһаре,
Чьл у чйада темә харе,
Зор у қәват ль мьн пьрә,
Хәв жь ч'әве мьн дьфьрә,
Бе тән-ньчьм,
К'ода дьчьм?

Кө радьбьм дәр баһаре,
Синге чйада темә харе,
Дьрәвьм жь чйа у банйа,
Дьле мьнда аве канйа,
Эз бәржер тем у дьбәзьм,
К'ода дьчьм,
Чьма ләзьм?

Чьвика дәлал,
Мьн қәрах, к'әнар,
Тәра һелиньн,
У әшқе тиньн,
Эз гава чйа тем,
Бь чәрх, ч'вана,
Эз бәржер датем,
Дьк'әвьм бәрйа.

Ах, Ширьн-шехе,
Агьре дьле мьн,
Һьлдьк'ьшә чйа,
Дьчә зозана,
Нав гөл, рьйана.

Бае бәйара,
Кәре дьле мьн,
Тө рөһе йара.
У пәле эгьн,
Тәра тьм һәйран,
Қиз вәк стәйрын,
Хорт мина тәйрын,
Ле Ширьн — шехе,
Минани таве,
Тәв қиз у бука
Нае бәраве.

Чәме Рәдәван шәве хөшинә,
Къламе дьла әв һәвдө тинә,
Һышйарә шәве, һышйарә сьве,
Ширьн-шехерә кълама дьве...

СӘРЕ ДОДА

Мәйданәк һәбу нав Рәдване,
Вьра дьхандьн гьһие фәрмане,

Һөкме дәвләте у әмре сьлтан,
Вьра дьготнә шьмәта гьран,

Ле рожа ләде вьр дьбу базар,
Дьһатьн қарван, мәзьн, жьн у зар,

Ре нәдьян һәв вьра бькьрчйа,
Дькьрьн гази тәлала һәр шйа:

- Лоп, халиче Хөрәсане!
- Кьшмиш, қәйсие ве Иране!
- Шур-мәртәле Әзьргәне!
- Хөрме Бәгдае!
- Әбе Басрае!
- Тьрйе Рәване!
- Бастеде Ване!

У чь зани кә тө бежи,
Һәр тьшт бьләт, пьр у тьжи,

Рожә базар у рожә хвәш,
Рож минани шәмдана гәш.

Дьшхөли сэр чйа у банйа,
У гөларҗа гөл дькәнйа.

Щьмэт пьр бу, щьмэт былэт,
Ашьд һавра кәтын һощэт.

Бь әдәте мәи бәре,
Нав мөйдане к'очьк-сәре,

Һәв топ дьбун дәнгбеж, ашьд,
У ч'әве ван дыда ишьд,

Саз гөр дькьр қәйдә, мьрам,
У дьготын бәйт у к'ялам,

У халиче Хөресане,
Рахьстьбун нав мөйдане,

Руньшьтбун аг'а, бәг, мир,
Авьре ван минани тир.

Ль вьр диса ашьд Шәро,
Какәкак бу мина һәро.

Әш ашьде Дйарбәкьре,
Ль дәнгбежа бьри бу ре.

Мәщал нәдыда т'ө кәси,
Дәнгбеж бәр ви дьмәльсин.

У ньшкева йәки қәшәнг,
Нав щьмөте дәркәт бе дәнг.

Һат сәкьни сәр халиче,
Бәжнбьльнд бу, гәвдә у че.

Тәмашәчи бун бьрбьри,
Һәвра-Һәвра ле ньһерин...

— Ай к'әпе бәш, ай тәра дәд, —
Кьрә гази йәки бәрзәд.

Дәст ләв хьстьн, һьнәк шабун,
Ле тә тьре хорти лал бу.

Шаш ма ыра дэнгбеже кал,
Шабун диндаре бу шәмал,

Бьльнд кър таса шәрбәте,
Кур ныһери ль шьмәте,

Го: — «Дэнгбеже мьни дәлал,
Иро майдан ль тө һәлал.

Каре ашық тым кыламә,
Кылама ви һәртым тамә.

Ашық һайә тым былбьлә,
Мөһбәта дьл жера гөлә.

Тө шәрм нәкә бықирине,
Һайә тьме қәйде дьне.»

Хорте титал ль ве бәнде,
Колоз қот кър у қирәнде.

— Хәбәре тө хвәш рөһра шәравьн,
Хәбәре тө хвәш намус у навьн.

Чи мьраньн шәрав, финшан.
Бәнде тәнә тәва мьршан.

Кыламе тө сәр заре мьн,
Бунә әвин, баһаре мьн.

Мьн быһистйә нав-дәнге тө,
Әз моғаше гөл рәнге тө...

Ашықе кал бәрк' жәндә саз,
Тәв рақырьн һөб у һәвас.

— Мьн зәф динә хорте шаһьл,
Әш дьвежьн: әмә былбьл,

Әш қөрәнә мина дика,
Қимәте ван дө капека,

Пьф дькьнә әрш у әзман,
Оса қөрә, өса қөтан.

К'вшә, вәки тә дһня дйә,
Бежә, к'ане наве тә чйә?

— Әз кә һәмә, Мьч'ое Ыса,
Гөла шайа у мьщльса.

Р'астә әзи гәп у зәпм,
Фәқәт һәла һе әзәпм.

Һәрдө дәнгбеж ча дө бьлбьл,
Дьстьран жь мһөбәта дьл.

Көбра вана чава дө ч'әм,
Тәв бьружьн бь ләмәләм.

Вәхта щотә дәнгбеже шер,
Гьля һәврә к'әтьбун шер,

Бәр мьхөлқәт у щьмәте,
Гьля һәвдө данин бәнде.

Щьмәт вьра сәқьри бу,
У тәмама дәнг бьри бу,

Ширьн-шеха вәк хәзала,
Һатә вьра тәв һәвала.

Һәвалә we һөсьл-шәмал,
Ле әв навда рожа шәмал.

Дьле Мьч'о бу мьштәри,
Бәр ч'әва бу думан, тәри.

К'ьлама ви нивида ма,
Әв ма мәтәл у ма тьма.

Кө әв йәк ди дәнгбеже кал,
Ви һа Мьч'о кьрә сәвал,

Го: «Мьч'ое мьни, к'әмал,
К'ьлама тә нивида ма,

Һәсав дьки хвә алткьри?
Тө кәр буи, тә дәнг бьри».

Го: «Ашьо, дэнгбеже кал,
Мьн весйайә рѳожа шәмал,

Бәр ч'эве мьн мьж-думанә,
Тире һѳбе ль мьн данә,

Эзи к'ур-к'ур бьриндарьм,
Бәр Ширьне тэнгэзарьм.

Эз жь ч'йае бьльнд һатьм,
Ве Ширьне эз һынгавтьм,

Дьле бэнги чьқа зорьн,
Машоқ дәрде вана корьн.

Онда бунә мьн дьрб у ре,
Эз бумә вәк мьрие горе.

Ширьн һәйә тәва нивро,
Дьл мьн дах кьр әве иро.

Эз кѳ һәмә, бәрфа ч'йамә,
Жь бәр тәве эз һәлийамә.

Хвәра чол у бәста мамә.
Ширьн қѳрба, тәва гәши,

Тѳ вәрә сәр мьн нәхвәши,
Бьрине мьн бькә дәрман,

Ль мьн ч'ькйа зар у зьман,
Йан мьн бькѳж, ай бе өзман.

К'ьлам бьһист Ширна кѳбар,
Дьла век'әт агьр у нар,

Хвәзи Мь'о бьбйа дйнар,
Әве бьбйа к'озйа һәр шар.

Ширьн-шехе сор бу диндар,
Сурәте вә бунә һьнар,

Әве чьнг кьр вәк хәзал-кар,
Щари пәй чун к'ав у кѳбар,

Чунә мерг у чайира пешбәр,
Хвәра кьрын сәйран у гәр.

Жь ши рабу Мирзое мерхас,
Веда авит апънши хас,

Һат сәкьни ль бәр ашьд,
Чәва пәкйан агьр, ишьд.

Кө хәбәр да дәнге қайым,
Тә го, бажар һәжйа бь һим.

— Гьли-хәбәр набьн савар,
Рун у бьрынщ кө нәки к'ар.

Хәбәрета тәйи зори,
Қиза мьнра нә аьгори,

Кө ниби тә әгит, щөләт,
Хөдан қорсах, хвәй кьрийамәт,

Вәр әм һәвра бькьн шьрид,
Әгәр мери, әгәр әгит,

Әгәр тә бьр, хорте дәлал,
Ширьна мьн ль тә һәлал.

Ль вьра бу қурин-қужин,
У тә тьре әрд қәльши.

Жь ши рабун аһьл — шаһьл,
Мина қьтитк у мина көл.

Дәрк'әтьн мерга фьрә,
Ль кө ч'әв ч'әва дьбьрә,

У ч'йа доре гьртйә говәнд,
Ч'әм мергерә буйә базбәнд.

Зөрне лехьст қәйде сйара,
Сйар к'әтьн бәст у бәйара,

Қиз у буке мина ч'ьра,
Һәвдө гьртьн, һатьнә вьра.

У дыһатын ч'ук у мэзын,
Дыһатын мер, дыһатын жьн.

Қур'әқур' бу, дәнғ дьдан һәв
Хорте тунсыз, бәдәж-бәдәж:

— Бо Ширьна Рәдwane,
Мьч'о дәркәтйә мәйдане.

Ль сәр пышта һеспе шинбоз,
Wi данйә дә'w, wi данйә доз.

Wi әфати аийә рае,
Ширьна мәйә мина р'ое.

Wana дьда пәсне Мьч'о,
Wi әфате хөдане ч'о,

Нав мәйдане Мьч'е Ыса
Чәве һәспе хwә рамусан.

— Әгәр нәки мьразе мьн,
Нава нәйар-херхазе мьн,

Нав әшире мәйә рәнгин,
Әз ранабьм тәшар сәр зин,

Накьм шьрид, накьм дә'w-доз,
Мьн һерам бә к'ом у колоз,

Әз дәрнаем нав мәйдана,
Сәре мьн бә лач'ка жьна.

Сьма тәйә г'аш-тәхте мьн,
Әwә мьраз у бәхте мьн...

Һөба дьлем шех Ширьнә,
Жь we пештьр мәрәм т'өнә.

Нав мәйдане г'өр бу шьрид,
Сйар пәй һәвдө бунә шьрит.

Колоз пәкйан мина карйа,
Жь бәр рьма у шьвдара.

Дьбьрьдин сәре рьма,
Эш әдуе к'олоз, к'ома,

У ван һәва дькьр мәфәс,
Дьбьрандын бин у нәфәс.

Мьч'о мина агьре фәрх,
Нав мәйдане к'аш дьда чәрх,

Бәр дьпәкйан к'ом у к'олоз,
Пәй радьбун думан у т'оз.

Сйар давитьн жь сәр зина,
Ле һатьбу мина дина.

Шинбоза ви мина һьрча,
Дьрәдьси сәр һөрд қьча.

Ви һьлдьда сәмта чәтьн,
У сйар пәй сйара дьк'әтьн.

Вьр қирин бу у газәгаз:
— һайә мерхас, һайә рьмбаз.

Ширьн-шеха сурәт һьнар,
Пышт к'отабу дара чьнар,

Ль шех Мьч'о дькә мезә,
Һесьр ч'әве һе дьбәзә.

— Мьч'ое Биса һәки алткә,
Һе дьле һе гәлә шакә,

Хәме дьла һе бәлакә,
Һәба хвә ле ашкәлакә,

Дәзмала хвә мори у нәш,
Пешк'еш бьде у бькә бәхш.

Дьшәһьти, дьк'ьзьри,
Бәр ч'әве рәш дьбу тәри.

Сурәте һе бунә агьр,
Дама Мьч'о бьр у алткьр.

✓ Бәр бь we чу Мирзое кал,
Ширьн Мьч'о кьрә һәләл.

Дәф у зөрнә дьһа қужйан,
Тә го әрд у әзман һәжйан.

Говәнд гьртьн тәмашәч'йа,
У дан пәсне Мьч'онги ч'йа:

— К'ьламе тә әм ман һәйри,
Диндара хвә әйни тәйри.

Сәре тә тәв һыш ақьлә,
Фькре тә кур вәк какьлә,

Хорте әзиз, ақьл-кәмал,
Ширьн-шехе ль тә һәләл.

Ч'йа у банйа у нәшала,
Дьгәрйайи кархәзала,

Хәзал ль ч'йа бунә қати,
Хәзала хвә тә вьра ди.

Дьгәрйайи канинге сар,
Рәдwane тә ав вәхар.

Тә дь нава хәвне шәва,
Бубуйи һәйре шоте сева,

Тә мөһба дьл же һьлинә,
Мәмьк севе хәлатинә.

У ба дәнге к'ьламе бьр,
Ль сәр дара гузе шәркьр,

Шабун дарә туз у мәрхе,
У дәнг к'әтә гөһе шехе.

Ширьн сор бу мина әгьр,
Ч'әва һатьн һесьре гьр.

Дьл әшқерә бу шәв, кани,
Пәрч'а дьле вейа дани.

Го, эз һәта дьне һәмә,
Мьч'о, қорба, эз йа тәмә.

Тө ашьқи, мерхас у зор,
Пешк'еша тә мәмке мьн сор.

* * *

Баһар бу иди, вәхте зозана,
Wәки дәрк'әвын жь бәст, арана,

У дьле бәнги, һивйа дәwәта,
Дьшәwьтин жь к'әрб у һебәта,

Һивйа паизе, һивйа дагерә,
Һивйа дәwәта у р'ожа кере.

СӘРЕ СЬСИА

Коч дьк'шьн гьран-гьран,
Жь бәст-бәрйа у жь аран.

Пәй һөв бунә шьрит у чит,
У сйар пешие дькьн шьрид.

К'әтьнә рйа хар, ч'ьванә,
Пашйа коч'а т'оз-думанә.

Пашйа коч'а ль арана,
Пеши дәрк'әтйә зозана.

Ль сәр пешие думан, мьжә,
У коч' пәй коч'а дьк'шә.

Дь нав коч'а у коч'вана,
Щәwаһьрә коч'а һана.

Мина қәта к'әмбәра зер,
Дьмьлмьлә сәр мьле жер.

Баһар баһаре те сәйре,
К'ижане мезәки һәйре.

Баһар баһарера бйә ре,
Ке дитйә зәман, дәшре?

Тәв рабунә дб баһар,
К'әтьнә ч'йа у бәйар.

Йәк йәкера буйә хәмьл,
У йәк гөлә, йәк былбъл.

Бьдъм пәсне к'ижане,
К'ижан баһара дьне?

Йәк жь йәке бәдәштър,
У йәк жь йәке четър.

Бь к'ылама баһара хвәш,
Коч' у кочәр бунә сәрхвәш.

Ве дьлада һоб гөр кьрйә,
Һыше қиз у хорта бьрйә.

Нәта һәйван у тәрәшъл,
Жь һобба дьл бунә былбъл.

Биркьрьнә хьраби, шәр,
У әшқ ванра бйә баск у пәр

Гәло бәрфа к'ижан ч'йайи,
Нәлиа кәте чиман-чайир?

Канйера бу саз у зәнгъл,
Ширьн-ширьн кьр хөләхөл.

Гәло к'ижан тәйр-ч'вике,
Рамусан да щәв, каниге?

Кани гөр бу,
Кани һөр бу,

Кәвьрафа к'әтә қале,
Кьрә зьнгин бәрож, п'але.

Тәве льбсе ч'йа ле эхьст,
У дьлада алав вехьст.

Жь агьре дьл Ширьн һәля,
Мина бәрфа ль сәр ч'яа.

Ширьне дьл дыкьзьри,
Баһар дьчу дьньтьри.

Пешйа к'оч'е дьчу Мирза,
Әв әфате минани зйа.

Нав у дәнгин, зор у мерхас,
Баве Ширьна гәрдәнгаз.

Мирзо к'әси нәшешьри,
Һат бәр канийе у һешьри.

Ава канийе мәләһәма дьл,
Вәдхварьн қиз-хорте гөл.

Һәрчар алья сосьн, рьһан,
Бубун хәмла ч'яа у зозан.

Дор канийе к'оч'әр, к'очван,
Коне хвәйә бәдәв ледан.

Қиз чун аве шер сәр мьла,
Мәшйан мина кар хәзала.

Кьрьн һәнәк у лақьрди,
Сьфате хвә канийеда дин.

Дитьн шәки мәзьн бунә,
Бәр у бьстан ль ван чунә.

Вәхте вана у меранә,
Фәқәт, һәла малда манә.

Ван ав һьлда канийа бьк'ьр,
У вәгәрйан қәлфә, бьр-бьр.

Һе эвар бу ль зозане,
Ч'яа гьртьбу мьж думане.

Кәлба лехьст танга бәрәж,
Ледана ван нә һаш у бош.

Паше чэнд сйар натън хане,
Сәе к'оч'әра рә нәдане.

Ль we пале һафа зънер,
Заре тьрки дькьрын чер.

Тәжи, туле паше Роме,
Пәпук бун бәр к'әлбе зоме.

Бәржер дькьн дел у сәйа,
У хвә дьдын орта сйара.

Гөһ дадьхьн нола ч'әкал,
У дьнһерин чар-чарнькал.

Сәр ви дәнги, қалмәқале,
Обе бәзин бәр бь пале.

Дәнг данә һәв мәзын-ч'ука,
— Чь қәвьмйә, к'ане чька?

Кө меван бьн, һун биньн ван,
Ле дьжмьн бьн, хвә текьнә қан.

Ва жорда те к'омә бь ләз,
Бинбашйе тьрк, доре қәғаз.

Нава ванда Рәшид-паша,
Қөрә, қотан у әшқ у ша.

Әв мәзыне Дйарбәк'ьре,
Һатьбу ч'йе сәйр у гәре.

Тьм пашаед we Рома рәш,
Хайиньн, қәлп, вәк мәре фәш.

Мәзыне обе — Мирзае әфат,
Жела бәрбь мевана һат.

Шаһьла һәсп дәстк'еш кьрын,
Бәрбь мергед һешин бьрын.

Зин-бусате һәспа данин,
Паше лоп у щарщьм анин.

У рахьстын шьра тез-тез,
Бэлгие мэхбур сэр кьрын рез.

Мевана ча ль мала хвә,
Бэлги данә бәр п'ала хвә.

Дэнгбеж һатын шьр стран,
У хвәш кьрын к'еф-әшқа ван.

Готын к'ыламед меранье,
К'ылам к'ышйан шәк шәш, канье.

Рәшид-п'аша пьрч'ие хвә кьр,
Бинбашир'а һа қьсә кьр:

— Мьн хвәш нае. Эвә к'ордын,
Пәсне мерхас'я хвә дьдын.

Эв мьләти зәф сәрһышкә,
Мина мәрә у дуп'ышкә.

Же хәвәрди, әве тәхә,
Һәрдә ч'әве тә жи дәрхә.

Мьләтәки зәф бабахә,
У хорте ши тәв сәрсахә.

Данакон бәр запьт, зьвт'я,
Ван дькөжьн дьрәвьн ч'яа.

Инк'ар дькьн хәрш у хәр'аш,
Ль мә дьхьн к'ьр у қьр'аш.

Дьрәвьн жь бәр әскәрие,
Мина рәше нава тәр'ие.

Әвә п'әшкьн, қәтл у хун,
Ванр'а төнә қанун, загун.

Йе быч'ук жи лапдә қанә,
Һәвки қәдре мә ньзанә.

Бинбашье т'ьрк шьр шәр'ми,
Мина гамеша к'ельми.

— Бежә дәнҗбеже хвә мьсһид,
Бъра бьдһн пәсне Рәшид.

Бъра бь әшқ дьләки ша,
Бәнда бавенә сәр паша...

— Кочәр һьнкүфе кочәра, —
Рәшид вьр гот мина мәра.

Әв запьте сәрчәвсәхтһан,
Кьрһн пирқин, һәвдө кәһһан.

Қьртина ван вәк һа көрка,
Мирзә фәм кьр нета тьрка.

Мирзә го: — «Әв паше қөрә,
Кө һәқөрә, we бьдьрә».

Мирзә һерс кәт, дем бу әвьр,
Һәвдө сһар бун ль ви фькьр.

Мирзәе чь бежә вана,
Көрд һерс һабһн ль мевана.

Дәнҗбеж кәр бун у сәқьрин,
Бь чәве һерс һәв һьһерин.

У ль вана дьл дьқөси,
Бь диндара һәв дьпьрсин:

— Кийә әхтһари у сьре,
К'е we рабә у бьстьре?

Кө дәнҗбежа һәдьстьра,
Мирзә вьра we чь бькьра?

Рәнге Рәшид бьбу кьтан,
Ль ви қайим дьл дькөта.

Сәрра авит хвидана сар,
Зор у қәват вьр һакьн к'ар.

Ширқин кәтә һава мера,
У әв вьр бунә дө бьра.

Жь ши рабу Мьчое Биса,
Гёла шайа у мьщльса.

Әми нерс бу әве щаре,
Агьр жь дема дьбаре.

Теле сазе хвә ши шьданд,
Бь дәнге зиз қайим қиранд:

— Ло, ло, ло, ах, ло, ло, ло,

Һәй, һун, чйәе нәхш у мәзын,
Гөһ бьднә ве кьлама мьн.

Һәй, һун, бае чйәед һешин,
Бьсәкьһьн бьстиньн бин.

Тәйрка нава бәра әрша,
Бьдә сәр мьн гөһ у һьша.

Һәй, һун, гөлед дәшт у бәйар,
Гөһ бьднә мьн, бьбьн гөһдар.

Қә бьһистйә вә һен, дәвра,
Пәсне нәмам бьднә вьра.

Көрд бьстьре нәмаме фәш,
Бьдә пәсне қарқара рәш.

Әм дьстьрен мерхас мера,
Е шәр кьрйә мина шера.

Һатйә көштьн бь мерани,
Сәр гьрйанә чйә у бани.

Ло, ло, ло, ах, ло, ло, ло,

Тө зальми Рәшид паша,
Хьрабйа тә мә накә ша.

Тө һогьре қәлл, гәвәза,
Қә нәгижи бәхт мьраза.

Гөл вәнабьн дәсте зоре,
Бине надьн дәр у доре.

Дәма дьки тō фәрмане,
Хōлам қуле тә, диwane.

Тō нибйайи зальм, зōлмк'ар,
Те қәдърбйан щәм мә һәршар.

Тō р'нд гōһе хwә бьдә мьн,
К'орд к'әсира данайнә мьл.

Әw набә қуле тō к'әси,
Дәсте вида шуре тәзи.

Әw т'м гьлйе р'астйе дьбе,
У һыз дькә тәва сьбе.

Әм накьн тō зьманпәние,
Қара мәрв дьдьн әнйе.

Тә чь кьрйә у чь қәнщи,
Кō әм бьстьрен, бежьн һәрщи.

Мир у п'аша т'м дьмьр'н,
Сал у зәман т'м дьб'һор'н.

Мер у мерхас нәмьринә,
Щьмәт т'ме wan бир тинә.

Те бьмини т'әк ви нави,
Кō тә кьрйә зōлм у зьхти...

Дәсте тә нае п'аки, қәнщи,
Жь хьравйе те бьбәщи.

Ле тō зани әз дәнгбежьм,
Гьлйе мьн 'we дәwра бежьн.

Хwәйе к'ьламе щьмәтә,
Зәманара зор қәwатә.

Мь'о кәр бу, чу шьр р'уньшт,
Һокме мәзьн сәр гьшка һьшт.

Рәшид п'аше к'ин у нәйар,
Һәрдо ч'әва Мь'о дьхwәр...

Рәшид дьхвәст әви кәрди,
Бькә һәзар-һәзар пьрти.

Бавежә бәр кәлба у са,
Вәки дьл ви бьбә һеса.

Ле нькарбу ви кәрде чйа,
Щәза бькә ван ер у шйа.

Сьфрә раст кьрн бой мевана.
Бина щьнәте кәтә зозана.

Вьр қәлиа селе, вьр нане селе,
Данибунә.бәр меване эле.

Вьр руне ньвишк у то, қатхе мйа,
Дәве мәрйада хвәш-хвәш дьһәлиа.

Мирза аһа гот бь дәнге гьран:
— Гәли мевана, кәрәм кьн сәр нан.

Ле мәрйе нәмәрд тьме нәмәрдә,
Мәри чь беже, жера хәбәрдә.

У бона Рәшид чь сьврә, чь нан,
Вәки хайинә, қомси у нәмам.

Вәки дьхвазә бькөжә, қьркә,
Дәвса шәрбәте тьм хуне фьркә.

— На, набәхшиньм, гьлие тә сәрсах,
Дәнгбеже қөрә, қөтан у бабах.

Тө бир нәкә, Мирзое потьк,
Әз Рәшидьм, кәл у қотьк.

Гәр сәр сери тә дәрдакьм,
Дараг'ащева тә рьнд бакьм.

У посте тә бькьм өйар,
Чава қомси, чава нәйар.

Тө кәрди, кәрди, тө кәрде чәпал,
Ча дәнгбеже тә мьнра бе: «қәртәл».

Ль Рәшид-паша дьл дьк'зьри,
Әw рабу к'ома хwәва фьзьри.

Шәвдәрәнг бу, дьнйа р'азайи,
Әзман к'әмбәра стәйр бадайи.

Һивә ль орте р'аст минани д'ор,
У ч'йа wәк дewa дьк'ьр хьрәхьр,

Конәкида һе ч'ьра дьшх'оли,
Чәнд кал, шаһла дьк'ьрһн гьли.

У әw к'әтьбун нав т'ав у т'еве,
Рәшид-пашае бькә әщеве.

Обәе чава бәр wi бьсәнә,
Гәләк жь обе бе ч'әк-силһәнә.

Гәләк жь вана бе к'ар-т'ьвдирьн,
Гәләк жи зарьн, кальн у пирьн.

П'ьртәп'ьрта ч'ьра дон бу,
Сьбә ль обе р'он дьбу.

Wiшәwiш бу обе т'әва,
У хәw нәдьк'әтә ч'әва.

Бежә гәло хwәе к'ө бе,
Wәхта қәтлә р'ожа сьбе.

Рәшид-пашае бькә фәрман,
Агьр бәрдә ч'йа у зозан.

Ль wьр бинә к'ок'а к'орда,
Чука гьрти һ'әта қьрда.

Калки wәк'ьр сәре гьляа:
— Әм хwә бьдьн һелане ч'йа.

Ча дәбур кьн әме бе нан,
К'ө сәр мәда бе зьвьстан.

Wөрә сәре ч'йа бьминә,
Әва тьшки һәнәк нинә.

— Вэр эм бьмьрын бь намуси,
Мер бьсэнын пешья қомси. —

Ва гот хортки намьл фьрә,
Тә дьго қәй чья у гьрә.

— Ле кал, ле пир, ле зар у жьн? —
Ва гот йәки нивчә, эгьн.

Дәсте мәда силһә у ч'әк,
Мәра лазьмә тәк комәк...

Дьле Мирзәда агре гөмане,
Веқ'әт у гәш бу нав мьж думане.

«Нечир чьқаси бәр нечирванә,
Көштүн һесайә, қәзйа гьранә».

— Гәли бьрано, гава нав тәнгие,
Вәхта тәнейи, лынг нәкә зенгийе.

Һун раст дьбежьн, ко бьрәвнә чья,
Жиин чәтнә,

Әм силһа һьлдьн ньһа ль һәр щья,
Мә мәшал тонә.

Әм тәзә һатьн, кочә кө бьк'ьш,
Һьм әм вәстйанә, у һьн жи тарьш.

Мәра лазьмә вәдә у мәшал,
Кө әм вьр дәрән бь ақьл-к'әмал.

Бе көштүн, бе хун у бе шәр у дәв,
Әме бьһельн чьяед хвә бәдәв.

Әме бәре хвә бьднә Сасуне,
Бәлки хьлас бьн жь шәр у хуне.

Ль вьра дьжин әрмәни у к'өрд,
Миһа дө бьред мерхасә у хөрт.

У әве гава әм бьгижьн чван,
Ве мәра бьбьн мәртал у гөман.

Рәшид ль вьра гәлә дьфьрә,
Ль вьр мина сә we дәнг бьбьрә.

Готьнед Мирзә вьр кьрн бәгәм,
К'әсәр һатьне бь дьле дәрд-хәм.

Вана тьре жь шкәвта тәри,
Ронайе к'әтн, һатн бәр дәри.

Мер һәв бәла бун, дәрк'әтн жь кон,
У иди ль ван сьбә бьбу рон.

Мь'о нишәв дәрк'әт жь кон,
Дәрва хвәш бу у һивәрон.

Чу сәкьни һафа зьнер,
У ньһери ль гәлийе жер.

Бае һеньк мина қиза,
Әһна вийа радмуса.

Мь'о чь зани кә нава шәве,
Ль ви дьнерьн ч'әвед вәк тәве.

У бона вийа дьләки назьк,
Һәртъм даг' дьбу у дьбу к'зьк.

У дьк'зьри, у дьшәвьти,
Кәркәри дьбу, дьбу сәд п'рти.

Нале Ширьне нә тә һал бу,
Жь һәба дьла әw геж у лал бу.

Дьле Ширьне we йәке ша бу,
Мирзә Мь'ора Ширьн соз дабу.

Мь'о заньбу Ширьн йа вийә,
Готьна Мирзә бәрк' у қәвийә.

Хвәде бьбьрә әви әдәти,
Рәх һәв рунанен һәрдә дьлк'әти.

Әгәр йәк вана бал һәв бьвинә,
Нав-намуса ван we бьч'ьнгинә.

Уе бежын: «Ширьн йәкә бетабә».
Наве Мирзәра гәләк хьрабә.

Нава тәрийеда ч'әве Ширьне,
Мьч'ое Биса рьнд дьрәшринә.

Ах, уе к'әнге бе бае панзе,
Бона дәф у дәвате қизе.

Қиз у бук бәхт у мьраза шабьн,
Хәме дьле ван тәмам бәла бьн.

Дьле Мьч'ойн т'жи агьр бу,
Агьре дьле ви гәләки гөр бу.

Гьли-готьне ви Рәшиде жәр,
Әв һынгавтьбун әйни мина мәр.

Әви дьнери бәра стәйр, кур,
Нәдьдит шаба пьрсед хвәйә дур.

У ньзанбу қә к'и қама шәве,
Әв дәрва р'аза у к'әтә хәве.

СӘРЕ ЧАРА

Сафи, бийә сьбә,
Хонава гола заһа дьбә.

Тәв дьдә гола гәрм р'амусане,
Әзман вәдьбә жь мьж-думане.

Оба р'азайн хәве бу һьшйар,
Кьрнә к'алини, бәрх у ми у кар.

У конәкида агьр кьрын гәш,
Ду р'абу һәлйа нава һәва хвәш.

У р'әх конәки сәр тәндура сор,
Шир дьк'әландьн кәванйе пьспор.

Заре башәвал у заре пехас,
Вәки уе сьбе бьбьнә мерхас.

Дэсте ванада лоше чил кэвэр,
Тое қатхе мийа дьбрьқи ль сэр.

У жь ви кони һэвки ведатър,
Пир руньштъбун сэр бэр у кэвэр.

Кънщ чедькърн бо зьвьстане,
Долаб дьзвьри у ба дьдане.

Дэсте йакеда тәши дьзвьри,
Йаке жи жир-жир шә дькър һри.

Конда қиз-бука әшқ дәв дьк'ла,
Бь һөб у һэвас дьготън кълам.

У ль һешйа кон бьзьнәк т'опал,
Һеди дь'нт'йа, дькър к'алә-к'ал.

Һәспәк зинкьри ль келәқа кон,
Һивйа сйаре хвә, гәма хвә дькот.

Хеләк нәк'шанд жь кон дәркәт йәк,
Һазьр, т'өндьрст бь сил'ә у ч'әк.

У пәй ви хорти Мирза дәркәт дәр,
Дэсте вийада шьвқәльна зәр.

Сйар ль һәспа хвә шьданд зин-бусат,
Паше ви, Мирза һәвдө рамусан.

Мирза хорт кърн ширәт у тәми,
У хорт рази ма, дае бәгәми.

Го: «Кәке Мирза, нәкә шайиша,
Әм у әрмәние тәв бькьн иша.

Әз иро дьчъм гөнде әрмәня,
Ванра дьбежъм гьли у мәнийа.

Һәспе мьн һәйә тәйра четьрә,
Минани бьруск, бае дьфьрә».

Сйар ажот, бәрда дьзгина һәспе,
Чу у қөльби пыш гьр у тәпе.

Ль гәлие Щәфәр — қачахе навдәнг;
Һәспе гөн муч' кър, сәкьни бинтәнг.

Ль шър зьмин бу, ль шөр гьмин бу,
Мәрве тәне тьрса дин дьбу.

У мәрве нәзан, мәрве нәбәләд,
Шьра дәрбаз бә нәдькър шьләт.

Дәмәнчә дәрхьст бәр пышта хвә сйар,
Кур-кур ньһери ль гели-бәйар...

Бь рйа чьванә дак'әтә гәре,
Бәре һәспе хвә ши да шьвәре.

Ши ль һәспе хьст бь зәнгу, пәнйа,
Кәтә сәре рйа гонде әрмәнйа.

Қәда дьрәвә жь мәрйе мерхас,
У дьчә пешйа мәрйе бәләнгаз.

Сах у сьламәт сйар гәли бьри,
Һәспе ши мина тәйра дьфьри.

Ре кәтә баста кәвьр ле қат,
У сйаре эгьн чәмәк раст пе һат.

У ль ши бәри,
Сури у кәри.

Ро зьвьрийә у буйә эвар,
Гонди незикә, әз әсә баһар.

Сйар ажот бьри чәм, мерг у чиман,
Һа кьрә гази шйа ль шьван.

— Көрә, ло, ло, гәлә шьвана!
Көрә ре дьчә ши гонде һана?

Шьван, дуажо ль рәхе зьнар,
Ширьн у хвәш-хвеш нан у шир-дьхар.

Дуажо да дар, бәрб кәлба бәзи,
Бь дәнге бьльнд ль сйар кьр гази:

— Сйаро, ща бежэ, тэ рё шаш кьрйэ,
Иан тарьш у пэз тэ ында кьрйэ?!

— Хер-бэрэк'этбэ тэра, шывано,
Ре к'ора дьчэ ви гонде хана!

— Ща шэрэ харе сэр пышта һеспе,
Тасэ шир вэхвэ, қэ на, ль сэр п'е!

Жь р'яа дур теи, р'евийи һэркэ,
Һьнэки руне, ль вьр р'эһ'этбэ.

Бьра һэспа тэ бине бьстинэ,
Эм жи мэринэ, нэ хьрабщинэ...

— Эзи зэф лэзьм, хвэй ш'ох'ол у иш,
Бежэ мьн гонде Полое кэшиш!

— Тө вьра бажо, эве р'яа к'эсэ,
Ви топи веда, ве мьжэ ль сэр.

Сйар ль ведэре зэнгу һэспе да,
У һэспе диса сйаре хвэ һьлда.

Гонде эрмэнья нав гованда ч'яа,
Қ'орэ у қ'отан дурва дьк'энья.

Хэмьл-р'эвшя ви даре сьп'ндар,
У мове тьр'яа бона ви карбар.

У һафа гели, һьмбэр һэрд алья,
Мьл дабунэ мьл авайи, ханья.

У бьнатара зьнаре бьльнд.
Сйаре мэ чап'к ажотэ нав гонд.

Ви пьрс-пьрсйар кьр жь заре т'ахе,
Зар'а эш бьрэ мала қонахе.

У сйар п'яа бу жь һэспе хвэ ше,
Дьзгин авитэ чинара һ'эвше.

Сэлама ширьн да гьрэгьра,
Е руньшт'ьбун сэр сэл, кэвьра.

Каләки дәст бър нава рудане,
У ви ньһери һәспе, хвидане.

— Тышт қәһьмйә, — го, — әв сйар нә херә,
Бъра рәбе мыл шәра бьһера.

Сәр һирәһира ви һәспе нерин,
Кәшиш Поло зу дәркәт бәр дерн.

Поло сәлам да ви сйаре кәмал,
У әв тәглиф кър, хвәра бьрә мал.

Кәшиш Поло у Мирзае мә шех,
Бьратйа шан гәш минани антәх.

Рожа чәтнайе, охьраме гьран,
Мыл данә һәвдә ван һәрдә бьра.

— Көрә мын, шәхта тә гьһишти ши,
Мирзае бьрара тә аһа бежи:

Рәшид паша на, хәде жи рабә,
Дәсте мә тәшар жь Мирзә набә.

Әгәр сәр йәки Мирзә бе қәсур,
Бе сәк-бәкә әме бьдн шур.

Бьра шәдәбьн Биса, хач у дер,
Нә әрмәнибьм, тәчик бьм, бекер.

Әгәр нәдьм шә к'омәк, қәшәте,
Шькър гәлә сйар эла мын дәртен.

Тәмамә мерхас у дьлованьн,
Жь әрафе шер рәве ньзаньн.

У әве шәве дь бьн шәвера,
Жь гонде кәшиш сйар һат, вәгәрйа.

СЭРЕ ПЕНЩА

Мина бәрфе чил у қарқаш,
Кочкәк һәбу Дйарбәкьре,
Qöбa ль сәр минани қаш.

Qәрәwьлә тьм ль доре,
Дәсте ванда шуре зоре,
Ль к'әсиба бьрибун ре.

Дәр у башие кочьк-сәре,
Ньтьранди бь һәстйе фил,
Дьдан дәwләтйа тәне ре.

Wьр рудьньшт п'аше сәрхөр,
Рөһбстине бәнде амтам,
Рәшиде қәлп, минани гөр.

Ване һөрминә минани бәраз,
Палдайә бәлгие қоштукә хас-хас,
Ль бәр дьрьшьфьн хөлам у қәwаз...

Ль вьр руньштйә йәки сәргонщор,
Чәwә бьжьқи мина һека сор,
Мьле Рәшиди раст — мьдуре зор.

Wi веда имам Щумае хәwар,
Сәр сәре тутрутк чалмә бубу бар,
Чалма төрьқи wәк сәпәта хар.

Ль навмьла wан қапүте самур,
Дәстада тьзбйа шәwқ дьда wәк нур.

Щерге руньшти хөламед сьлт'ан,
Дәве wани к'ән, рөһе wани қан.

Һәвдө дьнһерьн хайин, фел у фәнд,
Бәнгзе wан мәрьз бәшәр дьбә бәнд.

Һьнәк қәльне дькшиньн к'обар,
Һьнәк жи дь'а гьранбйә сәр зар.

Ль пьшт Рәшидва щотә қәрәwуш,
Сәкьнинә wәк мәр, дькьн фушә-фуш.

Бэр пьште ванда қәме фьрәшьлф,
Дәсте ванә сәр қәвзед похьк зьлф.

Дь нав сәрае һәwзе мәрмәри,
Шадьрване нав дөр у фәнәри.

Говәнд гьртнә қизед гәрдәнгаз,
Дьлизьн ль сәр халиче нәхш, хас.

У диwарава хали-халичә,
Һьше мәрва ль сери дьчә.

* * *

Диwanә кәр бу we роже, фәқәт,
Һәнәкчи жи кән бәр дев нәдькәт.

Кө пашае зор руньшти мәлул,
Меред диwане бәр бубун дәгул.

Ке we хәбәрда, ке бькра щьләт?
Гьлик быгота вьра фьреқәт.

Иани мина шара хwәра бькәнйа,
Кәне щьмәте wi хwәра банйа.

Рәшиди һерс бу у фькре wi қир;
«Әw кәрде сәрһьшк, бәләнгаз, фәқир».

Навәки тәзә ль хwә бьрьбу,
Туйи намуса паше кьрьбу.

Һерса хwә данин вьра йәкойәк,
Дьготьн шәки кәрдын тьм нәһәқ.

Дьготьн, чава көдки бехwәйи,
Һәвале гөре ль сәре чйайи.

Бинә у гази мьртве хwә фәшкә,
Йәки минани Рәшид рурәшкә.

Ке дйә әв әщев у әв сосьрәт,
Кө кәрд паше хwә бькә берүмәт.

Һерса хвә тани һәта хөламок,
Кө көрда Рәшид кәрһнә лепок.

Ль һәр щйа һәнә мерьве қәлп-хайин,
Кө фьротьнә мьләт у айин.

Дө көрде хайин у хвәфьроти,
Бь гәвәзәти у бь дөрүти.

Һәлан льданә мере диwane,
Кө һәйфе һьлдын жь Рәдwane.

— Тө сәре мәйи у чьра ч'әва.
Гәр һәйфе һьлди жь Мирзое дәвар.

Гази Мирзакә у ви бинә вьр,
Ль сәр сәре ви тө дадә агьр.

Бегьли-готьн, бе хәбәрдане,
Тө Мирза бьгьр, баве зиндане.

Тө әскәр тәпкә у бькә фәрман,
Кәф у кун бькә кәла Рәдван.

Ле кө нәкөжи у нәки к'ине,
Тө жьнти бьхаз хвәрә Ширьне.

Нә дәрғистйе we Мьч'ое дәнҗеж,
Готьнә тә гьлиед хьраб у қьреж.

Нав щьмәтеда беһөрмәт кьри,
Иро жи дьле тә нае кьрин...

Думан бәла бу жь рүчкә Рәшид,
Щьна серида кьрә фитә-фит.

Го: «Әзе Мирза бьгьрм биньм
У қиза ви жи хвәрә бьстиньм».

Әw паше сәгбаб, хайин, мәрзьи,
Го: «Бежнә к'атьб», — ви кьрә гази.

Сәр алийе рәсте жь һәв чун пәрдә,
К'атьб һат у бәр ви бу кәндә.

Дәсте к'атьбда к'аг'эз у дәфт'эр.
Қаләма зерин у һөб'ър ль сәр.

Рәшид го: «К'атьб, һьлдә қаләме,
Б'ра хьдае мьн тә бе к'әрәме.

Бона қәватә дәвләтә Роме,
Бой хатра наве тәхт-т'аше сьлт'ан.

Жь Д'йарбәк'ьре эз дькьм фәрман,
Кө әскәр топ кьм жь элед к'ордан.

Иро мә һат'пә вәхте низаме,
Тәк т'өнә әскәр жь Рәдване.

Әскәр нәдайә тәк Шех Мирзае,
Әскәр жь эла 'ви һәлә һе нае.

Рәшид п'ашаи гәләки рәмә,
К'рпа Шех Мирза 'ви накә хәмә.

Дайә хат'ьре рәбе мә жорин,
У бирк'ьрьнә һерс у шәр у к'ин.

Мирза кө гьл'йе фәрмане сәк'ьр,
Б'ра нәсәнә, бе Д'йарбәк'ьр».

Рәшид хьлаз к'ьр фәрмана хвә қәлп,
Мора хвә лехьст бь дәсте хвә ч'әп.

У паше гази қасьде хвә к'ьр,
Фәрман даеда, к'ьр һөк'өм, әм'ьр.

Го: «Ве фәрмане бьв'ьн нав к'орда,
Әсә Шех Мирза һун бин'ьн в'ьра».

Дәри ль қасьд вәк'ьр дәргәван,
У қасьд ф'ьри вәк тир жь кәван.

* * *

Рож бьһөрин,
Сәр ч'йада һат,
Шин у г'ьри,

Зьвти к'этын,
Зозан у ч'йа,
У гыһиштын,
Элед эздйа,
У гыһиштын,
Элед к'орда.

Баһарэ ал шәwahьр бу,
Ле исанр'а әwә гөр бу.,

Гәло к'ера бу әв баһар,
Хәйиди бун ч'йа у бәйар.

Ч'әве вейә мина роже,
Ньһа бьбун мина доже,

Һерса эле wәк ч'әме һар,
Биркьрьбу әмьр, баһар.

Ид чь баһар, ид чь әмьр,
Wөхта әмьр бубу кәвьр.

Аһьл-шаһьл, қиз у бука,
Чун бәр дәре Мирзә зузка.

— Р'сһ ширьнтър т'о тышт т'онә,
Фәqәт рабе мә мәзьнә.

У сәре мә р'һина тә,
Чуйин тәра qә дәст надә.

Әwe дәма к'о бе дьжмьн,
Әме ч'әк у сил'һа һьлдьн.

Мәйтә дьжмьн бьдьн тәве,
У дьжмьн хьн бәз у р'әве.

Дәрде Р'әшид низам нинә,
We тә зйайкә, тә дьхапинә...

— Г'омана мьн йәке жорә,
Мирза бь wә т'ьме зорә.

Ч'йае бьльнд набә бе ре,
Х'одае мәр'а бькә ч'аре.

Колозе хвә Мирза кър қот,
Кӱбар-кӱбар чи, аһа гот.

Мина шера рабу Мирзә,
Һьлда қәма нәрыш қәвзә.

Шьданд тәнг у бәре һәспе,
У һесп фьри минани бе.

Бьра нәвен кӱр у нәви:
«Мирза тьрсйа, паше рәви.

Эла хвә бьр сәре чъл-чйа,
Паше Роме кӱрда кәһйа.

Бәре тӱпе бьдын Мирзә,
Мирзә бәре хвә нагӱһезә.

Әw натьрсә жь мьрьне,
Вайә кӱрдра қәйде дьне.

У қәлфәкә сйаре шаһьл,
Һәспа сйар бун бь эшқ у дьл.

— Мирзә кӱбә әмә ль шьр,
Һьзки шәрбә, кӱштьн у қьр.

Нава шанда Мьчӱе сйар,
Әw бәдәw бу бь бәжн у бал,

Ле дьмайи һәйр-һьжмәк'ар,
Иәк бь ч'әве дейи һьзрәт,

Иәк бь ч'әве жьна һӱрмәт,
Иәк бь ч'әве хушке шәwат,

Иәк бь ч'әве бав у бьре,
Сйар һатьбунә сере.

У тӱнәбу сәр деме ван,
Әwре шьли у бь баран.

Бона намус у хирәте,
Иди гьри ч'әва нәте.

Мирза шьмәте ньһери,
Да қьрка чи кәла гьри.

Го: «Шьмәта мьне қьрбә,
Бе мер, мерхас у шаһьлбә.

Хвәра навьм әз шаһьла,
У навежьмә дәве гөра.

Венасиньм чьра мала,
Бей шаһьла малә вала.

Рожа чәтһн: ло-ло, ле-ле,
Кө шәр у дәw бен сәр эле.

Бьра һынге шаһьл у кал,
Һьлдьн рьма, шур у мәртал».

Мирзә ньһери һазьра,
Шер әфата, чөжке гөра.

Мирза гот: «Кө wә дьһерьм,
Һун тәмам минани шерьн.

Һәр йәк жь wә зәф эгьнә,
У қөсура we қөт гөнә.

Әгәр жь wә рөһ бьхазьм,
Тө кәс wә накә газьн.

Бавар бькьн, ви хөдайкьм,
Әз нахазьм, кө wә зйайкьм.

Гава кө Ром һатә сәр мә,
Ке шәр накә wира шөрмә.

Һун вөгәрьн — йа хер әwә,
Эл у әшир бе wә навә.

Гәр һун жера бьбьн мәртал,
Кө венәсьн we оцах-мал...

Сйар шаһьлед ль we һьдур —
Деме wана ча бәред кур.

Вана һа гот һәврә-һәврә:
— Мирзә, мә жи бьбә хвәра.

Ль к'идәре лынге тәбә,
Бьра ль вьр сәре мәбә.

Мирза һе нәда шаба ван,
Мьсте Рәшкейи пәләван.

Го: «Һане вс зьлфәдәре,
Мә бькөжә вьр йәкшәре.

Әм һаһельн тәне һәри,
Тө мә һәсаб һаки мәри.

Әм тә тәне, һа, бәрһадьн,
Йане кәштьн, йанә һатьн...»

Каләки гот бь дәнге нәрм:
— Вьра тәнә тьштәки шәрм.

Qә һа вәкә пенш шаһьла,
Ньһа хвәра бьбә һәла.

Һәзар готьн у гьлийә,
Йәке мәрә шабе бинә...

Мирзә гава әв йәк сә кьр,
Бәғам һа да у дәй нәкьр.

К'ижан хорте Мирзә хвәш һат,
Мирзә һава хорта бьжарт.

Бәле, Мирзә Мьчә нәбьр,
У Мьчә бу шәлтә агьр.

У һерса хвә һи зәф ракьр,
Ль вьр дәй ль кьлама кьр:

— Ах, ле һае. Ах, ле һае.
Дьло, бьгри, бьлубинә,
Бәхтем чьра мьнра һае,
Сәра һесьра бьра мьн бьхәһьһиһи
Ах, ле һае, ах, ле һае,
Бәхте мьн Qә мьнра һае,

Къламе мьн косәмьсри
Мәрия дьхьн, жорда тиньн,
Рәх қарқара датинын,
Һәй, ле вае, һәйле вае.
Гълие мьн эл кьрынә бьн қазйае.
Гъли иро қә кер нае,
Мерхас дьчын Диарбәкър,
Әзе нав чайире ве зозане бумә кәвр.
Малхъраво, тә бехвәйи,
Һәвалә гөре чйайи.
Әгәр тә мербйаи,
Шех Мирзае тә бьбрайи.
Хвә авитә дәст-пә Мирза,
Го: «Әзе бем, бьдә рәза,
Хуна мьн йа тә нә сортър,
Бьра мерхас тьм мер бьмър».
Бәрбь зәве чу шех Мирза,
Һәрдә чәве жи рабусан.
Мирза һа готә һазьра:
— Гәлә мерхас, гәлә бьра!
Бьра рйа мә гөл у нурбә,
Мәра охьр у дәстурбә.
Кө әм һатьн сьламати,
Бь хер чәве һәвдо мә ди,
Әме лехьн дәф у зөрне,
Кө хьлазбун жь мьрьне.
Кө әм гьртьн бь дәлк, мәнйа,
Элам бьвьн нав әрмәнйа.
Сйара ажот у кәтьн ре, «
Мирза сйаре пешйа бьре.

* * *

Бь чәндьк-чәнд рож ль сәр дьрб у ре.
Қәлфа шех Мирза һат Дйарбәкьре.

Кючьк-сәра паше диваркәвьри,
Бь чәвед хундар мерьв дьнһери.

Дәрва спи бун диваре қәсре,
Һөндөрә веда шие зөлм у қәтле.

Мирза һат у пәйа бу бәр дәргә,
Қәсрә мәзын бу һәйат у бәргә.

Һатын дора ван хөлам-хызмәткар,
Һәспе ван бьрын мина гөре һар.

Йәки мьхәнәт минани кучке,
Да пешйа һатйа, әв бьрын кочке.

Һәйата кочке мәйдана фьрә,
Һәүзе мәрмәрда ав жор дьфьрә.

Ль дора һәүз, чар-чарнькал,
Хасбахчәки, бь гөлед ал.

Ль сәр халича бәр сйа сьпндаре,
Рәшид зор дабу сьнйа саваре.

Бьн дәсте вида дьзвьри сьни,
Һәй дьмс вәдьхар жь щере чьни.

У хөламәки зьр у қьрьнтә,
Те бәр паше пәнтә вәдьдә.

Дьве: «Әз хөлам, Мирза һатйә вьр»,
Паша дьвежә: «Бьра бе һөндөр».

Мирза тәнейә, йан пера һәнә?
Көма ви мина гөре пәранә.

Ве бьдә мәда зьрар у зийане,
Қьра мә бьде нава мәйдане.

Мирза бьһельн тәне, бепьштмер,
Көме бәлакьн, чаша кө те кер.

Шәрәве бьдне у бькьн сәрхвәш,
Мәщале нәднә әван к'әпе бәш».

Хөлам кө дәрк'әт, Мирза һат һөндөр,
Әв көрде чйайи вәк қөйа кәвьр.

Те бежи жь чйа әв анинә хар,
Бь дәсти дөве хайин, бе ит'бар.

Һәвдө ньһерин Рәшид у Мирза,
Рәшид хайинти, ле Мирза дьлсах.

Вана ль һәвкър сълав у клав,
Руныштън ль сәр халичә, кōлав.

У һәрдō кәтнә кур хәбәрдане,
Кō мал баһабйә, нае фьротане.

Кō быкын каре сөр, зьвьстане,
Кō кембйә қәдре мере диwane.

Һәвдō геж дькър вана хōләсә,
Чь кō лазьм бу, нәдыготън кәсә.

Вәхта вәкърън ван сәре гьля,
Дәрһәқ кочәра, дәрһәқ бьнәля.

У һеди-һеди дәрәһқа кōрда
Вана дәст пе кър һәвьра хәбәрда.

Ль сәр рәнге чйа кōрди бәнгийә,
Кочәре чйае ды бьн әршийә.

Кōрд тәйрә, тәйре атмәщә у бәз,
Һәва дьгьрә бьрускед вәк дәс.

Паша дьжмьне ви тәйре бәзе,
Дьхазә бьгрә баве қәфәсе.

Паша го: «Мирза, жь чйа вәрә хар,
Бьра кочка мьн тәра бьвә вар.

Тәви мьн кәфкә, бьвә пешәпеш,
Ширна қиза хвә бьдә мьн пешкеш».

Әви аһа гот бь заре хвәйи тьл,
Нәдхвәст Мирза бьбә мьқабьл.

Мирза мьрна хвә бәр чәве хвә дит,
Хуне сери хьст у желва авит.

Мирза дәркәтә пешийа гьлие ви,
Хәбәра жәндә тира дьле ви.

У Рәшид вьр бу вәк гōрәки һар,
Хәбәре кьрет жь дев һатън хар:

— Әй кӧрде нәмрут, кӧчӧре қылер,
Кочка мында жи тӧ буйи шәк шер.

Тә дйә зиндана мынә кәвъри,
Тӧе сахәсах теда бьмъри.

Әзе жекьм ши зьмане тә жәр,
Вәки дәве тә дәрнәен хәбәр.

Әзе бышкеньм тә мина тәлйа,
Иди навини тӧ зозане чйа.

Шех Мирза гава әв хәбәр бьһист,
Тамаре вида хуна кӧрда лист.

— Әй сәе чәпәл, кӧ буйи паша,
Тӧ бь хайинти кәти рйа фәша,

Тә we хвә кьрйә чӧх у тәтәри,
Әw тәра палан, тӧ бьнда кәри.

Дәсте хвә һәвхьст паша һерсәһерс,
У хӧлам һатын — доре бунә рез.

Хӧлам тәлйа бун әйни мина са,
Һивие бун, шәки бьгрън шех Мирза.

— Әй паше нәмәрд, Мирза кьр гази,
Бар хвәда ньканд пәша чәркәзи.

Шәра пышта хва ши жорда ани,
Жь қаве кьшанд зузка сорани. —

Әзе вьр бьмрьм бь намус, бь нав,
Гәрәк тӧ нәхви дьне нан у ав!

Гәрәк бьмъри тӧ минани се,
Тӧ кейи беги ль кӧрд намусе.

Мирза ши банзда әйни мина шер,
Бьрин чит-пәрдә бь соранйа кер.

Әw бу пашае әрде бьбйа зәнд,
Әгәр нибуна чит-пәрдә у бәнд.

Паша лэрьзи бэр қәма тәзи,
Чәве ви тьрса шида рәқьсин.

Әве тьрсонәк, әвтәри у лал,
Бәлгие қәштүки хвәра кьр мәртал.

Ах у һәзар, ах, ль ве мәдәре,
Гьһиштә бәлги дәрба хәншәре.

Бьмбул рьжйа жь бәлгие қәльши,
Дьле Мирза вәк мьсин кәльши.

— На, хьлаз нави тә жь дәрпа мьн,
Әзе әмре тә әсә бькьм кьн.

Мирза қәма хвә жь бәлги, кьшанд,
Ле һәзар йазьх, пера нәгиһанд.

Хәлам дора ви бубун мина сур,
— Ви сах бьгьрн. — гот паше бь мур.—

Бона мьн шехи ньһа нечирә,
Әв мьнра иди дил у фәқирә.

Мирза вәкьшйа, пышт да чинаре,
Дәсте хвә аланд қәлчьке шаре...

* * *

Тә дйә сәр қәйе дара тәк-тәне,
Кө шәв у роже бьруск дьжәне.

Кө сәкьнийә бәр багәр у баһөр,
Вәк пәләwane мерхаси у һөр.

Тә дйә пьльнге бь һерси у һар,
Нечирван кө доре бунә һәсар.

Пьльнге тәне кө кәтйә тәле,
Хоф у тьрса ви мина тәшқәле.

Тә дйә, бежә мьн, тәйре фьртоне,
Нав бьрускера дьдә пәрwane.

Ль тьрсонэка әw дькә гази,
У пәрваз дьдә бь һәзар гази.

Шәр дькә Мирза, ч'әвә тьжи хун,
Нава мәйдане бйә бьрщ у стун.

Wi чьлшәш хөлам әрде вәләзанд,
Qәвза qәма хwә дьл йәки кьшанд.

Шьлфе qәма wi тәмам һәлйа бу,
Тәне qәwза we дәст wида мабу.

Мирза тьркара к'әт дәсто-ләпе,
Wi чәндьк-чәнд һәв авитьн әрде.

Ле тьрке хайин бь фел у фәнде,
Мирзае мерхас акинә бәнде.

У әw хөламед бе дин у әрк'ан,
Мирза дарева qайим гьредан.

Бубу һәwәрзә ль әрш у әрда,
Дәнге һәwәрзе гьништә кәрда.

У кәрда миңа тәйре атмәшә,
Һатьн һәwарә, к'әтьнә бахчә.

Нав хасбахчәда кәрда кьрә шәр,
Хун ль вьр кьшйа мина ч'әм у бәр.

Һе бу һәwәрзә, һе бу qarә-qar,
Wәк сьпндара мер дьһатьнә хар.

Жь тьрса п'аша qьншьлибу һәв.
Чәqәчәq бу wi тьрса дьран-дәв.

Хөлама дькьр: «Һәwар у һәwар,
Кәрде сәре ч'йа п'ашае мә хар».

Пьшт дабунә пьшт вьр зьламе кәрд,
Ле дьле тьрка дькьр п'ьртә-п'ьрт.

У кәрд дьчунә бәрб сьпндаре,
Кө Мирза дәрхьн жь нава һәсаре.

Ва қәйд-чидаре Мирза дьбьр'н,
Әвә шабуна әвә бьфьр'н.

Чәв кьрә хōлам п'ашае мьрдар,
Хōлам Мирза хьст дәрбәкә хәдар.

Чәка хвә авит, кьр кō бьр'әвә,
Ле бәр дәрба кōрд карә дәрк'әвә?

Тьрк тәмам рәвин жь нав мәйдане,
Рәнге ван бубу мина к'тане.

Кōрде мер-мерхас гьништ'н Мирза,
Ньһерин ч'әвед шийә шәрәза.

Вәки мьрьне ле дькьр думан,
Дь ван ч'әвада сәд һәзар гоман...

Да шеред кōрда Мирза бәгәми,
У ль вана кьр әви әв тәми:

— Һун жь пьсләта Р'остәми Зальн,
Рожа дәв-дозе гәрәк нәнал'н.

Әз мерхас'а вә иро дьвиньм,
У һәзар шари хвәзие вә тиньм.

Мьн дьхаст, вәки т'әви вә бума,
Ро нәда сәре ван кōнд-бума.

Әгәр әз мьр'м у мьн вьр шанда,
Һун шьнйазе мьн нәһельн ван әрда.

У һәспе мьн жи нәһельн ль вьр,
Ве бьбә қилә, һьн ч'ер, һьн ньфьр'.

Мьн бьв'н ч'йаед мәйә бьһори,
У сәр мьн нәк'н нә шин, нә гьри.

Шин у гьри — әв тьштәки лап бош,
Льн бьд'н ль сәр гьре бәрб' рож...

Мьчо, кӱре мьн, — Мирза го, — вӱр пеш,
Ширна қиза мьн тӱ һӱлал, пӱшкӱш...

У ви ньһери кома тӱрке дур,
Ньһери бӱнгзе кӱрде хвӱйӱ нур.

Мерхасйа вана һежа ани бир...
У һеди-һеди ӱви да тӱхдир.

Шер-ӱфата
Мирза һьлдан,
Дан сӱр мьла,
Дӱсте дьнда шуре тӱзи,
Пешйа вана мӱйт бу қьсил,
Дьле кован у кӱсӱре,
ӱв дур кӱтын кӱчк у сӱре...

СӱРЕ ШӱША

Ре-дьебе чйа дьеж-думан,
Дора ве ре гӱнде кӱрдан.

Шаб у бӱса мьрна Мирза,
Бала бубу эл у қӱза.

Гӱнди дьчун пешйа шьнийаз,
Шин — гьри бу у газӱгаз.

Ль һӱр обе, ль һӱр зоме,
— Бьра һьлшӱ тӱхте Рӱме, —

Дькьр ньфьр жьн у пира,
Ньфьре ван мина тира.

Ван дьлубанд, дьньватьн,
Һесьр чӱве чйа дьһатьн.

— Һӱта кӱнге ӱм хвӱ кӱркьн,
Дьжмьн мӱ дьл дах у кӱркьн.

Дьгот мера хорте тӱрӱ,
Дӱсте ванда мӱртал у шурӱ.

У дьгшиштън щьнйазбъра.
Ванра дьбун дост у бъра.

— Рабън у рабън, эм мъл ль мълдън,
Нэйфе жь Рома рэш һылдън.

Рожа мө гәш иро рәшә,
Дъл мө һәзни у нәхвәшә.

Вәй ль мө, баво, вәй мө бърао!,
Көштие Рома рәш, ль мө бърйао! —

Сәре хвә дьдан бь һәрдө дәста,
Дәнге ван кәти ль раст у бәста.

У ль зозана у ль синге чйа,
Обе пър бун минани карйа,

У ль нава чйа, ль нава гъра,
Дәнге шех Мьчө ми́на зәнгъла.

Бь һым зора хвә дьнвәт, дьлиланд,
Һәта кәвр у бәр жи дьһәланд:

— Нәй ле вәе, нәй ле вәе,
Мирза бъра баһар тәзә ве хәмьлйә.
Гөл у сосьн чйа вәбунә,
Рәфе қөлынга сәра чунә.
Қөлынге малхърав дьбен:
— Дьле мәйи кинәкинә,
Эла вәйә һәзни шинә,
Шех Мирзае навда нинә!
Мә го: «Қөлынгно, вәллә рәстә!
Рома рәш хайинә, бе пәрәстә,
Кавла Дйарбәкъре сәрә жерә,
Иро сәре се рожанә,
Кьһеле шех Мирзае кәвр дьһерә.
Шех Мирзае кәтйә шерә,
Мер у мерхаса һәв дьбжерә,
Жь Рәшиде хайин көштиә сесьд мерә.
Ле һәлйайә қәвза ве хәнщәре,
Дьжмьна бь хайинти
Пьште хьстйә дәрба бь кәдәре...
Һәйле вәе! һәйле вәе!

Фәләка мә хайинә,
Мәра нае!
Һәйле wae! Һәйле wae!
Бәжна шех Мирзае та рьһанә,
Сьмелә назькә,
Миңа гөла дөв гәлийәнә.
Шур у мәртгал жь ви манә,
Ле Рома рәш мьле мә данайнә.
Һәйле wae! Һәйле wae!
Фәләка мә хайинә,
Мәра нае!...

Ло-лоа Мьч'о дьл танин харе,
Мина бьруска әврә баһаре

У чһа дьгьрһа, гәли дьгьрһа,
Рөһ ле дьбьрһан.

Хорте сәрбәржер, у хорте дьлэш,
Манәкһа Мирза дькьрһн дөстк'еш.

Сәр пьшта һәспе шәра риширәш,
Һәспе весһа бун чәве вейә гәш.

Минани тохме шинейи чанди,
Бәйрақа рәш зинда ньканди.

Бь шин у гьри, бь һәйверане,
Шьһйазә Мирза анин зозане.

Данинә мерга мөзһн у һешин,
У ль сәр шьһйаз кьрһн гьри, шин,

Дәрди кур бу у пьргьран,
Вәк бьруска әврә баран.

У бь әдәте кал-бава бәре,
Мирза һәд кьрһн жорда шедәре.

Сәр қәбра Мирза чава биранин,
Көмәйта кәвр анин у данин.

Жь дьле шәват у жь дьле к'әл,
Анин — һьвисин 'вьр ль сәр һәйкәл:

«Кӧрдно, бьбьн йӕк у бьбьн бьра,
Пешбӕри йӕму дьжмьн у гӧра.

Гун бькьнӕ шӕр йӕтани вӕ те,
Бона намусе, бона хирӕте»...

Паше йешйа коже Мирза,
Ацълбӕнда у шӕрӕза.

Бона к'аре у тьвдире,
Кӧ хайкьн эл-ӕшире.

Вӕки щьмӕт нӕе цьре,
У бьвиньн дьрбе у ре.

Вьр Полое досте Мирза,
Хӕбӕр дьда вӕк ферьза.

Дьгот: йӕла йе бӕреда,
Ӕрмӕнинӕ досте кӧрда.

Тьм бӕр йӕвда мӕ хун ретйӕ,
Тӕли тӕнги мӕ тӕв дитйӕ.

Дьжмьне мӕ диса йӕкӕ —
Рома хайин, фел у дӕлк'ӕ...

Бӕс бьрано, вӕ тайахкьн,
Дьжмьн тьме дьл мӕ дахкьн.

Р'абьн иро мина бьра,
Ль дьжмьнхьн мина шера.

Мала паше бькьн к'аф-к'ун,
Гӕвӕркьн ви сӕе дӕвхун.

Риспики кӧрда бь ру у рӕман,
Бь дӕнге хвӕйи цайим у гьран.

Ана хӕбӕр да ви ль вӕдӕре:
— Бьднӕ алики шин у к'едӕре.

Шин у гьри ид бѣфӕйдӕйӕ,
Ӕврӕки гьран наӕа сӕр мӕйӕ.

Мирзайи тӧнә иди ве қасе,
Ле пешйа мӧйӧ рӧжа мерхасйе.

Мә вьр ва данйӧ гьли у қьрар,
Әме жь вьр бькьн кӧч у бар.

Данә пӧй һәвдӧ обә у зома,
У кӧрде кӧчӧр иди чйа нәман.

Мер у мерхасе эгит у эгьн,
Һеди-Һеди ва пӧй кӧчӧ дьчьн...

Дәсте Мьчӧйи сәр қәма сәдәф,
Әнйа шийӧ кәвәр, эйни мина бәрф.

Орта Мьчӧ у зин шәшхана Мирза,
Мьчӧ һазьрә бой дәш у доза.

Келәка Мьчӧ бь рәш у мьшот,
Ширьне һеди һәспе хвә дажот.

Һесьр дьбаранд ӧе мина баран,
Дьл дькәшгьри ӧе рӧжа гьран.

Мьчӧе дәрғистн дьдае бәрдьли,
Дьго: «Әзиз шан, бәсә, нәгьри.

Ньһа пешйа мә дәш-доз у шәрә,
Дьжмьне хайин мә вәнагәрә.

Ке занә қә чь ӧе бе сәре мә,
Шьпукә кӧта иро дәре мә».

Ширьна бәдәш Мьчӧ ньһери,
У тәмьз кьрн чәвед бь гьри.

Ӧе го: «Мьчӧ шан, баск у пӧре мьн,
Ӧе һынге хвәлийе бьбйа сәре мьн.

Мӧйтә баве мьн дьжмьна нәда,
Әш хьрав кьра, ле бькра әтӧв.

Һаһа дәрде мьн гәләк мәзьнә,
Әв шәр у дәшӧа тәмам сәр мьнә.

Сэр мьн несире, сэр мьн бэдбэхте,
Ль Р'оме һылшын бэлки т'аш-т'ехте...

Ла мьн несире, ла мьн п'орк'оре,
Эв эл у эшир сэр мьн тен ц'ре...

Эв чь зэманэ, эв чь дьнайяэ,
Qэ к'е дитйэ у к'е бинайяэ?

Ль эле биньн ц'ре у к'оке,
Сэва кэч'эке, сэва қизэке».

Хэбэр дьдан бса ширьн,
Щотэ дьле бьриндар.

Го: «Эскэре Р'оме те».
Кьрын гази у һэвар.

Мьч'о ажот нава кэв'р-к'оч'а,
Чу сэкьни пешйа к'оч'а.

Готэ Сэрһынг, Дэвреш, Этман,
— Бажон бэрбь п'ра Батман.

Wi вэгэр'анд бэре неспе,
У пашда һат минани бе.

Wi зу бьжарт сэд мерхас, мер,
У гелида чу сэрэжер.

— Гэрэке вьр эм дьжмьнхьн,
Турт'урикьн, р'эве пехьн.

Бькьн шэре зор у гьран,
Коч бьгижнэ п'ра Батман!

У ль ведэре Полое к'эшиш,
Готэ щьмэте: «Нэкьн вишэвиш!

Һун бавар бькьн, һэтани сьбе,
Эскэре мьне һэвара вэ бе...»

Эви ва готэ Гагик у Аршак;
— Ферьзе мьнэ ль эрд у эрша.

Һун зу бығнижын кәлә Сасуне,
Бе: кӧрд кәтнә нав шәре хуне...

Бе: бәра бен бәр пәра Батмане,
We бәбә шәре намус, имане...

Бәра әскәре мьн пешйа бәрбанге,
Бе у бәсәнә гәрә we танге.

Дә һәрһн, кӧред мьнә пәләһан,
Бисае мьн шәра бәбә пыштован!

У ван ферьза, ван досте кӧрда,
Льнг данә һәспа у дызгин бәрдан.

Кәтнә нава думане, әһра,
Минани чәвик, минани тәйра.

* * *

Рәшид пәше дәшал, дәвхун,
Гӧнд дькьрһн шеран, каф-кун.

Әскәре һи минани зйа,
Һа дыһат у һа дькьшйа.

Кӧрд дькӧштһн һи ам у там,
Агьр дьда бһн хание ван.

Әһ Рәшиде сә у әһтәр,
Хуна кӧрда кьрбу бәр.

— Кӧрде дәсте мьн кӧ хьлазбә,
Һьзки тәйрбә, тәйре базбә.

Кӧрде мьнра бьлизһн гуз,
Әзе чйае ван бькьм раст-дуз.

Кӧрд жи бьдһн силһә-чәке?
Әзе бькьм ван нав шәке.

Әзе кӧрда лапдә қьркьм,
У хуна ван лапдә фьркьм.

Дьвен фəварйа кӧрда те,
Мире эрмэние Сьгерде.

У əвана дəст дайə дəст,
Зйане бьднə Рома сəрбəст.

Һьн эрмэниа у һьн кӧрда,
Эз наһельм ль ван эрда...

У əв пашае дəлп у сəвдасəр,
Кьрбу фəрвар, кьрбу багəр...

У ль гəбоза, ль гьра, ль чйа,
Хуна щьмэта кӧрда дькьшиа.

* * *

Qəлфа Мьчойə ль пара майи,
Гьвьри бу гедука чйайи.

Тəве хвə да сəр мьле чйе,
Ба кьр шьнгин, дəрк'эт жь сйе.

Ль qəрахе рйа харомар,
Ль сəр һəв бун пенщ-шəш зьнар.

Сəкьнибун мина пьра,
Рьнд бун тəне бой рəбрьа..

Мина дəвəки лапи ащ,
Кӧ жь рəвйа бьхазə бащ.

Һьзки мəри йан эрəбə,
Вьрра тьме дəрбаз дьбə.

Qаш кьр Мьчo һəсп ль вьра,
У пьшта хвə да кəвьра.

У һатəда кəсəра кур,
Колоз һьлда жь эниа нур.

Пе дəзмала хвə нишание,
Хвидан паqьшкьр жь эние.

У һатедә к'әсәра к'ур,
У ʋанар'а ʋа қысә к'ыр:

— Гәрә ʋыра әм ʋыгр'ын р'е,
ʋыра д'ьжм'ын ʋыд'ын қыре.

У гава ʋыр мә бу эвар,
Әме х'wә ʋыр ʋыд'ын бәршар.

ʋәки з'йан нәгижә элө,
ʋыднә д'ьжм'ын з'йан у бәле.

Һәр з'ыламәки мәйи к'өрд,
ʋе ʋыкөжә сәд т'ърке х'өрт.

Һун һәспа ʋыҗын аһа ʋи бәри,
Қати һәспа ʋын ʋыра д'ө мәри.

ʋыра ʋыч'ер'ын һәсп л'ь пышт қәйе,
У қат ʋын, ʋәки тышт сери нәе!

Һәспә м'ыразын бона мәрхаса,
Л'ь р'ожа шайе, р'ожа дәw-доза.

Лаш'ька нан хар, һынки бун һеса,
Чун т'әби г'ырт'ын, һынәки р'азан.

Гәми данә һәв әвана л'ь ʋыр,
Го, ʋыд'ын қырш-қала алав у аг'ыр.

Г'өлла ле ʋәрк'ын мина баране,
Д'ьжм'ына қырк'ын чаҗа гаране.

Дәста шех М'ыч'о т'ывдарәк — к'ар,
Х'wә ʋәшарт л'ь бәр з'ынаред бәйар.

Ро чу ава у бу эвар,
У п'оньжин з'ынар у дар.

Һе нә к'ышанд қә хеләки,
Ду ʋыльнд бу чынг'ырәки.

Ж'ь ʋи тәти, ж'ь ʋи тәти,
К'өрда да һәв әламәти.

— Лашькно, эскәре тьрк те,
Мина гөре бе бәрәте.

Чава селав, чава гофан,
Эскәре тьрка дыһат.

Пешйе қәлфе эскәре сйар,
Дыһат мина кәвтарә һар.

Тәвә сери финое похьк,
Пьр бе һасав мина мьхмьхк.

Дәсте ванда рьм у ньзә.
Мина тәве бычурьсә.

Дәсте ванда к'осәмьсри,
У мөртәлед ванә зьри.

Тьрк дыһатын қөрә, қөтан,
Мина ван хвәндие дәватван.

Башбозуке бе рәм, иман,
Мәрия қьркьн, быкьн талан.

Нав ванда бун бәгед чьвьр,
Шех у аг'а у гьрәгьр.

Бь эскәр у бь хөлам,
Кө қазанщкьн навәки т'ам.

У бык'әвьн ч'әве паше,
Һәдайа бьстиньн паше.

Эскәре хвә тәмам педа,
Рәшид анибу сәр к'орда.

К'орд натьрсә дьжмьне пьр,
Ч'йаед хвәда ви дькә қьр'.

Һәр к'ордәки мер у мерхас,
Сәд дьжмьни дькә щьнйаз.

Вьр дәнге Мьч'о мина е әвра,
Кьрә ширқил нава зьнара.

Го: «Дә бьрано, хун һәврә лехьн,
Дьжмьна қыркьн у рәве пехьн».

Хьрмини кәтә тьвьнге кәрда,
Дьжмьн рәхьстьн ль чәл у корта.

Қурин у қужин кәтә гәлие к'ур,
У дьжмьнарә гәли бу тәндур.

Дьжмьн шәшьти, теда бу к'ози,
Бь дәрәм-дәрәм, бь дәзи-дәзи.

Вьр һирәһирә кьһел-мәнәкйа,
Кәтьбу гәли-гәбоза у ч'йа.

Кижан мабу сах пашда дьрәвйа,
Хвә вәдшартьн бәр зьнар, қәйа.

Тәне хьлас бун е мабун пашда,
Е кә мабунә ви бәри қашда.

Вьр бәла дьжмьн кәрда кә дане,
Дьжмьн бәла бу мина думане.

Нас ль һәму ре у дьрба,
Әв мерхасед ләве кәрда.

Бь сәркарйа шех Мьч'ое,
Бәри шәбәде у р'ое.

Рабун сйар бун ль сәглавйа,
Кәтнә ренге йәкпейә ч'йа,

Нава мьже у думане,
Бәре хвә данә Батмане.

Сйар кә гелирә дәрбаз бун,
Гәли тьжи мәйт-щьнйаз бун.

Кәре һиве ноли нәхвәш,
Дьгьрйа сәр әскәре рәш —

Сәр ван мәйтә бе хвәйә вьр,
Дьбарандьн һесьре агьр.

Мәри дьма әщевмайи,
Чаҗа әш гедука чйайи.,

Бой әскәре фәш у чәпәл,
Бубу гор у қәбрь, мәзәл.

Қәлфәкә к'ордайә бьчук,
Сәрда барандьбу шьлук.

Дьле Мьч'о бу барьстан,
К'о ван һәйфа Мирза һьлдан.

К'о бьгижнә к'оч'а, қәрәз,
Сйара дажот бь ләзәләз.

Бь рйа к'әсә, кәвьр-к'оч'а,
Сйар чун у гьшцтгн к'оч'а.

Нобәдара бь дәнге зиз,
Го: «Бьсәнһн», — кьрһн гази.

Вьр Мьч'о гот: «Нәкһн фькьр,
Әм һатһнә... Әмһн шькьр.

Мә ви шәри, ль ве дербе
Кавла Рәшид рьнд да бәр бе.

Һола Рәшид һат, бәр к'аше,
Нәкһн мьнәт у талаше.

Наһа сәр мә әзман сайә,
Пара мә жи әшқ у шайә.»

У әш чунә дәст у р'йе һәв,
Әле ч'әвронайи да һәв.

Мьзгин к'әтә нава эле
У, ван зор да қәлйа селе.

Тәзә бина вана дәрк'әт,
У кән ль бәр леве ван к'әт.

Д'әә дькьрһн вьр пир у кала:
— Шәмсе мә мөзһн, рәбе т'ә'ла,

Бьби пыштован ван хорт-щаһьла,
Тө мә һәки дәри-дәртүла!

Ль сәр леве Ширьне,
Дәа' һынгве һавине.

Дөәа дьчун эзмана
Бона Мьч'о у вана.

Чәве we тьме ль ре,
Гәло Мьч'оe к'әнге бе?

Кө әw ширьн хәбәр дьн,
Көл жь дьле ван бәрдьн,

Нәвиньн дәрд у шәра,
Нәкьн ах у к'әсәра.

Әw мьзгинья шәва кәр,
Элера бу баск у п'әр.

Коч' дьчун у дьк'шьян,
Wәстһайн һәйwan, исан.

Һәла дур бу п'әра Батман,
Пешья коч'а мьж у думан.

Мьч'о дьгот: «Гәр әм ләзкьн,
Ренга хwә дур зу мәрәскьн».

Пашда к'әти у бе қәват,
Коч' пәй коч'а дьк'шья дьһат.

Һәзар фькьр, нет у хьйал,
Коч'ванара бубунә ал.

Иәк бешик ль сәр пышта wi,
Иәк жи пирәк тәньшта wi.

Иәки хwә дабу тәкәре,
Кө әрәбә һәрие дәре.

Иәки жи һәсп дькьр дестк'еш;
Кәләки сәр пе гьрти эш.

Шики де у зар дьгърийан,
Дьготън: «Qödum мә бьрийан.

— Дае, дае, чава нәгрим,
Дае, лынге мьн бун бьрин».

Зара дькьрә қәрәқар;
Ле шин-гъри нәдькьр к'ар. —

— Дае, дае тō кәвьри,
Нә кәвьра лынгем бьри!

К'е жь к'оч'а пашда дьма,
Сйар дьчунә пешйа вана.

Дәсте сйарада шәмдан бун,
Тәри бәр ван мьна дьбу.

Әмьр эщыз бәндә, һәйван —
Тәри бубу к'әфәне ван.

Шәвқа бәрбанге вәк шир,
Шуштън қәрәту у си.

Тәри ронайе тьрсйа,
У әмре we вьр қөсйа.

Ле к'оч' һәла дьк'шйан,
Мина аве бәләкйа.

Тәве дьл да к'оч'әра,
Ча гōмана к'оч'к-сәра.

— Вәхте ронайийә,
Шәри һесайә.

Тō сәре дьжмьн,
Же дьки, дьди бьн.

— Кō дьжмьн дьхи бь дәсте ч'әпе,
Һәрдō ч'әве ши дьчън сәр тәпе!

— Вәхта ронаийә, сәрия дьжмери,
Кө дәрбәкерә чәнд сәри фьрин.

— Әw шөхөләкә лапә бекерә,
Бьра жьн сәре кәштйа бьжмерә!

Хорта wa дьгот, дькьр тьранә, —
Сәри, жьмартьн ише жьнанә.

Жьн кә бьвинә эфатйа мера,
Тәзә we бежә: дайике деран.

Дьбу пирдина ч'ук у мазьна,
Ль сәр деме ван дәрд дьбу мьна.

Дь нав һәwеда дәнгәк дьһәлйа,
Минани зәнгьл дь:өлхөли ч'йа.

Дәнге Мьч'о бу әw дәнге ширьн,
Бәр дьбун мьна кәл у дәрд, мьрьн.

У дьда дьла әмьр у жийин,
Дьда дьлк'әтйа мөһбәт у әвин.

Дьготьн: «Мьч'о, дәнди дьне бә,
Бьра wi дәнди дьнйәә шенбә!

Бәр к'ламе мә мьрьнә корә,
Мьрьна бь к'лам баһа у зорә.

Бьрин меване һәр мәрйанә,
Кьлам жерә тьм дәрманә...

Бьбә дирәк бьра к'лам,
Дь нав әмре мәрие ам-там.

Рожа әшқе, рожа шайе,
Рожа шине у тәлайе,

У әw к'ламед мәйә кал-бава,
Мәрәньн һәртьм һәр wәхт у гава...

Әwьн тьм мәрә хьзнә-дәфинә,
К'әсәк һькарә жь мә бьстинә...

Бь ван әм һәнә, бь ван әм дьжин,
Мина чәме чйа әм дькьн гөжин.

Коча фьтъл да бь рйа чьване,
Дәркәтә раста мерг у чимане.

Навра дькьшйа чәме Батмане,
Сәр чөмра пьра мина қөйтәне.

Дурва дьхвәйян чйаед Сасуне,
Дь бьн әзманда мина стуна.

Әрмәни у кәрд ль вьра дьман,
Ек бона һәвдө бубун гөман.

Рәвин бәр аве һәйван у мәри,
Тина қөтбуйи, бьрчи, кәсьри.

Башқә руньштьн жьн у қиз у бук,
Дайика бьстан данә зарә чук.

Һьнәка чөләк, һьнәка пәз дот,
Дәсте ванада бәрош, әлб у код.

Жийн һәртъм жи һәр щйа жийинә,
Әв жи хвәйқанун, усьл у қимә.

Ль кө бәндә бьһөвьрә,
Ль вьр әмьр лал у дөрә...

Тәйр һелине нә эщьзә,
Гөл нахазә бьчьлмьсә.

У ньшкева ль we һөвьре,
Ледан дөфа һөваре.

— Дьжмьне мә ване һа!
Бьднә чәка у силһа!

Әв әскәре Рәшиде қәлп,
Дора пьре гьртьбу тәлп.

Мина гөре дәрбаһаре,
Ви ль кәрда гьртьбу ре.

Пәй к'оч'а жи гьран-гьран,
Әскәр дьһат мина әһра.

Әһ Рәшиде бь дәлк'-долав,
Һәр тьшт иди кьрбу һәсав.

Әгәр к'ө к'өрд бьк'әта ч'йа,
Ве әһ һуфк'ра мина з'йа.

Ль әскәре ви бьгьрта ре,
Тәмам педа бьда қьре.

Әһ Рәшиде қальн катар,
Ль һәспәки әрәби с'йар.

Сәкьнибу сәре гьре,
Мезә дькьр ль чайире.

К'оч'ед к'өрдәйә һешьри,
Е кәти нав шин у гьри.

— Әзе қьра к'өрда биньм,
Жьне вана же бьстиньм.

Аһа дьгот әһи, г'өри,
Дьле хвәда дьшешьри.

К'өрда ләзанд бәрбь п'ьре,
К'ө хьлаз бьн әве сьре.

Рәшид гази топчийе хвә кьр,
У даеда фәрман, әмьр.

— Топә гьредьн ль п'ьре,
К'өрда педа бьдьн қьре.

Қьркьн заред ван бәр бьстин,
Гьшкара бьбьн р'өһьстин...

Гьрмин кәтә ч'йае незик,
У мьрьне вәкьр гьзик.

Ль сәр к'өрда бу ду-думан,
Агьр бари әрш у әзман...

Вър қирин бу, һәвар, гази,
Эрд дьһәжһа, дьләрьзи...

Ғирин, қирина һәспе нер,
К'алин-орина пез-дефер.

Зукин, кастина к'әлб у са,
Эрд у эзман кьрын фәсас.

Кө хьлаз бьн һьндаве,
К'орда хвә давитьн аве.

Чәме Батман әв дьбрьн,
Дьхәнһьдин у дьмьрын.

Рәшид дәнге топа бьри,
Һөщум кьр әскәре сйари...

Бәрбь к'орда һат у кьшһа,
Әһни мина селава чһа.

Рабун шер, мерхасе к'орда,
Пеһһа дьжмьн у нәмәрда.

Қиз у жьна, қал у хорта,
Бь к'еләндрһа, дәс у балта.

Бь шур у рьмед батмани,
Сйаред тьрка жорда танин.

Сйара дьда қөлопани,
Гәвәр дьбун ви чимани.

Мьрна к'орда ль ван дһнар,
Ль бәр тьрка бубун һәсар.

Шер, әфатед Полое к'әшиш,
Қәлфед тьрка дькьр тиш-тиш.

Қәлфа Мьч'ое пәләван,
Дьда тьрка дәрба гьран.

Пеһһа ви дьжмьн, нәһар,
К'орд, әрмәни бубун һәсар.

К'орд минани қ'айа, з'нара,
Әскәре п'аше в'әк п'еле б'ара.

Ль қ'айа д'х'х'ст, пар'а в'ед'к'ш'йа,
Һур у х'в'әш д'ьбун б'ь һ'әзар тиша...

У йан минани қ'әй'ка р'ьзи,
Нава п'елада т'әв д'ьп'ьз'ьни.

Щ'әнд'әк-щ'ьн'йазе р'ьнд у гоз'әла,
Шер'да ль с'әр һ'әв бубун'ә к'әла.

Дь нав хун'еда әв чиман-чайир,
Оса р'әш бубу әйни мина қир.

Жь зәрпе т'опа, аг'ьр-алаве,
Әрд бубу к'ози ль с'әр һ'әр гаве.

Қал'әки зор дабу чомақ,
Тьрк ль әрде дькьр п'әлах.

Қизед к'орда дьдан һ'әлан:
— Лехьн, қ'орба, әм б'ь һ'әйран.

Вьр хорт'әки чард'ә сали,
Хв'әст һ'әрә п'ышта ви кали.

Қал го: «Дьл т'ә н'әпж'йай'ә,
Қале т'ә һ'е в'әк әждай'ә.

Т'о хьлф'ьки у нузини,
Һ'әла чомақ наһ'әмлини!

Бьһел, т'әйре т'ә ньк'өлкер,
Вьр дьжмьна р'ьнд дьк'ә гер!

Шех Мьч'о'е д'әст'әшуре,
Дьжмьн кьр'ьбу турт'уре.

Бьриндар бу мьле р'асте,
Те бежи қ'ә шер' наw'асте.

К'очькчап'ә д'әст Ширьне,
Ром дабу б'әр бае мьрьне.

Хвәкьрбу кынше мера,
Бубу мерхаса нава шера.

Мьч'о к'о Ширьн р'әх хвә дит,
Хвидана сар сәр'ра авит.

Готе: «Лехә, әз һәйране.
Лехә вәк топе щәйране!

Г'олла нәмәрд к'ыр възин фат,
Д'ыле Мьч'о ль в'ыр һыгавт.

Мьч'о руньшт, пышт да х'орше,
У т'әхдир да ви ши б'ь ши...

Ч'әве ви, ль ч'йае к'орда,
К'ола г'ран майи д'ылда...

Ширьне нәк'ыр шин-г'ри,
Әв д'жмьне хвә з'вьри.

Г'оллә ж'ь әйнәлие баранд,
С'ар д'жмьнда мина баран...

Сада д'жмьн к'әтын бун гер,
Д'ь эрафе м'айдана шер.

Д'әста вейә зор у эг'н,
М'әйте Мьч'о н'әда д'жмьн...

Ль в'ыр Р'әшид ф'әна г'ри,
М'әщал ж'ь к'орда д'ьб'ри, —

М'әйт д'әст Ширьне д'әринә,
Ширьне жи хв'әра бинә.

Дабу д'ыле к'орда аг'р,
К'орда шерки в'ыр ш'әрд'к'ыр.

У әскәре Полое к'әшиш,
Р'әв д'жмьн х'ьст, әв к'ыр тиш-тиш.

Һатә һәвара Ширьне,
Бу һәсар пеш'яа м'рьне.

Шәр гьран бу, шәр не бу гөр,
Зор дыдан һәв бәндә у агьр.

Мьзгпникә қәнш у хере,
Гьһишт кӧрде ль we дәре.

Чава бәрфа чйа бьһәлә,
Селав һьлдә чйа у ч'әлә.

Йан бькә хӧрин әвьр-әзман,
Бьбарә зипькәкә гьран.

Һәвар һат жь чйае Сасуне,
У гьран бу шәре хуне.

Кӧрд, әрмәһие дьл у қӧрсах,
Рақәтандьн Рома сәрсах.

Ширьне пе шәшагьре,
Рома хайин тани қьре.

Ль вьр гьһие пешйа те кер:
Шер тьм шерә, чь жьһ, чь мер...

Мина гӧрәкц дөвхуни һар,
Рәшид паша вьр гоште хвә дьхар.

— Кӧда дьрәвьһ, дьрәвьһ жь к'е?
Бәлкц ӧстйе вә тәмама бьшке.

Щәндәке Мьчӧ бавен бәр пие мьһ,
Ширьне бьгьһн сах мьһра биньһ.

Гәрәк әз weйа бькьм бенамус,
Бехьм сйанәта ван кӧрдед чькуз.

Кӧ әв рәнәбьһн пешйа паше тьрк,
Шәр у дәве хвә гәр әв бьдьһн тьрк.

Әзе бьстиньм Хатун Ширьне,
Бьра кӧрд дах бьһн һәта мьрьне.

Әскәре паше вәк гӧре дөвхун,
Дьчун сәр кӧрда, дькьрьһн һӧщум.

Ле лаџе кӱрда, эфате кӱрда,
Сәре хвә бона намусе дьдан.

Лаџе әрмәниә днатын жь гьра,
У тьрк давитын нав қәма-шура.

Нӱшум дькьрын вәк тәйре симьр,
У хвә давитын нав кӱра агьр.

Жьн-зарә кӱрда һьнда дәлаве,
Дәрбаз бун жь чәм, дәркәтын аве.

Полое дьнеди, занә у ақъл,
Бәрбь Ширьне чу, жера го тәқъл:

— Лаџо, гәре әм вәкшын бь шәр,
Ви һесире хвә вьра нәдын дәр.

Сәд мере мерхас ль танга пьре,
Ль тьрка бьбьр бьра дьрб у ре.

Бьра сәд мер жи тоткын зьнара,
У дьжмын қьркын ль ван ақара.

Хьласкын һесир, мәзын у зара,
Кӱ тьрк ченәкә мәрә эйб-ь'ара.

Бьра про әм бьвиньн шәфе,
Сьве зарә мә џе һьлдын һәйфе.

Қиза мын, һәрә бьгижә коч'а,
Бьра мә нәхә кәс тән у нь'а.

Бьра кәс паше лома мә нәкә,
Мыч'ое хвә бьвә Сасуне чәлкә.

Хале тәй Поло џе өса шәркә,
Әскәре паше тәмами қьркә.

Дәқәке Ширьн ль вьр ма мәлул,
Шәџа дем кем бу мина һива хул.

Го: «Хале Поло, әџ набә тӱшар,
Тӱ баве мын'ра бьраки бепар.

Тө вәрә гәлйе мьн вьр нәкә тәхсир,
Нахазьм һәрәм әз тәви һесир.

Әзе шәр бькьм тәв ван бьре хвә,
Наһевшиньм әз тәшар әмре хвә.

Көштьна баве мьн мьнра бйә кәдәр,
Әзе чь нави дәркәвьм жь шәр.

Әм хвәлйа хуна Мьчә рьжйа сәр,
Бьра мьнра жи бьбә ах у бәр.

Бьра хорт вьра хвә әгләнәкьн,
Шьнйазе Мьчә бьвьн чйе һәдкьн.

Начьм Сасуне, дәрнаем жь шер,
Әзе вьр шәркьм бйни чава шер.

Бубу шәрәки зәлм у сәвдасәр,
Ви биньн бәр чәв тәнә тә хәбәр.

Мерхас дьмьрн һыи раст у һьн чәп,
Хәринә топа вәк бьруска зәрп.

Вьр Рәшид паша дурбин бәр чәва,
Дькьрә зукьн минани дәва:

— Нәтърсьн көштьн у жь мьрьне,
Сах бьгьрн бишьн мьра Ширьне.

Һәрәма мьнда бьра бьбә қул,
Бәр кәндәбә, бәр мьн бьбә қул.

Һей занәе мьн, ақьлбәнд Бадн,
Ширьне бәнд кьн, тә чәрә нәди?

Вьр мәлла Бадн қөрә у гьран,
Да сәр чока хвә мьсһәб у қөран.

Го: «Бь һьшуме кәрда найни бәнд,
Бьра дор кәрда һәсар бә говәнд.

Әскәре тьрка мина кәвьре чйа,
Рәшйанә бәрәж, гәбоз у гәлйа.

Кӱрда у тӱрка бь дӱстӱшуре,
Нӱв ӱрдькӱрӱн, ль ве Нӱдуре.

Ӭскӱре кӱрда ча мерхас у шер,
Гӱбоз-гӱлйада хвӱ давитьнӱ жер.

Ӭскӱре пӱше вӱхта тӱлӱтӱл,
Хвӱст дил бьгрӱ Ширьна рӱнд, гозӱл.

Ӭве мӱлӱке бькӱ нӱдайн,
Бой ви мӱрӱзи, бой ви пӱшайн.

Ширьн дӱркӱтӱ сӱр зьнер,
Кӱрӱ газн вӱк Ӭли Шер:

— Рӱвӱрред хайин у кӱрет!
Хуна кӱрда вӱ гӱлӱк рӱет.

Вӱ Мирза кӱшт бь нӱмӱрди.
Вӱ Мьчӱ кӱшт бь нӱмӱрди.

Бона намус у наве хвӱ,
Ӭмӱ бӱркӱн вӱк чйӱе хвӱ...

Ӭгӱр мербӱ, йан ӱгӱр жьн,
Тӱшар набьн ӱле дьжмьн.

Бой намусе ӱм тен кӱштьн,
Вӱк чйӱед хвӱ ӱмӱ кӱвшьн.

Ӭм натӱрсьн жь мьрӱне,
У дьчьн жь ӱве дьне.

Пара авит рӱхте гӱлйа,
Щарке вӱ ньнӱри ль чйӱа.

Гик сӱкьни ль сӱр зьнер,
У хвӱ жорда авитӱ жер.

Кӱт нав пӱле чӱме Батман,
Лачка вӱ тӱк сӱр пӱла ма.

Ӭв минани кӱлйа бӱрфе,
Нӱлйа дь нав ав у кӱфе...

Ль сэр п'еле ч'эме Батман,
П'әнше т'эве пашьн весйан.

Шер' шуре хвэ кьрэ кален,
Кэр бу дэнге де у т'ьфале.

Шэве мина пирэкэ сер,
Р'аш авитэ сэр дэшта шер'...

Ч'эм дьчу у һур дьмэшйа,
Дьньват сэр щанир'эша...

* * *

Дайкед к'орд бэр шолана,
Шьванед к'орд ч'йа, һелана.

У ль ода кале шэве,
Qиз у буке бэр бэраве.

Эв қәwmандьн кьр'ьн к'ьлам.
Агьр-шәwат данә дьла.

У ль оба, у ль зома,
Эв к'ьлама сэр зара ма.

Һе дьстьрен к'оред к'ор'а,
Сал у з'эман, қ'ор'н у д'әwра...

Wәхта дэнгбеж дьлилинә,
Дьле м'әрийа жорда тинә.

Тә т'ьре қ'өй д'ө йане пер,
В'әг'әрий'ә жь д'әште шер'.

Wi бь ч'эва дитйә Мирза,
Wi Мьч'ое зор ш'әр'әза.

Ш'әр'кьр'ьнә пешйа Роме,
У ве д'әде һатьнә зоме.

Т'әв данинә һиме лоде,
У нь'а жи с'әре оде

Чок вѣданѣ, руньштѣнѣ,
Мере тѣе вана тѣнѣ...

Нѣршѣв ода лѣ бѣр чѣре,
Дѣнгбѣж вѣ кѣламе дѣстѣрен.

Дѣдѣн пѣсне Ширѣна мерхас,
Пѣсне Мѣчѣ, пѣсне Мирза.

Пѣсне шерѣд дѣв Батманѣ,
Е бун шѣнѣд нав мѣйданѣ.

Бой намусѣ, нав, азайѣ,
Бой сѣрбѣстѣя Кѣрдѣстанѣ.

Institut kurde de Paris

ФЕРИКЕ УСЬВ

ДНІА ДӘЛАЛ

Institut kurde de Paris

ВЛАДИМИР МАЙАКОВСКИРА

Тә бадьлһәwa ләзанд, Володһа,
Бь мьрьна хвәйә тәл у трагик.
Һәму нвискар һәр һәму wәда
Бь мьрьна мәхсуз набьн класик.

Башqә бу йазһа Байрон у Пушкин.
Әw сньфиера йолә нәдьчун.
Йа wана дьл бу, һьсрәт у һәсин,
Азайһьзик агьр-алфатун...

Ле тә у сньф һәвсәре һәвбун,
Бред агрәте фадьл, фанатик.,
Тә чьма бь we қәзһа қәтһлхун
Дьле сньфа бра хьст әw чик?

Тә бьмайи һе ве дьһа һана,
Дьл бьмашанда тә wәк акварел,
Тә плакәте хwә рәнгкьрана,
Тагбуре шьера рәкра шәркәрие...

1984, Ереван

• • •

Әй Урьсета рәкәти, рәнгин,
Кәне әw гөнде — Сергей дьстьра?
Мьн камчо дькьн пәнщәре һешин,
Ле хәрибтиһә ль пьш пәнщәра.

Чәвед шькбәлу, бәнгз у балед сар
Мьн дьшьвиньн дьз йан сәwдәсәр.
Һәйр-һьсрәта мьн дькә зарә-зар
Миһна пәзәкә хальфи, шәвдәр...

Чь һэбьн, фэцэт, дьз ниньн поэт,
У нэ жи — дэкбаз ү нэ жи шэсус.
Ле сэвдэсэртийэ, вэки Урьсет
Дьлем дькшинэ минна мэцлэтуз?

Вэки мьн дайэ дарэки дреж,
Бьн эвтэ-эвтэ зэгэред дьр.
Дэре урьса дьхьм дьлһавеж,
Бьнһерьм, чька чь һэйэ һөндөр...

Мьн камчо дькэ каминэкэ гэрм,
Пьшикэк ль сэр камине кэти,
Бэникэ гөлидрежэ рунэрм,
«Пеки-пирагие» дәсте ве пэти...

Мьнра бйэ бири — чава тел дьрьст
Бь долава кэвн пира сэркөмьшк...
Гэло ка эв кал, кэ шельм дэрхьст
Бь к'омэктарйа пьшике у мьшк...

Дьбэ ве малка һанада дьжи:
Ви к'охке һани харбуйи хьлмэт?
Ле һөндөр дэрте йэки рурьжи,
Хьзмэта мьн жи набыһизэ цэт...

Ле эз нькарьм пьш п'әншэре шин
Дэнге долаве бьлэ бьбһизьм,
Бь тэсэцөта Сергей Есенин
Нькарьм гаванэке р'амусьм...

1985, Свердловск

«ПАШКА — БРАШКА»

Накорйаково, бира мьн начэ
Меше дора тэ бь тэрэзын,
Мала Зэйнэдин бь баг' у баг'чэ —
Тарбуйи һафа гэлиэ мэзын,

Говәка гели шин, һъземәти,
Щәвька зрав шәк мәрәгизк,
У әш керане навда рәкәти,
Бъзьне доре, тәкә у гизк...

Ле тәви зәфтьр дидәмәк майин
Гәшвәте бира мьнда фәрһи:
Шуше шәрәве бь хвәва қайим
Гьрти ча брин, ча шан у рһи,

«Пашка-брашка» тәви кучьке
Жь гонде щинар дьһатә шьр,
Рудьньшт бьн бег, нав нанщущьке,
Шәрәв дадани у «к'еф дькьр»...

У вәхте ич'ке рьнд сери дьгьрт,
У гонд «зилина» дор ши дьлист,
«Мә шьра... шьра, — дькьр мьртә-мьрт, —
Керчәда шәлпанд позе фашист»...

Дьгот, дьһәжанд дәсте хвә чәп-рәст,
Нәта ро дьчу ава пьш гьр.
Делька һәмьс дькьр кастә-каст,
Дәв давит пеше у каш дькьр.

«Әм дьчьн, дьчьн... — һъзи дьда хвә, —
Әм дьчьн, дьгот, омьда мьн»...
Радьбу, дьда пәй «омьда» хвә
У дьшәвьши бь гьнә-гьн.

Ле Васуткае һәвще «брашке» —
Пйанисе гонд бе пол-п'әрә:
«Ай, дьгот, хвәде ча дайә Пашке...
Бәхте исанәт һәбә гәрә»...

1984, Ереван

У Р А Л

Мьн бира тә кьрйә, Урал,
Мерг у меше урьсие,
Мәзиле бинщнәт, кәр-лал,
Голе нава кәрәсие.
Зьнгә-зьнга зәнгьле сурйа

Нава меше тәри тән,
Шах-шварне дор дбурйа,
Чәмед зәлал, гондед шен...

Мьнра бунә мөкөр-мәрәм
Кеф-лақьрднед «бабушка»,
Бәнгзе кале урьса рәм,
Рәқаса бьн «гармошка»,
Көбра зәрие нур-назани,
Бәшәра ван тер-тәжә,
У лавке мә хопанвани,
Кеф-к'ламе нав мешә...

1983, Ереван

Т Б И Л И С И

Тәма наве тә
Гьлдайә мьн жь мәндрина мьз,
Жь акла лоше галгалоси чьр.
Ах у аве тә
Пәрвәдә бунә бь ньхта тәмьз,
Бь дөа кәкед мәйә мһашьр,
Кижанара буйи тә стар у си,
О, Тбилиси!
Чара бечара,
Тә навчигара
Барьшиа дин у диндаре щөда,
Тә хана хөда,
Тә сынәтхана рәвшә у рьнда.
Тә қочед бог у бәранайә кер
Кьрьнә кәсе-кефайә левзер.
У ль һәвданә вьр кәсед әшқе
Кийазе урьс,
Мьсье франсьз,
Зәнгие Дәмьшқе...
Пушкин, Лермонтов швета Шота,
Палвәдайи, сәр халиче тә нәхш,
Қасәк қөдрәти ақьл у сәвда
Данә хәвнәкә хвәшә мразбәхш:
Мәқсәд кьрьнә дь нав Әрәгьв
Рожәке рөда баһатана бәрдан,
Шәвәке тәкдан
Совкьрана нав

Бэра мөһбәта Тамара тәрлан...
Шехе мә рәбән, харьши жь дин,
Нәвт сала бу дил,
Оуле диндара дота тә демдөр...
О, Тбилиси, топраха бь сөр!
 Һьзкьра һәгәр
 Жь эмре шәһәр
Мьн: машоде зом-зозане кәрди,
 Мьн тә бь тә дәр,
 Бь тә к'очк у сәр,
Тә шәһәрира надьгәһарти...
Мьне қатәки шанәшине тә
Жь хвәра бькьра бьнгә-бнутә.
Вәкьра мьне бь һәйр у мөкөр
Пәншәра хвә бәр кәбра чәме К'өр...
У, дьбә рока баһара тәйә
 һешинә шьнәт,
Иан жи рожәкә звьстанейә
 чилә к'ьльси
Мьн хвә минани Галактион
 Жорда бавита, фәқәт —
Нава һәмеза Гогинакә тә,
 О, Тбилиси!

1986, Ереван

ҺЭВАЛЕ ЙУРИ АНДРОПОВРА

Тә нә К'өрдстан жь мәрә сазкьр,
Нә мьлкә дьне мәрә эсаскьр.
Тә төк у тәне гот щөмләкә кәрт:
«Дьжин өса жи Тфақеда кәрд».
Эва щөмла тә урьсе мазьн
Жь бона мә бу салам у пасьн,
Бу ре у пегә, бөһөр у пьра
Бәрбь кәнаре ру у румәте:
У тә жь мәрә буйи бав-бра,
Һьзкьрие мәйи һәтани-һәте...

1984, Ереван

WЭЗИР НАДРИРА

Дьбежын, Wэзир бэдэw-бьльнд бйэ,
Мере мөһбәте Wэзир Надьри,
Дьбен, к'вшәкн мләте к'өрд бйэ,
Дара щьнәте Wэзир Надьри.

Ле, дьбен, бринә дара рәз ль сәр
Чава ль Шәрде дьбьрьн-бәйани
Баг у бостане мәйә рәз у бәр,
Дькьнә ардуе к'ефе хwә хуни...

Әме бен брин, бәле, беимдад,
Һе бьнальн нав дәрд у дьләшие,
Чахе ве дьняа бь фәнд у ишат
Әм һе бь к'өлме дьчьн дьреше...

Чахе һе дәwса бәйрада мләт
Фурдьдә рөһе к'ин у әрнусие,
Нав брина бетфақйә мләт
Чедьбьн к'өрм у к'езе щәсусие...

Миһна шерәки бь фәнде руви
Qәнд у бәнд буйә щмаәта к'өрд,
Ле рөһи у рькә азайа к'уви
Дьqьрqьлә нав гампoxәе qьрд.

We бышьвинә бь топ у т'фақ,
Һәму wәрсәлә у wәйнахе хwә,
Ледә qәт бькә бәнда тақ бь тақ
У рапеч' бькә ав у аха хwә.

Һьнге we шенбьн, бь баг у бостан
Дерсьм у Дһок, һәwлер у Шьзир,
У бәр дамынс дайка К'өрдстан
We гөлдьн хорте минани Wэзир.

1983, Ереван

КЕФ

Ль сек'ьнгәһәк Урьсета дур
Лавька данйә тәхте Ковкасе:
Зәгме гошт, пәнер, тәрхун у дәндур,
Шуше араqе-ль рәх квасе.

Ортеда мина туме хашхашка
Сор дькә туси, помидоре гър,
Қөрәмиш бйә сәр бала һәмушка,
Бала бычукед бәдәвә быкър.

Лауык чауа жь леве қьсми жьн,
Жь леве таса кәфе дьмьжьн.

Ле һәйя вьра зәмбил помидор,
Мьн һьлда, льв-льв бы дәсте момьн,
Паркьра сәр ван тфале русор,
А, һынге тә кәф нәдгһишт кәфа мьн...

1985, Свердловск

АГРОСТИКОС

Сәва хатьре тә шәвахьре
Весйан мьтале мьнда һәму жьн.
Ер у шәлата, бьрщ у палата
Тәйи хатуна кәрманщие пешьн.
Лал бумә бәр тә әз бе дәнг у һәс,
Али мьн быкә, ви һали дәрәм...
Ньзаньм кәрманщии хәбәрдьм әз:
Ашь-а'льме һосте хәбәре...

1984, Тбилиси

М А С И С

Ах, чь рьндә Масис!
Һаф у һесуе ши сис...
Хьвәзъл, бәһйә әзиз,
Әва автобуса
Бычуйә сәре Масис
Нав ван бәрф у буза...

Һәйф, синорьн, дәвләт...
Тәнә мәщал — моләт...
Фәдәт, чауа лома
Әм дәвләта быкьн?
Вәхте вайә, домам,
Тә руньшти рәх мьн,
Ле орта мьн у тә

Дна бәркә «синор»,
Нәк синоре орҗа
Ван дәвләте һан зор...

1985, П'амп

БАЛ РӘСУЛ

Сәлам-әлекәм,
Рәсуле көре һәмзәт Садаса!
Тө мьн нас наки,
Ле хвә-хвә мьнра нас-незиқтьри
Жь гәләк наса...
Әшто нас, вәки
Дьхвәзъм вәк ши Әбу—Тәлиби
Жь тәра бежъм
Бе орҗә-бәри, аза, фьреқәт:
«Вәлләһи, башә чакә авари,
Бьлләһи, суп жи храв һинә қәт»...

Шайире мләтәки бәтбәхтъм.
Хәлқәки Шәрқа Незикә қәдим,
Кө әв чәнд зәман, чәндьк-чәнд вәхтътн
Жь дин у дәвләт зәй манә, әтим.
Нә хәлқе сесьд һәзарә, фәқәт,
У нә жи чарсьд у нә жи миллион,
Бист миллион әвдьн бе румәт-рьсқәт
Ль ру-һәватә әве дьһйә рон...
Дьл бькьн, ве бьрш-бәдәне Мьсре
Нава рокеда жь ши бьгөһезьн,
Бәри бәрйәдьн чәмед Кәвсәре,
Вәжәһьн сура Чинайә мәзьн...
Ле мина шере бь фәнде руви
Қәнд у бәнд буйи манә бәләнгаз
Бьн дәсте шаһед Шәрқе һәрәви,
Қанунед сәйасәтиейә дәлк'баз...
Вәк шаһ-сөлтәна нәмам һибун, на,
Нә Шәмиле вә, нә Барзание мә,
Ләма жи ль ве дьһйә нәмама
Аза нәкьрьн ч'йә у бание мә.

Бунә бьндәстие дипломатйә биш
Лаһе тәбйәте азайиһәрәз...
Тә раст те дәрхьст, бәле, һәмзәтич,

Гәлбәстванәки кӧрманшамә эз.
Мьн шып-щәсуса зәф кьрйә эйнат,
Һәму қралә қәлпиһә қөрә,
Диса бь мәрие дьһиәе талант,
Бь шайире мәзын шӧрйам дьбһӧрә.

Һызаньм, чьма фкьримә тьм
Эз шайире кӧрд-Ферике Усьв:
Һәму шайире дһиәе мәзын
Һәвәки кӧрдьн, һәвәки мртвь...
Ах, мьн ча дьхвәст тәв мртьве әшқ
Чапкьра реке дһиәе кәсә...
Мина Алеко шабума сәрхвәш
Бь һәйр у һӧба Земфирак тәзә...

Кӧрманщьм, фәқәт, мәрумьм, мқуф
Жь зәйнәтәкә коне кӧрманщие,
Зозанванәкә һәйири, һьнкүф,
Шәвәкә шәрбәт, шәвинәкә чие...

Мьн тьрба Толстой бьлә нәдитйә,
Пәнщәрәд мала Есенинә шин.
Мьн Әрәз нәдийә, мьн нәбиһистйә
Днепра Тарас ча дькә хӧшин...

Ман кӧ дәр у шиә гәр у гәште тә:
Чава у Чапон, Чад у Мозамбик,
Лондон у Ламанш, Шираз у Шат'ах,
Андер у Кордиер, Арарат у Пик...

Аншахәке дит мьн Кӧр у К'әгәз,
Дагьстана тә бь ч'йа у аул,
Бьһел, брати тә һәмезкьм әз:
Бина дһиәе жь тә те, Рәсул.

1985, Махачкала

СЕРГЕЙ ЕСЕНИН

Наздариһа гӧндә хӧруйә хальс,
Ӧндабуйи бе сәр-бәратә,
Ль сәр сӧфәте Сергее урьс,
Ва, мьн ди нур у нәдәра тә:

Ньсрәт тар буйә сәр бруйа тәньк
Мина тәйрәда «синиса» шин,
Әвә бьфьрә нав мешә һеньк,
Ль кидәре чам дькә хшин.

Кидәре әшқи сыба нур-нәдәр
Дьгри-дькакә кәрәмьришк,
Бь шәе рое авзеркьри зәр
Лорьк шә дькә поре кьришк.

Нава мешәда зәвйа гһишти
Ракәтийә ми́на посте шера,
Дар мина нечирване шер кьшти
Нәрм дьһәжиньн сәрда сәрйа...

Дьле мьн дьгри, Сергей Есенин,
Жь һьсрәта тә ван ши-вара,
Мьн чьда дьхвәст тәви тә дин-дин
Лорьк һәмкьра дәвса йара...

Сйар бума тәв тә хзәка һәспа
Рәх дө домаме кәжә сәрхвәш.
Дәнге зәнгьла бьшьнгийә бәста
Тәвн «частушка» урсьие хвәш...

Ах, әзизе мьн, дәрәвә, вәки
Әвд дьгһижьн һәв бь хунавә,
Тө мьнра дһа незики, нә кь
Браки тәме де у бавә.

1983, Ереван

ОДЕ КӘВН

Мәртәке рьзи, маге қәльши,
Шоп у шәмбәлик пева дарда,
Һелине к'еранава пәльши,
Стуне п'альк бәр диварда...
Бәхире ськ-сар, бе к'елә-к'ози,
Пәлт'ьк-печ'ьре кәвнә садә,
Кәрайик дь сәр һәвда тәвзи; —
Оде һьзһьзийә һәзарсалә...
Ида дьмьрн, кәт'ьнә «бәр р'өһ»
Бь рәвше хвәйә кәвнә садә,
Ле дьд'ьнә мьн нфусәкә н'өһ,
Ле мьн шан дькьн хели в'әдә...

1977, Памп

* * *

Бәр тәва әсре свьк-шал,
Палдайи ль сәр гһһе зһа,
Дури хер-шәра дһйа бәтәр,
Бира мәрьва, мьрьне-дәр,
Жь рөжед чуйи «бин, — бәрәкәт»
Истәкйа дькьн хвәра рәһәт
Бәкьре Смо, Усе Озмин,
У тәгмин накьн калед зәмин,
Кө орта ванда хәвна шайир
Дьлизә мина зарәкә жир...

1984, Памп

ХВӘЗЬЛИ

Ке жь мьн стәндйә бойин гае баш,
Зәвикә ль рәх щәва дәнгбеж,
Жьнәкә млук, әхтәки аваш,
Дьләки рәһәт, бе дәрд у эш?

Чьма фур надә зәвйа сьмьлзер
Мина бәра бәр зарқа сбе.
Чьвик наһәжә ль сәр сьмле кер,
«Бәйтә» хвә ширьн мьнра набе?

Шәв у ро хвәра мталә дькьм
Миасәркьрна ве кәрәме...
Ах, рәһәтә ча чьвик те дитьн,
Чәтьнә мина гьртьна ве...

1983, Ереван

* * *

Әрба баркьри кәтийә хәндәде,
Ге сами шкенанд, дела хвә да бе,
Мозәк вьнгинә нава пәләхе,
Дькә у накә жь нав дәрнае.

Шьера мьн, әрба гамешдрини,
Йан моза мәсти нав нәфәса мьн?
Щарна вьнгини, щарна чьрини
У дәрнакәви жь қәфәса мьн.

1976, Памп

Сэр мээлэ дйа мьн
Шинбийэ гөлэк һешин,
Көлилкэкэ нэрмьк,
Бэдэw, бэдэw, хwэшбин.

Эз қөрбана рэма
Дьле дайка хwэмэ,
Эв гөл хут кэрэма
Дьле вейи рэмэ.

Наве we Щэмэд бу,
Ле дьл бса гэрм бу,
Деме we қэмэр бу,
Һьнав нур-нэдэр бу.

Жь we нуре дан дэр
Жь wi дьле һэлал —
Гөлэкэ нур — нэдэр,
Шайирэки кэмал...

1985, Памп

М. РЭШИДРА

бы ушли, как говорится, в мир иной».

Вл. Маяковский

Тө чуйи, пьсмамо, тө чуйи,
Бь қәwли готйава, дьнйа «һәq».
Эм һәла к'ър-к'аш у к'амчобуйи
Манә ве дьнйа һан нәһәq...

Әмрда аqас жи дьл у щэд
Мә шөрйа һәвалтиә нәдькър,
Ле тьм жи, ле тьм жи бь һьсрәт
Мьн мела хәйсәте тә дькър.
Мьн нава мтала хwә нурда
Ль тахәк Пампа хwә һьзкьри
Чедькър жь тәра зәф зуда
Тамәки туфини к'ьлскьри.
Wi гонде бәдәwi бльндщи
Эм дьчун сәрсал у әйде һәв,
У ль сәр кәлаве кәрманщи.
Гөһ дьда мә шьер у бәйте һәв.

Дьгэрйан эм чыл у чйае мө,
К'еф дькър мө тэви ренщбэра,
Дь нава зэйнэта шайе мө
Ах дькър жь дэрде дилбэра...

Мө шуртък-шрдане мтала
Жь п'энше бэрбанга бадьда
У тэви дьлсах у т'фала
Мө к'оч'ке картола дадьда.
Мө тэв нэв пэз дьбър базара,
Жь г'сндйа г'ондितър мө дьжит
У гел у грмина бажара
Мө т'эне хэвнада дьдит.

Ах, э'мр у хвэст'н ль дне
Нэвр'а нэ п'эвк'эти-п'игар'н,
Лэма жи зэргед мьр'не
Ақаси бь хэм у хэдар'н...

Мэлэже мьр'не хайинэ,
Нэйаре нэр э'мр'н'эзиэ,
Ле э'мр нэ тышки майинэ,
Эгэр-нэ мэсқэра йазие...

1985, П'амп

* * *

Весе шэбэде, эз не нава шйа,
Нэсэк сэр мьн к'эт жь дэри-баший.
Жь нава нэва паизейэ нем
П'ьстэ-п'ьстэкэ шир'н дьб'нем...
... Ньзам, дьч'н аш мэзьне мале...
Ньзам, базарван дьч'н базаре...
Ньзам, бьре пез дажон қ'раща...
Ньзам, к'оч' дьк'н зоме к'орманща...
Ньзам, сэфэрлйа данэ сэре р'йа...
Ньзам, дьфьр'н қ'ольнге бэр'йа, —
Нэсэк н'ьсрэти, сэре ве сьбе
Мьн к'амчо дькэ бэрбь шэнубе...

1984, Ереван

* * *

Днйа, тō чьдас дэлали:
Эвар у бәрбанге сафива,
Бь эрш у эзмане хьк-хали,
Бь мерг у чимане авива...
Чь кавә зәрбуна паиза,
Шинбуна бһар у һавина,
Бәшәра бьчук у әзиза,
Қуртина тәйре сәр һелина...

Йарәби, әме жи бен брин
Жь кәйс у кәбара дьнйәе?
Нәвиньн рӯе шәмсе порзәрип,
Нәбһен һәтани һәтаеҕ.

Жь зәрпа һәса ве зольме,
Ча чәрмақ ль кевьр дькәвә,
Дьле мьн бәнгида тьм-тьме
Прискәк гомане ведькәвә:
Тәгмина мьн, мина кламе
Рәһ дьжи, жь шан дәр дьминә...
Тәгмина мьн, рәбе а'ләме
Һақа жи беисаф нинә...

1984, Ереван

* * *

Һәямәк һәйә — паиза дәрәнг,
Бәта вәдьбьн кәллик у кәрәнг.
Дәүсе чәнд чопе гәврә қәдумсьст
Гөһе һәвдәда дькьн пьстә-пьст
Һьзам дәрһәқа бае һари дин,
Вәки т'аланкьр рәүша ван рәнгин,
Йане дәрһәқа ве мьжа незик,
Вәки сәре чйе ләв дьбә гзик?

Кәре пез хвә жь думана дьпи,
Дьшьқьтә нав қәсәлед спи.
Нав бостанед рут чәнд голькед жар
Пьрчәд бжоқи далесьн беч'ар.
Ле дайикәкә дау-дерә пәжал
Плеч'ед пашии дьрәвинә мал.
Чәнд ч'верукед пәша ве гьрти
Пера дьбәзьн бь кән-лақьрди.

Уыр нивйа чанә тәндурәкә гәрм,
Көлавәки нәрм, ч'ирокәк мәрм,
Чәнд сьлқ у картол нав тәндурә гөр'.
К'ане әв дидәм, дәма сер у сөр?
Һәйран-Һйжмәк'ар әз ль нивие мам,
Сал һат бьһөри, нәһат әв һәйам...

1985, П'амп

ЗВЬСТАН

Рож мина роже кәр дькьшә,
Уәдә, қәй бежи, дьһеньжә...
Ле на, минани пьшика ч'ьл
Кәрә-кәр әмре мә дькожә...

1984, Ереван

• • •
Бәре ч'әмбйа, бәре хәмбйа,
Дитьна ре, йан реза,
Асахибйа, хатрьшәмбйа,
Дәрбаз дьбум әз һеса...

Наһа нава һәр гавәке
Әз сәд қақи дьбиньм,
Сәд пьрсирә-тө шабәке,
Наһа теда дьминьм.

1976, Ереван

• • •
Дәрва тәвәкә өсайә хвәшә,
Қәй кьнеза тә тә һәмез дькә...
Букәк рьнд бәрбь аве дьмәшә,
Каләк друнге к'иси пез дькә.

Хьзәка дажон чәнд көр'ьк у қиз,
Қасәке тә жи дькьн зарәк рьнд,
Рожа хвәш мина дайика әзиз
Дәсте тә дьгрә, дьбә нава гөнд.

Ва, Әло пәсне ич'ка хвә дьдә,
Уәки һьлдайә жь тфрие «хәрзи.
Бь хәбардана ширә гөлдьдә
Бәнгз у бәшәра Хөдое харзи.

Бәдо дыкәнә, вәки Фәрәмәс
Ве сала пера ве бьбә «ашван»,
Дәвәти дыбе, кә шыкле Қәймәс
Данә газете чава кә пешван.

Ле Хәйбо ыра тән дыгрьжә,
Бь кәне әкьс бәшәвәтен қил,
Тука шийә бь кин у кем тьжә
Дьләвьтинә рәнге бәрфа чил.

О, әла нәккә, жь дест бьһата,
Ве сәпәкьра руе ве рәжа рьнд,
Кә бьрқ нәкәта ван дәр у бәста,
Ша нәбһа ава мәхәлқәте гөнд...

1983, Гамп

НӘХВӘШИ

«Әз биша қаве ида накшиньм»...

М. Рәшид

Ль мьн пьр бунә нәхвәши у эш,
Нәхвәшиие нәмам, храв у хайин;
Мьн жь думька дәвране дреж,
Шайльһа дыне дьдьянә бьрин...

Нәхвәшик һәйә-мқуф дькә мьн
Жь ләзәта наз-нәмәте хвәсти.
Нәхвәшик һәйә-хәвед ширьн
Кьрынә жана һынав у һәсти...

Нәхвәшик һәйә-наһелә рәһәт
Кәфкьм хвәра тәв һәвал-һогьра.
Нәхвәшһа дыне мрдар-мхәнәт
Әв зәда лынгә, гәли дохтьра.

Льнге мьн қәнщкьн әз нәем брин
Жь гәр у гәшта тәбйәта. дәләл:
Әв назеринә шәк йара хайин,
Әдутие нәкә минани һәвал...

1986, Москва

* * *
Фртонa бәр һар кьрын
Сәр кәнарда хар кьрын,
Та бәр һат сәр һәмде хвә,
Чьҗа зйан-зрар кьрын...

ЖЫНКА ДАУДЕРӘ

Жынка даудерә
Qарфа мер дькә,
Кө мер нәверә
Пез шәрже бькә.

Жь к'о фәм бькә
Жынка даудерә,
Кө бь рәма хвә
Мер һәма мерә.

1985, П'амл

* * *
Qөрбана таме хвә мьн нәдайә.
Дьхвәзъм мина Хайене Адәм,
Дәвса пәза к'о әдәтда майә,
һьнә рәз бьдъм, бивок у бәдәм...

Ле, тьрсъм, хальq qәбул нәкә рәз,
Һе мьнра бажо кина qир у сир,
Мьн бьзеринә бь дәрл у мәрәз,
Чава к'о зеранд Хайене һесир...

Һәму зөләм жь дәсте жвәде те,
Һәму хәзәве хунийә хәдар,
Ле дәстәм нагрә, шикъм бь хвәде,
Бьрежъм хуна һәйвана безар...

1985, Ереван

* * *
У рәбьла'ләм бь qас-qәдрәти
Кельми у гот: «Һәйванәт нәкөж,
Жь һуте бәра, жь г'ора гьрти
Һәта мурина нөхсанә нәк'ьвш.

— «Ле мале гошти? йа р'эб'ла'лэм,
Әw наен кōштын дәст бәниадәм»?
— «Әһ, го, шайире диньки гежи,
Гәрә әсәйн тышки тәл бежи»...

1984, Ереван

* * *

Тō рәһәт бьһерә, шайир,
Ль хах у мәсқәре әмр,
Кō йәки бе'ри бәргир
Дьбә хвәй қōльх у қәдър,

Ле қила тә дьхә бемнәт
Тсқики кезьк-фстоқә,
Порника пашьн жи тә қәт
Лайиқи пачәке накә...

Бәтальн рōт'ьб, нав у дәнг,
Һьм румәт у һьм рамусан,
Вәхте кō дьзани зу-дәрәнг
Дьбә чь аг'рәта исан:

Көрм дьхвон, бьһок у рә'вьд
Шһйазе рәбәни рәзил,
Дьрәвә корәмьшке мōкөр
Жь бина кәрәтйа исан.

Рәшк'езьк дьльвьн жир-жир
Ль дәвса бибке әсмәра,
У қәфе Хәйам у Шекспир
Дьбьнә һелине мьшк-мәра.

1984, Ереван

ҺӘВАЛТИА БӘРГИРА

Ч'әв һәв дьк'әвьн, бәшәрбиқ дьбьн,
Чьвта давен һәв, дьһирьн бь ч'ер.
Паше ньшкева щидә зиқ дьбьн,
Бәшәвәдькьн дранед хвә зер.
Һәвдō дьгәзьн, дькьн лиқә-лиқ
У дьрәшиньн лақрдиед кōлик...

Паше зькед тер дьднә бәр һәв,
Мьрч һәв пач дькьн.
У чава хвәйн дәсткешкә мәркәв,
Дәсте һәв дьгрн, һәвдө к'аш дькьн.
У бь тәва жи дьбьнә щьрщьрк,
Кө һәри тәв ван т'асе һьлини,
Жь we һәвалт'иә ванә «мәрифәт»,
Жь we «зәйнәте» мьуф нәмини...

1975, ITамп

Һәма һәвки әм вәрқ дьдн,
Һәма һәвки һьлдьфьрн,
Кәртиләке мәва дькьн,
Вәки шида дапньгрн...

Ле әм к'ода, к'ода дьчн,
Ле әм к'ода һьлдьфьрн?
Әзманәда әм дьньщн,
Бәр у бәста әм дьбьрн,

Хиш дьбьн нав қуме бәрйа,
Ньқо дьбьн окйане к'ур,
Дьщьқьтн нава һәрйа,
Һьлтен һесуе зйарәтә нур,

Дәрбаз дьбьн хәт у хәндәқ,
Дьл у дине хве дәртиньн,
Бәлки һәқйа днйа нәһәқ
Шики бьгрн, вәрә биньн...

1985, ITамп

На, лаве муса, һәв нагрә иди
Qca тә у ван т'сқие нәмәрд.
Мина т'фале-хәлқе хәйиди
Т'өе һәри һәма дайка т'әбийәт.

Вьр льнге тәйи зәдә һьлдайи
We диса бешә бәр жана бе,
У пәрчә шәра кәшә қарйайи
We ль сәре рә р'асти тә бе.

У тѳе бьпечи лынг бь шѳра кѳв
У ахи ль ван дѳр у дуза,
Кѳ шѳра сѳре букѳкѳ бѳдѳв
Тѳ ѳмре хвѳда рѳнѳмуса...

1983, Пѳмп

ЭРНУСИ

Шаһьлѳки тѳрѳз
Эрнуси мьн кьрйѳ,
Вѳки шайирьм ѳз,
Дѳнгбежѳки хелѳ.

Эрнуси мьн кьрйѳ,
У шаш майѳ, фѳдѳт,
Вѳки мьн жи хвѳзи
Бь ви анйѳ дьл-шѳд,.

Вѳки шаһьлѳ ѳв,
Дури дѳрд у хѳма.
У ѳв қиза бѳдѳв
Ви һьз дькѳ, мьн-на....

1983, Ереван

* * *

Ль сѳре чйѳе Қѳмѳрдаг' бьнд
Мьн хѳбѳт фитанд гѳрѳки пир.
Гѳр рѳви, фѳдѳт, ѳглѳкьрьн лынг,
Дурва жѳндѳ мьн авьред тир.

Дь бѳнгзе вида-хѳбу дѳв-дѳа'н,
хѳрсѳкѳ шѳват, агьр-бзот.
Тѳе бьгота ѳви дѳбе хан
Бь тѳн, бь ломѳ мьнра дьгот:

«Тѳ жь дѳнг-дѳве дьне хульки,
Рѳвин ѳван чйѳа у банйѳ,
Ль ван дѳра жи бѳтѳрйѳа дьки,
Дьфитини мѳ вѳк бѳйанийѳ»...

1983, Пѳмп

ШВАНО

Швано, кари. пез быч'еринә,
Иан на, шие бадә хвә нәзеринә...
Бәрнәдә пәзе хәлқе бехвәйи
Ль ван бәрп'ал у п'еше ви ч'йайи.
У бра жьна тә жи мәщбури
Шве һьлнәдә, нәчә бәр сурн.
У қорьхчи жи we ф'анәмусә,
У хәлқ жи нәве әв бенамусә...

1985, Гамп

* * *

Мьн чекьрн әв там-таше туфин,
Ль доре к'шанд сурәкә м'гнн.
У чава пәзһьз, чава к'орде ч'йа
Аг'ләк авакар мьн ль сьрте ч'йа.
Сәр шанәшин у шенльке мьн'ра
Сале быфьрн ноли симь'ра.
У вәхтәке жи д'о ренщбәр we бен,
Хвә быдн бәр с'йа аг'ле мьни шен:
«Һәй гьди, бежн, Ферике р'әмәти
Сәр ван там-таша чь'ра зәмәт ди...

1984, Гамп

* * *

Иазьх, т'әбйәте әм хапандьнә
Бь рәнг у р'әвше хвәйә бәдәв.
Әйан бу, к'о һив нә тышки дьнә,
Чьргәки гәври ськ-сарә әв.
К'әскәсора к'ав һәр т'әне һ'олмә,
Бәталик п'учә әзмане шин,
Иаз'йа исанәт зәдә у з'олмә,
Г'орәки һәрә д'әра пашин...
Хальқ мә ава дьдә-дьстинә
Лә сәва әшқ у ләзәта мә,
Ле сәва хәме хвә бьр'әвинә
Бь трагедиа бәхте бәндә.

1984, Ереван

* * *

Тәвәкед лазур бь һесре әвра шуштын деме дөр
һив назйа дькә нава бәләкне әзмин у әвра.
Әйна әзминда мьн ди сөфәте рөһе хвәйи мьр,
Дьгрим-дынальм бь шин-шәватата қорна у дәвра...

Йазьх, мьн тьре сөр у сөһаби созә, лақьрди...
У жь фәмкорие мьн хвә нәпараст жь лур у ләкә,
Рөһем һийар бу мина тфале чәв шиқал гьрти,
У дьгри, дьгри, һьзанә газне хвә бь к'е бькә...

Де нинә хвәде, вәки тәмьзкә чәве рөһе мә.
Әм хвәдерә — чь? Чава жь мәрә — мурикә тәпал...
We бьпәлчьрә мурина һесир нав дәст у һие мә,
Гәр һьлнәкьшә зөхре зйарәтва бь сәмт у фәсал...

Мәрвькока жи дәрш кьрын әв йәк, ле мьн дәрш нәкьр.
Дәстем әтәка хвәде һат брин, жь әрше мәзын...
Әйнати мьнра ча назйа дькә һива шәвахьр,
Әйнати мьнра әв сөр у севан ишәв дьлицьм...

1985, Пәм

* * *

У бәрә-бәрә әм жи фәм дькьн
Фәнд у фокусе дьһиа бәтәр,
Ле, йазьх, һәта шарке фәм дькьн
Бист у йәк шари дьднә дәр...

1984, Тбилиси

* * *

Топраха Тфлисе карчинә,
Мала тә гольстана тәрә.
Дьхвәзи, бежә-бьминә,
Дьхвәзи, бежә-һәрә...

Ле әзе һәрьм кә? һатьмә
Мала тә шанька шбраһил!
Чава фил агьрйа әмре хвә
Дьчә «Кәнаре һәстуе фил.

... Мьн тьре бь зэрге дешава
Тəwqe мьн дьне наqэтə,
Ле, ах, бь хəбэрək тəва
Мьрн чьqаси рəлiэтə...

1984, Тбилис

* * *

Иьз накьм тьште дэрəw у qəлп,
Хəбəра хельф, тəри у тəлп.
Дэрəвин дьзə, бейтбарə,
Ле ломəк'ар жи гөнəк'арə...

Мьн жи дэрəw кьр бь дьлкəли,
Пенци сале хwə кьрə чьли,
Порə хwə спи иьнə дае
Сəва хатьре Светае...

1984, Тбилис

Гəлане гəл гəвəз нəкьр, бь нисане чь фəйдə.
«Хдьрнəви» хлаз нəкьр, «рəмəзане» чь фəйдə.
Ферик, тə ди эздйа һори, хас ханьма бжарə.
We бəдəwе тə иьз нəкьр, рəмусане чь фəйдə.

1984, Памп

* * *

Ед əблy wəхте мьн тəхсир дькь.
Иəw заньм, дьжмьн-дəхəсе мьньн,
Дьлем наэшə...

Ед бəдəw wəхте мьн тəхсир дькьн,
Мьн тьре кнез у кəсе мьньн,
Дьлем зəф дэшə...

1984, Ереван

• • •
Чьда зэфьн, чьда зэфьн «зере мьн»...
Ши набын нав ч'эл у Ы'мбар, тере мьн,
Сэр синге хвэ «радхьм»
Поре бэньа хвэ ханьм...
Ах, ача зэф, ача зэфьн зере мьн,
Ши набын нав'ч'эл у Ы'мбар, тере мьн.
Дэр у дьне ши набын,
Мталлада ши дькьм...

• • •
Эз мина сәһба гыр у гамп'охә,
Тө — тәньк, назьк...
Мьне ча быдайи тө бәр дьле хвә,
Ханьма хаськ...

Хуна мьн мина арача чьлсал
Дьк'әлә сәр тә.
Гәр к'әл вәнаки бь һөб у һәвал,
Хуне мьн бәрдә.

Бәрдә, быщербин, чава араче,
Пич'ке быде нәрм...
Бьһерә чава we рәһелә тә
Алава бешәрм...

1985

• • •
Ч'эве тә бь сөр у сөрьн
Мина шәве Мьсре.
Дьлем бой тә бэньа ширьн
К'әтйә к'әрб у к'әсре...

Qәй бе Клеопатра қәмәр
Әш әрәба зәнги,
Бь бәнгзе тә сәкьнйә бәр
Мьн шайире бәнгь...

Дәма нава бәние көрманц
Qиз-буке нас, нәнас,
Дьбиньм тә бэньа сәрт'аш
У тьмтәла тә хас,

225

Дьхвэзъм хвә әве дәме
Бавежъм тә гөле,
Чава зарō жь бәр гәрме
Хвә давежә голе...

1984, Ереван

Ә. е—ра

Ча гөlmә гөлав жь шама ч'ьни,
Мьн рамусана тә жи вәч'ьни.
Мьн зуда пач'әк бсайә ләзәт
Нуш нәкрьбу жь левед әзәп, -
Һьнгедә, чахе кō һива һори
Бәржер бәрдабун «туншьк-тәмори»,
Бь дәсте нурын к'әмбәрәкә гәш
Гьредабу сәр пышта Бәра Р'әш...
Qәйка хәвьхи дьһәжйа ль сәр,
Ле бае кōмрәш дькьр ах-к'әсәр,
Wәки зәрикә урьсайә кәж
Мьздыда поре ковкасие сәррәц
«Әх, дьго, ты мой
Старик седой»...

. Оса дьгот we шанька тәрәз,
Wәхте һәлә һе си сали бум әз.
Ле тәе чь бежи, шанька қөрә,
Wәхте тамкьрйә, ва мьн нив қөрнә?...

1984, Памп

ЛЕ — РА

Тō гөл-сосьна гонде мә буйи,
Бәйбунәк чайир-чимана чади.
Бь нур у нәдәр пәрвәдә буйи,
Ле һәйф, бәр ч'әве мьн нәдһати...

Сал бōһоринә. Тәзә вәбуйи
Тō дьле мьнда бь бин-бәрәк'әт,
Ле йазьх-йазьх тō ида буйи
Гōла warәки дури дәрәкә...

1984, Ереван

* * *

Нат у бөһөри
У вэбашьри.
«Гәло мьн кәһйа,
Йан мьнра кәһйа»?
Дөһва кәтьмә кһйат у мәнйа...
«We чьра, ахьр, бы мьн быкәнә?
We чьра, фәқәт, мьнра быкәнә»?
Дьфькьрьм, те дәрнахьм фәқәт.

... Ах, бәдәш ниһйа, талаш нибу қәт...

1985 Памр

* * *

Ах, тө бәдәши, кәла дьле мьнра
Тө бәдәши,
Нава шан қырш-қал у қамьра
Тө кәлилкәкә кәши.
Жь қрежа қәшла, сала
Қарйанә рөһ у рәнге тәйә дәләл,
Чава жь гәмар у бәрмал.
Шелө буйә әв щәша зәләл.
Wәхтәке ве щәше нав чиман.
Оса зәләл, тәмьз пел давит,
Wәки һори-пәйя ру әзман.
Сьфәте хwә тера дьдит...
Кәлилка, кәта, кәрәнга
Бин дьдан чарнқар,
Ренщбәре кәсьри бы чәнга
Ав вьр вәдьхар.

Сал бөһөрин, һәрьмин, шелө бун
Әв кәнар у әв щәш.
Әмрда әлиwәт бун, әблу бун
Гәләк тыштед бәдәш.
Рөһе бәниадәм жь сәрһесуйа
Гөлол бу һәзәкед шәһәр
У тө, кәлилка поэзияе
Буйи щәсусәкә бәтәр...

1985 Памр

* * *

Букәкә бәдәш, назькә дәлал
Нан дани бәр мә һеди, кәр у лал.
У дәма тәв нин зәнда 'we зәри.
Мина пәнзәшар хане кьр бәр мьн,
Мьн тьре тирьнша тәвейә зерин
Көләка хание мәра да сәр мьн.
Дьле мьн һәляа шал у сәрхвәш
Нав мталәкә мөкөрә мәлул,
У қә ләв нәһат мтала мьн хвәш
У шәлузәтйа тәмәде мақул...

1985 Памп

* * *

Вәхте хвәш дьбә бәшәра рүе тә,
Ал дьбә, қәйбе, қолба гәвәз.
Әз тә һыз дькьм рөһе хвә зедә,
Ле ах, дәгмиши тә набьм әз.

Тәра хели вәхт дьк'әвьм қьсә,
Дьбьһем дәнге тәйи әзиз,
Дьбиньм, чава знширока зер
Дьлизә ль дор қьрка тә сис...

К'әвш дькьм, чава приске һөбе
Чәве тә рәшра дьднә дәр,
Мина антеха гәш дьбә бәр бе,
У же дьпәкьн пеласуе зәр...

Говәк дьк'әвьн сурәте тә наз,
У жь синге тә тунши т'жь.
Мина шәрава бәркәлейә хас
К'өбра һөбе бь к'ән дьрьжә.

Жь дурва әз 'we к'өбре радмусьм,
Вәдөхөм әве хас шәраве,
Оса чава қә соргөл у сосьн
Дурва һьлтиньн тәма тәве.

1983, Ереван

* * *

Кәчә ви гонди бәдын, бәфәрсәнг.
Эз бәре хвә ван дьгәһерьм,
Ле букәк һәйә чапк у чәләнг,
Ах, эз нькәрьм ле нәнһерьм...

Дьмәшә аве пәрзәра демдөр,
Ль дәре мале кьнща дьшо,
Пәз-дәваре хвә к'ис дькә нав бьр,
Дьл, сәвде мьн жи пера дажо...

Иа хальқ, қә на, шванбума эз,
Мьн быготае бь һәйр-һебәт:
«Сәбра дьле мьн, мйа вә сорәбәш
Дәһ ньзам чьма нәчәрия қәт»...

1985 Памп

* * *

Дбур дьбрьқи кәрке спидә,
Ле баһар дьһат, хункәл бу ида.
Мина гәлтьмә мьнмьнике рәнг
Зарә һьлпарки чйе дьбун чәләнг.
Дәрсдара ванә хунширьн, штәф,
Мина хәзаләк сәре чйәе Кәф,
Ванра чьнг дькьр чапк у чәләни
Дькьр һелә-һел, дьк'әния бь дәнг,

Мьн чава дьхвәст мина бәйания
Гәви толбаве қәлозбума чйа,
Бәр знарәки деме вә қәмәр
Бьда бәр гәза дин у сәвдәсәр...
Ле исафе эз гьртьбун мәһкәм
Ль жере, бьния Нинела бехәм,
Кө дьхьрпьши нав бәрфа йәкгаз
Алиса дәләл, льнгадә бәләнгаз...

Мьн дәст давит мьл, ле дьбум тақәт,
Перә дьк'әния: йане мьнра — қәт,
Һечә Нинела чәләнгә бәзәк
У кәне вейи бәдәви бәрзәқ.
Әв бу... ах әв бу — пртиә исафе,

Кө бу бър у бәр бал Алисае,
Бу бәрамбәри чйае Дбури...
Алиса мьнра ро бы ро бәшьри,
Вәбу минани хас мэдәнәки.
У әз ага ле һәирим, вәки
Бәр we һеч бу раст Нинела бәзәк
У кәне вейи бәдәви бәрзәқ...
Ле фәқәт тәлабәхте мьн хайин
Кәнге дайә мьн шайикә бе шин?
Жәрдадаи бу бы шьк у шәват
Мөһбәта мәйә бы кәл у кнйат.
Ле Алисае тапда ага вәхт
Бәр шәре һөба мәзьнә бәтбәхт,
Ақаси, вәки бу беисафи
Пъртие исафа мьнә сом-сафи.
У һәрге һынге әз у Алиса
Дьхьрпьшин нав бәрф-буза қәрқаш
Ишар бы пинша шьн у щәсуса
Хьрпьшин нава мәлуликә рәш...

1985 Памп

* * *

Бәр мьнра дьбһөрн ләз
Қиз-буке тәр у тәрәз.
Әдәто, вәранби то,
Нькарьм ахкьм жи әз...

1985 Памп

* * *

Щарна, вәхте бы ван поре спи,
Бы гела ноли гела мере би,
Жь һебәтйа дьл хәбәрәкә хвәш
Дьбем щанькәк быск у брукәж,
Дьзвьрә һынге бәдәва бәтәр
У дьжәнә мьн авьрәкә тәл,
Авьрәк өса, бы we фәсале,
Кө хәбәрдьдә авра дәлалә:
«Һәрге шәрм наки жь тәрбә-торә,
Шәрм быкә, қә на жь ван поре хвә»..

Эв к'е к'вш к'рйә, к'ижан хәмк'еши
Нава мөһбәте аҗа варвеши?

Варвешйа йаша,
Йа рөт'б-рәвшә,
Дәвләте у дин,
Загуне, зәмин,
Варвешйа мләт,
Варвешйа әдәт...

Һәрҗе к'вш к'рйә, ч'ра вәдәда
Натәмьринә һөбе нав мәда?
Сьст накә җам у җәдәме һөбе,
Чава сьст дькә ль мә дәст у п'е.
Ч'ра ль днйа биш у бәрҗира
Дьдә мә дьл у дине шайира?...

1985 П'амҗ

* * *

Роже әз бист щари
Дьбежъм: «йа рәби,
Чьма шаһьл ниньм»...
(Вәхте гөнд дьминьн).

Роже һәзар щари
Дьбежъм: Йа рәби,
Чьма шаһьл ниньм»...
Вәхте шәһәрданьм)

Роже... ах, йа рәби,
Бьдә-м әвде сәби,
Щи-варәки өса,
Вәки нәбем диса.
«Чьма шаһьл ниньм...
Чьма шаһьл ниньм».

1983, Ереван

* * *

Минани дәрәве баһаре,
Сәр һәйр у һьсрәте мьн гәрм
Гол дьбьн дидәме нвисаре
Шайиред шөләтә мьҗәрм.

Шираза Хэйам у Сәһәд-
Баг'бъзне Виргилиос Марон,
Диканка Гоголә щнәти,
Лечингер, Лондона Байрон,

Баг'бәрге Есенин к'имк'имә,
Багәра Пушкинә гәләш
Мьн к'амчо дькьн вәк ч'йәе мә,
Вәк «Канйа Щәлиле Кәләш»...

Мөкөрйе Сибире әз дькьм,
Тудьра ненеса, чукчйа,
Щзира Бота әз һьз дькьм,
Мәк'ә у Мәдина һәщйа...

Дьле мьн дьфьрә Виетнаме:
Щнәта бь баг' у лотос,
Әрқ-ава Суезе, Панаме,
Бингола бь гәли-гәбоз...

Пәй кижан һьсрәта хвә һәр'ым,
Мьмкунбьм бь кижан әрди?
Сәр аха чь шайире мқәр'ым
Зедәкьм аха хвә кәрди?

Әз бумә мина ви баве кал,
Е вәки әвләд у лезьм,
Рөшйанә жь хвәр'а чарнқал
Рубаре ве дьнйа мәзьн:

Йәк Шәрқе, йәк Шаме дьминә,
Йәк-сәре Сибира ськ-сар,
Йәк һәйр у һәвәсе дьбинә
Ль Малта бь занг у знар.

Йәк дьжи ль ере франсьз,
Йәк-Йапон, е дьн ль ГДР'-ә,
У баве рәбәни әвләдһь.
Ньзанә к'алида һәр'ә...

1984, Ереван

* * *

Ль сэр «сера» вә вәбумә, тō бе,
Байрон, Лермонтов, Пушкин, Есенин.
Эз жи шьера хвә р'адькьм шп'е
Бь саз у п'аргал, бь һанг у һәсин.

Мина вә аз жи әмьр һьз дькьм,
Мьн жи щәсуса зәф кьрйә эйнат.
Ле минани вә аз тōрьш накьм
Әмьрьм бе мьнәт, бе дәв у шкйат.

1984, Ереван

* * *

Хальц даха п'ошманбуне ль сэр дьле мьн данйә,
Дьлц-фкаре әдъл-әсас бе из у тоз һьланйә...
П'ошман, п'ошман... аца п'ошман, кō п'ошманьм
буйина хвә,
Ле буйине кō п'ошманьм, чуйин чьма п'ошманйә?

* * *

Хашләма һьля,
Араца тьрйа —
Наз у нәмәте
Чькле щнәте.

Читйа бь иштә гәз дькьм, фәцәт,
Тьштәк жи дьлем дьгәзә сәцәт,
Дьл дьп'ьрпьтә бь хофәк сере
Мина бәрха бәр хәзәва к'ере...

Йа хōльцдаре бәндәе цәсав!
Йане тә нәда нәвс-нәнәра зьк,
Йане жи исаф,
Вәки сәр к'ефа мә нәбийа п'ьзкьм...

1984, Гамп

• • •
Дьле мьн дешә. Эз чава бькьм?
Дәрмана бьхвөм? Көл дь дәрмана...
Рабьм һәрьм нав бьчүкед ширьн,
Вәхвөм шәрбәта бәшәра вана.

Хьлә-была ван тәр-тәмьз сәһкьм,
Пачикьм тәте ванайә қреж,
Дәрһәқ дик-руви ванра қьсәкьм,
Дьбә кө дьле мьн бәрдә әв эш...

1985 Памп

• • •
Эз һаһельм мина тәзе
Калти дабә сәр мьн,
Бь к'алина бәрха көзе
Даудьшиньм һәртьм...

Дьгәрьм ль газ-гедука,
Хвә давежьм гола.
Дадьдьм тәв зарөч'ука
Көч'ьке картола...

Тәв швана тәште дөхөм
Ль сәр «Канья к'аха».
Гөрзе гиһе әз дадьхьм
Жь сәрһесуйа «Шаха».

Мәсқәрәтия дькьм тәви
Мәсқәрәчие Пампе.
Вәдөхөм бь таса тәве
Бәдәһья бәрбанге...

Қиз-букара бь һайр-һебәт
Хәбәре хвәш дьбем.
Палдьдьм бәр шәһа щнәт,
К'лама Һе дьбнем.

У бь к'лам дьщәдиньм
Әз дәврешә к'рда —
Жь к'урана дьл дәриньм
Мәре к'ол у дәрда.

1986, Памп

ХУЧ У БЬРА

Ль к'әнаре гонди жерин
Хуч'әк у д'о бра дьжин,
Поре вана сьмле зерин,
Ч'әве вана бьнәвше шин.

Хуче йәкә хасә жирә,
У Хасейә наве хуче.
Наве бре йәк Мширә,
Ләк Мелсикә: д'о шере че.

Ль бәр дери ша у рази
Әш дьлизьн «пәшко-г'оро».
Хуче бирдә дькә гази,
Дьве: «Бьре, г'оро... г'оро»...

Мьшо дьбе: «Һәлла-Һәлла»,
Мелсо дьбе: «Һошә-Һошә»...
У жь һьнда «ч'әме балла»...
Р'уви дьр'әвә у дьчә...

1985, Памп

Наре, Эло
У хало
Чунә сирке
Тәв пирке.
О, чь әшқә we дәре:
Дико сйарбийә сәр к'әре,
Кучо, пшо у бьзын
Тәви һәвдö дьлизьн...
— Ле к'а к'евишк, к'а млишк? —
Гот әлое пор кöришк.
— Ль гондьн, гот, бьре шан
Хуч'а вийә дьлован.
Сламәти әм чун гонд,
Әме вана һинкьн рьнд,
Бәра әw жи бьлизьн,
Аwa банздьн, бьбөзын...

1985, Ереван

Нав тәда һәйә қөдәр зарöти,
Дйари исанәт тö нишан нади,
Тö вәдьшери нава бог'че дьл
Хәйсәте зарöтиейи гәши гөл,
Ча вәдьшерә мәрьв драва
Жь чәв у дәсте дьз у храва...

1985, Ереван

Һьз нәкьрийә чин у рöт'б,
Сәрәкбази мьн тö вәхта.
Нәбум сәдър, нәбум к'атьб,
Нә жи доләбашие тәхта...

Мьн тәхсир кьр шьера хwәда
Һöкме мир у министрә,
Ле хwә-хwә жи, к'ор'әқәда,
Бум мирәки нав шайира...

1984. Ереван

• • •
Шайр, бежым тә нвнсм, ишар чь?
Бежым, наве тә тәйиси, ишар чь?
Бәнде бейол жь к'еф-к'ьре дьле хвә
Йан го қәнши, йан го писи, ишар чь?

1980, Ереван

ҺАНГ — БАНГ

Әз нә әw шайирьм, һанге,
Кө фькра хвә
Сәв хатре тә
Жь ве танге
К'ашкьм, бьбьм әве га'нге...
Ага нини, мир у һакьм,
Кө «шевр-шайа» хвә ши ракьм,
Жь арана
Бьбьм дәрхьм зом-зозана,
Сәв хатре, wәки тә-wьр
Вәгьртнә чит у чадьр...
Мьнра, һанге, хөлами тә, шарик садә
Бәр дәст у пие шьера мьнә әсьлзадә...

1978, Ереван

МӘРЬВКОКАРА

Әз wә нас дькьм, әдуед мәрвькок,
Хвәде һун данә, кө бьбьн бьшкок...
Ле һун бшкоктие бир дькьн мәхсус,
Сәр п'от у әба дьбьнә бьзуз...

1984, Ереван

• • •
Блианә дохтьр Дәдо, әйанә ль һәр дәра,
Қәнщ дькә нәхwәшиед но, һәр көла, һәр к'әдәра,
Һәр тәне днйаеда нькарә әw қәнщ бькә
Нәхwәшйа хвәйә бәтәр: ашк'арйа бәрбь п'әра...

1985 Памр

* * *

«Пенши салин... Ижа пенши ч'йә...
Вәхте һәйә сәд... сәд у пенши»...
Мьнра дьнвисә бы һәйран — һәвщә
Qәвме qәләме жь дурәщи.

Oh, зәф рәзимә бой хвәстына qәнщ...
Һьлбәт һьндькә ль бәр сәди
Пенши сал бой ми, е кō шестидә
Дьнвисә мина зарәк сәби...

Фәqәт, пьсмамо, һәрчә кō әзъм,
Мьнра пенши сал, шест, о, һәвте...
Бащ у бәртилә, к'әрәмәк мәзън
Бәхшиша жь бәр рәма хвәде...

1984. Ереван

* * *

Вәхте кō шарна әз ль сәр дьк'е
Бь кōбьр-к'елма шайире һоста
Һәйран у һьжмәкар дькьмә хәлqе,
У мьнра дьбә ширqинья дәста,
Пәйра, пеләке мәрвьед әрнус
Бь мьнра лев у лопәрьн мәхсус.
Мьн дьхәидьн лавьк, хәләсә,
Вәки мьн шьер бь кәмал нвисийә...
Тәе бежи, вәки мьн кәмала хвә
Жь к'ох-қ'иләре баве ван дьзйә...

1984. Ереван

* * *

Чь к'ьрә к'әтийә к'ура дьле мьн?
Чь ант'ехәкә зьвьрә зәрәһ?
Ведьхә к'ина дин-дьжмьне мьн,
Дьбә зйан-зәдә, мьн һьльдьгәрә...

Чьма нькарьм бе нав, нвисар,
Нава мешәки инсьзи динсьз
Р'ожед хвә пашьн вәрәкьм дьлсар —
Дури ван ләще сәрхөр, гәнәфьс?..

Эв к'йә кӧ аша нәмәрд, беб'а'т
Ве дн'я дәлал дькә шьк у шин?
Мәр'вно, йазьх, 'вә дькьм эйнат,
Ле бейи 'вә жи нькарьм бьжим...

1985, Ереван

А'ЩК'АРАРА

Ль ве дн'я һанә мәзын
'Вә нәһштийә қӧлч' у бушах,
'Вәк холоре ле дьбәзын,
А'щед ч'куз... а'щед алчах.

Ньзаньм, ч'йә х'вәстына 'вә:
Шире тәйра? Агре нәвес?
'Қучед зера? Қәсред қӧба:
Йане, машинед «Мерседес»?

Ле әм карьн ит'ат бьбьн
'Бь тасә шир, п'ьрти оща.
'Һәрке һун жәрдадай нәкьн,
А'щед ч'куз, а'щед алчах...

1983, Ереван

НӨБӨ ХВӨДӨНЬЗ

(поэм)

Пър дөвләти бу Нөбө хвөдөнһз,
Хвөйе мал у мьлк, һөбуна дэнгһз.
Чарһие ши һөбун шөк мерг у меша,
Гаране дешер, га у гамеша.
Пөзе ши һөбун һөвт һөзар сәри,
Дуле ши һөбун һөзар-сәд мәри.
Ле жь һөбуна һөземәт зәфтър
Хвөде рөм дабује, зен у өлме пьр.
Нөб бөрамбәри мал-нөфәре хвө
Хвөй дькьр хөлам-хьзмәтк'аре хвө.
Фөдир-фөарө бь ши ч'ар дьбун,
Малдөр у бәйгу ши с'ар дьбун.
Тө рөшики р'яа бе нан у бе ав
Дәрбаз нөдьбу жь тгүбе ши,
Тө кьрәкә қөнш, шөврәкә исаф
Бь мор-мйасәр нөдьбу бе ши.
Хөбәрәкә тәл, гөле грантър
Мәрыве мадул нөдьгот кәси,
Мур'яа әрде жи пөпәс нөдькьр,
Жь бәхт у рожа хвө тьме рәзи —
Дөа'-дрозгә дькьр дьл у шәд,
Рожи дьгьртьн, хвөй дькьр әдәт.
У шб'һан бу зәф әш әсьлзадә,
Вөрдьгьрт кьнш у к'тане садә,
Әш дьхар, чь кө хөлама дьхар,
Хариш нәдн'һри ль әрзе щинар.
Ле әвләд'һөзе омьди эшан
Жь әвләде хвө нөд'һөвьшанд.
Һөвт көрө ши бун у се қизе ши,
Әвана дьхар рәз у пөзе ши.
Роже көрәки мәсрәф дадани,
Гази хушк-бра дькьр мевани.
Һөвт рожа әван к'өф дькьр хәмсьз,
Ле рожа һөйшта баве хвөдетьрс
Дәһ нерие кәвәр бәр ч'яе. Мөфө

Дьк'зыранд сэр тэхте тәләфе,
Wәки, лавед wi шаһьлә к'эфхwәш,
Һәрге готьбын хәбәрәкә фәш,
Хальқ бы хуна ван дән қорбана
А'фукә зманзерьфйа wана...

Рожа сшуде мер у мляк'әл
Швйан дивана хальқә қодрәт,
Цьн жи тәви ван сәкьни сәрқот.
— Тө жь кә тейи, — рәби жера гот.
— Жь днйа бәндә, — шьн готә рәби, —
Дьгарйам хwәра нав әвде сәби...
— Qә чаванә һөб — қуле мьни баш?
— Дәа' тә дькә бы қорбан у маш...
We чьра нәкә? дәсте тәйи нур
Ль дора мал у мьлкә wi бйә сур.
Тә нәневшандйә, даеда һәр тышт,
Днйальк бәр wi тә кьрйә бөһөшт,
Бехәм бинфрә хwәра к'еф дькә,
Ида we чьра дәа' тә нәкә...
Ща һәла, к'ане, йа хальқе мьн,
Чь кә тә дае, же быстин шар дьн,
Чька қуле тә
Хwә надә р'уе тә...
—Һәрә, — хальқ гот, — мал бы дәсти тә,
Ле һәр дәгмиши, әмре wi набә...

* * *

Ль мал-ода хwә бәдәw, бинщьнәт
Һөб ага хwәра руньшти рәһәт,
Тәв һәлала хwә қawә вәдьхар
У қьсә дькьр динщ у бәхтәwар.
..шкева мина пеласукә гөр
Хөламәки wi дак'ота һөндөр:
— Га радькьрын we дәре зәви,
Мәрк'әв дьч'ерйан ль кәнар-кәви,
Сәпайа ледан, мер хәза кьрын,
Га-гөһдреже тә ажотын бьрын,
Тәк у тәне әз хлаз бум жь ван,
Кә тәра биньм әве щаба һан...
Һе хәбәр дьда әви хөлами,
Хөламәки дьн һәйдадә ани:

— Гаране тә ыр хвәра дьчериан,
Се ком щәрдабаши Кәлате ледан,
Гаван у гәдә гышк хәза кьрын,
Әш дәлу-дәшар ажотын бьрын,
Тәк у тәне әз хлазбум жь ван,
Кө тәра биньм әве шаба һан.

Һе хәбәр дыда әви хөлами,
Хөламәки дьн һәйдадә ани:
— Пәз дьчериан дор чйәе Сиони,
Ньшкева сәр чйе бу рәши-рони,
Бруске леда кьрә рәш-рҗжк
Әш бьр у бәргәл, шванед қжжк,
Тәк у тәне әз хьлаз бум жь ван,
Кө тәра биньм әве шаба һан...

Һе хәбәр дыда әви хөлами,
Хөламәки дьн һәйдадә ани:
— Иро жь хвәра шәм нөхөрие тә
Кәтыбун кәфе қиз у көре тә,
Дәе самә һат, һьлшанд хан у ман,
Һәр дәһ заре тә гышк бьнида ман...
Тәк у тәне әз хьлаз бум жь ван,
Кө тәра биньм әве шаба һан...

Һөб рабу ыра сәре хвә көр кьр,
Кьнще хвә қәдашт, стар сьпҗр кьр,
Го: «Әз рут һатьм ру-барә дыне,
Рут у тут жи мам шарәкә дыне.
Хальқ да, стәнд жь әвде сәби,
Шькьр жь наве тәра, йа рәби...»
We хафьлқәде мәтәл ман мәри
Жь кьрна һөб әви тәһәри...
Бәр хвә кәтын бой шамере йазьх.
У, һәрчә хвәйе тәрш у тәмазьх,
Жь we рожеда кьрынә әдәт,
Роже маләке һьнә нан-нәмәт,
Һөбра дьбьрын бь қәдързани.
Һөб жи һьлдыда, жь әви нани
Парәк пьр дыда фқаред бечар,
Пара дьн тәви жьна хвә дьхар.
У диса бь дьл, бь шекьрзани
Шекьрбуна хвә жь хвәде дани.

* * *
 Рожа съшуде мер у мьляк'әт
 Шьвйан диwana хальqә qодрәт.
 Гәви ван шьн жи сәкьни сәрqот.
 — Тө жь кә тейи, — рәби жера гот?
 — Жь днйа бәндә, — шьн готә рәби, —
 Дьгарйам хwәра нав әвде сәби...
 — Qә чаванә һөб? — qуле мьни баш?
 — Дәа' тә дькә бь qөрбан у маш...
 У тә чь кьрйә, кә әвде сәррәш.
 Дьле тә нәкьрә бь хәбәрәк хwәш?
 Тә һәбун же стәнд-qрәжа дәста...
 Әвләд же стәндын-әw тоqе стуйа...
 һәбуна исин һәрә баш, бьләт
 һөрмәтә, рәби, qәдър у qимәт.
 Qәдре һөбо-бәр, чәмки дьк'шьн сәр
 Наз у нәмәте шинаред щомәрд.
 һөбьк кәф дькә хwәра тәв жьне,...
 Ща тө qәдре ши һьлдә жь дне.
 Чька qуле тә
 Хwә надә руе тә?..
 — һәрә, — хальq гот, — qәдър дәсти тә,
 Ле һәр дәгмиши әмре ши нәбә.

Шьн к'әтә qалбе мәрьвед әрнус,
 Нөхсан у нәмәрд, шанбаз у шәсус.
 Нава рокеда бь сонд, бь «шәдә»
 Ль һәр дәра бу һәвар-һейдадә:
 һөбо беа'арә, һөбо бәфәрсәнг...
 Ләма хальqе а'ләме же стәнд...
 Көлфәте хәлqе дьлсах-дьлован
 Нан жера дьбьн, әw дәст даве ван...
 Мал-мьлкә ши чуйә, әw жь һәвсудйа
 Дәрмана даве нав мале гөндйа...»
 У һәзар шәре qрәж, qир у сир
 Сөһокин ль руе һөбое һесир.
 Йәки гот-вьрә, дәһа готьн-раст,
 Пьсмама бәре хwә жь ши гөһаст,
 Щинара дһа нан жь сәр бьрин,
 Боше парсәкчи поз ле һьлбьрин,
 Маquла сәри һәжандьн шькбәр..
 Тьсqйа писә-пис ту дькьрьн бәр.
 Гәләки ль һөб чәтьн һат, фәqәт,

Фькьри эш бь дьле фредат,
Хвэ-хвэ хвэра гот: «Сэбра хвэ бинэ...
Ле хвэде чава дьдэ-дьстинэ?
Дэмэке мира тйа дькэ бэр тэ,
Дэмэке писа радькэ рые тэ...
Ле чьма, фэдэт, ши гот, мир у пис?
Исанэт йэкэ-эвде шэрнакис...
Жь ке зедэмэ, кижан рэбани?
Рэбе мь рөһэк дайэ һэр бэни.

Фрқи төнэ қэт,
Һэр тэне, фэдэт

Мьне шэр у шур навита бэнда
У бь қэрф у қэст ле нэқаранда...
Ле дьбэ мьн жи нэмэрд у нэмам
Бөгдан бавита мэрие ам у там.
Һындьк мэрьве эйанэ а'льм
Бьн һөкме дишан-дэшлэта зальм,
Жь һерсе, тьрсе, йан эрнусйа жэр
Шэр авитьнэ мэрьве дуршэр...
Йа хальқе мьн, көбарие нэди,
Тө йа хвэ зани, тө һэрбэлэди,
Тө ре кьвш дьки һэр эвде хвэра,
Шькьр жь рэм у кэрэма тэра.

Һөб шькьрия хвэ ва диса ани
У дна туре парсе һьлани,
Дьчу парса хвэ ль шице дур дькьр,
Дани, ши, жьне пе эбур дькьр.

* * *

Рожа сышуде мер у мьляк'эт
Швийан дишана хальқе қөдрэт.
Шьн жи тэви ван сэкьни сэрқот.
— Тө жь кө тейи? — рэби жера гот.
— Жь днйа бэндэ, — шьн готэ рэби, —
Дьгэрийам хвэра нав эвде сэби...
— Қэ чаванэ һөб-қуле мьни баш?
— Көл бь һөб һатйэ, — Ши нэвсе нэбаш
Бь тэн у тназ щаба рэби да, —
Тэ һөрмэт же стэнд, азайэ ида..
Бехэм, бемьнэт хвэра дьгэрэ.
Һөрмэт, тө зани, зйанэ у зэрэ,
Кьнщэк хас у тэнг, вэки исанэт

Нькара навда быһажэ рөһэт...
Дьрьшьфэ тым банде бэлэнгаз,
Кө лэкэ нае сэр к'ншька хас.
Е афьл хвэ-хвэ к'ншька к'абус
Сэр хвэ Һьлтинэ давежэ мэхсус.
... Һөбьк жь хвэра дьжи бемьнэт,
Тэмашэ дькэ тэбйэта щьнэт,
Нане хвэ дьхвэ, эшқа хвэ дькэ...
Ида we чьма ч'ера тэ бькэ?
Ща һала тө дэст баве дэрэма,
Мдуфкэ жь ван к'еф у к'эрэма,
Чька қуле тэ
Хвэ надэ р'уе тэ?...

— Һэрэ, — хальқ гот, — щан бь дэсти та
Тэне дэгмиши рөһе wi нэбэ...
Бу брук, пэкиа к'енлу, гәнэфьс
Храве бэри һудэ у Һьрмьз.
У һата кө Һөб бэр тандура хвэ
Жь рэбьлалэм хвэст дэстура хвэ,
Wэки кө бьхвэ көртоле парсе,
Эwi шиша хвэ жэндэ бьн парсуе...
Һөбо рьшьфи, к'шьйа, к'зьри,
Бу кутэк к'уте хвэи парскьри..
Щан бэркэвки бу, у кем же к'шьйа,
Ле бун көрм у к'ез муе синг у сэрйа.
«Сьмьлла», — жьна wi ма шаш у м'эт,
Һэвэр бу жь we сера элиwэт.
«Эзьм, — данг дэрк'эт жь к'уте қэрт'эл,
Эзьм... хвэде шанд, нэминэ м'эт'эл...»
Чь бькра жьна р'эбэн ль 'вьра?
Хвэ мер надавит бэр к'элб у г'ора...
Һьлда эw к'уте р'өһбэри р'эбэн,
Печ'а дани нав зэмбилэкэ кэвн.
Бь хвэра дьбьр, бь хвэра дани.
У wэхте эwe зэмбил дадани,
У көрмэк һьнге щане Һөб дьк'эт,
Wi дреж дькьр чэч'ке бет'ақэт,
Эрде һьлдьда эw көрме wэрэк,
«Тө көда дьчи, — дьгот, — бьмбарэк?
Қьсмэте тэмэ, wэрэ мьн бьхвэ».
У көрм бэрдьда шар дьн щане хвэ
У д'оа' дькьр зэмбила хвэда:
«Шькьр жь наве т'эра йа х'ода»...
Жьне рожэке таб нани, ф'эқэт.

Готә Ноб, го: — Ло к'уте ньсобәт,
Хода ида чь тәда һышт вәки
Нәла һе дәа ль хода дьки?»
— Сушкарне мәкә, — ын гот, — йа һөрмәт,
Дайнн әдәтә, стәндын бедәт?...
Тә колфәти, тә рьнд зани, вәки
Сәва әшқәкә шәве ләзәки
Чьра шор-шәфа һеси́ра жьне
Дьк'шинә вәхте вәльдәндыне...
А мьн жи өса рөжед хвә ширьн
Жит бь нав у дәнг, һәбун у һөрмәт,
Наһа жи дьжим, наһа дьк'шиньм
Бәхт у қәдәра к'уте ньсобәт...
Әв қәдәр тышки өсанә, вәки
Рәбе мьн «рәва» дькә һәр йәки,
Шаһ у мшайиқ, пәдша, п'ехәмбәр
Хлаз набын бәр ван көрме бәтәр,
Һьзки дәфьнбын бь табу́та зер,
Һьзки бь купе шәһиди бышәр..
Нәлала хвәра Ноб гот у ль вьр
Ньшкева кәр бу нолани кәвьр...
«Ле фрқи һәйә, — јәв к'ур фькьри, —
Башқәйә зенди, башқәйә мьри...»
У шара әвьл бь хәйд, бь газьн
Хәбәр рабәркьр ль хвәде мәзын:
«Йа хальқ, чьма әзи һе рөһбәр,
Тә да мьн йазйа паши ах у бәр?
Мьн чь гөнә кьр, чь шашик шөрми,
Вәки сахә-сах бум к'уте көрми?
Ахьр гөнәйә рөһе хеви хам,
Хул дьбә жь ван бин-брине шан.
Тә рөһе мьн жи бьстәнда, бьбра,
Паше қалве мьн ва рәзилкьра...»

Шьн бһист, бәри рөжа сщуде
Дакөта дәргә-диwane хвәде.
Гот: — Йа бинайа ч'әвайи сәртәш!
Тә сәһ кьр «дәа» қуле хвәйи баш?
— Бәле мьн сәһ кьр, нәвса хәзәбе,
Қуле мьни қәнш зәф раст жи дьбе...
Ава, шагьрте зени шәрәза
Раст дькә шашйа дәрсдаре һәрзан.
Гә өса ль мьн кьр сьбьр-көбьр,
Вәки рүе тәда мьн жи хвә шашкьр.

У дуле хвэйи шнәте һежә
Авитә нава ши һалә дожә...
Һәрә, быдеда жь бәре зэфтьр.
У шьн вәкьшйа, дһа дәй нәкьр...

* * *

Һәлалә һөбө һәйф у дьлован
Нав зәмбиледа һөбьк дьгәрәнд.
— Ах, — ши гот, — бина нане тәзә те...
Гьдие, тә быди хатьре хвәде,
Ща мьн дайнә вьр, һәрә малка һан,
Бәлки жь мьра тини кәри һан.

Жьна бәрбьһер һа-һанга ль вьр
Чьгле дарева зәмбил дардакьр.
Банзда we мале, һәта вәгәрйа,
Дит, зәмбил төнә, хвә хьст у гьрйа:
«Гдино, — we гот, — мерке мьн к'е бьр?»
Ле һәw ньһери, сәкьнинә вьр
Һөбәк на -се һөб бь бәнгзе бәре,
Бь we бәжн-бале, бь we бәшәре...
— Әвде, — йәки гот, — жь мә һәрсека
Йәк мере тәйә, бьһһерә чька
Һәрге тә нас кьр, һәлалбә ль тә,
Йан һәрге кә на, ида т'әрк бьдә...
Һәйфа һөб зәфи ль жьне дьһат —
Әwe һәлалә хвәй бәхт у бьа'т.
Тьрсйа, го: «дьвә те дәрнәхә рәст»...
У мәлулие к'ур бәнгзе ши гөһаст.
Бь ч'әвед шйә-хәме харьщи
Жьне мере хвә наскьр ши бь ши,
Шарйа, хвә авит бәр пәсира мер.
Һәрде дьн һанга бәта бун бь сер...
У ль we дәре һөб, һәлалә хвә
Һәта дагәрйан дәре мала хвә,
Дитьн бәр дери дькьн барә-бар
Чьдас бьре пез,чәнд гаран дәвар...
Тә нәвежә, чар һадшае шәрде
Сәһкьрьнә гьли әwe дәрһәде...
У әв мале һан бь хөлам-хайн
Һөбрә шандьнә чава һәдайи...

Жь әве аре бõһрин дәһ сал,
Һ'әвт көр Һõбра бун, се қизе дәлал.
Мина бағәки бһаре быһõшт
Қәдре ви диса бин-бәшәр раһьшт.

Ле бы һәваса бәрейә беһәд
Һõб нәдһһери ид-л исанәт...
Заред ви тәзә диндаргәшә гõл
Данин бира ви әвләдед ә'въл...
У дешйа дьле баве әвләдһьз...
Ле диса бы рәм, тәрбәт у тәмьз
Сәд чьл сали жит Һõбое һәлал,
Паше дәмхатри да дһйа дәлал.

Аха Һõбә чьл қõрни зедәтър
Ки занә, наһа кõ дьбә кәвьр...
Ле сәрһатйа ви һәла һе дьжи
Мина букәкә нура һьрьши.

У наве әви әвде хвәдеһьз
Бйә хәбәрәкә хõруйә хальс —
Хәбәра Һõб, кõ щõмли щмаә'
Дьбежә чаша әвин у мõһбәт.

1983, П'амп

НЭЖА НЕЛЭ

Бь мөһбәте дьһа дәләл
Ләв дьзвьрә, дьсевьрә.
Бьлмиш дьбә щаһьл у кал,
Йәк дьһижә, йәк дьмьрә.

Мөһбәт агьре пәлавежә,
Рәз-рөһбәра жь һәмд дехә,
Ле тә 'wәрә, qә тә бешә
Харищ набә жь бешә хwә.

Бәран, бьһер, мие һьз дькә,
Тәкә пәй бьзьне дьчә,
Тәйр жь тәйра ме һьз дькә,
Мер пәй кәбра жьне дьчә.

Хальq дьһа хwәйә пироз
Жәв фьрq кьрийә wa тәрз-бь тәрз,
Wәки набә гәврәгәбоз,
Хьрьнгеләк бе һәйр-һәwәс...

Оса кәваникә хәмхөр
Тәр-түре хwә бешә-бешә,
Шьл у зьһа, һурьк у гьр
Жәв дьбьжерә, жәв давежә.

Ле кә зарә we анизә.
Бе һәмди хwә тәв һәв дьхә,
Һерс дькәwә дайика дьлназ,
Тәпе даве әwләде хwә.

Ле хәдарә шәмаqа тә,
Йа хальq, йа тәбийәта де,
Илаһи жь бона бәндә,
Бәнде жь qәнд-qьрар дәрте...

Ле һәр қраре тә, фәқәт,
Исинва к'вш ниньн зәләл,
Шелу дыбьн бь шык у дәрд
Һәр чар роже дһиа дәләл.

Зәф мәлулә йазһа бәндә,
Гәр тәнәбһа һькһата рөһ,
Вәки Пушкин, Данҗе жи қә
Пек нанинә зәләл, фәрөһ.

Дьжи, нажи рөһ, йарәби? —
Әндә һе-һе дыфькьрә,
Ле дәрәвәк һәйә, вәки
Жь рәстие жи зәф четьрә...

Һәзар һөщре бь зер у зив
Нә һежәнә мсқал гөман...
Хвәзи-бавәркьре к'әсив,
Нә дәвләтиә бе гөр-гөман.

Зәф дыхвәзъм бавар бькьм,
Вәки «Маме мә» — әзраил
Рөһе бәндә вәк һөлмә-гөлм
Һьлдыкьшинә жь щане тил...

Зәф дыхвәзъм, кө әвде у'ш
Нә жь хофе, ле бь исаф
Ль дор-бәре рөһе бесу.
Ронәкә һәр гәмар-гьрав.

Кө рөһкеш ви рәзи рәһәт
Бьчьрпинә мина карие,
Ле нә чәтһн, нә бь зәмәт
Жь һәзәка гөнәк'арие...

Ле чйә, гәло, гөнәк'ари?...
Һәр мәрики бь йәк щурә
Шьро дыкә пьрса тари,
Һәқиқәтһа хвә дықурә...

Гөнә нинә бона Мәһмәд;
Мьләта жи вәк к'ара хвә
Бь тәщарһа дәк'баз у фәнд
Р'апечкә нав «Ь'мбара» хвә.

«Qöран-дэвтәре» дайнә сәр
Ча дәргилке we «ь мбаре»
У бежә кӧ «Qöран-дэвтәр»
«Әзманада» һатйә харе...

Ле жь бона сәйдае кӧрд
Һәқиқәтйә, рәм у расти.
Wәки щмаэта ши хӧрт.
Дәре жь we бәнда қәсти.

Чекә дин у дәвләта хwә
Ль ру-баре we һәwате,
Гӧлвәдә бь рӧсқәта хwә
Ча бешәки тәбийәта де...

Башқәнә әвд бь кәр у бар,
У башқәнә растие wана: —
Радькәвһн дӧрьст у хар
Мина чәме сәр чвана...

Жәв кәвш накъм һәр «хам у хас»
Тьштәк ронә, тьштәк тарйә...
Ле мһн тьштәк фәмкәр әсас,
Пашдамайин гӧнәкарйә...

Ле йа хальқ: тәбийәта де,
Пешкәтһн чь каре тинә?..
Һәлә-бәдә әве щәде
Mә wa кодә дьдәфинәг.

То шьк тӧнә, шенбуйә, штәф
Дһйа дәлал дәсти, бәндә,
Һьлкәтһнә қәсред қӧтав.
Шанәшине зор-зәмандә:

«Акрополис» у «Партенон»..
«Qәсра Петро» у «Қолизе»...
Мал-мәзәле Тӧхтан Һәмон...
«Брща бәләк», «Кәла қизе»...

Qӧбәқәсра «София Сти»,
«Qӧба Эйфел», «Qәсра спи»,
«Ташмәһәла» мәрмәрә нур...
У «Кремла» дһнемәшур...

Ль бәрия бе чйа у бани
Бърщ-бәдәне К'эобс, Рәмзес
Абуна вәк ви Си'ани,
Вәк хеликон, Олимпе Зевс.

Тө зәрпе, тө хафьлқәде,
Хенши һәрәкәте бәндә,
Че недькыр бь we мәде
Сура Чинайә әвчәндә...

«Посейдоне» бьма мәтәл
Ль сәр п'ра Босфоре хәвн,
Вәки чава бәнде бәтәр
Бәр у бог'аз гиһандийә һәв...

Ле ида чь мәтәлмайин
Ль сәр п'ре дьреж у кьн?
Инглис, фьрәнг we архайин
Бьн Ламанше ләқәм дькьн...

Жапоне жир, ч'әв ль п'акие,
Мәрәм дькә, әк'си шәра,
Һеросим у Нагасакие
Тәзә чекә бьне бәра.

Чь че накә савде бәндә,
Нета вийә әрд у әрша? —
БАМ-а беһәдә әв чәндә,
Дурк'вшоке қаси қаша,

Гоште нәвте, дьлед һәсьн,
Апарате тәрщьмәчи,
Агрегате ищатмәзьн,
Кукле һәжжә һәнәкчи...

Сәһал дьбә шөхөле мерьв,
«Кнопкәйә»-те гөваштн,
У машина «зенә-зерьф»
Бәрәв дькә машине дьн...

Бейи Эйлер у Эйнштейн
У Эвкьлит, у Пйутагор,
Хвәбәр кибернетика зен
Жәв дәрдьхә һәсавед зор.

Чьра бьки сэйр у сэфэр,
Бьчэрчьри бьрчи у ти? —
Дуркьвшоқа бэдэw-бэгэр
Нишан дьдэ һэму тышти...

Уне хwэра малда рәһэт,
Нэчэ дэрнэкэwэ куча,
Теле һьлдэ, гав у сәһэт
Хебэрдэ тэw хал у хуча.

Бьзвьрә сэр we к'еләке,
Зэд-зһоме хwэ бьхwэ тер
У гөһ бьдэ wьр хеләке
Сэр «сандоқа» Поповә сер...

Һэрәкәткә һәта һәwше,
Бьльнгарә нәһ-дәһ гава,
«Чайка» чәләнг, бь we рәwше,
We һәмкә тә... «зарә сава».

Бьбә һәрә соҗақ-соҗақ,
Бь хәмхөрийа дайка дәргуш,
Бьгаринә мәшқул-мштйақ
Нава дәнг у духана туж...

О, дур к'әти, мәрие дәwре,
Жь wi «гориллае» Дарви..
Кө сәб севәк сәре даре
Һьльдьқошә пенци шари...

«Синантроп» — баве бәндә,
Бәри ра у тьвдира хwэ
Дьлист қасәк қошә-қәндә
Ль дор «сера» неч'ира хwө...

Ду мамонте зәрп дьбәзи,
Дьрәви жь бәр дәбе дьр'
У бь синг у бәре тәзи
Һәwа тәмьз һәшам дькьр.

Wi ньзанбу хәмхәдари,
Интриге нав у дәрәше,
Әw шәсусти, чәвнәбари
Нәдьк'әтын нава ләше...

Ләма тӧнәбун дор ʋана
«Инсулт», «инфаркт» у «щәкьрэш» —
Нәхвәшие ве дәвра һана
лхәнәтә қанә қьреж.

Бьһер, исан һӧщәт дькә
ль «Аполлон», «Восток», «Амур»,
Ракет, бьһер, ча хәт дькә
Тәвәке әрш-әзмана кур.

Чьқас к'авә, чьқас к'обар,
ле бь хәта ве «бәдәве»,
Чьқас биотике зйанк'ар
Дадьк'ӧтһн нава һәве...

Телевизор киношькла
Нишан дьдә һәму тәрзи,
Вәдъжәнә рӧһе тьфла
Бь сава шер, һӧба тәзи...

Гәрә рабьн миллион «Лоқман»,
Дьһяа бе сәр арманщәке,
Кӧ бәр зәдә-зйане зөман
ӧкьн ч'ар у илащәке.

Ле... жь наве Лоқман зедә
Бәнде сәби у сәвдәсәр
Мәтһе һулийос Кесар дьдә,
У һанибал у Искәндәр.

Дьпәсьнә әв Тәмьрләнґ,
Наполеоне «һәрзани» һӧр,
Суворове чапьк-чәләнґ,
Чингизхане нәси, ч'әвшьр.

Наһа дьһяаеда дьжи
Чингизәки тәрбийәт-тәзә,
Кӧ сәв мьрьна һәспәке жь,
Дьк'әвгьрә, дешә әсә,

Ле нә бь һәсп-бь фьрьнд,
Бь һут-һәсне бьне бәре,
Бәндә тинә қьра бәнд,
Дьрәшинә тәвһа жәре.

Итдат набә мә сәйпса,
Бь сильһа ортҕкие зор,
Бәла дькә нава иса..
«Талһа-ново» бь меш у мор...

Аҕа сильһи топ буйә ньһа,
Аҕа барут у «психоз»,
Кө карә си дьһиәе һа
Батмиш бькә бе из у тоз...

Минани мө бьрща «Пизе»,
Дьһиә һатийә сәр арқәке.
Ме хвә рагьрә, гәло, диса?
Ме бе сәр та-тҕфақәке?

Үан бьн «болма» қәда'-бәле
Ме бөшөхөлә бь ве шәде,
У сәр хвәда бинә кәле,
Весә һәрә һәта-һәте...

Дьбә, әвә мәрәме тә,
Һа хальқ, һа рөһе мазьн!
Дьбә, зарок жи тә чунь.
Кө һольмачк тьм дьлизьн.

Һолькәке әм че дькьн
У же э'шьз дьбьн әсә,
Һьльщиньн, у шарәк дьн,
Ава дькьн йәкә тәзә...

Ле жь дьһиә тәйә бәдәш
Э'шьз нәбийә бәра бәндә,
Чьқаси жи бь дәш, дәрәш
Дәртен жь рәм-рөсқәта тә...

Исане нә тфақ у там,
Жь а'шк'арһа нәвса зәдә,
Мина шуцке кртейә хам
Шәр дькьн бой пәра зәдә...

Ле чава бь кьвшбуна тәйр
Шуцк тен бьн пәре маке,
Бь кьвшбуна дьһиәкә дәр
Бәндәе бе бәр тфақәе...

Дьбэ, һынге фэмкэ исан,
Кö тönәнэ дән зьке ши...
Һэбуна хвэ бейэд-һэсав
Паркэ сэр е бьрчи, сөви.

Млэт ль һэв рунен рәһэт —
Һэвдö амьн у архайин,
У занина хвэйэ былэт
Р'абәркьн бәр зйанед зэмин.

Һэвра бьбьн пё у п'игар,
К'ристосед әбубәте,
Фр'нах бьбьн бь нәхш-нигар,
Сөр' у сере ве т'әбийәте.

Тö жи мәил бьби, хальц,
/ бейи сәр we р'өсрәте,
Wәки бьжи әв дьнйальк,
Бьгөлгөлә һ'әта-һ'әте.

1984, Ереван

Institut kurde de Paris

ФЭЦИЕ ТЭЙРА

(легенд)

Рэбьла'лэм бистпенщ сала
Щор дабу сэр Фэци.
Куви бубу жь мал-һала
Сөр пекэтне фэцир.

К'ър-к'аш дьбу чол у банья,
Шкэвтада дьма,
Хэбардыда тэв тэйр у туйа,
Пьрс дьданэ чэма.

Рэһ у рэзе эрде дьхар,
Бэлг у бэре дара,
Хвэра дькьр си у стар
Пот — п'алосе вара...

Ви дьгэрэнд к'узке һьне,
Сэр дигваре шкэвта
Шьер дьнвисин дэрһэц жьне,
Бэхт у йазйа эвда,

Һьнге, чахе к'э эла ви
Ида бь қэвл-қанун,
К'ерьбун шин — мөһела ви,
Хер-херат ле дабун..

Бистпенщ шара қархуне сэр
Чэме Мөхсе рабун,
Бистпенщ шара ч'йае Эрнос
Рэнгда бь г'ол — бэйбун...

У рожэке, вэхте дһа
Мерг у меше Мөхсе
Хэмыли бун бь г'ол-гиһа,
К'оч' к'этьбун рэзе,

Фқарәки руданспи,
Демқарйайи гыншьр
Вәкър дәре жьнәкә би,
Кәрә-кәр чу һондөр.

Нан ледьхьст, лоше гәнъм
Бәр тәндура хвә гөр
We жнәбйа хатун-ханъм,
We дәлала демдөр...

— Ревие рйамә, — фқарә нәрм
Гот we шәмчрйахе, —
Ща нади мьн нанәки гәрм
Тәсәқота малхве...

— Малхве кәйә, бре реви?
Чәрх-фәләка малхве...
Әв бу биет у пенш сале ши
Дьрьзә бьн ахе...

Ньшкева we һынге, фәқәт,
Жь кәләка хени
Шарә-вар бәр гөһе we к'әт,
Һәвар, чөр у э'ти...

— Гөндда шәрә, бре фәқир,
Гот у банзда сәр хвә, —
Ща дина хвә бьдә һевир,
Бәра пьшик нәхвә,

Һәръм һәвки тәмашәкьм,
Ка чь шәрә ль вьр,
Әзе бем у тәра чекьм
Һәвришкәки чьвьр...

Гот у дәрк'әт әв жь хен.
Ле фқаре сәрқот,
Сәри хөранд, кьр аhini,
Хвәр'а луванд у гот:

«Һәй вах, әз Фәдие Тәйра бум —
Шайире эл — эшир,
Һатъм тәзә ль вра бум
Бьшкорие бәр һәвир...»

И С А Ф

Ньзам һэвраз һэръм?
Ньзам бэржер һэръм?
Та ниве ре дьчъм,
Щар дьн дадьгэръм.

Ле ве щаре зэф чум —
Һэта Гэра Қәймәс,
Әз, әw злам пәв чун —
Әw гаване қалмәс...

Дә, гондина, ренщбәр,
Ч'яа-бананә жер-жор,
Һәнә гонде дор-бәр,
Һәнә «сайман» — снор

Wәхте бьре башқә
Бәри снор дьдьн,
Сәрда догә-догә
Черә ль гонд дькьн,
Зани, кә we дәре
Пеләс дькьн һәқиә...

У һерс мина к'һел
Тә һьл дькә һэврез,
Бәрәкәтиә бь фел
Дьди дөвер у пез.

Дар дәст гавин дьгри,
Кә сәре тә нәшке.
Дәстәки синг дьгри,
Е дьн дьди тәwшке...

Әw дәй накә бәр тә,
Дьбе: «Зани, шайир,
Дәст һьлнадьм сәр тә,
Тә жи нәбә қир-сир»...

Бадьлһәва тō дер
Кәүки дьки бәржер:
Бьди дест жи, әв дар
Ль тә наха тō шар...

У бь руки «руспи»
Дадьгәри нав гонд.
Гондда дьбә дәнги,
Һәйтәһоләк бльнд.

Һольк'аред нōхсан
Бь зманед эгьн
Хвә «қорбана» тә — ван
«Дәст у ләпа» дькьн...

Жьнхал у жьнбра
Дьк'эвьнә қоше,
Шьро дькьн кьрна
Тә «мерхасе» роже...

Ле кō тәрйа шәве
Дор тә дьбә пәрдә,
Һәсинәкә шәрме
Дадьбарә сәр тә...

Ах чь шәрмә, чь эш:
Эл у а'ләма тә
Нагрә қаси қореш
Қәдре қәләма тә:

Мерхасйа тә һәқиә,
Кō тә шьера хвә дор
Нәкьр һәстүе дәст-пие
Кәлбед хайин у дьр...

Wәки чәтьн тә жит
Нав нәзанед бебәхт...
Wәки кәвьр навит
Тә рүе рәстие тō wәхт...

Ле мәтһе тә дьдьн
Бь ве һәйтәһоле,
Кō тә тәпәк дайә
Ренщбәрәки чөле...

Ах, мæ ахæк бeнæд,
Шнæтæк ру æрда,
Бæр у бæриe бьлэт
Дæст дьжмынвa бæрда.

Натънæ бь дæw-доз
Шæр у шк'йат дькьн,
Сæвa бõнõст бæрõж
нæвдõ бæрбат дькьн...

Wæ чь галаш, чь хæм,
Гæли гõндие фæмкор?
Ле йазйа мæ кõр-кæм,
Эв хайинтйа холор,

Тән у ньчe хэлqe,
Фæнде қомсиед аврæд,
Нæйтæһолед қэлпиe,
Дæк'бæзиe бь парад...

Эв торт у эв қалык,
Эв игала қреж
Ль тæразйа дьльк
Бунæ таки гакеш.

Тæе дьне ль бæр
Чæвe мьн бйæ тõррк,
Дь навда æw реншбæр
Мьн дьннeрæ бe рьк'.

Мьн дьнeрьн бe к'ин
Чæнд нæвалe мьн нæқ.
Кõ ньмбæре «хайин»
Дьле вaн к'æt нæнæқ...

Ле дотæк демгõлав,
Дьл бриндаркьри
Дьльшьмæ нe нав
Дьле мьни брин...

Дьлем дешæ йæман,
Дькьм гõнæ-гõнæ
Хwæ бавем дæст-п'ие вaн,
Бежъм: «Бре wæмæ»...

Ле бре к'е ниньм?...
Джмьнед мьн алчах,
Вәки дышлинын
Баге бәхтем һәрчах,

Дин — джмьне вәлет,
Кө мә бунә қасав,
Бь кьрәки крет
Дьбрьн бе исаф,

Һәрге рока-розгар
Бькәвн дәст-пие мьн,
Зари бьбьн бечар,
Хвә мөкөр бен момьн,

Дьбә кө we һынге
Дәст бавем ван мөкра
У бе мур у бе кен
Бежым: «Рабә, бьра»...

1985, Гамп

ДӘҠӘТИЕ ДИЛБӘНД

Һәй гьди, әва ода Озминә...
Диһар дәрзйә, мәртәк рзинә,
Пәлтък хтьмйә, бы коне пире,
Нәмайә из у тоза бәхире.
Чь һәбйә вьра? Зәф-зәф дө дьк'а,
Дө ләмпе нәвте нава пәлтька
Көлавәки нәрм,
Бәхирәкә гәрм...

Ле бы дө дьк'а, бы дө пәлтька
We чь кәфхwәшбйа пашае тьрка?
Шәндьбйа ви пәй «гйузәләк» эзди...
Ле фәқәт дәwса «гйузәла» эзди
Жьнәкә кьнщ у к'тан қәльши,
Сәр у чәв тәмам педа һәрьши,
Хунеда майи,

Пор — бьск бәрдай.
Мина тофанәк бһарейә гөр
Бы һәһар — фрйат фльтйә һөндөр,
Зәрәк шәwьти, кутбуйи, рьжьк
Данйә сәр тәхте қөмандаре тьрк...

Чь бйә... чь нәбйә... әскәре сушк'ар
Шьрокьрьнә бона қөмандар,
Wәки хwәстьнә we бәдәwа «бәд»
Жь бона паше хwә биньн, фәқәт,
«Щәнщәли» кьрйә we «бәзбуре»...
Зара we һынге к'әтйә тәндуре...
Зәфи һерс к'әтйә wьр Торан паша,
Wәки wәһише көре wәһиша
Ре данә әwe эздйа «деләгөр» —
Бинә нав оде we бина мөк'өр...
Төе бежи, wәки тьрке «арйамер»
Һндык дитьнә оләщәхед шер:
Зәрәд шәwьти... ед сынгуьри...
Ед сәр бәдәна дайка мьри...
... У wьр дайнка қәртәлә қжьк

Һлдайә брйә к'уте рәш-р'ьжк...
Ле ичәрие к'орд: Дәвәтиә дилбәнд
Һьлдайә һокме пашае бинтәнг,
К'ө һәр'ьн жер'а бин'ьн we ләзе
К'өлфәтәкә р'ьнд б'ь д'ьл-р'әзе we...
Йәкә мәрифәт, к'ө б'ь д'ьле ша
Заньбә қәдре м'өһбәта паша...
Ч'ьмки ч'ь ләзәт, вәхте к'ө к'өлфәт
Мер һәмез нәкә б'ь һәйр у һ'ьсрәт...

Һәй г'ьди, әва ода Озминә...
Дишар дәр'ьзйә, мәртәк р'зинә,
Пәлт'ьк хт'ьмйә б'ь коне пире,
Нәмайә из у т'оза бәхире...
Хәрәдә бунә сәк'у у свдәр,
Ле мәрәка р'әх һәд'ьмйә йәксәр:
Мәрәка мәз'ьн, щие сәд сакар ка,
Wәки wi чахи т'аг'бура т'ьрка
Сәд мере Пампе хап-хап г'ьрти дил,
We мәрәкеда к'ьр'ьнә қәндил...
Ле шәва шп'ук, вәхте бйә тәри,
Тәв зап'ьтәки т'ьрки ичәри
К'әтйә мәрәке Дәвәтиә дилбәнд,
Руе г'ьртия хстийә п'ьрсәк бәйбәт:
«Гәли лав'ькә, ж'ьна к'ө к'ө бе
Пашера қ'өльх б'ькә та сбе,
Б'ь из'ьн-избат мере we ж'ьне
We әлбера бе азак'ьр'ьне»...

Бйә н'ьч'ә-н'ьч'а мер у малхве дил.
Хульмиш бунә — wi қәwле р'әзил.
Ле пешда һатйә См'кое Бав'ьк:
Мере Шаг'өла бәдәwә қав'ьк,
Готйә: «Щарәке к'ом-к'олозе хwә
Mә б'ь хwәлиева дайә сәре хwә...
Һәрә у бежә Шаг'өла чәләнг,
Бәра хәлазкә м'ьн ж'ь дәрге тәнг»...
У сәр'ька wi, дәзмал у т'зби
Звтйә һьлданә чава избати,
У сйари, б'ь ч'әк, шәвәр'әша но
Эриш б'ьр'ьнә бәр дәрә См'ко.
Дәри вәк'ьрйә б'ь тәмйа малхве
Әwe бәдәwа бабәти Зәлхе.
Ле гава к'орд ч'әв Шаг'өле к'әтйә,

Кърæки к'зин дъле ши пæтйæ:
«Wэй, — дъле хwæда готйæ Дæwæти, —
Эз горæ баве Смкое коти...
Эзе чава ве кōлилка назък
Бъвъм у бькъм нав пашьла тьрк?»
— Дæ рæбæ, — готйæ, — бæнйа шæнг-шохæ,
Бъхæмылинæ бæр у пыште хwæ,
Арайш бькæ бру-бьске ше
Лаици һōб у һōзура паше...
У рæбйæ wьра бæнйа шæнг-шохæ,
Хæмыландьнæ бæр у пыште хwæ,
Кьлданæ ч'эв у бруе хwæ бæлæк,
Бьск дор щеника кърьнæ хæлæг,
Сйарбйæ ль тæркйа сйаре кōрманшиæ.
Ле, бирдæ, гōрин к'æтйæ дæбәнче...
Зæнгуева к'ашбйæ тьрке ичæри,
Ле кōрманщ мина дæве һевтсæри
Һьшкæм гьрти бь навк'елка эздиæ,
Һæсп зæнгу кърийæ бæрбь бьрне ч'йе...

Тæри һьлатйæ, к'æw к'æтйæ эзмин,
Шæwqе авитйæ мæрæка Озмин.
Бæр тән, авьре һæвал-погьра
Смк'о сæк'æсыз поньжйæ wьра.
Ле пашае тьрк һōри бæфæрсæнг
Һарбйæ, кō нæдйæ Дæwæтиæ дилбæнд,
Кō дардакъра кōрде «нæмæри»
Бона кōштына тьрке ичæри,
Бона we йæке, wæки нава гōнд
Жь шифа нани кōлфæтæкæ рьнд,
Жьнæк мæрифæт, кō бь дъле ша
Заньбйа қæдре мōһбæта паша...

РЗАЕ КӨРМӨТ'

Әш хәзала жь бър майи
Вали синор зарә-зарә,
Рож-надира сомә-саи..
Оса гази у һәварә?..
Дьбе, готийе: «Әз Хәзальм,
Эздйа сипки, қиза Иво,
Хушка Нәсән,
Хушка Усьв,
Кәваника Нәсәнике шәмалдини...
Синорчио, әз бәхте тәмә,
Төе шабәке мьнра бини.
Нәсән сахә?
Усьв сахә?
Кьде сахә?»

Гәло қә ваң дәра накьн
Пьрса һале хвәйинга хвә?»

Көл текәвә мала Бароз:
Ви сәрәке сәр синорчйа,
Ча шабәке нәгиһандйә
Қар — хәзала қөнтара чйа,
Нәготйә: «Бәр хатьре хәвәде
Нәсән сахә,
Усьв сахә,
Кьде сахә

Ве бь к'ом у к'өлфәт дьжинь
Нав бәрәка Әләгәзе, гонде Пампе,
Ль қөнтара Қәмәрдахә»...

- Бист сале там же бөһөрйә,
Тәзә бәсәк бь тмайи
Ви гиһандйә Усьве Иво
Жь де-бава тәне майи
Жь зарә-зар, жь налә-нал,
Һәвар-гази хвәйинга ви...

Кэваника Усьве Ив
Бэра тэндурa хвэ дадэ,
Вэк антэха бэр бе хьсти
Дьле малхве бэр нэв надэ...

Гэло сахэ, гэло-мьри
Хвэйинга ви ойдакьри?

«Нэмо, лаво, — Усьв дьбе, —
Мьрын-майин-алие хвэде,
Ле жь алие Қарсе, Қолпе
Дигор шенэ вэк дэсте де.
Нэрке хвэде һоньрмэзын
Нэкьрьбэ пара горé —
Сэр-бэратэ хвэйинга мьн
Ве к'эвш. бьбэ ль Дигорé»...

Рйа Дигора Эмэрике зэф нэ дурь.
Мэйданэка к'һелэки бегосурэ,
Ле рйа загуне дэвлэта пьр дрежэ,
Чванэка бь баш-бэртил, хар у хежэ,
Сэв хатьре хвэй-хунавтия хэрич к'эти
Нэмие Усьв зья'тэк пьр ле дьрежэ.

Вэдэ базьргане рожа
Бэрбь паизе к'аш дькэ.
Усьв-һивья бэсэка ша
Дуе қэлье қолаш дькэ.
Ле рожэка паизе сэр
Мэк'тубэка змрут пева
Дэвса шгара хвэ к'арбар
Эв дьбэ сэр дэв у лева,
Радьмусэ бь ах-к'эсэр,
Дьдэ хвэндьн шара бисти
У мьтэ-мьт гон дьдэ сэр
Ви... «мқаме» нэбиһисти:
«Эм: эвлэде ана Хэзал рон'рэмэти —
Р'за, Мэйрэм, Нэмид, Нисо, Зэйтун, Зек'я
Бир у бтун бь мал-нэфэр, бь кэр у қиз
Радьмусьн дэсте хале хвйи эзиз...»
«Хэзал жи мьр... һэй вах ль мьн,
Жь де-бава мамэ тэне...»
Дькэ искин мере мэзын,
Несэр дьржьн сэр бэдэне...

«Усьв, нәгри, эз бь қөрба, —
Нәлала ши бәр дьлда те, —
Көр, қизе тә шкьр һәнә...
Харзи манә рү-һәватә...»

• • •

Ианздә лаһе Усьв һәнә,
Көрәки ши Рәванийә,
Квартира хвә шәһәрда
Тел у дэзгә ши данийә.

Шәбәқәкә звьстане
Тел дьзынгә һөкөмәти:
«Алло, дьбен, бьдн шаба
Қәвме хвәйя-Рөме һати...»

— Алло, алло... Рза тәйи?
— Әзъм, дьбе, эз бь қөрба...
Хале мьн чаванә, гьди?
— Ах, хале тә, — көрхал дьбе, —
Хале тә һәйр-һисрәта тә
Бь хвәра бьр ах у тьрба...
Дькә ахин көре мәте,
Дьгри, хвәда дькәвгьрә.
Аншахәке дөнг же дәрте:
— Әз һотела Рәванемә...

• • •

Рәпалькйә бол у бьлэг
Рәван к'өнщәки днйәе,
Ле бала Рзае көрмәт
Қәт бь рәвша шәһәр нае.

Дьбежә: «Мьн бьбнә гөнд,
Нава қәвм у лезьме мьн,
Бәр-белане ч'йәед бьльнд,
Мал-ощахе мәрд у момьн...»

Чи мьн у ван қәсьр-қөбйя,
Әве мәрга дора дере?
Тәк бьрә пәз вьра һәбйя,
Расәркьра мьн ве ч'ере...»

Иазьх, вәки звьстанә,
Сәпә бунә шах у шәқал —
Көрхала we бьбрана чие
Көре мәтә хвәйә Хәзал.

Аншахәке «вилиса» ван
Дьқәлешә шоп у шәпә,
У меване қәдърблйан
Дьгнһинә гөнде Пампе.

Қәмәрдах, ва, тәв Бефәсал,
Тәв Дбури мьл данә мьл,
Ль дор-бәре Пампа дәлал
Сәкьнинә ча қәрашьл...

Бәләк дькә дь нава гөнд
Посте бәрфа бәртәвә сис
Бь сйа лоде сәриблььнд
У қәлахед қөбәгези.

Һәй гьди һа, вьр житьнә
Һәсәне хал, Усьве хал.
Вьра к'әсәр раһьштьнә
Бо хвәйинга хвәйә Хәзал...

Иазьх, вәки әв гөнәнә,
Нә жи һәйә Қьда хати.
Ма, хвә баве халожна хвә
Харзиә вани Роме һати,

Бьгри, бьк'әшгьрә к'әрба
Бәр һәмеза we Щәмәде,
Бежә: «Халожн, әз бь қөрба,
Бина хале мьн жь тә те»...

Ма, пампйарә шьро бькә
Иазйа зәйа хәрив к'әти.
Ле һәйф, вәки нас накьн әв
Вар-мкәне вһи вәлати.

Нөдитьнә чйәе Шәһид,
Ль к'и дәре, бәр к'ришда,

Хэзал у мер манэ wәһид
Шэва рэва сала һижда.

Манэ жьн у мере шаһьл
Тэв тьфала хwә пеша ч'ие,
Бэлки шэбәдәр'а тэл-тэл
Хwә быһиньн иза к'оче...

Ле шэбәде һала бәри
Нур-надира «шәмсе эздйа»,
Ль сәр wан'ра дө ичәри
Сәкьнинә-твьнг дестда.

«Тйа жь к'ойи, рьнда эле»?
Ичәрики пьрсйә бешәрм.
Ле Корог'ли-мере рьнде
Дь бәр вида һатйә хунгәрм:

«Чи тә «рьнда эле» к'әтйә»?
Вьр ичәрие к'өрманщи һөр
Бь бәшәрәк э'рьф к'әнийә
«О, чьқаси к'өмрәшә к'өр...

Ле сәва к'өмрәшйе нәки»...
Әви твьнг аийә харе.
Г'өрин к'әтйә пала Шәһид,
Щарин к'әтйә кар-Хэзале...

Пера нәгигандйә-бежә:
«Мьн жи бьк'ожьн, ве т'фле жи...»
Һәw ч'әве хwә вәкьрьнә,
Ва, одәкә бан ньқьши...

Нава оде дьчә у те
Мерәки йаш, гела к'өрди,
Чьрә шәкьр дайә т'әте
Т'фалкьнга we һьлгьрти.

Пера хwәш-хwәш хәбәр дьдә:
— Наве тә ч'йә? Дьбе: — Назе...
— О, навәки чьқас титә...
Наве дйа тә? Дьбе: — Хэзе...

— Наве баве we жи пьрскә...
Дьбә курина Хәзале...
— Бәр хwә мэк'әв, р'әмәт ль чуйа, —
Дь бәрда те малхwe мале, —

Qиза к'ирве Ивойи тō?
— Ах, кривти кō ма, хало...
Ледан меркынге мьн коштын
Вәйание wә нәмәрдә но...

— Ақа әшир һатә коштын,
Бәра әw жи бе коштыне...
Тō дōакә, тō, қиза хwә
Саг'-сламәт манә дне...

Эздие wә чун «Qōри Әрәз»...
Шунда рәвйа полка қазах...
Ичәрие мә пәй дьчын ләз,
Кьтә эзди наһельн саг'...

Гōмане бав-бра бьбьр,
Мәкә бәс у базара мер,
Жь ханьма мира четър
Хwәра бьжи ве мала тер.

Сәв хатьре тә, баве четър
Әзе хwәйкьм ве т'фале,
Тō жи мьнра мәве «хало»,
Һьлдә дәст хwә мьвта мале...

Аwa готйә баве Рза:
Һәсәнике щәмалдини.
Ле нәлйайә кара хәзал
Нав нвина wi «джмьни.»

Бәр авьре Бәса һеви,
Дәб у деша дине айри
Кәрьбйә сәр тьфла севи,
Хуч'-хунаве ондакьри...

Рзае we һатйә дне:
Нōхорие we эзди-сōрман,

У дина хвә даје ьне
Тәг'мин кьрйә бь һөб-һәйран

Сәр сөфәте бьчүке хвә
Пьшке бре бьчүки рьнд,
У жь вира готйә: Усьв...
Бьре мьни тәри-торьн»...

Көр жь хвәра кьрьнә бра,
Qиз жь хвәра кьрьнә хушк,
У чава де, чава хвәйинг
Ван һәйирйә дайка дәргуш.

Жь ванара гли кьрйә
Йазйа хвәйә бь эш-эшук,
Һал-Һәвалә мала баве
У бәдәвйа бре бьчүк...

Ле вәхте мазьн бйә иди
Qайил нәбйә we фькьрера,
Кө хушк-бре хвә нәдити
We һәрә нав ах у гора...

Нөхөрне хвә дајә ду хвә,
Һатйә хамә «Дәли-Qази»
У дәйл синорвана кьрйә,
Дурва кьрйә һәвар-гази:

«Әз Хәзальм, эздйа сипки,

Qиза Иво,
Хушка Һәсэн,
Хушка Усьв,

Кәваника Һәсәнике щәмалдини,
Синорчио, әз бәхте тәмә,
Төе щабәке мьнрә бини:

Һәсэн сахә?
Усьв сахә?
Кьде сахә?

Гәло qә ван дәра накьн
Пьрса һалә хвәинга хвә?

А вана, на, ль пала чие,
(Кō харзира бубун һькйат)
Палданә we қобә-қуче
Бе газьн, бе дәw у шкйат...

Тәвн хьзм у хунаве гонд
Хвәй-хунаве дәрәнг һати
Дьчә пала чйае бьльнд —
Сәр мазәле хал у хати,

Радьмусә келькед сар:
«Хәло, дьбе, әвайа-әз,
Әва-хушка тәйә Хәзал,
Әв-харзие тә дурә дәрәз»...

У әw мере мөсөлмание
Дине хвәда зькьри зор
Һьлтинә бо хатре хала
Таса Сөлтган Эзиде сор...

Чәнгә хвәлйа мазәле ван
У мазәле Кыда хати,
Дькә нава дәзмала ал
Бь тьбәрки, тользмати.

Wәки бьбә һәрә wьра
Бьрәшинә бь шин-шайи,
Сәр мазәле хушка вана —
Ах у к'әсәр дьлда майи...

Ле һәтани чуйина wi
Һәнә донздә роже бьләт.
Роже маләк тәглиф дькә
Меване хвәй қәдър-қимәт.

Рудьне әw жора тәхтә,
Бәшәра wi дьнһәрьн гьшк,
Ширьн-ширьн хәбәрдьдә,
К'ән у фәне халенә пьшк.

Пампйа пьрса жь wi дькьн:
- Рьза, щәм wa аг'а һәнә?

— Һун чарьха қә п'е дькьн?

— Қарашыле баг'а һәнә?

— Нандруна 'wә чаванә?

Һун бедәра қә т'ех дькьн?

— Рьза, быди хатре хwәде,

Һун шире хwә «здел» дькьн?

У дьк'әнн, wәхте дьбһен.

Мали-гөндие терә хәмсьз,

Кө wi бәри жь қатъхе

«Зделер'а» дьбен «динсьз»...

Ле wәхте жь қонаха шен

Бәла дьбһн меред сәрхwәш,

Рева әван хwә мөкөр' тен,

Дьһәжиньн сәред сәрхwәш:

«Чь дин-дьжмьн? Чь бөсөрман?

Чь шөдати? Чь фрқи? — Қәәт...

Әw әдәтә... әw зар — зман,

Әw хәйсәтә, әw фьрасәт...

Бәлки сәбәб'аре мләт

Гор'а хwәда қунки руне,

Тармьтахбә тәхте нәмәрд,

Дәрәм нәминә ль шуне...

We чаша ро-нава нивро

Мә кьрын базара кора,

Мләте мә жәв бьр' кьрын

Бь ван фель-фәнәгор'а»...

* * *

Wәхте Р'за чу ера хwә,

Гот-we зу бе әве шаре.

Бинә бо һәмәое көр'хал

Щ'гарәкә жь к'арбаре

У зөрнәкә Стәмболе,

Миләки баш, чәнд қамиша

Бинә бо б'чүке хале,

Е кө жер'а дьбен Миша...

Гот, кō һат, we зэф бьминә —
Саләвәхтәк там у тәмам,
Шин у шайе мә бьвинә,
Мерг у ware хабус у хам,

Тәви бра-бәләде хвә
Бьгарә ши-ware хвәсти,
У жь бона әвләде хвә
Нишан бькә қизәк эзди.

У нивие бун мали-гөнди,
Һьсрәта һатьна Рза,
Нет дькьрын мере шнди
Тәглиф бькьн кәф у шайа...

Ле рожәкә шенә шайи
Дәвса бәнгз у бәшәра гәш,
Дәвса пәшк'еше соз дайн
Жь Рәме һат «к'агәзе рәш»...

Тәви «к'егез» рәқәмәк һат:
«Тәриқа нәхвәшйа» Рза.
Сәр «тәриқе»-мор у мозбәт,
Бьнида қол — «Доктор Нәмза»...

Рәш греда халожна пир,
Халана кьр шин у шиван,
Бь әдәте эл у әшир
Щинар һатьн сәрхвәшйа ван.

Сәрхвәши дан кәрхале ви,
Халожна пир-ьна Щәмәд,
Бь дьлхори, бь дьләши.
Жь Рзәрә хвәстьн рәмәт.

Ле кō дәркәтьн бәр дери,
Нава ванда бу пьстә-пьст,
Кьрын долав пьрса тәри,
У һәр йәки фькрәк ле рьст.

«Чь-б Рза һат? — жь һәв прсин, —
Бь ви мере сьл-сламәт,
Нәхвәшие мьр, йан бь қәзие,
Иане кәтә тора нәмәрд?..

Ки дьзанэ? Сэйасэтиэ —
Сэтиа мхэнэтэ мэхсуз.
Дьбэ мерке бе зйан-зэдэ
Нэсьвандын чава шэсус...

Е кё сэйасэти һөнарт...
Гора хвэда қунки руне,
Тармытахбэ тэхте нэмэрд,
Дэрэм нэминэ ль шуне...

Уе чава ро-нава нивро
Дькьнэ базара кора,
Сэре мер-млэта дьхвөн
Бь ван фель-фэнэгора»...

1985—1986 Ереван

Institut kurde de Paris

ӘСКӘРЕ БОЙИК

ТИРЕНШ

Редактори ле кьрйә
Әмәрикә Сәрдәр

Institut kurde de Paris

А В Р О Р А

К'е заньбу, кӧ тӧе,
Һәма тӧе
Дәве хвә бьки гӧһе дьне
У бьки гази —
Мьзгиние...

Әв жи we мьзгиние
Йа дәвр у зәмана
Әвд сәкьнибун һивие.

Тӧ гәми буйи
Мина гәмие дьне,
Тӧ жи бь дәсте әвд
Һатьбуйи чекьрьне.
К'е заньбу, кӧ тӧе,
Һәма тӧе
Нава тәриҫа мәрвайеда
Бьби һәрфәкә мәзьн,
Бьби дәстпобун
У бьби бәрбанг.
К'е заньбу, кӧ һерса
Әвдайә дәвра
Те бьки топ у бьди дәр,
Qәвл — қануне бәрейә кәви
We һылшен бәр,
У сәр рйа ахьрйа
Мәрвайейә нур,
Те бьви һәйкәл.

У Р Ь С Е Т

Әмәке тә,
Сәр мә пьрә
Урьсет!
У әв иро мәрә буйә

Эмре аза, хун-қынет.
Буйә мәрәм, буйә мьк'ан,
Буйә мьраз, буйә нет.

Дәвр — һатһнә чунә иди,
Роже чуйи бунә хәвн,
Фькра к'ера дәрбаз дьбә,
Кө һәбунә зөлм у хәм.
Тәриқ хвә-хвә хәбәр дьдә
Салһн шәдә һәр тышти,
Кал-баве мьн мала хвәда
Бубун «мәре нивкөшти».

Вәлате хвәш-ч'иаин, шьнет
Ванра бубу
Кәла у һәбс, ньфьр-нәләт,
Дьһйа вана һатьбу һәв
Нә рож бу рож,
Нә шәв бу шәв.

Хәйиди бу кьрас жь щан,
Де жь әвләд бубу нәбан,
Зөлма хәлиф, сөлтан у шә
Көрдстане бубу мешә.

Қәтла аг'а, қәтла бәга
У қәтла дин,
У қәтла дин
Орта дьл у рөһе ванда
Бубу инк'-к'ин, көл у брин,
Дьжмьнати.

Ах ван дина, чь ль мә кьр.
Бра ракьр пешйа бьре.
Кьрнә дьжмьн бав у әвләд
Әв жи сәр чь...
(Нәта нһа Көрдстанам аза нинә
Сәре сьба әзиз шәдә
Сәбәб динә,
Сәбәб динә
Нәләт, ньфьр!)

У жь нав we
Қәтъл-хуне,
Кал баве мьн,

Һәр тышт һиштын
Һатын бәрбь тә...

Һиштын шәлат, чйа бание хвә,
Әкән-зозан, гөнд-хание хвә,
Һиштын мәзал,
Зйәрәт, мьзгәвт —
Тәмам, тәмам
Һиштын шәтән
Бь баһарбун у бь гөман
«Урьс рәмә», «урьс рәмә»
Дьготын ван, дьготнә һәв
У базьрган пәй һәв дьк'шйа
Бәрбьри тә, бәрбь әмр...

Дьк'шйан әван у ванра
Һесър-гьри,
Һәррож шин у һәррож мьри,
Qәзия у қан, хәлайи-көл
Дабунә дьл...
Холор жи ча к'еландйа бьр
Базьрган серәк дькьр.

Сьпич'олки, һалк'әти әш
Дьк'шйан пәй һәв,
Гөмана әмр, гөмана тә:
«Урьс рәмә», «урьс рәмә»...

Гиһиштне тә
У нәһапйан,
У тө хвәра кьрнә шәтән.
Тәв тә к'әтын, тәв тә рабун,
Тәра гьрийан, тәра ша бун,
Һәта сәр тә жи бу рәнгин,
К'әскәсора дәшра Ленин.
Дәшра исаф-шәкәһәвтие
У бьратие...

Әмәке тә
Сәр мә п'ьрә
Урьсет!
У әш мәрә иро буйә
Әмре сәрбәст, азадари,
Буйә изьн, буйә рьсқәт
Буйә нав-дәнг у к'обари.

ЭРМӘНИСТАН

Кӧрдӱм, эз әвләде тә,
Тӧ вәлате мьни че,
Тә бешика мьн данйә
У тӧ буйи мьнрә де.
Әзе чава тә биркьм
Тӧ де буйи, дйа һәлал,
Тә вәкьрйә пешийа мьн
Һәму рә-дърб у мәшал.
Растә, шәвҫа ве қӧрне
Гәләк кьрцнә хвәйибәхт,
Ле бьн бане тәда бу,
Кӧ мә станд әв рӧсқәт.
У про жи бь худан
Тәви һәму кӧре тә
Дьхәвьтм мина ван,
Тиньм мале кәда хвә.

РОЖА ОГРМЕ ТЫРАН

Кальке мьн дьгот
Вәдә тыран бу
Вәлетда кӧштьн,
Шәр у талан бу.
Һәр алья дьжмьн
Мә һатьбу һәв,
Сәр Әрмәнистане
Ро кьрбу шәв.
Әм жи рәбьбун
Тәви әрмәния
Мә жи хун дьрәт,
Мина щәвке чйа.
Вәки әв мала
Кәвн мина дьне,
Кәс нькарьбә
Веранкә ве.
У осах шен ма,
Дьняя шәдәйә
Әм жи ле шен ман
Рож-рожа мәйә.

ТЭРИҚЗАНЕД МЭР'А

Чьқас дьжвар буйә тәриқа мә
Һақас жи дьжвар әв те нъвисар,
Тәриқеда иро топ бунә гәнә
Ван гәна иди ах, хуна мә хар.

.

.

Кәнге исаф у һәқиә бьбнә ч'әв,
Рәстие у қәллиә башқәкьн жь һәв?..

НӘТА КӘНГЕ

Вәтәне мьн бьндәстә,
Ле гьртинә рә дәргә,
Теда сонда хвә дьхөн
Бред мьнә пешмәргә.

Жь хуна ван хвәлиа вьр
Гәвәз буйә, сор буйә,
Фәләк нъзам чьма ва
Мәра бәбәхт кор буйә.

Нәта кәнге гәрәкә
Дәвран мәра хайинбә,
Нәта кәнге пара мә
Бьндәсти у ахинбә?

Нәта кәнге әв нәмәрд
Бьлизьн сәр бәхте мә,
Шьрите дарахаше
Бьвьн бьнчән, рәхте мә?

Сәр пәсира пешмәрга
Бьрин бьвьн нав-нишан,
Нәта кәнге қарф бөжьн
Төнәнә к'орд-К'ордстан?

Нәта кәнге мә бен һәв,
Нәта кәнге әм шәркьн?
Нәта кәнге азайе
Мина антәх әм ч'әлкьн?

Нэта к'энге гьртибьн
Пешйа мэ эв ре дэргэ,
Нэта к'энге сонд б'ох'он
Бред мэйә пешмэргэ?

БАЛЛАД ДЭРҢЭҚА ТҒАҚЕДА

Пирка мьн вәде
Сьбе радьбу,
Дьһат у йәк-йәк
Нәбийа ша дьбу,
Дәре бәроша
Маст ыр вәдькьр,
Тое сәр дани
Мә бәла дькьр,
Дьчу тәв бука
Челәк, пәз дьдот,
Гьшкара йәк-йәк
Борще ван дьгот...
Донздәһ нәфәр тәв
Топ дьбун хени,
Пирка мьн сьврә
Бәр ван дадани.
Әм ко радьбун
Калке мьн дьгот:
— Бәрәк'әт сьврә!
Пирка мьн дьгот:
— Бәрәк'әт т'фақ
Хирәтеданә...
Хирәт у т'фақ
Малда ко һәбьн,
Топе бьди бьн
Мал хьраб кабьн.

ДЬЛО БАҺАРӘ!

Шьван П'эрварра

Һәй ло дьло, дәвра баһарә, хвәш баһарә,
Қ'ольнгәке бәр дәре мьн иро данйә зарә, зарә,
Дьбе рабә, гәмашәкә әве дәвра қал у балә,
Дьһйаеда вәтәне тә тәне майә дәст тәварә,

Кӱрдстана тӱйӱ кӱбар жь нӱзар шийа бьриндарӱ,
Бьриндарӱ...

Дьло мӱнал, мӱнал, мӱнал, мӱнал,
Qӱйд у зьншир зӱнг гьртӱнӱ дьпӱзьньн у тенӱ хар...
Нӱй ло дьло, дӱвра баһарӱ, баһар шанӱ,
Ахина мӱ гав у сӱһӱт Кӱрдьстанӱ,
Рабӱ, бьнһер, бӱрф нӱлйайӱ,
Тӱве дайӱ чӱл у чӱянӱ,
Нава ӱве баһареда, ах баһара шӱтӱне мӱ
Qӱ нӱ ханӱ...

Дьло мӱналя, мӱнал, мӱнал, мӱнал, мӱнал,
Тӱхт у тӱше қултйа дӱвра
Мина гьншӱр дьнӱрӱфьн у тенӱ хар...
Нӱй ло дьло, дӱвра баһарӱ, баһарӱ шинӱ,
Чйа у бание Кӱрдстане кӱлилкада хӱмьлиня,
Дӱ тӱ шӱре, фӱлӱк кӱрдара не хайинӱ,
ӱв баһара хвӱшӱ, рӱнгин
Те қӱй бежи шанра нинӱ,
Бӱхте хвӱде грио бунӱ —
Qӱйд-зьншире қултийа дӱвре
Qанате мьле шан дешинӱ...

Дьло мӱнал, мӱнал, мӱнал, мӱнал, мӱнал,
Мер мерхасе шӱтӱне ме сӱкьнинӱ
We минани Рӱстӱме Зал, Рӱстӱме Зал!

ШӱТӱН

ӱса бира тӱ кьрийӱ,
Ле нькарьм бем шӱм тӱ.
Дурва газы мьн дькьн
Хирӱт, хвӱстьн, мьталӱ.

Тӱ мьнра бӱхт, мьнра нав,
Тӱ ӱмре мьн, рӱж у рӱһ,
Хвӱзйа мьн шан ед дьжин
Сӱр хвӱлийа кал-баве хвӱ.

Хвӱлийа шӱтӱн ширьнӱ,
Мала баве ле зйарӱт,
Де мьшира зйарӱте
Сӱрдапӱ рӱм, тьбӱрк, бӱхт.

Оса бира тә кьрйә,
Ле нькаръм бем шәм тә,
Ван нәрънда, нәпака
Дәсте мә һәв қәтандйә.

ЩМАЭТА ХВЕРА

Шоръша февралейә сала 1979-а

Иранеда.

Һәдьми иро тәхт-таше дәвра
Һатьбу данин,
Нире нәһәқиә, қултиә, һесирие.
Бәр зәрпе шәдә, бәр сәбра хәлқә
Һур хаш бу, шкәст
У бу биранин...

Биранина тәл, дьлшәватә к'әл!
Деста мә чь дит?
Хенщи қәт'ьл, зөлме,
Хенщи шуре рәш у дәрба к'өлме,
Тьштәки дьн һәбу?
Гәло әмәкәк, йане к'омәкәк,
Глики бәқәлп, фькрәкә бетәлп,
Ль дәвр зәмана,
Гәло тьштәки қәнщ, тьштәки р'әме
Бир биньн әме?...

Һәбиә, кә бе бир?
Мқим мә қир биә у мқим мә сир,
Қәйд бйә, к'әләмчә, һәбс бйә у зьнщир,
Сәр стуе мә нир,
Дьле мәда тир
Хвәха жи бешәрм, беисаф, беп'ир!
К'ана қәт'ьл-қане у мьр'ьнхане!
Щмаэта мьнра
Һәргә һәвал бйә, һәвале п'әре,
Һәргә п'әри бйә, әсә е жәре,
Һәргә ба бйә әв е звьстане,
Әвр бйә, әсьл е тәйрок, тоф'ане.

На, щмаэта мьн.
У һәргә нһа һәйи, дьжини, борщдаре хвәйи,

Тәк боршдаре хвә!
Пыш хвә бьһерә:
Шаһ бйә, сөлтән бйә
Иане хәлиф бйә, пешәвътйе тә?..

Һәта иро жи, иро жи, иро
Хвәстьна тәва мьрьна тәйә,
Миһна гөре пәраниейә а'ш
Чәве тәва кьрьна тәйә...

Нире ван сәр өстөкора тә
Б'нгина ванә,
Бриндар тәи, қужина ванә,
Зьле тә чәве ванда к'еранә...
Тәриқ р'нд занә —
Бь сал зәмана, дьжмьнати тә,
Талан кьрьне,
Веран кьрьнә.
Зар-әгим, дайик-деран кьрьнә...
Хвәстьнә һимва қьркьн, к'окбьркьн
Ле тә дьжини у те бьжини...

Ахьр һызаньн әш қәвата тә
Һызаньн, вәки әмьр һыз дьки,
Һыз дьки һәқиә, рәстйе, азайе,
Һыз дьки тәве...
У тәва гәшрә, тьм һәби те жи —
Тәхт у тәще ва миһна гьнщьрә
Бьп'зьньн һәв,
Ле те бьжини,
У те бьжини...

Чьмк дьжмьне тә
Тәк ша-п'адшанә, тәхт у тәщед рәш,
Аг'а у бәгьн, дин у донед фәш...
Досте тә зәфьн...

Достти зйарәт бйә у созе те соз,
Нәмәрди мьрьн бйә, мерани-к'олос..

Тә тьм дәст дайә дәсте азайе,
Тә сәкьнин тьм пышта һәқиә,
Бь дәвр зәмана

Пәшйа зөлма ша, хәлиф, солтана
Мьқим шйар буйи,
Мьқим сйар буйи...
Һәргә алт буйи
Нә жь қәлсбуне
У жь йахйа хвә,
Ле дьлсахйа хвә!
Тө алт буйи, диса рнбуйи...
У ва зәмана, тө сәкьнии
Бь қәйт к'әләмча
Ле минани ч'йа.
У минани ч'йа сәкьнии we
Бәр ч'әве дьне...
Иди нъзаньн, чь бькьн нәкьн
Дькьнә қужин, дькьнә қурин,
Гьва тәнәйә К'өрд у К'өрдстан,
К'өрд-к'өрд нцньн...
Ч'әвгьртьнокә...
Ль ве дәврана шәвқә-шәмалда
К'е дьхапиньн?
Чь дьхапиньн?..
Дьхвәзын гьва дьнерә бежьн
К'ө пьрса к'өрда тәв К'өрдьстане
Һатйә һьлдане...
Чь к'өрд, чь тьшт
«Мьсөлманьн» тәв...
Дьнйа коранә,
Һәнәка заранә?
Ве листька шан дьнйа рьнд занә!
Тө жи рьнд зани!

Һәдьми иро бейәйф, бесйанәт
К'ана нәһәқйа
Мина бьлқьке һәвәда тәқйа...
Дәрб иройә, иро, нәхапә бь соз
У гьлиед дәрәв,
Бь дәвр-зәмана, тә гәләк шара
Бһистьнә әв...
Дәст бьдә вана е сәр р'астйенә,
Е алийе һәқие у азайенә,
Нәнһерә зьман, дин, һәбандьне
Бьнһерә хвә у чәрах ве дьне!

* * *

Эз бәрбь вә тем
Һеланед бльндә кӧбар,
Һун мәрәме мьн —
Мәзилед һәврәнгә баһар,
Тем пашла вәда
Бьвмә каникә зәлал,
Әмрра бькәвмә шевре
У вәра бьвмә һәвал.

НӘХШЕ МЬН

Щоте мьн рәдькә
Һа жер, һа жор,
Пәй аһаз вәдьбьн
Һа зәр, һа сор.

Дьрәшиньм тохьм
Һа гьр, һа һур,
Же һешин дьбьн
Һа гӧл, һа нур.

У кәл, у һӧб, у рӧһ
Һесьр, һесьр
Рәдьхьм, дадьхьм
Һа вьр, һа вьр.

Эз щотк'ар, әз әвдер
Һа һо, һа һо,
Че дькьм нәхше хвә
Һәро, бәрбьро...

* * *

Бь шәве кьлдайә
Ч'әве ве сьбе,
Бь авие гӧлдайә
Деме ве сьбе,
Бь к'әне тәве
Сьбе шәвq дайә,

Бь рəwш у рəме
Сьбе əшq дайə...

Мьн жи тəмбурех
Весбе һьлдайə,
... Двен телəки
Нəхше ве сьбе
Пара мьн майə.

КЪЛАМА МЪН

Дьхвазьм к'лама мьн,
Бəдəwбə, хунширьн,
Мина қизка чəврəш
Сурəтсорбə, рəһхwəш,
Нəсбə, хəйсəт бəйани
Назьк, зəлал, ча кани...

Рəһва рəмбə, нəвседа бəрк' —
Əвинбə, ле тьбəрк.

Н Э И К Э Л

Нə һəйкəл дьхвазьм,
Нə пехəмбəртие,
Наве мьн бьньвьсьн
Сəр қəйакə ч'ие.

Қəйакə ч'йае
К'ордьстана мьн,
К'о тьме мьн'ра
Хəwn буйə ширьн.

Нə мьн əw дитйə,
Нə жи чумə wьр,
Ле же һьз кьрийə
Əмре хwə зəфтър.

Һьз кьрийə дурва,
Һьз кьрийə беһəd,
Мьн'ра буйə əw
Мəрəм у һьсрəт.

Буйә хвәстын у
Кәсәра шәват,
Кән, бәшәр, һәвас,
Қыдум у қәват.

Нә һәйкәл дьхвәзым,
Нә пәхәмбәртие,
Наве мьн бьньвисьн
Сәр қәйакә чие.

Қәйкакә чйае
Кәрдьстана мьн,
Кә тьме мьнра
Һьсрәт бйә, ширьн.

* * *

Мьн кәлилке чие тәмам
Топ кьрийә рәнг бь рәнг,
Мьн мқаме чие тәмам
Бьһистийә дәнг бь дәнг,
Мьн чәвкание чие тәмам
Тәм кьрийә чәнг бь чәнг.
Тәмам, тәмам һәв хьстийә
Кьрийә бақәкә һәврәнг,
Шьера хвә пе ньтрьандйә
Шәра шандйә.

* * *

Бақәкә хөрт кәлилке чие,
Кәлмәк тьжә шәвқа рое,
Қәвзә кәвчйе дар шьр кәти,
Шькәв девра нане пәти,
Гәлмәк бина хвәлийа хәте
Навда дәәа бәрәкәте,

Рәма дьле де жи доре.

ТИРЕНЩ

Тиренща тэве кэтиэ нав туньщк —
Тэморие дьне,
Тё нэла нава тэрия-култйедани
Бнка мьн, ьне...

ТИРЕНЩА ТЭВЕ

Тирэнща тэве кэтиэ нав туньщк
Тэморие дьне,
Пашла хвэ вэкэ темэ мал, ьне...
Баре һэспе мьн тэжэ, һоб, һьсрэт,
Хер, исаф, рэмэ,
Эз көре тэмэ...
Эз хуна тэмэ
У хун дькшинэ,
Хвэли дькшинэ,
Дьнеда тө тышт дайике, ватен
Ширьнтэр иина.
Де-ватэнда эвд этим дьминэ.

Темэ мал ьне!
Ле орта мада ре-дэрб бьринэ,
Дьжмьн наһелэ, кө эвлэд һэрэ
Диа хвэ бьвинэ...
Дьтэрсэ дьжмьн...
Дьтэрсэ жь тэ
Дьтэрсэ жь мьн,
Жь роже, дәвре,
Тиренща тэве
Мьрна шэве...
Темэ мал ьне!

Сэре ре дэрбе эмрэ харо-мар
Хэриб жь тэ дур,

Чэве мьн ль тэ, дьле мьн шэм тэ
Сал у рож фьрин
Эз гэлэ гэрйам...

Мьн дитьн пайиз, мьн дитьн баһар,
Һавине шəват, зьвьстане сар,
Нане тэндурә һəзар мари хвар
Де дит мина тэ
Хәмхөр у һәлал...

Кōда жи эз чум, чава жи эз бум,
Тō буйи мьнра мқим сонда бәрк,
Бири, хвəстьна беһэдә тьбәрк...
Сур у синоре орта мөда кур,
Дьле мьнда, ах, бунә дəвса шур,
У иро мина зара беһдур,
Тә дьхвəзъм, тә
Бнка мьнә хвəш,
Көрдьстана қул...

Тиренща тэве к'этйә нав туншьк
Тəморие дьне,
Пашла хвə вəкə темə мал, ьне,
Баре һəспе мьн тьжə һөб-һьсрəт
Хер, исаф, рəмә.
Эз көре тә...
Эз хуна тəмә,
У хун дькшинә,
Хвəли дькшинә...

Бнка мьнә хвəш
Заньм, эз заньм
Дьнеда тō тьшт
Оса наминә,
Р'е-дърбе вəбьн,
Дьжмьне тә
Нава жәр-инк'а
Хвəда гəвəрбьн...

У эзе һəспе мьразе хвə сйар
Тиренща тэве ль сэр мьле мьн,
Эзе бем шэм тэ
Бнка мьнә хвəш
Вəтəне ширьн!

Б Ы Л У Р В А Н

Лехә, лехә былурван
Чьқас хвәшә әw мқам,
Һьсрәт, һәwас, һөба мә,
Нав мқаме тәданә.

Мина щәw у кание ч'ие
Дәнге тә занг-гәлйа те,
К'әла ч'йа у бание мә
Нав мқаме тәданә.

Хөшә-хөша зәвйа те,
Һорә-һора кәрйа те,
Бәрәк'әта нане мә
Нав мқаме тәданә.

Пешйа әwре дәрә к'ин,
Бруска мәйә қырч'ин,
Хөлә-хөла хуна мә
Нав мқаме тәданә,

Жь бьн нире нәләте
Б'нгә-ь'нта мера те,
Ах, гьранйа дәрде мә
Нав мқаме тәданә.

Мина ч'әме Фәрате
Дәнге мә жь дәwра те,
Рөһе кал у баве мә
Нав мқаме тәданә.

Лехә, лехә былурван,
Чьқас хвәшә әw мқам,
Гөман, мәрәм, сьба мә
Нав мқаме тәданә.

ДӘМЕ МӘДӘ

Нав шәвәрәше к'әсәрәкә к'ур
Пешйа мьн гьртйә буйә мьталә,
Һьсрәте чуйи һьшйар бунә дур
Гази мьн дькьн... дьлем дьналә...

Әвре баране рүе стәйрке нур
Гьртйә у мәде хвә кьрйә гьран,
Дьле мьнданьн былбьл у шарур
Фьрине һәвас, бьрпе ль әзман.

Рабә әз у тә бьфрьн дьло,
Бьра шәвәрәш бьминьн жере,
Стәйркара әм гәрә қьсәкьн
Кьлдьн бь пәнше вана ве шьере.

Шәвқа стәйрка у шәвқа һиве
Тәв шәвәрәше у к'әсәрекьн,
К'әсәре хвәха бьк'әнә, шабә
У бьвә рөһе әве шьера мьн.

Тәмьзайеда әм жи тәмьзбьн,
Вәгәрьн свьк, һеса бе гөнә,
Минани зара шабьн, бьк'әньн,
Бьзанбьн, вәки шәвәрәш тәнә...

НИВИЕМӘ

Тәва дәвранкеш шәмал дайә we,
Көлилке хере вәдьбьн гөман,
Тәвара раст бйә чәрха фәләке
Һивйа фәләка тәмә Көрдстан.

Һивйа баһара тәмә бесәбьр,
Кәнге ах we бе мзгинна п'әрзәр.
Әшқ у шабуна шәмала шәвқе
Кәнге дакотә we дьле мьн тер.

Бь һәзар сонди мьн қрар кьрйә
Мина қуләки бәрк'и, зйарәтван,
We рожа әзиз п'ехас у сәрқот
Пәйа рөк'әвьм бәрбь тә вәт'ан.

Рамусьм хвәлйа тәйә зеранди
Бәйрақед тәйә рәнгхун, бьриндар,
Әнйа әвләде тәйә бь сианәт
У пәнше тәва азайә к'обар.

Тэва дэуранкеш шэмал дайә we,
Көлилке хере вәдьбын гөман,
Тсвара раст бийә чәрха фәләке
Һивйа азайа тәмә К'өрдстан.

* * *

Бона мьрһна шайре мәзын

Щәгәрхвин

Щәгәрхвин жи иро мьр
Дур жь вәтән, дур жь де,
Хәрибиеда, сьргункьри
Растйа тә әвә, хвәде?

ҺӘСПЕ МЫН

1

Һәспе мын һеди, һеди дьльвә,
Ве рйа нәнасра,
Ве рйа һәвразра...
Һәр тышт жер-жорә
Ширьн у шорә,
Чуйн кәсәрә,
Ахри мәрәмә,
Феза мә һәчә,
Жера мә чәмә...
Дурва һәр тышт бь рәнг у рәмә,
Незиква ч'куз, тьма, фән, дәмә.
Бьн к'әнда хәмә,
Сәр хвәшиә тәнә...

Әмьр пивйанә,
Жийин худанә,
Дьһйа мәйданә,
Расти ле мәһәс
Дәхәси шьвә:
Һәспе мын тәрә һеди дьльвә.

Дьльвэ шэв-ро
 Дьльвэ һэро,
 Һэспе мьн кӧмәйт,
 Рэвок у локә,
 Зэф тэнгә мөйдан...

Қанат е тәйра,
 Фькьр фьрине
 Ньмзә-эзман.

Кӧләке хэлце
 Мә дәрбазтьр бун,
 Мөйдан йа ванә,
 Э, хәма кейә.

Дьняа ӧсанә.
 Наве мере че, эла ви дьде.

Эз у һэспе хвә мина бранә,
 Эм һәрд жи барбьр —
 Бари гранә,
 Вәдә львийанә,
 Барбьр қәдре барбьра занә.

Сйанәт, нав у дәнг мә нә ләзьмә...
 Бьльвә, бьра, нә вәде ванә...
 Борще мә сондә,
 Сондә гьранә,
 Эз у һэспе хвә әвләде чйанә
 Ахин вәтәнә,
 Вәтән думанә...

МЬН СЭВА ТӘ ТЫШТӘК НӘҚЬРЙӘ

Мьн сэва тә қә тыштәк нәқьрийә,
 Жь тә дур, тәк ва ахин кьшандйә,
 Хәм у хьйале курма дьле хвә
 Бь кәсәра сәр кагез рәшандйә.

Тӧ дайка мьни, дайка мьнә дур,
 Эз хәрибе-хәм, ч'әве мьн ль тә,

Һәр кәсәра тә, һәр ахин, һәр дәрә
Дьвә топ дьле мьнда дьтәфә.

Хәвна мьнда жи, ахина тә те,
Мьнра буйи тә кәсәр у бири,
Дьвә, нәвиньм кәтасийа қултиә,
Кә дора тә бйә дөвә сәсәри?

На әзә әсә бьвиньм, әрә,
Баһара тәйә гөлвөдайә нар,
Нава чйа баниә тәйә рәнгинда
Ве вәбын кәлилк бәдәв у кәбар.

Тә сонда мьни, дөә шәбәдә
Зарәтйа мьн дур, дайка мьнә шан,
Һәбандьна бәрк, кәрәм у мәрәм
Мәһбәтә тьбәрк, ахрәт у иман...

Мьн сәва тә қә тьштәк нәкйрйә,
Жь тә дур тәк ва ахин кьшандйә,
Хәм у хйялә курма дьлә хвә
Бь кәсәра сәр кағәз рәшандйә.

* * *

Нав шәвқеда һақас тәри
Қә кә һәйә?
Нав әмрда һақас кәсәр
Кә дайә мә?
Һақас қәтлда щмаәта мьн
Чава майә?

Һ Ы С Р Ә Т

Өсә нәрм, назьк һәва дьлизә
Ве рожа рәмә, баһара дем нур,
Һьшйар бунә тәв хәвн, хйял, мәрәм,
Биранине кәл у кәсәре кур.

Һьсрәта мьнә дьлшәватә хәм
Дьфьрә мина тәйре бриндар,
Ве баһара гәрм те һәмеза тә
Вәтәне мьн дур, дайка мьнә жар.

Заньм ч'йае тэ бьльнд, к'обарыи,
Дэште тэ г'олг'аш, бэрэк'ат, хер, бер,
Кан'йе те д'ангбеж, ч'эвр'аш у сарыи
Эвл'аде тэ р'эм, эф'атын, дьлшер,

Бэхте т'эйэ т'эк д'аве г'орада,
Бэхте т'эйэ, к'о м'ара буй'э д'ард,
У д'эвр — з'эмана хуна эвл'ада
Сэва бэхте тэ к'ьш'йай'э бел'эд.

Т'эриг б'ь хуне ф'ат'йэ н'ьвисар
Ж'ь д'эвра г'ьрти н'этани иро,
У ве ба'ара эмр'э т'эз'эда
Ах, д'иса бэхте т'эдан'ь г'иро.

Оса н'эрм, наз'ьк н'эва д'ьлиз'э
Ве р'ожа р'эмэ ба'ара дем нур,
Н'ьш'йар бун'э т'эв х'эвн, х'ьйал, м'эрэм,
Биранине к'ол у к'эс'эре кур.

МИНА КЛАМА КАЛ У БАВЕ МЫН

Мина к'лама кал у баве м'ын
Иш'эв б'ь к'эс'эр д'ьлубин'э ба,
Ч'ь б'йэ, ах р'эби у ч'ь р'эв'ьм'йэ
Ве ш'эва д'эр'энг г'эло нава ч'йа?

Ах д'иса д'ьвэ д'ьж'м'ьне н'эм'эрд
С'эр ч'йада г'опа д'ьбарин'э к'ин,
Йан пеш'м'эрг'эйэ п'есир в'эж'энд'и
Эша б'ьрине д'ьзар'э ах'ин?

Д'ьвэ к'о дей'э б'ь ш'эват'а д'ьл
Д'ьневеж'э с'эр м'эй'ге к'о'ри с'ар,
Йан ф'ьс'ьлдуман д'ьж'м'ьн х'ьс'т'ьн'э,
Д'ьр'эв'э мина г'оре б'ьриндар?

Д'иса, д'ьвэ к'о д'оти'р'эт'йа р'эш
К'эт'йэ л'ь нава ван э'гите ч'йа.
Йан ш'эш'ед хай'ин, ф'ьрот'ьн'э нав
Намуса мл'эт... у хир'эта д'йа?...

Миша клама кал у бавед мын
Ишав бы кәсәр дьлубинә ба,
Чь бйә, ах, рәби у чь қәшымйә
Ве шәва дәрәнг гәло нава чйа?

К Ә С Ә Р

Ба жь чие те,
Чйае дур те,
Оса кур те,
Бь кәсәр.

Дьле мында
Дьбә ахин,
Ньсрәта дин,
Кәла кәр...

Кәнге гәло
Щав жь чие бе
Шава хер бе,
Дьле мында
Шабун бьбә
Бекәнар?..

Х В Ә З Ъ Л

Хвәзыл нһа әз жи лъ нав
Ван чйа бума,
Келәка ван әгит, әфат
Мера бума,
Пешмәргәки шәват бума
Бь рөһи у шан,
Мын жи хуна хвә бьрета
Сәва вәтән.

БАЛЛАД ДӘРҢӘҚА НЬСРӘТЕДА

Көрдәки риси руньштйә макул
Дьнһерә чйае бльндә, кәбар,
Нава думана чәвада мелул
Нава чәвада һәвас у баһар...

Ньсрэт дьналэ у хун дьк'элэ
У дьл дьналэ —
Несьрэк зэлал дарда дьбө гэрм
Сэр дөрч'умэке салайн ширьн,
Несьрэк зэлал дьбө чава хэм
Дьньдэтэ сэр к'аг'эзе бэр мьн.

QИЗКА ШЬВИН

Зозана р'әһ'әт we алайә шәв
Әвд к'әт'нә нав хәв-хәвнә ширьн,
Qизка шьвинә ч'әвр'әшә бәдәв
Р'абә кон дәре у w'өрә щәм мьн.

Хәв жь ч'әве мьн ишәв фьр'ийә
К'әт'мә нава мьтале гьран,
Дьвежьн диса қәт'ьл у қане
Гьрт'ийә дора ч'йа у банне w'әтан.

Диса wedәре дьт'әқьн бьруск,
Хун дьк'ьшә мина ч'әме баһаре,
Рушьшт'ьмә әз у к'әсәре күр
Нав дьле мьнра кәр тенә харе.

W'өрә мьнани авиа шәбәқе
Бьпечә дьле мьни бьриндар,
Ниве бьпьрсә, чька чь занә
Жь К'өрдстана мәйә дьлхәда.

W'өрә әз у т'ө т'әв бьфьр'ьн w'ьр
Нава ван гәли у гәбозе дур,
Пешмәргара әм дьле хwә бьвьн
Р'өһе хwә бьвьн, алт'ьндар'йа нур.

Зозана р'әһ'әт we алайә шәв
Әвд к'әт'нә нав хәв-хәвнә ширьн,
Qизка шьвинә ч'әвр'әшә бәдәв
Р'абә кон дәре у w'өрә щәм мьн!

НЭ БЭСЭ, НЭ РЕ

Диса дэнг у һ'эс төнә
Жь ван чйае мьнә дур,
Бәрфе орта мә гьртйә,
Думан доре буйә сур.

Бәхтра һәр тышт кәр буйә,
Нә байә у нә багәр,
Дьле мьни нәрәһәт
Кәрба буйә, ах, һөвгәр.

Нә ре һөйә һәрмә шьр,
Нә жи кәс мьн дьбиһи,
Гәло мьразе мьне
Зәф бьминә ва ниви?

Диса дэнг у һ'эс төнә
Жь вәтәне мьни дур,
Дьжмьн орта мә гьртйә
Нәһәди доре кьрийә сур.

ПЕХӘМБӘРЕ БӘРӘКӘТЕ

Кал-баве мьн һәбандьнә
Хвәлийа һәмлә у хәта ле,
Бәр кәтьнә ль сәр чока
У бәрә хвә данә рое.

Нир дһа зәф стые вана
Нә стые га эшандьнә,
Котан у щат һорик-һорик
Бь һьзкьрын кьшандьнә.

Бь дьл рьщәф қорбан данә
Рамусанә хвәлийа хәте,
У хәта щот кьрынә ван
Пехәмбәре бәрәкәте.

АНТЕХЕ МӘ

Дәүр тен, дәүр дьчын, мәрә кин, мә мәнә,
Чарали дьхвэзын бьбьрын кока мә,
Дьтәдын сәр мәда чәке ван кәвн-тәзә
Бемьнәт ду дькә антөхе мала мә.

Бәрф-тәйрок, сәфәм-сөр, вьзиньн бейәсав,
Цьбарьн, дьварьн, шәтәлә беисаф,
Дьхвэзын весиньн һәр тышти бегөнә,
Ду дькә, ду дькә антөхе мала мә.

Бьне һәр кәвьри антөхе һьлдайә,
Орта һәр дьлида агьре дадайә,
Мәрәме гьшкада мьразе шәүқдайә,
Ду дькә, ду дькә антөхе мала мә.

Чь бькьн, чь нәкьн дьжмьне мәйә кин,
Көштынбә, гьртынбә, һәбс-сьргун у бьрин,
Һәтани ль дьне һәбьн чйа-бание мә
Ве дукә, ве бьжи антөхе мала мә.

Хвэзия мьн ван, ед кө һна
Гала чйае бьндьн,
Доре мәзил, мерг у чиман,
Жере бажар у гөндьн,
Дури әве қалмәқалме,
Ван һәсне һут, ви, дуйи,
Нав һьсрәта мьнра дажон
Һәспе хвәйә һарбуйи...

АХЛЕВӘЙӘ

Вәхте баһар те леи радьбә,
Хвәли шйар дьбә, тәбийәт ша дьбә.
Әмр жь сәфәм у сора хьрав
Хвәш аза дьбә.

К'өрдьстана мьн иди ве шйар бйә.
Тәва баһаре һәспе азайе

Зин кьрйә сйар бйә,
Дьжмыне кал у бавайи хайин
Ль бәр беч'ар бйә...
Нахвазә алтбә...
Чэвхун қәвата хвәйә кӧтасне
Щвандийә, һар бйә...

Ахлсвәйә we, нәтьрсн ба у багәре нәпак,
Гамешқьранә...
Мәщале нәдне әвә чуйанә,
Азайа вәтен, мьзгинйа хере
Ван незикйанә...

К'ЭСӘРА ЧЙА

Тиреңща тәве авитйә сәр шйа
Дора мьн кәне дәнг у рәнганә
Пәнщәреҗа дур тенә хане чйа,
Нава шәвқеда һьсрәта чйанә,
К'әсәра чйанә нав шәвқеда кәр
К'әсәра чйа әз кьрмә һөвгәр.

Institut kurde

Д Ы Н И А М Ы Н

Нава чйада чйа к'бартър
Гонде мэйе...

БИРАНИНИ

Пэй салара әз чумә ч'ие,
Чумә ware хwә зар'отие,
Диса әw ре у әw кани,
Әw шешке дин у әw гәли.

Тәйрәде нәс, кәлилке рәнг.
Диса әw бин, диса әw дәнг.

Мьн чок вәда, бәр канйа сар,
Р'амуса кәр'ава сафи
У же пьрси:
— Тә әз бира нәкьрмә?

Го: Ә, рөwйо, һақас әвде
Минани тә һатьнә-чунә...
Канйа сар. әз бир кьрбум...

Чум минани зар'окә дин,
Сәкьним нав мерга һешин:
— Тә әз бира нәкьрмә?

Го: Сал дьчын һәзар-һәзар,
Ванра жи һун шаһыл у кал...
Мерга шин әз бир кьрбум...

Зьнаре нас һәмез кьр мьн,
Зьнаре чйаи һәри мәзьн:
— Тә әз бира һәкьрмә?
Знар кәр бу, чава кәрбйә
Дәвр-зәмана
Ах, знар әз бир кьрбум...

Дыле мьни тьжә һьсрәт,
Хәйиди ча жь де-баве
Дьхәйидә дыле әвләд:

— Бир кьрмә, ах, тәва әз.

Чум фуньштъм сәр кәвьре
Һолькәкә биракьри,
Кәвьр һол бу, бьн дәркәтьн
Көлмә кәпе қәлакьри...

Кәт бира мьн
Һолька мә чие,
У мьн һольк
Һәмез кьр we
Минани де...

Дәрдыкәтьн әм зозана
Ware мә бу әв оба һан,
Әв һольк бу, кә әз калко
У ьнка хвә теда дьман.

Тьжә чирок у һәвас бу,
Тьжә кәпе зарәтйа мьн,
Иро бәр мьн вәбунә ча
Биранине һәрә ширьн.

Һолька мьн го: Кә кәне тә
Чьра өса мәлул буйи,
Һан кәпе тә әшқ бавежә
Мина роже дәрбазбуйи...

ГОНДЕ МӘ

Нава чйада, чйа бәдәштър
Гонде мәйә,
Йалики мерг, йале дьне
Гәли һәйә.
Бәрпала ви Әләгәзә
Бь һәзар нәхш, һәзар рәзә,

Бьнатаре сэран-сэра,
Мэзилэкэ растэ бэре.

Чэм миннани кэмбэра зив
Qэшэнг, рьндэ
Нэмеэ кьрийэ нава гондэ,
Qэрахе we там у ташьн,
Зьнар, qэйа у бэрашьн.
Нава ванда рэнг, эвазын,
Хортед түрэ, qизед назьн,
Пир бь кофи, энтэринэ,
Калед колосэ серинэ,
Меред мина qэйа зорьн,
Дэстдэргуше сурэт сорьн,
Заред нэсэ дем баһарьн
Гэли-гэбоз дәсте ванда
«Зарэ-зарьн»...
Нав ван чйада, бьчук у дур
Гонде мэйэ,
Ле эв нава нэр мьтала
Мында һэйэ
Те qэй бежи, бей ви, дьня
Qэ тьнэйэ...

2

Нава чйада чйа бльндтър
Гонде мэйэ
Нэзар шарь кэтиэ рабйэ,
Нэзар брин, нэзар дэхмэ
Ль сэр һэйэ...

Шэре һьвда, һижда, бисти
Мэзэл жи шьр бриндар бун,
Нэта зьнар у qэйа жи,
Жь золма рэш һерса хар бун,
Ле эвд шуре хвэ данэни
Рабу чава чйа радьбэ,
Шуре ван жи бу комэк, кб
Вабун эв рож у эв сьбэ...

Чьл йэкеда сэда мера
Чунэ пешйа фашисте кин,

Сишшәш әгит дьле гондда
Бунә зйарәт, бунә брин,
Бунә һәйкәл у шәмҗа ван
Гондра буйә
Әмре бе зәлм у әдлайи
Кәда һәләл, худана гәрм.
Алт кьрьнә
Бунә снанәт, бунә һөрмәт
Әшҗ у шайи.
Бьрщед бәләк сәкьнинә,
Рәшш у аһаз данә гондда,
У һөба гонд, һәзар пәнщи
Вәрәҗ дайә дьле мьнда.

3

Нава чйада чйа дәнҗбежтьр
Гонде мәйә,
Теда һәзар бәйт у кьлам
Һькйат һәнә.
Дәнҗбеж һәнә у чирокбеж
Һәнә занә,
Әрф-әдәте мәрьве чйа
Гонде мәда
Бунә зйарәт у рьнд манә.
Гонде мәда —
Клам, мҗам дәнҗе кани, щәве чйанә,
Дәнҗе ба у багәре зор, хөрина әвр-әзмананә,
Кәне тәве ванда һәйә, җьрчә-җьрчә бруска зор,
Чьркә-чьрка звьстане у назкайа
Хашхашке сор.
Ахина кал бава һәйә, әшҗа һөрмәт у снанәте
Ванда һәйә һөба йаре, дәрде хәрнб, лурина де
Һькйат һәнә, легенд һәнә, бәйт у гьли
Вәкә дьне дәвләмәндә. гонде мәйи
Дәве гели.

4

Нава чйада, чйа ширьнтър
Гонде мәйә,
Көда дьчьм, чь дьвиньм

Нѳб, нѳрѳта ви зедѳѳ...
Нава шѳwq у шѳмалабѳм,
Нава занѳ бѳлѳанабѳм,
Нѳйр у нѳwас, мѳтале хас,
Дора мѳн бен, бѳгрѳн пѳрwаз.
Бира гѳнде хwѳ ѳз дѳкѳм,
Чѳмки ѳw тѳв дѳле мѳнда
Сѳр мезине
Пешбѳр гѳнде мѳ сѳвькѳн.

ЫНКА МЫН

Ынка мѳн ыне, ынка мѳн ыне
Тѳи исафа тѳмамыа дѳне,
Тѳи кѳна рѳм нѳб у нѳзкѳрѳне,
Ынка мѳн ыне, ынка мѳн ыне!

Тѳ ѳмри, рѳнѳи, тѳфақи, нѳсрѳт,
Сонди, амѳнти, рѳсқи, бѳрѳкѳт,
Кѳре хwѳрѳ тѳ дѳѳа у зѳарѳт,
Ынка мѳн ыне, ынка мѳн ыне!

Ошаха сѳре у нѳбандѳне,
Тѳва нѳдирѳ ѳзмѳне дѳне,
Кѳнѳа исафе, рѳм у нѳзкѳрѳне,
Ынка мѳн ыне, ынка мѳн ыне!

БАВОРѳ

(Минани н. Саһѳан)

Ви тѳм кѳри у нѳ фрѳт
ѳве дѳнѳа альверда.
Бу минани гисѳне шѳт
Чурѳси тѳм нав хwѳлиѳда.

Хѳта зѳвѳа ѳвдрѳ ша бу,
Бѳрѳқи ѳw, хѳмѳли хѳт,
Дѳѳа вѳйѳа хѳбѳр хwѳли
Бу нѳрѳкѳт, бу бѳрѳкѳт.

Рѳнѳе хwѳ да хwѳлѳа нѳмлѳ,
Рѳм ле кѳри минани шѳт,

Исафа хвә чанд нав хвәлйе
Тьштәкирә нә гәһәри,
Нә жи фьрот...

Да у машйа, чанд у машйа,
Р'акьр машйа, машйа, машйа,
У роке жи һақас машйа,
Кө хвәлйеда
Пшьри, вәшйа....

Т'әв хәте бу,
Т'әв хвәлие бу,
Тә бьгота нә һатьбу
У нә жи чу...

ӘВ ҺӘЙКӘЛЕД КӘВЬР...

Һәр шйа,
Сәре һәр рйа,
Һәвраз бунә
Мина дәсте дйа
Буне дөә,
Дөәа...
Ле чь дөәа?
Ванда ньфьр
Әв һәйкәлед кәвьр.
Шаһьл бун —
Нәбунә бав.
Бав бун —
Этим һиштьн лав.
Мьразе қөрчьминә
Хьйале нившинә,
Поре спинә,
Брине көлед
Қәнщнәбуйинә,
Әв һәйкәлед кәвьр
Әдлайнә —
Бь һәрфе зер
Газьн у
Шькйатьн, —
Мқабьли шер,
К'ламын,
К'әне зараньн —

Эв һәйкәлед кәвьр.
Сонда щмаәтед
Браньн,
Пъзмамтһия огърме
Гъраньн,
Һъзкърһна азайа
Wөгәнһн —
Эв һәйкәлед кәвьр.

БУКА ПИРЕ

(Поэма бычук)

Дәват бу,
Гърмина дәфе бу,
Дәвата
Көре пире бу.
... Шәр —
Зйае мәрвьхөр
Сәкһни
Бәр чәве де...
У
Һуфи хвә кър
Көре we...
Бука дөрожн
Би кър...
Шәр
Бука пире да
Мер...
... Дәватә,
Гърмина дәфейә,
Дәвата бука
Пирейә...

СЪБА ӘДЛАЙЕ

Wехта пәнще тәва ширьн
Гъртһн бәдәна събе,
Мһн дәсте қиза хвә гърт
Бәре we да мәктәбе.

Һәмезеда тѣжә хашхашк,
Әw жи рәшге гәш наве,
Куча эйдә һәйтәһолра
Әм дьчунә мәктәбе.

Әшq-шабуна де-бава бу,
Һәв дьһерьн кән у рәм.
Сәва мерьв иди һәйә
Бәхтәки дьн у кәрәм?

Дьлем тѣжә тәв бу, һьсрәт,
Тѣжә һьзкьрьн у к'лам.
Лебу кучә, бажар, дьһна
Һәмезкьра ьр тәмам.

Һьзам чьма ль we дәме
Јсвенсим кәт бира мьн.
Нава әве кәрәмеда
Әw қәтәла қан у шәньм.

We шәньма әшәләда
Мьн дит кьре әвд-рәшьр.
Әw шьпука дьле мьнда
Буйә нәләт у һьфьр.

Зарә бычук тәзи, пехас.
Бьрчи, нәхwәш чәвада saw,
Зарә бычук бе ши-стар
Сәрмакьри бе де у бав.

Әфрандына к'е бу әw шйа?
К'и бу хwәйе we шәньме?
Зманда жи гьлие йса
Хьрав тьнә, кә бежьме!

Чьма, чьма кәт бира мьн
Әw сьфәтед қәтәлә хун,
Нә мә алткьр у зәлмк'ар жи
Қәтәл у қана хwәра чун.

Әвдно, биньн ьеранкьн ван
Һәйкәл-шькле рөже рәш.
Дор мә хәбат у әдлайә,
Wәлат шайә, әмри хwәш.

... Ле на, һәлә дьһиа һаҗас
Тәвьти у әдъл һинә,
Бьһ ван чәке фәләкрәшда
Зарәзарә у ьһнтиһә.

Веранкьрьһа шиһ өсара
Тьрс у хофе бен һьлдан?
Ле әв чәке чедьһьһ ва
Сәр сәре к'е дьһьһ қан?

Һәлә һәнә мәрһе бәхтрәш
Мәрһе рөһгөр бь әлк'е,
Кө дьһвазыһ вөгәрһһһ
Фьтъл, мәша тәриҗе.

Чәк гьртьһә һан дәсте хвә
Дьгьрьшһә һе дьһе,
Бунә тәләл, бәйрақбьре
Веранкьрьһ, мьрьһе!

На, гәрәке бәр ч'әва тьһ
Бьсәкьһһ әв һәйкәл,
Кө бьзанбьһ дьһһәерә
Чьә әдлайһ, чьә шәр!

У гәрәке бьгьһ дәсте
Деве дәһра мәйһ а'ш,
Кө әһре тьрс-хофе һәгьһ
Ви әзмане әшқ, бесуш.

Кө сал шунда әв зарөке
Бьһнә бав у бьһнә де,
Нәфькьрьһ һинани мә
Сәва шер у әдлайе.

Кәвотка мьһ, бьк'әнә әшқ,
Бьрәқьсә һе сьбе.
Бьчурьсә, көлилка мьһ.
Тә дьһьһә мәктәбе.

Бьра дьһе тәда т'ө шар
Шьк у к'өсәр һәвнә хәм,
Ахьри ахьрийһа тайә, лао,
Ахьрийһа шәһде, ахьрийһа р'әм!

* * *
Рабьм һәрмә чие, коне хвә лехьм
Сәр канйа зәлал, нав мерга һешин,
Тәйр у тәвера һәвлатие бькьм,
Бьвмә щинаре стәйрке әзмин.

Шьвантийа мьж у думане бькьм,
Әвра жь һәвду вәфәтиньм шьр,
Әвре баране әвдрә бышиньм
Әвре тәйроке бькьмә кәвьр!

* * *
Кал у бавед мьн...
Хвәли һәбандьнә,
Мина тьбәрке
Ракьрнә, чандьнә...

Тохьме зәвйа
Бь пышта бьрнә,
Бьне барда жи
Ван дбәа кьрнә,

Кө рьнд һешинбә,
Бедәра бьднә бе,
Хер у бере, дьл
Бәлакьн нав дьне.

* * *
Ба к'әфхвәш буйә дьстьре әвин,
Зәви пәл дьдн бь әлк'ане шин,
Сьмьл дьк'әнн жь һәнәке бе
Хьдхьдика ван лақьрдйар'а те,
Ро нав әврар'а рәм дьнерә ван,
У тимар дькә руие хвәлиа гьран.
Хер-бер дьбарә дәр-дор дьстьрен,
К'лама әмр, йа шайе, йа нен.

Тәк тәвә кө бь мәсәла дәвра,
Бьн ч'әвада тьрс дьнһерә әвра.

Сазбәнд һақас зәф бунә
Мьраме хвәш һындькын,
Һәким һақас зәф бунә
Дәрмане баш һындькын.

Qәср һақас че бунә
Мәра дәри һындькын,
Ве дәврана әвд зәфда
Әвдед мәри һындькын.

QÖЛЫНГ

Рәфа қөлынға жь әрде қәтйа
Бу шьрит кьшйа әзмане сайи,
Мина кәсәре қөлынгәк ле ма,
Баск ле шкәсти, тәне беһайи.

Чәвада һесър, эша брине,
Иазьха әмр, мәрәмед беһәд,
Дьлда һьсрәта мәзилед нәнас,
Әзмане бәдәв у бәриед шьнәт.

Пәнше тәвейә назькә һәрмуш
Тимар дькьрһн әв минани де,
Доре рәнг-бәре паиза п'орзәр
Бь чәв у лева гази дькьрне.

Чәв ль әзмана, рөһ ль әзмана
Щида бубу әв минани кәвьр,
Дора хвә тә тышт нә қәнщ, нә һрав
Нә қәзйа, нә рәм тәхмиш нәдькьр.

Нава әзмане сайида пәй һәв
Рәфе қөлынға һәмде хвә дькьшйан,
Пәй чәлкьрьһера чача кә шмаәт
Жь мәзәл дьчһн мәдә, бегәман.

МАЛА МӘ

Пала чәце, гәлие кур, шие бьльнд
Наведа духан у бина гөнд.

Шьвэрийа кōтайә хьлә-хар,
Зәвйа шов у сәе тьм һьшйар.

Феза гōнд маләкә чүкә, кәр
Бйә зйарәт, һәртьм әз темә бәр.

Ч У Н

Оса хвәш бун, оса һәвас, әв рож, дәм,
Бьрә зар бун пехас, сәррот у бехәм,
Шәв-ро аза, нава дуч у гәлие чие,
Чава че бун пешйа мә әв шьвәре?

Шьвэрийа әм һәв қәтандьн бьрнә дур
Һәв хвә һьсийам бунә хәви әв дәме нур.

ЧӘВРӘШИ

Әв гәлие һан ча хәмьлийә
Говәнда рәнганә,
Кōлилк һәвра хвәш дьбәнньн
Бәнг-бәнга ванә.
Канйа зәлал бегōнә
Мина чәве зара чүк,
Туме шилап, гәзгәзке
Ньтьринә бунә бук,
Фурә-фура шәва динә
Гәли тьжә әшқ кьрийә.

... Ван рәнг-рәвшә, кән-лақьрдйа
Зәһле зьнара бьрийә...

БАЛЛАД ДӘРҲӘҚА НОБА ДЕДА

Кōр бь жьн у зар
Һәбун, әшқ у ша,
Хвәра тер-тьжи
Бажерда дьма.

Гōндда һиштьбу,
Дйа нәхвәшә пир,
Бәр дивара кор
Бәләнгаз, һесир.

Щинара жер'а
Нан у ав данин,
Ле гэрм дькьр'ын
Төндур у хань

Ньзам чава бу
Сала шарке,
Көр рабу һатә,
Гөнд дитьна де.

Де ыр' сәре көр
Бь дьл һәмез кьр,
Дәсте ви гьрт у
Бәрбь дьле хвә бьр.

— Дайка тө, лао,
Дьне нәминә,
Тө бәлэнгаз буйи
Әw жи, навинә.

СЬБӘ

Стәйрке зерин хөрмаш бун иди
У хәва ширьн чәве ван да һәв,
Әзмин чаршәвәк авитә руе хвә
Вәшарт бәдәви, әщевед һәршәв.

Пәнше төвейә авие кьлдайи
Нәрм һәмез кьр'ын қотә ч'йайә сар,
Гөрзи нав шәле бәрфа калра чун
Мина һесьра ав ньр'ти хар.

Буз шкәст у шәw мина түләки
Жь кап фьльти банзда бәржер,
Шабуна кьрә һешарзә қужин
Һәй сьба wә хер, щан сьба wә хер.

Б Ә Д Ә Ш И

П'ашла ч'иета мерга ч'ук
Ве һавине буйә бук.
Һәйр-Һьжмәк'ар мамә әз,
К'ә аийә we әв әвәз?

Навда хашхашк сор бунә,
Чәве вана мор бунә,
Рәнга аһаз һәв хьстйә
Шәр-шьмақи рахьстйә.

Щәвка нермык хөшинә
Ава канйа сар тинә,
Һөлм-Һенкайе наз-наздар
Радьмусьн левед нар.

Дури мәрйа, дури рйа,
Орта қәйе мина зйа
Мерга чүкә гәлие чие
Бйә сәрташе бәдәвие.

* * *

Қынгә-қынга қаз-қөлынға
Чйа жь хәве ракьрын,
Қөбәқаз у суравелка
Голед бәдәв ша кьрын.

Қаритк кәтнә нава зөвйа
Қарқарә кьр қьрә-қьр,
Тәйре симр хвә қуш кьре
Ле да, һылда, хвәра бьр.

Қыжка рәбән кьр қужә-қуж
Кәсәки дәнг нәбьһист,
Қаз-қөлынға, қөбәқаза
Һәваса хвәра дьлист.

* * *

Қәрахе гөнд һәла һәйә
Әв малька диһар сор,
Әв малька заротнеда
Мьнра бубу сөра жор...
Һөндөр ыьрда һөба мьн бу
Қизькәкә сөрә-зәр,
У әв ошах бәхте мьнра
Һьн зйарәт бу, һьн кәсәр.

... Қизка бәдәү мер кьрйә чуйә,
Һәлә һәйә әү мала,
У те бежи пәй саларә
Бйә зпарәта вьк-вала.

* * *

Звьстане дәр у дор
Җәрдаш кьрйә, кьрйә бәрф,
Буз зәнгада дарда буйә
Сәр змане ван буйә қәрф.

Шәпә гәли сом кьрйә,
Қәйә, зьнар рязанә,
Шәүьк бәр хвә дькәвә,
Кө иза we даданә.

Һәчә минә ч'ирокбеж
Рудана хвә дайә бе,
Гьли дькә дәштарә
Һәмде хвә ве сәрһатие...

Wәдә жи те у дьчә
Қәнщ-хърава нанһерә,
У тәриқа әмре мә
Һеди, һеди дьһунә...

Э В А Р

Wә дитнә эваре ч'йә,
Тәри һуф'и хвә дькә рйә,
Һьльдьч'нә гәбоз-гәлйә,
Дьсәдър'н дәнге мәрйә.

Мерг у чиман р'адьзен кәр,
Тьжә дьв'н бери-гөһәр,
У жь к'әне һивейи зәр
Зәрәмоски дьв'н дор-дәр.

Т'әк әзманә хәмьли-хас
Ле һәзар нәхш, һәзар һәүас,
Мәри лейә вәләзә у
Мезәкә һа хвәрә һәвраз.

У чэв хеди тенэ сэр хэв,
Радзынэ зарэ жи шэв,
Ле хэвнеда дьлизьн эв,
Бь ван стэйрк, сере бэдэв.

Н Е Л И Н

Нелин бане мэда луна
Думэқэска синг қэрқаш,
We навине эз ша кьрэм
Бь галина хвэйэ хваш.

Ньн дьстэра, ньн дьлуна
Щуцьк фьра дьхьст we,
Нэр фьрина шушкара
Эшқ дькэтэ дьле де.

Нэв роке жи натьмэ мал,
Думэқэска мьн чубу,
Тэзэ нэсиам, кэ навине
Мала хвэ бар кьрбу.

* * *

Хэмьлинэ ча халичэ
Хам-чимане пала чне,
Хедне гэвэз вэргьртньнэ
Хозан-мерге дора we.

Хашхашке сор вэбунэ хвэш
Чичэк-шилан кэск у зэр,
Мьнмьнике хас-қьнавьз
Дьрэқьсьн хвэра сэр.

Гэли-гэбоз бнда бунэ,
Хөшэ-хөша аванэ,
Қөйя-зынар бунэ хьрхал
Хьзсм кэмбэр наванэ.

Ле хэмла-хэмьл кархэзалэ,
Кэ хвэ дайэ сэр қөйе,
Мэрия тьре чйа қэстика
Буйэ нэйкэл бэр лие we.

ЗВЪСТАН ТЕ

Звъстан те —
Жь ч'ие дурина бейә,
Бьнтерьн чьдас сарә,
Сора бәрфейә!
Гышкийә, сарә, сәрәмә,
Звъстанә, берәмә!
Хвә бьпечьн,
Хвә бьпечьн,
Звъстан те,
Звъстан те,
Хвәра тинә сөр у сәрме!
... Бьн льһефа
Чил-дәрдашда,
Ч'я к'әтьнә.
Мерг к'әтьнә,
Дәшт к'әтьнә
Хәва хашда!
Гәли дьвен: «Шәв кәр бунә
Әм жи рәзен».
Шилан дьвен: «Бәлг зар бунә
У вәр бунә
Рәнг тәв чунә
Әм жи рәзен»
Зьнар дьвен: «Чь һенькә,
Чьдас хвәшә».
Хвәли дьве: «Әз вәстйабум
Ава башә...»
... Ле бәрф чәвада
Курина бейә,
Нәвар, һеварзә
У газйа вейә,
Ньзанә ч'я-банйара,
Хозан-зөвйара
Звъстан херә
Тәк әв дьрьщьфә
У әв дьзарә.

ПАИЗ

Бэр пәнщәра мьн
Даре бехвәйә, бәдәвә, к'обар
Кәр дьп'оньжьн,
Бәлге ван иди м'раме әмр,
К'лзма бәрә
Бь әш'қ навежьн.

Вәст'ан, бәтрәнг,
Минани поре калкойи қәрқаш
Хвәхвә дьвашьн.

Дьк'әвьн һеди кәс т'әхмин накә
Вәшайдына ван,
Һәврә к'әтьнә һөщәта әмьр
Паиз — зьвьстан

БАҺАР

Шин бунә бах у кол,
Шин бунә дәшт у чол,
Мерг бунә һәвтрәнг...

Калиньн бәрх у ми,
Хөлиньн щәв, кани,
Чь хвәшьн әв дәнг.

Һөб буйә к'әскәсор,
Гьртйә ч'йа жер у жор
Һәмләйә т'әбийәт,

Дьл тө жи т'әв һәмйа,
Дәре ван мерг, зәвйа,
Дьнйа бйә һьсрәт.

Тохме к'әл-һөбе,
Бавежә дәве бе,
Бәлакә шәр'қ-шам,

Көлилке хер-бере
Бьра бьгрьн ве
Дьнйае тәмам.

ТӘМА БАҺАРЕ

Тәма баһаре ве шәбәра гәшда
Пәнше тәва хвәшда һәйә,
Лбасе чиейә бәрфә, пәрйти
У дәнге шәва шашда һәйә.

Рәф'е қөлынға, дәнге әврада,
Вәрзәбе һерси нәмда һәйә,
Чәве бәрхька, к'алина мйада,
Шире қәрқаши тәмда һәйә.

Тәма баһаре ве қлчич'әка
Назыкә, ч'әвсутда һәйә,
У дьле әве зәвйа һәмләйә,
Тәзә рәшбуйә рутда һәйә.

К'әне ве зарә пехас, сәрқотда
У ләйлана гәрмда һәйә,
К'өләк, пәншәре вәкрийә тәвда
Рәнге шинкайа нәрмда һәйә.

Тәма баһаре нав хьльндоре
Бәроша кәванйада һәйә,
Һәвас, һьсрәт у к'әла дьлада,
Нав газикьрьна рйада һәйә.

* * *

Хушка мьн кәлилка алә,
Һешин бйә қөнтара чие,
Шилана ч'әве рәш,
Бөхз у бина хвә даие,
Канйа даие тәмзайи,
Һәлали у р'әм,
Хашхашка агәзед назьк,
Леве сор у шәрм...

Бәхт майә, гәло к'ее
Жерә бьвә һогьр у бәхт,
Тәв дәрәвә-әвдрә бәхтә
Йан щәньм, йан щьнәт.

ДӘҰРА МҢН

Әвр сәр әвра лод дьбын
Qote дьняе әвәрә,
Чәк сәр чәка к'ом дьбын.
Әв чь дьжвар дәврә,
Пьрс тен бәр мьн топ дьбын
We wa өкда һәрә?..

ДЬЛЕ МҢН

Оса дьхвазьм ч'йа, банйа варбьм,
Зьнара, қәйа бькмә һәсп сйарбьм,
Ҡәмезкьм авад зәләлә, назьк,
Ванра бьбәзьм, бьк'әвьм, рабьм,
Мерга бәдәвда рунем бьстрем,
Рәнге кәлилка,
Бина кәлилка,
Клама, дәнга тәмами топкьм
Биньм ль орта дьняе рокьм...
Дәсте зәрйа хвә бьгрьм у һәрьм
Нава ч'йаед хвә , нава ч'йаед хвәш.

Сәва тә тышти
Qә нафькьрьм,..

Хвәзьяла әмр өса свькб'йа,
Оса тәбйәти, өса бәдәвб'йа,
Кә мьн карьб'йа...

Бьра баране деме мьн хьста,
Бруске бьра бькра қьрчин,
Хәма мьн нибу әз тәбйәтимә
Һьз дькьм кьре тәбйәтейә дин...

Зароти бу чу...
У растә, вәлә, роже заротйе

Миңа пашла де
Гази мьн дькьн...
Заньме, бәле, жь ван ширьнтър,
Жь ван һәһастър,
Жь ван тәмьзтър.
Бо мьн рөже хвәш иди һьндькьн...

Ле навә иди, навә вәгәръм
Бәрбь ван, пашда
Чуйинә иди, дәрбазбуйинә,
Навә, навә, на!
Бь һәзар тели, бь һәзар кели
К'әтьмә нава хьр'нгела әмр.
Һәр кьр у һер қәһьмандьн
Мьнра һьн әшқьн, һьн һерсбун, һьн хәм..

Әвдрә радьбьм, әвдрә ша дьбьм,
Әвдрә дьк'әнъм, у әвдрә дьгрим.
Һьз дькьм әвда...
Пәсне кьре қәнщ дьстърем бь дьл:
Вәхте бь к'отан әрде радькьн
Дьлем ша дькьн,
Һиме тем давен,
Қәһата һимра
Дьвьмә һавен,
Дьгижнә һәвда дө дьле бәнги,
Дьһийа дора мьн
Дьвә мергәкә һәзар йәк рәнги,..
Ча к'обар нәби ве қөр'на хвәрә
Қөр'на ищата, қөр'на әщева,
Кө дора мәрйә
Авто, фьр'ндә гөжиньн,
Ракет, доргәр қужиньн,
Вәдәда,
Кө дьхвази
Ведәре жи тә датинын,
Р'йа сала
Дәқеда дьқәдиньн...
Кәвьр дькьн нан,
Дькьа к'ьнщ, дәрман,
Сөр-сере дьне,
Әвдарә дькьн қәһат у қанат.
Һежайә, һежа
Мәри р'амусә

Ван нэдкед аqыл,
Ван дэстед шөрэт...
Хwэзыл эмрда һәр тышт өсабийа,
Һәр щйа өсабийа, һәр кэс өсабийа,
Эвд, эвдр пьшт, һогьр һавалбийа,
Ап, апбийа рaсти, у хал жи халбийа,
Чь кө дьл дьгот, ль сэр зьменбийа,
Шөхөле эвда рэм, бе зөлм у қанбийа,
Һөкөме дәсте эвд,
Нә кө сэр эвда
Ле сэр тәбийәте падша у ханбийа...

Эвд дәwса пешйа эвда шәркьра
Бь кьре хwэ бьра,
Тәбийәт гәмкьра,
Дәwса топ-чәке мәриqьрә рәш
Вәкьра сора һәвт говәке эрш,
Нәхwаши у эш қәнщкьрана зу
Бь дәрман у ду...
Иан на дьнйа һе тьжә дәрд көлә,
Чәвә дайка һәла һе шьлә,
Дьвен фьлан щи қәтъл у шәрә,
Фьлан щи эвд жь эше дьнәлә,
Ль фьлан дәре мәри көштнә,
Стара нивйайә шәвә жи тәнә...
Бе we жи эмр
Нә һақас рәмә,
Пешйа кән-гьрийә,
Пешйа qьр-чәмә
Ль щики хәмә,
Щики кәрәмә,
Эмре эвд жи чйә —
Чәнд дән у дәмә...

Ве гежгәринга эмрә кәлда,
Тәри у шәwq, ширьн у тәлда,
Дьле мын иро
Буйә мәйдана
Фькьр у мьтала...
Мын дькшиньн бәрбь роже зарәоти
Чйа у бание мын...

Ле әз сәкьнимә
Бәр тәва эмр

Дыгръм у даvem,
Ша дывъм, дыгрим
Сәр кьре эвда
Эвде дəвар хвə,
Эвде дора хвə,
У сəва эвда...

ВЕСЬБЕ

Бьра весьбе п'энше тəве
Бь ришиє һəрмышə
Назык, һəвас,
Мина дəсте де,
Һəмезкьн дьне.

Бьра қоте чйайə қəрқаш,
К'обар, сəрфьнйаз бьбьрьқьн,
Гəли-гəбозе к'урə, тəрида
Бьра дəватa шəвқе бьвə...
Бьра бь хер у бер
П'энш дəште рəстə-дуз вəрбьн,
Ньқой нава əлкəне бəрайə сарбьн.
Бьра гəрмкьн, сафикьн, қəншкьн,
Гəшкьн, хвəшкьн,
Дьле дьнйа мьнə бьрин,
Р'өиє дəвра мьнə р'эм,
Ле келəка р'əме һəла кин...

Бьра п'энш
Ч'эве зəрəда бьк'əпьн,
Һəбе нєнда к'ом бьн,
К'асе шəрəфеда дин бьн,
Р'əма дьле дєра бьра
Щəм у мьзгин бьн...

Нахвəзъм п'энш бьвьн тьштəки дьн,
Наве вəн надьм —
Чьма əм дəрһəқа
Ч'əк у сильһ'а, ш'єр у дəвəда
Д'əш'єрмишбьн.

ЭЗ ЭВДЫМ

Эз эвдым
Эвдье қорна бисти,
Әщев һыкйате бәре
Бунә расти...
Эз мамә, эз —
Эз бәнде ақлы,
Дыйһаера кер —
Хора мамә
Әщев у сер...

Мын жь орға атоме
Қәwата қөрне дәрхьст
Зор,
Ле жь дьле эвд
Нькарым дәрхьм
Нәмамти,
Һәвсудһа кор...

Мын пәр данә эвд
Шандә сәр һиве,
Сәр стәйрке дур —
Ле нькарым һәла һе
Жь дәсте ши быгрым
Шур,

Ҷо һе
Чәве дайһка ши шьл нәвьн,
Зар этим нәвьн,
У шен нәвнә хьрабе нәпәка...

Мын қәwата дәwре,
Мәщал, мькән дае,
Нһа жи дестда
Кәтьмә хәтае...

... Wәки рьнд хайнтие
Бькьн
Қөрна хwәйә бисти —
Гәрәке,
Гәрәке эвд хwә наскә —
Хwә бьзанбә,
Рәсти!

• • •
Жь ч'эве пирке мьн
Һесър дарда бйә
Минани пьрсе,
Сала чъл йәке
Дьле we кьрнә
Кана тьрсе.

Дьне дьнһерә ч'эвада к'әсәр,
Мьн дьнһерә saw, бе хәбәр,

Һесьра пирка мьн,
Сәва бәхте дьне
Дарда бйә
Минани пьрсе.

• • •
Һаҗас wәдә,
Әз чьҗас дьлсах бумә,
У чьҗас садә,
Кб әв келед әмр
Пел у фелед әмр
Мьн нәдитьнә...

ШЬКИАТ

Шькйате һейwane
Бәйани,
Ви бай иро хwәра
Дани,
У пәншәра мьнр'а
Бь к'әсәр-сб'р'
Дькьрә һбндөр:
— Әвд пешйа һәв шәр дькьн,
Һәв җьр дькьн,
Шбхөле wанә...
Ле чьра агьр сәр мөда дьбариньн?
Чьра стара мәйә шөве
Дьҗөлиньн?
Мә җьр дьки
Чьра?

— Чьра?...

* * *

Эв кӧрӱк, эв бӧрх, эв чыгле даре
Гало йӧк ниньн?
Тӧбйӧтера
Эве баһаре...

Ле бӧрх, қӧрбана кӧрӱкӧ
Нһа we шӧржекын,
Чыгла жи we бышӧвьтиньн,
Кӧ кӧвава сӧр чекын...

Эв кӧрӱк, эв бӧрх, эв чыгла даре
Нивйа бӧхте хвӧнӧ
Эве баһаре...

* * *

Тӧмашӧгӧһеда
Мьн дит —
Дӧвса чӧнщӧруке мӧрйа,
Сье һӧспа,
Тӧкӧре авта,
Доргӧре нһа...

Мьн шедӧре дит —
Тӧрица гавдана эвда...

* * *

Бина хвӧлие те,
Б'нгина тӧбйӧта һӧмлӧ,
Зилӧки спичӧлки we
Сӧре хвӧ дӧрхьстйӧ
Дье дьнһерӧ...

Ӧса кӧн, ӧса фӧм, ӧса ша...
Хвӧзыл һӧр хӧльцандьн
Ӧса бйа...

РՕԵ МЫН

Сәва роже дәст мын чуйн
Расти бежым гьрие мын те...

* * *

Дьлем мина һәспәки һөр
Кәтйә мәшқа ве дәвра дин,
Зин бь сйарва кәвки кьрйә
У қәтәндйә гәм у дьзгнн.

Аза, бехоф, бәрәдаин
Бе һөб, бе бар у бе хайи,
Фьрқаз дькә у дьстьре
Кламе бьрқ бь бәйани...

Доре кәмәйт, мерг у чиман,
Гежгаринга әмрә ләз,
Доре әщев, доре садә
У қөлилке сорә-гәвәз.

Фьрқаз дькә ча бобәлиск
Бьн лынгада дәвр у зәман,
Дьстьре хвәш, нәнас, к'обар
Дьле мьни тьжә клам.

* * *

Тәйроке ле да хвәлие кьр ахин,
Жерә дәрд че бун рьшьфи, к'әлйа,
Шьпука савә, рөһсәқәмә, к'ин
Бәр к'әла дьле хвәлиеда һәлйа,
Шәрма бу һесьр, бу рөһ-рәм, бу гәрм
Брине хвәлиерә дәрман у мөлһәм...

* * *

Теле қарқаш кәтына нав поре мын,
Ча дәрбаз бун рөже хвәшә рәнг-рәнг,
Чун минани башшәкә ләзә кын,
Пе нәһьсайм, зәф бехәм бум у бәнг.
Әмрем иди ниви буйә, гһиштмә кӊ, мын чь кьр?
Дәйндар мамә... Карьм бьдъм дәйне дыне у әмр?

БАҢАРЕ БЕ

Бәрф дьбарә кӊли-кӊли
Һеди, свьк, тәмьз, қарқаш,
Мьтале мын пәрваз дьдһн
Нава кӊлие назьк, кәфхвәш.

Баһар, һавин, пайиз пәй һөв
Һатын у чун бь рәвш у рәнг,
Һәзар һәсин, һәзар һьсрәт,
Һәзар клам у һәзар дәнг.

Чьқас кӊллик мын нәчһнин,
Чьқас мәрәм ман ниве рә,
Сәва рөже дәст мын чуйи
Ҷасти бежьм гьрие мын те.

Кӊли-кӊли бәрф дьбарә
Рәча әмрә те у нәте,
Чьқас башә дьһия дорә
У ҵе диса баһаре бе.

ПАЙИЗӘ, ДӘРӘНГ

Пайизә ҵе мерге гӊнде мә дьрунә,
Гӊл у сосьн бунә гһна у бәр дәрйа
Ҵе лод бунә,
Ҷизе ч'әврәш меркьрьнә,
Хорте гурә зәһьщинә,
Дьле мынә, кӊ һьзанә-баһар, пайиз,
Һа мын вьрда дьдәфинә,
Һа мын шеда дьгәринә,
Һьзам чьма, һӊба хвәйә нав стәйрка
Нә дьвинә, нә навинә.

Д Э М

Зэви п'ел дьдн бь сьмле зерин,
Моз к'ефхаш бунэ жь к'олилка, гэрме,
Щотэ шаһьле бэдэвэ эвин,
Пел кьрнэ сэр дошэка шэрме.

Тэбийэте тэвна эщев дахьстйэ,
Дэм кьрйэ зэйнэт, һьсрэт у һэвас,
Иди чьра эз сэкьнимэ кэр,
Гази мьн дькьн мьтале пэрхас.

Хэм у хйале эвдэ һэррожь.
Эзе вэ малда бьһельм тэмам,
Иро азабьм, свькбьм, бехэм,
Дьнерэ эшқбьм, славбьм, сэлам.

У мина а'ща, мина эвина
Бьк'эвмэ нава тэбийэга рэнги,
Вэстйамэ жь қәвл-қануне эвда
Дьхвазьм эмре садэйи-сафи.

Чь бэр мьнк'эвэ у расти мьн бе
Эзе рамусьм, һьзкьм, һэмезкьм,
Чьмки ве дьнйа қәнщ у хьравда
Дэме вайэ хвэш гэлэ һьндькьн.

* * *

Шэвка бэдэв эзи сйар,
Жь чйа к'обар һатмэ хар,
Мьн тэмбуре ван ани,
Мьн былура ван ани
Дьнйаера лехьст.

Бог'чэ к'олилк пьшта мьн
Хашхашк, шилан, тэразьн,
Мьн бин-бохза ван ани,
Мьн рэнг-р'эвшэ ван ани,
Дьнйаеда рахьст.

Чэве мьнда шэвқ шэмал,
Дьлем канйа ава сар,
Мьн зэлалйа ван ани,

Мын һалалйа ван ани,
Бәла кыр чәп у раст.

Һөб мын ани, әшқ-һәwas,
Бәйанйа чие у рәqас,
Һенкайа ван мын ани,
Шинкайа гәш мын ани.

Бын мqаме тәйр у туйа
Говәнд мә гьрт, мын у чйа
Пышт кöта һәв у мә лист,
Ле кәсәки, кәсәки
Гöһ нәда мын, нәбһист.

Нивйа qәста хwә кәр кыр,
Рәг-рәwшед мын хwәра бьр,
Нивйа кьрә чәврәши,
Гьва тыштәк qә нәди...

Нивйара жи ах qәрәз,
Чьбум ахьр, кәбум өз?
Хәрибәки дури-жар,
Шайирәки бе хwәндк'ар.

Тәк чйае мын дурва-дур,
К'әсәр дькшанд кәр у кур,
У бын әwре рәшә-зйа
Дьловани дьк'әниә.

• • •

Бәре öса садә, бум әз,
Свьк бум, нәс у бехәм,
Әмр һәнәк-лаqьрди бу
Сьфәтәки тьжә к'ән.

Чь заньбу, кö һәла р'уе
К'тебейә әw сьфәт,
Әмр бәлгәданә кур
Бь һәзар кел, һәзар qәт.

К'ламе мын свьк бун, әшқ
Ча пьрпьрке баһаре,

Нна гъран у мьлаһим
Рйа эврда тен харе.

Мусае мьн тьма буйә,
Бәгәм накә һәр тышти,
Кіурма эврда дыбьжерә
Рәзе фькре гьһишти.

Нна вәхте дыхуньм әз
Ван к'ламе «нәс, бехәм».
Һазар хвәзие тиньм жь ви
Хорте свьки дәвкән.

ЩЕРЪБАНДЪН

Бьруск гисне хвә
Синге гузда
Тьм дынькинә,
Занә гуз зорә.
Дәрба хвә теда
Дьщерьбинә...
Кө чапа қәвата
Хвә бьвинә...

С Ы Ф Ә Т

Гәлики рәнгин,
Мергәкә һешин,
Щәвькәкә дин
Ль ви чйәе хвәш,
Кәри пәзе қәр,
Кәлбәки бәтәр,
Шьванәк ль бәр,
Жера бунә рәвш.

* * *

Әз бь мьтала
Фьрйамә эрша
У эршада мьн бира дыне кьр,
Бира хвәлие, мәрйа, де...
Вьра мьн фәм кьр, кө
Дьнийә әвдра хвәде.

НӘНӘҚ У ЧӘК

Чәка мәрвәкож
Дәсте нәнәқда,
Сәкыйә ль бәр
Чәрха фәләке.

Қурин-қужинә
Дьхвазә бь we
Бьтърсинә у
Бькә қул хәлқе.

Бьгрьн дәсте wi,
Дурхьн жь чәрхе,
Һәлә нәкьрйә
Дьнйа к'әләке.

БАЛЛАД ДӘРҢӘҚА МЬРЬНЕ У БЕЧАРЙА ӘВДДА

П'әра фьрине, фькрава дур,
К'әтьмә нава ван мьтале к'ур,
Мьтале гьран —
Чьқас беч'арә һәлә һе и'сан!

Дө мә һәрда тәв әшқ һәнәк дькьр,
Дьльвийан нава дөрйане әмр,
Зин дькьр һәспе мәрәм-мьк'ана
Дьфьрйан бәрбь әрше әзмана...

Иро әз мәдә сәкьнимә кәр,
Ч'әве мьн һесьр, дьле мьн к'әдәр,
— Инфаркт бу, — дьбен һәким у дохтър,
— Инфаркт бу, дьбен беч'ар, бейһонобр...

П'әра фьрине, фькрева дур,
К'әтьмә нава ван мьтале к'ур,
Мьтале гьран —
Чьқас беч'арә һәлә һе и'сан.

Ә М Р

Дькшә һеди, һеди, һеди
Әмр дькшә бе сәри,
Кәс нъзанә кӧ дәстпәбийә
We быһиҗә кӧ бәри?

Те бей хәwnә гӧжә-гӧжә,
Те бей чәмә хӧшә-хӧш,
Һазар дәв тәв дькьн қужин
Һазар жи тәв дьвен һӧш...

Шәве-роже дайә пәй һәв
Һа әвә зәф,, һа жи әв,
Ве мәшеда кәс нъзанә
Чйә раст у чйә дәрәв.

Дькшә һеди, һеди, һеди
Әмр дькшә бе сәри,
Чь жи быки әве быкшә
Ақыл быгрә, һәй мәри!

ҺӘВАЛӘКИРА

Щмаәт дьвежә
Каникә wәки
Тә ав ле вәхвар,
Тәмйа мьн тәйә
Бир нәкә тӧщар.

Маләкә wәки
Ле буйи меван,
Гьли нәкә щие дьн
Тӧ қьсура wan.

Му жи бышекьринә,
Ле қәлпиә нәкә,
Ке кӧ ақьлбә
We жь тә фәмкә.

БАЛЛАД ДЭРҮЭQA ТЪМАТИЕДА

Тъмайи тьма, беуцах тьма
Шэсти, дэрбази... иди бьн чь ма?
Qьлхе тә гьнци,
Чэве тә бьрчи,
К'иске тә жи шөрьми, тьжи...

Дә өса бьжи...

Тө бәндә һәта һәгайе нинә,
Әмр хәwnәкә кьнә, ширьнә,
Һати, чуйинә...
Сәре баве тә әзе жи һәрьм
У тә жи һәри,
Кәс мә нәминә.

Бәндара навәк у рожәкә хwәш
Дьне дьминә

РИА МЬН

К'ода тө дькши
К'ода дьви мьн,
Рейә дьрежә
Нә сәрийә, нә бьн.

Ре һа мергә-шин
Һа жи қыйамәт,
Һьлкәтьн, дакәтьн
Щәньмә, щьнәт.

Рожәк кән тинә,
Рожа дьн гьри,
Әшқ у һәзьн тең
Һәв һәмезкьри.

Щики рәмә хwәш,
Щие дьне к'инә,
Әмр wan һәрда жи
Ве реда тинә.

Рок һөбе тинә,
Хәwn у мталә,

Рожа дын дэрд, кӧл
Рйа эвд дьалә.

Каник зәлалә,
Иа дьне хунә,
Иәк дьньвисә
Е дьн дьхунә.

Иәк һынгьв тинә,
Е дьне жәре,
Дьняа тьжәйә
Минани бәре.

Рейә дьрежә
Нә сәрийә, нә бьн,
Бьльвә дьло,
Берб тәва ширьн.

НОБА МЫН

Кәвед мьнә гозәлә, нәс,
Пәрваздьн нав һәвае,
Һөб-Һьсрәтам хвәра бьвьн
Һәрчар қолбе дьняе.

Хере бьвьн, шайе бьвьн,
Әшқе бьвьн, мьзгиние,
Дьлада һун бьвнә һьзкьрн
У гостилке нишание.

Хере бьднә эвде херхаз,
Һөбе бькнә нав дьла,
Щав-мьзгини бьра рәкьн,
У к'окбьркьн дэрд кәла.

Әшқ у шабун бьгьрн говәнд
Бьвьн бәра әдлайе,
Орта чйа у мләтада
К'әсәркорбьн бь шайе.

Кәвед мьнә ч'эвбьрубәләк
Пәрваздьн нав һәвае,
Р'әм-исафа дьле дйа мьн
Бәлакьн нав дьняе.

Кӧлликкәкә левсор, чәврәш
Чәве хвә мьнра қөрһншанд,
Щәвка зәлалә назьк
Һәвә рамусан мьнра шанд.
Авһа шәбәқейә лев шьл
Бӧхз у бин сәр мьнда рәшанд,
Шьвәрһа хар-марә зьрав
Рһа әмр пешһа мьн кьшанд...
У мьн we реда-стьра,
Һәта пәһа бум бажер
Уьр тәзә мьн
Сәрһатһа әмьр хвәнд...

ӘЗ ҺЬЗ ДЬКЬМ

Әз һьз дькьм —
Уәхте қалчһчәк дәртен,
Қаз у қӧльһг бәрһе тен.

Шәпед бәрфә жар дьбьн,
Гәли гәбоз һар дьбьн.

Тәқлын маґаме чәма
Нур дьбарә жь дәма:

Әрдә ләйлан радьбә
Тәв ль әзмһн ша дьбә.

Дәшт у зозан шһн дьбьн
Әур убрьуск дһн дьбьн.

Заһа дьбьн гәр у ре
Бәрхьк дьчьнә чәре...

У ван дәма, дәме нур,
Мьнра тӧнә синор-сур,
Лемә һӧба хвә резкьм
У баһаре, баһаре
Мһна а'ща һәмезкьм.

* * *
Тәйр-ту эзмин рез бун,
Къшйан,
Мина кӧлье һрия пез бун
Wөшйан,
Сәр чйада,
У чйа кәнийан...

Хәбәр курма дьлда сор бун
Пъжйан,
Левара пәй һәв гӧлол бун,
Ръжйан,
Сәр к'агәз
Р'оһ данә ван...

* * *
Wәхте гәрме
Зор да wә,
К'әрәмкьнә
Чйае мә.

Конә мьн нав
Мерга шин,
Кани, шәwьк
Доре дин.

Фезе һәч'е
Сәри, гәwр
Фоткьрийә хwәш
К'олос әwр.

Рәнга говөнд
Гьртйә we,
Дәнг дьстьрен
Әшқа чие.

Дот wьр һөнә
Сорә-зәр,
Мина масте
То ль сәр.

Ноб ыр һэйә
Канйа чие,
Шелу нэбйә
Һәла һе...

Вәхте гәрме
Зор да ыә,
Кәрәмкыә
Чйәе мә,

Дәрем бәр ыә
Вәкьрйә...

Institut kurde de Paris

КӨБА МЫН

Тө нә Хәщә Сйабәнди
Нә жи Зина Мәме Ал...

КҮБАРИ

Һив гиһиштә орта әзмин
Әз һивйа тәмә, вәре,
Дькәнһн пәур у мезин
Әзмана вәрә харе.

Тө нә Хәщә Сйабәнди
Нә жи Зина Мәме Ал,
Хәзаләкә күвийи
Стәйркәкә шәуҫ-шәмал.

Бәр тә лава наһьм, на,
Нә жи талаша мьнә,
Һьнәки чәвем риа тәйә
Һьнәки кәмчуйи, бумә.

Һа рунһшти дькәуһгьрһм
Тә тьре сәва тәйә,
На тө бавәр нәкә, на.
Һьнки дьлем тьжәйә.

Дотә мина тә зәфһн
Тә тьре тәнейи, чйә,
Һаҫаси дьле нәтә
Буйә мотәще тә.

Һив гьһиштә орта әзмин
Әз һивйа тәмә, вәре,
Дьһйаеда тәе тә төнә
Әзмана вәре харе.

• • •
Оса назьки, осайә рьнди,
Лемә рөһә хвә бәр пие тә вәкьм,
Оса һәйф хвәши, осайә баши
Дьле хвә әвә пешкәши тәкьм.

Бьвмә диле тә, қуле сондхари,
Тәмбуре хвәйи шайиртиә һьлдьм,
Бь һәзар сәвти, һәзар сьфәти
Пәсне тә рьнде у һөбе бьдьм.

Лемә рәнгкьм тәв, поре хвәй спи
Бь әщев-фәна шаһьл бькьм хвә,
Мина хортәки, әзәпи, сьвьк
Рабьм у бемә нава бахе тә.

Оса назьки, осайә баши
Лемә рөһә хвә пешкәши тәкьм,
Оса шаһьли, оса хьлфьки
Ньзам сале хвә әз чава бькьм.

• • •
Мори-мьрщане гәрдәна тә,
Бунә резе швере мьн,
Синг у бәрә тәйә қәрқаш
Әзе ча сәр... бьньвисьм...

Ч'ӘВЕ ТӘ

Әз ч'әве тә һьз дькьм,
Ч'әве тәйә рәш-бәләк,
Ч'әве тәйә рәш-бәләк
Дора мьн буйә хәләқ.

Оса к'урьн, оса дурьн,
Ч'әве тәйә рәш-бәләк
Ч'әве тәйә рәш-бәләк
Бәхте мьн теда п'әләк...

К'обар-к'обар бәйани,
Ч'әве тәйә рәш-бәләк

Чэве тэйә рәш-бәләк
Эз кырьмә дьл әләк.

Эз чэве тә һыз дькым
Чэве тэйә рәш-бәләк
Чэве тэйә рәш-бәләк
Дора бәхте мьн хәләк.

КЛАМА ДОТӘКЕ

Шәв хвәшә, һивәронә,
Гәдә лажкем пьж конә,
Газим дькә, һиве шан,
Чава бькым зиве шан?

Рабьм чэве хвә кьлдьм,
Бьск у гөлие хвә бадьм,
Һәрьм, һәрьм, һәрмә бал
Конда дайка мьнә шйар.

Эз хәзальм, хәзальм,
Тьрсонәкьм, безарьм,
Разен әвдно, разен кур,
Вәра хәвне хвәшә нур.

Бьра коллнк дәвса вә
Вәбьн, шабьн дора мә,
У ве шәва мьраза,
Әвинти гөлдә аза...

Лури бежә, һиве шан,
Разен бьра әвд-и'сан,
Гәдә лажкем пьж конә,
Рйа мьн жи һивәронә.

ХВӘЗЬЛ

Хвәзьл, хвәзьл бәрхван бума
Бәродан бйа диса ль чйа,
Барәбарә нәз у бәрха
Бьгьрта ван занг у гәлйа.

Зэриг обе дэлфэ-дэлфэ
Бьхатана бэрбь керг,
Дота шьвин жи бьхата,
Кө һоба мьн быда бери.

Говэнд бькшья дора керг
Бьх'этана эм дэсте һэв,
У хвэзьла бэродан жи
Вэнэцэтъя һэтани шэв...

Һата-Һэте вэнэцэтъя,
Бэтал нэбья эш бэродан,
Һэтани мьн сэрвэхткьра
Бьрванда дота шьван.

У п'ала чие кон вэгьрта
Бэрхван бума һата-Һэте,
Бэрхване ван бэродане
Рожд сафийэ шаһьлтие.

ХЕЙСӨТЕ ТЭ

Мина цэе сэрти,
Мина пэнер нэрм,
Мина бузе сари,
Мина эгьр гэрм.

Ньзам к'ижани тō
Чйэ готьна тэ,
Чьра мьнра кьрйэ
Wa тедэрхьстьнок
Тэ хэйсөте хвэ...

ВЕ СЬБА ЭЗИЗ

Минани дота хэмьлийэ баһар,
Дэме вехьстйэ һэзар нэхш нигар.

Дьле мьн тьжэ һьсрэт, һэсин бйэ,
У мьн беһэсав бира тэ кьрйэ.

Эзе тэва нур һэмезкьм, биньм,
Бь пэнше we тэ бьхэмьлиньм.

Нәхше баһаре тәвна чие дахьм,
Биньм бәр пие тә дәлале рахьм.

Бәлге хашхашке сорә-нарьнци
Тәра бькьм әзе хелйа кәрманши.

Ве бен бәрбутие кәлилке һәвтрәнг
Сазбәндие бькьн щәв-канне хвәшдәнг.

Говәнде быгрын ч'йаед демк'әрәм,
Әв сьбә бьвә мәра дайка рәм.

Әме рамусьн пеша вейә тәв,
Бьра дәсте мә бькә дәсте һәв.

Ве сьба әзиз әзе бем щәм тә
Тә сьаркьм бьвьм нав мталә хвә.

ҺЕСЬРЕ ҺӨБЕ

1. Мьн тә дурва дити к'ав
Нава мерга хәмьли,
Хашхашк шәрма сор бубун,
Һөб минани гәмәзие
Әшқ дьмьлмьли...

Тәйрәда хвәш дьстьра,
Хәвн бу, һәвас, дора тә,
Рәнг-аваз һәв алябун
У бубунә к'әскәсор,
У бубунә мьталә.

Иза к'әскәсорера
Дьһатьмә әз щәм тә,
Дора мьн зьнар-қәйа
Кәр-лал дөәа дькьрын
Бь хәйсәте хвә.

Мьн ришиә пәнше тәве
Кьрьбу теле сим,
Ле дьхьст, дьстра, дьлист
Тәв қәйа, щәва
Көбар дьрәқьсим...

Дьһатьм щәм тә, ле тө .
Бьльнд дьбуин, дьбуин си,
Qәрәту, хәwn, мьталә...
Әз бечар, беһөнор, тәне
Әз қул у ашьде тә...

2. Әз гиһишьтәмә дьле тә
Нава мерга дор кәләнҗ,
Һөб кәтьбу пьж пәрде
Wәрәқ дьда рәнҗ бь рәнҗ.

Мьн кәне тә рамуса,
Бәнҗзе тә хwәш һәмез кьр,
У кәлилке рөһе хwә
Сәр пеша тә we рез кьр.

Кәләнҗ зу бун стьру,
Мерга һөбе һатнә һәв,
Чил-пәлахе голгәһиә
Һөба тьбәрк кьрнә қәрф.

Әwр һәв топ бун, ба гьрйа,
Бәлге хашхашке wәшйаң,
Бьн пие мьнда әw зьнар,
Qәйе чйейә сәрт машйан.

Тәне дьле баве тә
Qәйа сәрттьр ма шьра,
Бу гәлиқи кур, бебьн
Кәтә орта дө дьла.

3. Шәв-шәвөрәш, баран, гьри
Һесьре һөба ондакьри,
Кәла хортанне, шькйате дьл,
Бубун алав, бубун агьр.

Агьре чйа-банйа кәта,
Агьре щәw-канйа кәта,
Хелйа тәйә сор кәта, сор
Әрф-әдәте дор мәйә кор...

Qәйа кәта у баве тә,
Кьнщ-рьһале wан сйаре тә,
Автйе кәта, дьне кәта,
Әгәр шаw жь тә иәһата...

4. Тенә бира тә
Гәло әw рөже
Һавина рәнгин,
Бьрә тьрмьхчи,
Бьрә вилкәчи,
Тәмам жи бәнги.

Һәр йәк пьрти һөб
У пьрти агьр,
Мә гиһа у һөб
Клам у һьсрәт
Тәв бәрәв дькьр.

Говәнд саз дьбу
У п'ала қуче
Кәскәсор дьк'шйа,
Мьн бь тьлие хwә
Тьлие тә назьк
Кәр радьмуса.

Әм к'еләка һәв
Мина мәрики,
Дьл рөһива һәвва
Мьн дьгот тә бук
У әз жи зәва.

Гәло әw рөже
Һавина рәнгин
Тенә бира тә?
Мә һөб тов дькьр,
Көлилке рәнгин,
Гиһае к'одә...

ИДИ ДӘРӘНГӘ

Wәхте әз у тә,
Дьвиньн һәвдә,
Мәде хwә нәкә
Иди дәрәнгә...

Рөже бөһөри
Буна биранин,
Тәзә нәкә, на,
Кәw гьртиә бьрин...

Дьһи́а сорэ-зэр,
Хэwне рэ́нг-рэ́нги,
Wi хорте кóбар,
Wi хорте бэ́нги
Шйар нэ́кэ диса...

Дьлем алав бу,
Һóба тэ хав бу,
Кэ́ла тэ ав бу...
Йа тэ һэ́сав бу...

Авта wi һэбу
Бави дэwлэти,
Эз хwэндк'арэки
«Шалкьни бърчи»...

У тó сйар буйи
Авта хэwна хwэ,
Фь́рйан бэ́рбь
Мьгале гэвэз...

Жь эша дэрбе
Кэ́тмэ сэр чока,
Зарйам бъриндар
У кур нэ́лийам эз...

Ле иро, қэрэз...

Wэхте эз у тó
Дьвиньн һэвдó,
Кóбарийа жьне
Тó нóхсан нэ́кэ,
Иди дэрэ́нгэ...

* * *

Рóһе мьн бэр пие тэ
Халичэ,
Һóба мьн тэра бах
У багчэ,
Дьле мьн мергэкэ
Баһаре,
Чахе гóл, дьланэ
Дэ wэре...

Мын чэве тэ һызкрийэ
Чэве тэйэ рэш-тэри,
Деме тэйн шэрмокэ
Бэнгзе ашқи гөлпэри.

Поре тэйэ нэрм-һэрмөш
У тэлие тэйэ қарқаш,
Бэжна тэйэ нэбьльнд
Ревэчуна тэйэ хвэш...

Тө хэмна мын, мынра бэхт,
Ке тө шанди дыйна мын,
Мынра бунэ мыраз, эйд
Эв һьсрэт у растьһатън.

ГОЛА НЭЧЬНЬН

Эв хашхашка ль пала чие
Оса мина йара мынэ,
Какьле рэш нав пэрада
Чэв у бьрие чара мынэ,
Пэред ал-хун, пэред назьк
Дэв у леве кара мынэ,
Бөхз у бина ве назьке
Һэма көбра Нара мынэ.

Куз бум вэки ве бычьным
Го: бэнгио, мын нэчьнэ,
Йара тэ жи, чара тэ жи
Һэма йэкэ мина мынэ,
Ве ча бьвэ һале тэе
Кө ке раст бе ве бычьнэ...

Һэргэ гөла хвэ һыз дьки
Гөле дьне тэк славкэ,
Һэрэ гөла хвэ рапусэ
Пе ава ве хвэ гөдавкэ.

ДОТӘКӘ ПИРБУИИРА

Qәрчумәкә хвә авитйә сәр деме тә
Хобар гьртйә әнйә кәвәр,
Шәвқе чәве тәйә бәләк онда бунә
Теда хайи у ходаньн хәм у кәсәр.

Wэдәк һәбу ча бьрқ дьдан ван чәве рәш,
Ча дькәнийан леве нарич әшқ у кобар,
Әм дора тә ча дьзвьрини бь һоба гәш,
Ча дәрбаз бун әван сәле мәйә баһар.

Тә кәс жь мә бәгәм нәкьр, қөрә буйи,
Бенсафи тә қәрфе хвә һөбе дькьр,
Чь бу ньзам хвәстына тә? К'е бу, кә бу?
Сал дәрбаз буи, өса жи мьн тә фәм нәкьр.

Һәр һәки мә кәлилка хвә чьни у бьр
Бунә мал-һал, хвәйи бәхт у хвәйи нәфәр,
Рйа мала тә, кә wэдәки мәрә хәвн бу,
Мерга сор-зәр, иро майә жь һәр рйа дәр.

Пәй саларә диса иро вәгәрйамә,
Сәкьнимә бәр мала тә, чәве мьн ле
Тәшйә һьрйа хвә дьресә кәлфәтәкә
Пор қәрқашә, мэдәкьрйә, тәкә-тәне.

WӘPE

Чәва кьлдә, Наре,
Лева гәлдә, Наре,
Wәре...

Гәлйа бадә, Наре,
Бьска бәрдә, Наре,
Wәре...

Хвә сәр-зәркә, Наре,
Шәве кәркә, Наре,
Wәре...

Wәре... Наре wәре
Һивйә тәмә чәре!

БАҢАРӘ

Һавине си хвәшә
Звьстане — тәв,
Баһаре си у тәв
Һәмез дькын һәв...

Әз сима,
Тө тәв
Wәрә, домам, баһарә
Әм бығиһижнә һәв.

• • •

Ве хашхашке,
Ве башбашке,
Ль пәла чие,
Көлилк дайә...

Хәмла аһаз,
Ал у гәвәз
Көбар мерге
Пер вәдайә.

Дьвен әв хәмл,
Әве әв шәмл
Бериване
Көрд һьлдайә.

К'ӘСӘР

Һәр шәбәқ, вәхте
Зәрйа сорәзәр,
Гезие һьльдә
Бәрбь к'уче те...
Ньзам чьма бь
К'әсәр мьн тьре,
Кәрәкә хәзал
Хальфиә жь чие.

Сэрэщэм

ПОЭЗИА

	Араме Чачан	
Элие Харзийа		3
	Карлене Чачани	
Дэнге Аврорае		8
Ах дьвэк		8
Баһара мьн		9
Дэ рабын		9
Фатмә у Насо		11
Тьмати		12
	Сьмое Щэмо	
К'брд дьрәдьсә...		14
Эвина дьле мьн		15
Wэрә эм шабын		17
	Р'залие Р'шид	
Кәвнпәрәст		18
	Элихане Мәме	
Зьмане де		22
Сәр зьнаре һышк гөләкә бәдәв		23
Ч'йа у ч'йа		23
Д'йа мьн		24
Жь сәре ч'ие		24
Иди чәнд салә		25
Беи йаре		25
Кагазәке һьлдә		25
Н'бба сале		26
Н'әвт бәнд		26
Зине		28
Ч'йае бльндьн		28
Мьн крас чекьр		29
	Торьне Озман	
Дара хәмал хwә г'һаст		30
Хәмла әрде һе спийә		30
Т'ова эваре р'амуса бәрп'ал		30

	Әзизе Щәво	
Дәсте ван бьгрын		31
Әлегийа		32
Әвинбази		33
	Әгите Қадри	
Баһарә, баһар		34
Москва		34
	Щәмале Усьв	
Ростәм иди мәзьнә		36
Қафрәш у кут		36
	Мәшиде Сьлеман	
Москва		37
Дине		37
	Темуре Хәлил	
Пеше ган бьхвә		39
	НЬВИСАРА ВӘКЬРИ	
	Вәзире Әшә	
Әш чуйин бу-чу		41
	Әмарике Сәрдар	
Зәваша Әло		53
	Әгите Хбдо	
Амьпайи		69
	Бабае К'әләш	
Бука баране		76
	Титале Әфо	
Бьгьр		79
	Аһмәде Гоге	
Нәмә-растһатын		84
	Сутое Щьнди	
Казийа пьшнка дьз		88
	Әзизе Гәрдәнзәри	
Дәватә бе дәф		90
	Байлоз Рзгоәв	
Әш йәк жь бира	мын начә	97
	Щасьме Щәлил	
	Шьер у поэм	
Нәта к'әнге		100
Дәләлийа мын		100
Намус		101
Зәмбилфрош		113
Шех Мирза		129

Ферике Усьв

ДЪНИА ДЭЛАЛ

Владимир Майаковскира	202
Әй Урьсета ракәти, рәнгин	202
«Пашка-брашка»	204
Урал	204
Тбилиси	205
Һәвалә Йури Андроповра	206
Вәзир Надрира	207
Кеф	207
Агростикос	208
Масис	208
Бал Рәсул	209
Сергей Есенин	210
Оде кәвн	211
Бәр тәве	212
Хвәзәли	212
Әрба баркьри	212
Сәр мазәле дйа мьн	213
М. Рәшидра	213
Весә шәбәде	214
Днйа	215
Һәләмәк һәйә	215
Зьвьстан	216
Бәрә чәмбйа	216
Дәрва тәвәкә бәсәйә хвәшә	216
Нәхвәши	217
Фртонә бәр һар кьрын	218
Жьна даудерә	218
Qөрбанә там	218
У рәбьлә'ләм бь қас-қәдрәти	218
Тә рәһәт бьнһерә, шайир	219
Һәвалтийә бәргира	219
Һәма һәвәки	220
На, ләве Муса һәв һагрә иди	220
Әрнуси	221
Ль сәре чйае Qәмәрдаг	221
Шьванә	222
Мьн чекьрын	222
Иазьх	222
Тәвәкәд лазур	223
У бәрә-бәрә әм фәм дькьн	223
Тәпраха Тьф'лисә	223
Һьз дькьм	224

Гöлане гöл гөвөз нөкър	224
Ед эблү	224
Чьқа зэфьн	225
Эз миңа сәһиба	225
Чэв тә	225
Ә-ера	226
Л-ера	226
Һат у бөһөри	227
Ах тö бөдөви	227
Букәкә бөдөв	228
Вәхте хвәш дьбә	228
Кәчә ви гөнди	229
Дбур дьбрьқи	229
Бәр мьнра дьбөһөри ләз	230
Щарна	230
Роже эз бист щари	231
Миңа дәрәве баһаре	231
Ль сәр «сере» вә вәбумә	233
Хальқ	233
Хашләма һәһиә	233
Дьле мьн дешә	234
Эз һәһельм миңа тозе	234
Хуч у бьра	235
Наре	236
Нав тәда һәһә қәдәр зарөти	236
Һьз нөкьриһә чин у рөтөб	236
Шайир	237
Һанг-банг	237
Мәрвькокара	237
Бһиһанә дохтьр Дәдо	237
Пенши сали	238
Вәхте кө щарна эз ль сәр дькә	238
Чь кьрә	238
А'шк'ара	239

Поэм

Һөбе хвәдеһьз	240
Һәжа һелә	249
Фәқйе Тәһра	257
Исаф	259
Дәватийе дилбәнд	263
Р'зае көрмәт	266

Әскәре Бойик ТИРЕНЩ

Аврора	278
--------	-----

Урьсет	278
Эрмәнистан	281
Рожа югрме гьран	281
Тәриқанед мара	282
Гіста кәнге	282
Баллад дәрһақа тфақеда	283
Дьло баһарәл	283
Wэтән	284
Щмаәта хwәра	285
Әз бәрбь wә тем	288
Нәхше мьн	288
Бь шәве кьлдайә	288
Кьлама мьн	289
Һәйкәл	289
Мьн кьламе чйа тәмам	290
Бақәкә хөрт кьлилке чие	290

Тиренш

Тиренща тәве	291
Бьлурван	293
Дәме мәдә	293
Һивйемә	294
Щөгәрхинра	295
Һәспе мьн	295
Мьн сәва тә	296
Нав шәwқеда	297
Һьсрәт	297
Мина кьлама кал у баве мьн	298
Кәсәр	299
Хwәзьл	299
Баллад дәрһақа һьсрәтеда	299
Qизка шьвин	300
Нә бәсә, нә ре	301
Пехәмбәре бәрәк'әте	301
Антсехе мә	302
Хазйа мьн ван	302
Ахлөвәйә	302
Кәсәре чйа...	303

Дьһйа мьн

Биранин	304
Г'онде мә	305
ьнка мьн	308
Бавора	308
Әв һәйкәле кәвьр	309
Бука пире	310

Сьба эдлайе	310
Рабьм һәрмә чие	313
Қал у бавед мьн	313
Ба кефхвәш буйә	313
Сазбәнд һақас зәф бунә	314
Qöлынг	314
Мала мә	314
Чун	315
Чәврәш	315
Баллад дәрһәқа һөба деда	315
Сьбә	316
Бәдәви	316
Qынгә-қынга қаз-қөлынга	317
Qәрахе гөнд һәла һәйә	317
Зьвьстане дәр у дор	318
Эвар	318
Һелин	319
Хәмьлинә ча халичә	319
Зьвьстан те	320
Пайиз	321
Баһар	321
Тәма баһаре	322
Хушка мьн көлилка адә..	322

Дәшра мьн

Дьле мьн	323
Весбе	326
Эз әвдьм	327
Жь чәве пирка мьн	328
Һақас вәдә	328
Шькйат	328
Әв көрьк	329
Тәмашәгәһеда	329
Бина хвәлийе те	329

Рөһе мьн

Дьле мьн мина һәспәки һөр	330
Тәйроке ле да	330
Теле қәрқаш	331
Баһаре бе	331
Паизә, дәрәнг	331
Дәм	332
Щәвка бәдәв әзи сйар	332
Бәре өса садә бум әз	333
Щерьбандьн	334
Сьфәт	334

Әз бь мьтала	334
Нәһәқ у чәк	335
Баллад дәрһәқа мьрн у бечарийа әвдда	335
Әмьр	336
Һәваләкира	336
Баллад дәрһәқа тматйеда	337
Рйа мьн	337
Һөба мьн	338
Көлилке левсор	339
Әз һьз дькьм	339
Тәйр-ту әзмин рез бун	340
Вәхте гәрмә	340

Һөба мьн

Көбарн	342
Оса назьки	343
Мори мьрщане гәрдәна тә	343
Чәве тә	343
Клама дотәке	344
Хвәзъл	344
Хәйсәте тә	345
Ве сьба әзиз	345
Һесьре һөбе	346
Иди дәрәнгә	348
Рөһе мһн бәр пйе тә	349
Мьн чәве тә һьзкьрийә	350
Гөла нәчьһн	350
Дотәкә пирбуйира	351
Вәре	351
Баһарә	352
Бе хашхашке	352
Кәсәр	352

БАՆԱՐ № 6

Դաշը կըրն Կարլենե Կաչանի ւ Էսկըրե Բոյիկ
Նըշըրըտը «Տոբետական ցրոգ»
Երեւան — 1987

ԳԱՐՈՒՆ Մ 6

Կազմեցիւն Կարլենե Կաչանի և Ասկյարե Բոյիկը
(ըրգերեն լեզվով)
«Սովետական գրոգ» հրատարակչութիւն
Երևան—1987

ВЕСНА №6

Տոբաւիլի Կարլենե Կաչանի և Ասկյար Բոյիկ
(Ու կըրտսկոմ լեզուկոմ)
Երեւան «Տոբետական ցրոգ», 1987

Րեդակտոր Կարլենե Կաչանի ւ Էսկըրե Բոյիկ
Տըկըլկըտ Տ. Տափիյան
Րեդակտորե թըդըտըտի — Ը. Ե. Կասըրյան
Րեդակտորե տեխնիկի — Էլիքան Մեմե
Կորեկտոր — Լըտիֆ Էմըր

ՎՓ 06636.

Տընընը ըզկըրնե 22.01.1987 Տ. Բոնը շըպկըրնե զոլկըրնը 12.05.1987 Տ. Շըպ 84×108^{1/32}. Կըրճը շըպկըրնե № 2. Կըրֆը շըրը ճըճընը-իճը. Նըշըրկըրնը թըլընը. Բըլգը շըպկըրնե 16,2. Բըլգը նըշըրկըրնե 18,9. Տիրըջ 500. Տըմթը 95. Քիմըտ 1 մ. 50 կոփ.
Նըշըրըտը «Տոբետական ցրոգ» Երեւան-9, Տըրիյան 91.

Շըպքընը 1-ը, ին Կոմիտըա շըթըլը նըշըրըտը քոլիցրաֆիը ւ կըրնիֆ ըրտընը կըթըթընը ճըվըլըտըյը Ըսքըպլիկը Արմընիտընընը Տոբետիը. Էրեւան, Ալըվըրճյան, 65.

Institut kurde de Paris

1 м 50 коп.

Institut kurde de Paris

